

Uniwersytet Łódzki
Wydział Filologiczny
Katedra Sławistyki Południowej
Nr albumu 111212/S

Marcin Fastyn

Neologizmy w *Kongresie futurologicznym*

Stanisława Lema

i

ich translacja

na język bułgarski

Praca magisterska
napisana pod kierunkiem
prof. dr hab. Małgorzaty Korytkowskiej

Łódź 2006

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	6
Rozdział I	10
1. Definicja neologizmu.....	10
2. Zastosowania i funkcje neologizmów.....	12
3. Teorie słowotwórcze.....	15
4. Derywacja.....	16
4.1. Typy podstaw słowotwórczych.....	18
4.2. Alternacje.....	19
4.3. Budowa i typy formantów słowotwórczych.....	19
4.3.1. Typy formantów słowotwórczych.....	19
4.3.2. Funkcje formantów.....	22
5. Sposoby słowotwórcze języków bułgarskiego i polskiego.....	23
6. Gramatyczna klasyfikacja wyrazów.....	24
7. Podstawy materiałowe i sposób wykorzystania materiału.....	25
Rozdział II – Klasyfikacja neologizmów S. Lema - neologizmy wyekscerpowane z <i>Kongresu futurologicznego</i> – tekstu oryginalnego.....	27
1. Rzeczowniki.....	27
1.1. Rzeczowniki o podstawie słowotwórczej pochodzenia polskiego.....	28
1.1.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą sufiksów.....	28
1.1.1.1. Rzeczownikowa podstawa słowotwórcza.....	28
1.1.1.2. Przymiotnikowa podstawa słowotwórcza.....	34
1.1.1.3. Czasownikowa podstawa słowotwórcza.....	36
1.1.1.4. Podstawa pochodząca od innych części mowy.....	38
1.1.2. Struktury prefiksalno - sufiksalne.....	39
1.1.3. Rzeczowniki złożone.....	41
1.1.3.1. Neologizmy utworzone przez kontaminacje.....	41
1.1.3.2. Neologizmy utworzone przez złożenia.....	49
1.2. Rzeczowniki o podstawie pochodzenia obcego.....	51
1.2.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą sufiksów.....	51
1.2.1.1. Rzeczownikowa podstawa słowotwórcza.....	51
1.2.1.2. Przymiotnikowa podstawa słowotwórcza.....	53
1.2.1.3. Czasownikowa podstawa słowotwórcza.....	54
1.2.2. Struktury prefiksalno – sufiksalne.....	55

1.2.3. Rzeczowniki złożone.....	57
1.2.3.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą kontaminacji.....	57
1.2.3.2. Rzeczowniki utworzone za pomocą złożeń.....	58
2. Przymiotniki.....	59
2.1. Przymiotniki odrzeczownikowe.....	59
2.2. Przymiotniki złożone.....	61
3. Czasowniki.....	62
4. Przysłówki.....	63
5. Prognozyka lingwistyczna.....	63
6. Internacjonalizmy.....	65
7. Leksemy niemotywowane słotwórczo.....	65
Rozdział III - Klasyfikacja neologizmów Stanisława Lema w bułgarskim przekładzie „Kongresu futurologicznego”.....	66
1. Rzeczowniki.....	66
1.1. Rzeczowniki o podstawie słotwórczej pochodzenia bułgarskiego.....	66
1.1.1. Rzeczowniki proste.....	66
1.1.1.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą sufiksów.....	66
1.1.1.1.1. Rzeczownikowa podstawa słotwórcza.....	66
1.1.1.1.2. Przymiotnikowa podstawa słotwórcza.....	71
1.1.1.1.3. Czasownikowa podstawa słotwórcza.....	72
1.1.1.2. Struktury prefiksalno – sufiksalne.....	76
1.1.2. Rzeczowniki złożone.....	79
1.1.2.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą kontaminacji.....	79
1.1.2.2. Rzeczowniki utworzone drogą złożenia.....	84
1.1.2.3. Skrótowce.....	87
1.2. Rzeczowniki o podstawie słotwórczej pochodzenia obcego.....	88
1.2.1 Rzeczowniki proste.....	88
1.2.1.1. Rzeczowniki sufiksalne.....	88
1.2.1.1.1. Rzeczowniki o podstawie odrzeczownikowej.....	88
1.2.1.1.2. Rzeczowniki o podstawie odprzymiotnikowej.....	89
1.2.1.1.3. Rzeczowniki o podstawie odczasownikowej.....	89
1.2.1.2. Struktury prefiksalno – sufiksalne.....	90
1.2.2. Rzeczowniki złożone.....	91
1.2.2.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą kontaminacji.....	91

1.2.2.2. Rzeczowniki utworzone za pomocą złożeń.....	92
2. Przymiotniki.....	93
2.1 Przymiotniki odrzeczownikowe.....	93
2.2. Przymiotniki złożone.....	94
2.3. Przymiotniki utworzone od podstaw pochodzenia obcego.....	94
3. Czasowniki.....	95
4. Prognostyka lingwistyczna.....	96
5. Leksemy, przetranskrybowane z polskiego oryginału.....	97
6. Internacjonalizmy.....	98
7. Leksemy niemotywowane słowotwórczo.....	98
Rozdział IV - Próba oceny jakości przekładu „Kongresu futurologicznego” na język bułgarski.....	99
1. Teoretyczne podstawy przekładoznawstwa.....	99
1.1. Historyczne tło rozwoju translatoryki.....	99
1.2. Związki translatoryki z innymi naukami.....	100
1.2.1. Translatoryka a językoznawstwo porównawcze.....	100
1.2.2. Translatoryka a socjolingwistyka.....	101
1.2.3. Translatoryka a psycholingwistyka.....	101
1.2.4. Translatoryka a lingwistyka tekstu.....	101
1.2.5. Translatoryka a literaturoznawstwo.....	101
1.2.6. Translatoryka a semiotyka.....	102
1.2.7. Translatoryka a kulturologia.....	102
1.3. Analiza przekładu.....	103
1.3.1. Przekład i jego komponenty.....	103
1.3.2. Kryteria przekładu.....	103
1.3.3. Wymagania względem przekładu.....	104
1.3.4. Ekwiwalencja.....	105
1.3.5. Jednostka przekładu.....	106
2. Szczegółowa analiza bułgarskiego przekładu neologizmów zawartych w „Kongresie futurologicznym” S. Lema.....	108
2.1. Ekwiwalencja pełna.....	109
2.2. Ekwiwalencja semantyczna.....	120
2.3. Ekwiwalencja funkcjonalna.....	123
2.4. Oddanie neologizmu w sposób opisowy.....	125

2.5. Oddanie neologizmu wyrazem obecnym w zasobie leksykalnym języka bułgarskiego.....	126
2.6. Transkrypcja neologizmu polskiego.....	127
2.7. Błędna interpretacja neologizmu.....	128
2.8. Pominięcie neologizmu.....	132
2.9. Sytuacje, w których jeden neologizm z tekstu oryginalnego ma kilka odpowiedników w tekście bułgarskim.....	132
3. Ocena bułgarskiego przekładu „Kongresu futurologicznego” pod kątem sposobu oddania neologizmów.....	134
Zakończenie.....	135
Aneks.....	137
Bibliografia.....	240

WSTĘP

W niniejszej pracy zajmuję się problematyką przekładu neologizmów, zawartych w utworze S. Lema *Kongres futurologiczny*, na język bułgarski. Obiektem analizy będzie ponad 400 neologizmów autorskich, wyekscerpowanych z tekstu utworu, oraz ich odpowiedniki, stworzone przez tłumaczkę, Swetlanę Petrową, w bułgarskim przekładzie, zatytułowanym *Конгрес по футурология*. Ze względu na fakt, iż okazjonalizmy takie nie funkcjonują w codziennej świadomości użytkowników języka, tłumacz staje przed trudnym zadaniem odtworzenia ich w języku przekładu, będąc jednocześnie pozbawionym możliwości skorzystania z gotowych wzorców. Wszystko to sprawia, że temat ten jest bardzo wdzięcznym obiektem badań.

W rozdziale pierwszym, oprócz próby podania definicji neologizmu, opisałem pokrótce jego funkcje zarówno w języku mówionym, jak również, co ma szczególne znaczenie dla tej pracy, w literaturze pięknej. Następnie przytoczyłem najbardziej znaczące teorie słowotwórcze, mające wpływ na rozwój tej młodej dyscypliny naukowej, oraz zdefiniowałem podstawowe terminy, którymi będę się posługiwał w dalszych częściach pracy. Omówiłem również metody słowotwórcze, występujące w obu językach.

Rozdział drugi poświęciłem szczegółowej analizie słowotwórczej materiału wyekscerpowanego z polskiego oryginału. Wszystkie neologizmy zostały sklasyfikowane według ustalonych kryteriów, takich jak: przynależność do poszczególnych części mowy, język, z którego została wzięta podstawa słowotwórcza, sposób utworzenia słowa, przynależność do określonego kręgu semantycznego. Każda z zanotowanych jednostek leksykalnych została osobno omówiona, zgodnie z zasadami polskiej gramatyki opisowej, ze szczególnym uwzględnieniem prac R. Grzegorzczukowej i J. Puzyniny.

W rozdziale trzecim podobnej analizie zostały poddane neologizmy wyekscerpowane z bułgarskiego przekładu. Ponieważ nie w każdej sytuacji tłumacz zastępował neologizm polski neologizmem bułgarskim, liczba jednostek materiałowych analizowanych w tym rozdziale jest nieznacznie mniejsza, niż w rozdziale poprzednim. Przy opisie poszczególnych leksemów korzystałem z prac W. Radewej oraz S. Stojanowa.

Rozdział czwarty poświęciłem analizie translatorskiej, oceniając pracę tłumacza pod kątem osiągniętej ekwiwalencji, zwracając szczególną uwagę na sytuacje, w których przekład poniósł straty względem oryginału – czy to w wyniku braku pełnej ekwiwalencji, czy też błędnej interpretacji wyrazu polskiego przez tłumacza. Również w tym rozdziale omówiłem przypadki, w których neologizmy w przekładzie zostały zastąpione wyrazami istniejącymi, pominięte, lub oddane wyłącznie za pomocą transkrypcji.

W rozdziale piątym zamieściłem aneks materiałowy, zawierający wszystkie analizowane jednostki leksykalne, ułożone w porządku alfabetycznym, razem z ich odpowiednikami w tekście przekładu, oraz przykładami zastosowania w zdaniach.

W czasie opracowywania materiałów do mojej pracy pojawiła się kwestia zbadania dotychczasowych publikacji poświęconych zagadnieniom związanym z analizowanym tematem. Można tutaj wyróżnić trzy podgrupy ze względu na poruszaną w nich problematykę:

- a) publikacje poświęcone słowotwórstwu – pomimo faktu, iż ta dyscyplina naukowa rozwinęła się stosunkowo niedawno, powstało wiele opracowań, nie tylko omawiających problemy w ujęciu całościowym, lecz również takich, poruszających bardzo szczegółowe kwestie, często poświęcone jednemu tylko leksemowi. W czasie pisania niniejszej pracy najczęściej odwoływałem się do prac R. Grzegorzczkowej i J. Puzyniny, poświęconych problematyce słowotwórstwa współczesnego języka polskiego, ze szczególnym naciskiem położonym na problematykę rzeczowników sufiksalnych, duże zasługi dla opracowania klasyfikacji derywatów polskich mają również M. Brodowska – Honowska, W. Doroszewski i B. Kreja. Nie można także przecenić roli, jaką przy tworzeniu współczesnych teorii słowotwórczych odegrały prace M. Dokulila. Na gruncie bułgarskim szczególnie i przystępnie problemy słowotwórstwa opisuje W. Radewa, nie można również pominąć takich uczonych jak L. Andrejczin, T. Bojadżiew, W. Murdarow, S. Stojanow, czy P. Paszow.
- b) publikacje z dziedziny translatoryki – o ile nie ma problemu z odnalezieniem prac, poświęconych rozmaitym aspektom przekładu, dotyczących jednego języka, sytuacja wygląda nieco odmiennie w odniesieniu do prób analiz obejmujących ujęcie porównawcze. Istnieją publikacje, przedstawiające badania translatoryczne na gruncie języków polskiego i angielskiego, czy

nawet polskiego i języków wschodniosłowiańskich (Z. Grosbart), brak jednak opracowań porównawczych dla polszczyzny i języka bułgarskiego. W swojej pracy zmuszony byłem więc do posługiwania się dostępnymi materiałami o mniejszym stopniu specjalizacji. Wśród polskich specjalistów zajmującymi się tym tematem, należy wymienić takie nazwiska jak: S. Barańczak, zajmujący się głównie problematyką tłumaczeń poezji (przeważnie anglojęzycznej), A. Bogusławski, badający zagadnienia jednostek przekładowych na materiale polskim i rosyjskim, R. Ingarden, Z. Klemensiewicz, J. Pieńkos, K. Pisarkowa, badający ogólną teorię przekładu, K. Hejwowski, specjalizujący się w kwestiach przekładów z i na język angielski, oraz E. Tabakowska i B. Tokarz, którzy za cel swych badań przyjęli językoznawstwo kognitywne. Na gruncie bułgarskim kwestie translatorskie w swych pracach poruszali m. in. B. Aleksiewa, Ja. Byczwarow, I. Wasewa, A. Liłowa, czy I. Likomanowa, której prace były dla mnie niezwykle pożyteczne. Poza Polską i Bułgarią można wyodrębnić dwie szkoły translatorskie, różniące się podejściem do kwestii przekładu – rosyjską oraz amerykańską. Przedstawicielami pierwszej z nich są tacy uczeni jak L. Barchudarov, W. Komisarow, W. Gak, A. Fiodorow, czy R. Jakobson, drugą reprezentują między innymi T. Savory, L. Venuti, J. Catford, E. Nida, P. Newmark, czy wreszcie L. Hewson. Należy też wspomnieć dość liczną grupę uczonych czeskich (czechosłowackich), którzy mają duży wkład w rozwój tej dziedziny nauki. Są to między innymi J. Levý, A. Popovič i J. Vilikovsky.

- c) prace poświęcone twórczości S. Lema – dominują tutaj, co zrozumiałe, publikacje polskich autorów. Badane są rozmaite aspekty twórczości wielkiego pisarza – stylistyka, poruszane przez autora kwestie filozoficzne, czy wreszcie jego działalność na polu słowotwórstwa. Istnieją również prace zajmujące się całością jego twórczości. Wśród uczonych, zajmujących się osobą S. Lema są E. Balcerzak, S. Grochowiak, R. Handke, P. Krywak, J. Siewierski, A. Smuszkiewicz, A. Stoff (ujęcie całościowe), S. Barańczak, I. Domaciuk, M. Nowotna – Szybistowa, D. Wesołowska (aspekt słowotwórczy), S. Duszak (stylistyka). Powstały również prace, analizujące szczegółowo wyłącznie neologizmy, występujące w jego utworach (Z. Anusiewicz). Jednak w żadnej z publikacji celem badań nie było

słownictwo *Kongresu futurologicznego*, większym zainteresowaniem cieszyły się neologizmy *Cyberiady* i *Bajek robotów*. W roku 2003 na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika powstała praca doktorska, zatytułowana *Neologizmy w wybranych utworach Stanisława Lema i ich translacja na język rosyjski*, autorstwa M. Krajewskiej.

W czasie pisania pracy największy problem stanowił brak opracowań dotyczących konfrontatywnej translatoryki polsko – bułgarskiej, oraz wciąż stosunkowo niewielka ilość dostępnych materiałów poświęconych problematyce neologizmów w literaturze pięknej. Mimo to mam nadzieję, że udało mi się wyczerpująco przedstawić zebrany materiał, stanowiący monograficzne opracowanie leksykalnego aspektu jednej z najbardziej oryginalnych książek S. Lema.

Chciałbym również podziękować za pomoc w pisaniu pracy mojemu promotorowi, prof. dr hab. Małgorzacie Korytkowskiej, a także dr hab. Katii Michajłowej z Instytutu Folklorystycznego przy Bułgarskiej Akademii Nauk za wszelką pomoc wyświadczoną w czasie pobytu w Bułgarii oraz dr Iskrze Likomanowej i dr Mai Bożiłowej za cenne uwagi dotyczące problemów z dziedziny leksyki i translatoryki.

ROZDZIAŁ I

1. Definicja neologizmu

Najprostszą definicję *neologizmu* (od gr. νέος ‘nowy’ i λόγος ‘słowo’) odnajdujemy w *Słowniku Wyrazów Obcych PWN*. Zgodnie z nią jest to ‘nowotwór językowy, wyraz, zwrot, forma, znaczenie wyrazu nowo utworzonego w danym języku’. Z kolei rozszerzoną definicję podaje m. in. *Encyklopedia Językoznawstwa Ogólnego* (EJO 1999) – „jednostka nowowprowadzona do systemu językowego. Najczęściej się rozpatruje i bada funkcje neologizmów leksykalnych: za uzasadnione z punktu widzenia normy językowej uznaje się te neologizmy, które nazywają nowe przedmioty i nowe pojęcia. Neologizmami ostatniego dziesięciolecia są w jęz. polskim np. *pager* (‘rodzaj urządzenia do przekazywania informacji’), *ściemniacz*, czy *postkomunistyczny*. Rzadziej się rozważa neologizmy frazeologiczne, np. *wolny strzelec* (‘człowiek nie zatrudniony na stałe, wykonujący pracę na zlecenie’), czy neologizmy semantyczne – np. *dokładnie* w znaczeniu ‘tak jest, właśnie’. W literaturze pięknej neologizmy są tworzone w celach ekspresywnych np. *Wylazł z rowu Dusiołek jak półbabeł z łoża* (B. Leśmian). Z rzadka tylko neologizmy artystyczne wchodzą do języka ogólnego.

Neologizm jest pojęciem używanym głównie w językoznawstwie normatywnym oraz w stylistyce; w językoznawstwie diachronicznym i porównawczym używa się w tym sensie raczej terminu *innowacja*.”

Biorąc pod uwagę powyższe definicje, uwzględnić należy również podział neologizmów zaproponowany przez S. Rosponda w *Gramatyce historycznej języka polskiego*. Według niego wszystkie neologizmy podzielić możemy na trzy grupy (Rospond 1979:172): pozaartystyczne, potoczne i artystyczne (używane w stylu poetyckim). Zdecydowana większość neologizmów pojawiających się na gruncie danego języka należy do dwóch pierwszych grup. Ich autorzy pozostają nieznani, ponieważ nie jest możliwe odnotowanie jednostki, która po raz pierwszy posłużyła się danym wyrazem. Inaczej wygląda sytuacja w przypadku tzw. *neologizmów autorskich*, wykorzystywanych w celach artystycznych w utworach literackich. W ich tworzeniu celują przede wszystkim poeci (w Polsce m. in. J. Tuwim i B. Leśmian), oraz autorzy dzieł fantastyczno-naukowych (S. Lem, J. Zajdel), wśród dramaturgów często wykorzystywał ten środek literacki Witkacy (problemowi translacji na język bułgarski neologizmów, występujących w jego utworach,

poświęcona została jedna z prac magisterskich w Katedrze Filologii Południowosłowiańskiej w Łodzi).

W momencie, w którym zachodzi potrzeba stworzenia neologizmu, jego autor powinien zatroszczyć się również o to, by zachowane zostały warunki poprawności i zgodność z systemem słowotwórczym języka polskiego. Dla łatwiejszego zrozumienia pozwolę sobie przytoczyć kryteria poprawnościowe, zaproponowane w pracy *O dobrej i złej polszczyźnie* (Kochański, Klebanowska, Markowski 1989:251). Są to (przykłady cytuję za podaną powyżej pozycją):

- a) potrzeba jego użycia – nie należy tworzyć neologizmów dla określania desygnatów mających już swoje, funkcjonujące w języku, nazwy. Takie, niepotrzebne z funkcjonalnego punktu widzenia nazwy, można odnaleźć wśród określeń handlowych, popularnych szczególnie w czasach PRL. Do tej grupy należą m. in. *zapornica* (łańcuch u drzwi), *wsuwki męskie* (kapsle bez pięt), czy też wreszcie *zwis męski* (krawat).
- b) niestosowanie obcych wzorów słowotwórczych – nietradycyjne w języku polskim są między innymi rzeczowniki złożone typu *litredakcja*, *politbiuro*, złożenia dwóch równorzędnych znaczeniowo rzeczowników, połączonych spójką –o–, z których najbardziej znane są *chłoporobotnik* i *klubokawiarnia*. W ostatnim czasie coraz częstsze są również kalki z języka angielskiego, stanowiące zestawienie dwóch rzeczowników, niezachowujące związków rzędu: *autogielda*, czy nazwa czasopisma *Komputer Świat*.
- c) brak homonimii z już istniejącymi wyrazami – forsowana za czasów PRL forma *podgardle dziecięce* (w miejsce *śliniaka*) zawiera w sobie nazwę rodzaju mięsa, a *ulicznica* (tym wyrazem niektórzy chcieli nazywać miotłę do zamiatania ulic) jest nazwą określającą kobietę lekkich obyczajów.
- d) przejrzystość znaczeniowa – wyraz powinien możliwie jasno przekazywać najistotniejsze cechy nazywanego zjawiska. Przykładem wyrazu, którego motywacja słowotwórcza nie była wystarczająco zrozumiała, był *podłóżnik* (jako określenie *nocnika*). Zwłaszcza przy percepcji fonetycznej skojarzenia biegły raczej do przymiotnika *podłużny*, niż do zwrotu *pod łóżkiem* i był to jeden z powodów, dla których nowy

leksem nie przyjął się w polszczyźnie (drugim był brak potrzeby jego użycia – wyraz *nocnik* spełnia swoją rolę wystarczająco dobrze).

e) estetyczne brzmienie i brak skojarzeń ubocznych

Dwa ostatnie punkty mają mniejsze znaczenie w przypadku neologizmów artystycznych, które bardzo często, oprócz funkcji nazewniczych, pełnią również funkcje stylistyczne.

2. Zastosowania i funkcje neologizmów

Podstawowym zastosowaniem neologizmów pozaartystycznych jest nazywanie przedmiotów lub pojęć, nieposiadających swojej nazwy w danym języku. W ostatnich kilku dziesięcioleciach nastąpił intensywny wzrost liczby neologizmów pojawiających się zarówno w języku polskim, jak i bułgarskim. Ma to swój związek z burzliwym rozwojem techniki, pojawianiem się nowych urządzeń i technologii. W momencie, w którym wszystkie te zjawiska, pojawiają się w świadomości społecznej, zachodzi konieczność nadania im nazw. Wydaje się, że tempo pojawiania się pojęć, wymagających nadania im nazwy, jest większe, niż słowotwórcze możliwości użytkowników języka, co skutkuje coraz większą liczbą zapożyczeń, dostosowanych do nowego języka jedynie pod względem fonetycznym.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w przypadku neologizmów artystycznych. W utworach poetyckich najważniejszą funkcją utworzonego przez artystę wyrazu jest wywieranie wrażenia na czytelniku, podkreślenie pewnych fragmentów utworu, uwypuklenie tego, co poeta uważa za ważne. Bywa, że właśnie dzięki zastosowaniu nietypowo brzmiącego wyrazu uda się przyciągnąć uwagę odbiorcy. W innych przypadkach neologizm, pełniący funkcję ekspresywną, służy lepszemu oddaniu skomplikowanego przekazu autorskiego. Dlatego często zdarza się, że tego typu okazjonalizmy są oparte na typach nieproduktywnych słowotwórczo.

Inaczej prezentuje się słownictwo w literaturze fantastyczno – naukowej. Ponieważ najczęściej fabuła takich utworów odnosi się do przyszłości, do tego, co jeszcze nie istnieje, zachodzi konieczność stworzenia słów opisujących realia świata przedstawionego. Swoje nazwy muszą otrzymać rozmaite przedmioty i narzędzia, sytuacje, mieszkańcy innych planet. Sprawia to, że język w utworach science – fiction różni się dość znacznie od języka literatury bardziej tradycyjnej, silniej są w nim zaznaczone elementy techniczne i naukowe.

Wydawać by się mogło, że granice dla języka utworów fantastyczno – naukowych wyznaczają jedynie możliwości wyobraźni autora. Należy jednak

pamiętać, iż sposób wyrażenia autorskich idei musi być zrozumiały dla czytelnika. Pomimo niecodzienności świata przedstawionego, jego egzotyki, stylizacja musi uprawdopodobnić i uplastyczyć opisy, nie może więc być całkowicie oderwana od współczesności. Stworzone przez autora neologizmy, opisujące wymagowany świat, powinny choć częściowo nawiązywać do już istniejących słów tam, gdzie istnieje nawet niewielka zbieżność pomiędzy przedmiotem przyszłości, a przedmiotami istniejącymi obecnie. Jedynie w sytuacji, gdy zastosowanie przedmiotu lub znaczenie pojęcia jest nieznane (zarówno dla czytelnika, jak i dla bohaterów utworu), uzasadnione jest stworzenie neologizmu nieosadzonego w języku współczesnym.

Nie inaczej prezentują się na tym tle utwory Stanisława Lema. Problem funkcji, wypełnianych w nich przez neologizmy, oraz ich struktury, poruszył w swojej pracy Janusz Anusiewicz (Anusiewicz 1971). Zgodnie z przedstawioną przez niego klasyfikacją, wyszczególniamy następujące funkcje neologizmów:

- a) funkcja poznawcza – do tej kategorii możemy zaliczyć nowoutworzone słowa, nazywające mieszkańców innych planet, ich części ciała, faunę planetarną, czy też inne twory planet odwiedzanych przez gwiazdokrańców, ewentualnie przedmioty i pojęcia odzwierciedlające rzeczywistość świata przyszłości. Celem tych neologizmów jest „uprawdopodobnienie i przybliżenie czytelnikowi wizji świata opisywanego”. Choć Anusiewicz twierdzi, że w znacznej części przypadków znaczenia możemy domyślać się jedynie z kontekstu, moim zdaniem nie mniejsza jest liczba neologizmów, których budowa jest wystarczająco przejrzysta, by dać czytelnikowi dodatkowe sugestie. Duża liczba neologizmów tego typu jest uzasadniona, ponieważ występuje mnóstwo nowych realiów, sytuacji, które po prostu trzeba nazwać. Sprawia to wrażenie, że przedstawiony świat jest żywy i realny. Często również, gdy istnieją relacje pomiędzy światem przyszłości a światem współczesnym, dzięki neologizmowi uzyskuje się tak cenny koloryt. Przykładowo, w świecie przyszłości, ukazanym w „Powrocie z gwiazd” możliwe są szczepienia, które likwidują złe instynkty, zakorzenione w człowieku, tak jak dziś istnieją szczepienia przeciw rozmaitym chorobom. Autor mógłby przekazać tę myśl czytelnikowi opisowo, jednak byłoby to niezbyt praktyczne – dlatego też utworzony został neologizm *betryzacja*.

b) funkcja stylistyczna - drugim z zastosowań neologizmów jest sugerowanie czytelnikowi, że świat opisany, realny i żywy, jest kontynuacją świata teraźniejszego, wynikiem jego dalszego rozwoju. Ewoluowały w nim wszystkie dziedziny życia, powstały nowe pojęcia, nazwy. W utworach, w których ta więź jest szczególnie silna – *Eden*, *Solaris*, czy niektóre z opowiadań *Dzienników gwiazdowych*, można zauważyć tendencję do opierania się na istniejących już, dość znanych nazwach urządzeń technicznych. Przy tworzeniu tego typu neologizmów charakterystyczne są złożenia nominalne, lub analityczne określenia wielowyrazowe. Wśród neologizmów tej grupy liczne są podstawy słowotwórcze zapożyczone z języków klasycznych, tak częste wśród współczesnego nazewnictwa technicznego. Oddalając się od rzeczywistości językowej czasu pisania, tracą swoją przejrzystość znaczeniową, nabierając w zamian niezbędnego kolorytu. Sygnalizują również tajemniczość przedstawionego świata i niemożność jego pełnego poznania. Otoczkę techniczną posiadają też występujące w utworach Stanisława Lema skrótownice, np. *TEOHIPHIP* (*Telechroniczna Optymalizacja Historii Powszechnej Hyperputerem*). Wśród neologizmów stworzonych przez Lema występuje również znaczna ilość słów utworzonych od sztucznych rdzeni – są to głównie nazwy miejscowe i imiona postaci, które mają sprawiać wrażenie obcości.

c) funkcja humorystyczno – satyryczna: występuje przede wszystkim w utworach, które można zaliczyć do nurtu tzw. groteski fantastycznej (m. in. *Dzienniki gwiazdowe*). Trudno nie zauważyć satyry na świat istniejący obecnej w takich nazwach jak *marsjańska gorzka* czy *sputnik wyborowy*. Humorystyczny odcień obecny jest też nierzadko w nazwach przedstawicieli fauny pozaziemskiej, nękających przybyszów z innych planet, np. *mrówka krzesławka dręcypupa*.

d) funkcja archaizacyjna – dzięki niej autor uzyskuje zamierzoną archaizację świata i języka bohaterów – robotów, która nadaje fantastycznej fabule baśniową postać. Neologizmy tego typu pełnią również funkcje humorystyczne, dzięki podkreśleniu groteskowych sytuacji. Przykładem takich archaiczno – komicznych neologizmów są np. *ślusaria*, *czołguny*, *robosły*, *podblaszy*, czy też skrótownica *Dobrowolny Upowszechniacz Porządku Absolutnego*.

Z przedstawionej powyżej klasyfikacji wynika zróżnicowanie funkcji neologizmów pomiędzy literaturą tradycyjną a literaturą fantastyczno – naukową. Podczas gdy w literaturze tradycyjnej, w poezji, neologizmy wprowadzają oryginalność, świeżość przedstawianej przez poetę wizji, neologizmy w literaturze fantastyczno – naukowej pełnią przede wszystkim funkcję poznawczą, będąc odpowiednikiem terminologii naukowej. Nie można też lekceważyć faktu, iż w literaturze tradycyjnej zwykle nie zachodzi konieczność definiowania neologizmu w tekście, ponieważ jego budowa opiera się przeważnie na znanych czytelnikowi leksemach i zachowuje derywacyjne reguły języka, podczas gdy w literaturze fantastyczno – naukowej baza leksykalna najczęściej nie jest ograniczona wyłącznie do jednego języka, a liczne nawiązania do języków klasycznych nadają utworowi dodatkowy odcień naukowości. Dzięki temu czytelnik ma do swojej dyspozycji obraz co prawda fantastyczny i obcy jego doświadczeniu, lecz wystarczająco zrozumiały.

3. Teorie słowotwórcze

Jedną z pierwszych teorii słowotwórczych, dotyczących języków słowiańskich (ze szczególnym uwzględnieniem języka polskiego) była teoria dwuczłonowości wyrazów. Jej autorem jest J. Rozwadowski, który sformułował swoje założenia na początku XX wieku. Według niego nazwa jest „odbiciem dwuczłonowej apercpepcji świata”. Człowiek poznaje rzeczywistość w ten sposób, iż zauważając w swym otoczeniu nowe elementy, zaklasyfikowuje je do „ogólnej klasy znanych przedmiotów”, zaznaczając jednocześnie cechę odróżniającą. Według Rozwadowskiego powyższy proces poznawczy ma swe odbicie w nazwie, o dwuczłonowej strukturze, składającej się z członu uogólniającego (wskazuje on na pojęcie ogólne) i członu wyróżniającego, który wskazuje cechę szczegółową. Przykładami takich nazw są między innymi *samochód osobowy*, *kasza gryczana*. Widać w tym analogie do struktury definicji, według której definiendum należy do klasy ogólnej, a określane jest przez cechę odróżniającą. Jednak różnica polega na tym, że definicja podaje cechę istotną – w przypadku nazwy często jest to cecha przypadkowa. Dwuwyrazowe nazwy mogą być przekształcone w jednowyrasowe złożenia, n.p. *parostatek*, lub formacje sufiksalne: *osobówka*, *odrzutowiec*.

Teorię Rozwadowskiego rozwinął W. Doroszewski, który przeniósł główny nacisk z aspektu psychologicznego na logiczny. Według jego teorii logiczno-syntaktycznej w strukturze nazwy odbijają się kategorie pojęciowe *substancji* i

cechy. Ten schemat logiczny jest podstawą zarówno *nazwy*, jak i *zdania* (struktury podmiotowo-orzeczeniowej). Według założeń tej teorii relacje między formantem a tematem mogą być identyczne z tymi, które łączą podmiot i predykat. Wykorzystując analogie do struktury zdaniowej, Doroszewski podzielił rzeczowniki odczasownikowe i odprzymiotnikowe na dwie klasy: formacje podmiotowe i formacje orzeczeniowe. W tych pierwszych funkcja formantu jest analogiczna do funkcji podmiotu i jest wykładnikiem pojęcia substancji, temat wskazuje cechę, albo czynność właściwą dla podmiotu. Formy orzeczeniowe w tym ujęciu miałyby być ściągniętymi do postaci rzeczownika orzeczeniami zdań, co jest widoczne po przekształceniu takiej konstrukcji, np. *Cieszy go czytanie* – *Cieszy go to, że czyta*; *Biel lodowca go urzekła* – *Urzekło go to, że lodowiec był biały*.

Rozróżnienie tych struktur miało wielkie znaczenie dla rozwoju teorii słowotwórczych. Kontynuacja badań Doroszewskiego doprowadziła do wyróżnienia derywatów z formantem o funkcji przedmiotowej (mutacja) i gramatycznej (transpozycja).

W latach 60. ubiegłego wieku pojawiła się nowa teoria – onomazjologiczna – sformułowana przez czeskiego uczonego Miloša Dokulila. Według jej założeń każda nazwa należy do jednej z czterech kategorii pojęciowych. Są to: *substancja*, *cecha*, *czynność* i *okoliczność*. Każda z tych kategorii może być charakteryzowana przez odniesienie do tych samych pojęć. W ten sposób można opisać wszystkie elementarne typy nazw w zakresie poszczególnych części mowy. Dodatkowo, pod wpływem badań J. Kuryłowicza, który sformułował klasyfikację przekształceń znaków w znaki (derywacje: syntaktyczna – gdy zmienia się jedynie funkcja składniowa, leksykalna – gdy modyfikuje się jedynie znaczenie, i leksykalno-syntaktyczna, gdy zmieniają się obie te funkcje), w teorii Dokulila wyróżnione zostały derywaty modyfikacyjne, oznaczające te same desygnaty, co ich podstawy, modyfikujące jedynie w pewnym zakresie znaczenie, derywaty mutacyjne, nazywające nowe desygnaty, w przypadku których formant niesie ze sobą funkcje znaczeniowe oraz derywaty transpozycyjne, które tworzą jedynie przekształcenia formalne, formanty pełnią tu bowiem jedynie funkcje gramatyczne.

4. Derywacja

Jednym z podstawowych pojęć, związanych z problematyką derywacji jest *wyraz*. Można go interpretować trojako – jako minimalne, jednoznaczne formy swobodne (dowolnie przedstawialne w obrębie zdania) – w terminologii naukowej

określa się je mianem *wyrazów tekstowych* lub *słowoform*; w ujęciu bardziej abstrakcyjnym jako „uogólniony zbiór wyrazów tekstowych o tym samym temacie fleksyjnym i tym samym znaczeniu” – formy takie noszą nazwę *wyrazu językowego* lub *leksemu* i to one będą przedmiotem badań tej pracy; wreszcie mianem *wyraz całościowy* określa się „wyraz jako formę ze wszystkimi jej znaczeniami” (Grzegorzczkova, Puzynina 1979: 7-8).

Przez derywat w sensie synchronicznym (wyraz synchronicznie pochodny, wyraz motywowany) rozumie się wyraz znaczeniowo lub składniowo oraz formalnie wywodzący się od innego wyrazu. Mówiąc ściślej, chodzi o taki wyraz, w którego znaczeniu i formie zawarte jest znaczenie i forma (przynajmniej część tematu fleksyjnego) innego wyrazu (zwanego bazą/podstawą). W wypadku semantycznej tożsamości decyduje wtórność syntaktyczna (np. *przebieg* <- *przebiegać*) lub większa złożoność formalna (*stronica* <- *strona*). Przy tym podejściu, derywatami będą takie wyrazy jak *kotek* (od *kot*), *podpalacz* (od *podpalać*), *pisanie* (od *pisać*). Widać więc, że ważną cechą derywatu jest jego pochodność semantyczna. Dlatego nie nazwiemy derywatem wyrazu, który z innym wyrazem pozostaje wyłącznie w związku formalnym (*stolica* <- *stół*), ani wyrazu, wchodzącego z innym wyrazem wyłącznie w związek semantyczny (*pila* <- *rznąć* wobec *ścierka* <- *ścierać*). Powyższa definicja nie obejmuje wyrazów, które wchodzą z innymi jedynie w asocjacyjny związek semantyczny (np. *gluszec*, *cytrynek*). Ich znaczenie leksykalne (definicja) nie zawiera informacji przekazanych przez postawę. Cechy te są wprawdzie łatwo zauważalne i dominują przy tworzeniu nazwy, ale są nieistotne dla definicji. Gdybyśmy chcieli włączyć i ten typ wyrazów w zakres derywacji, należy rozszerzyć powyższą definicję derywatu synchronicznego o wypadki, w których znaczenie podstawy nie zawiera się w leksykalnym znaczeniu derywatu, lecz wchodzi z nim w związek asocjacyjny, społecznie ustabilizowany. Tego typu derywaty określamy mianem onomazjologicznych, czyli asocjacyjnych. Są one dość liczne, szczególnie w słownictwie przyrodniczym (Grzegorzczkova, Puzynina 1979: 9-11, 21-22).

Może się również zdarzyć, że pojawią się trudności przy określaniu kierunku pochodności: dotyczy to m.in. sytuacji, gdy oba wyrazy pochodzą od wspólnej bazy, nie wyrażonej leksemem, który można by uznać za postawę, np. *fryzjer* – *fryzjerstwo*, *chałupnik* – *chałupnictwo*. Słowa takie mogą być wzajemnie wywodzone i w ich przypadku mówimy o motywacji wzajemnej. Najczęściej

wzajemna motywacja pojawia się między określonymi typami semantycznymi, takimi jak: nazwy czynności / zawodów a ich wykonawcy, nazwy cech / stanów, a nosiciele tych stanów, nazwy cech przymiotnikowych a rzeczownikowych. W wielu wypadkach trudno jest stwierdzić, który z wyrazów jest bardziej złożony, również w wielu wypadkach dla derywatu można podać kilka wyrazów motywujących.

Jeśli obie parafrazy dobrze oddają znaczenie derywatu, za motywację podstawową możemy uznać motywację bezpośrednią (*słomianka* od *słomiany*). Jednak bardzo często motywacja pośrednia lepiej oddaje znaczenie derywatu i wtedy to ją powinniśmy uznać za podstawową (*handlowiec* od *handel*, a nie od *handlowy*). Inne motywacje nazywamy towarzyszącymi.

Gdy nie da się ustalić jednej, lepszej od innych, motywacji, trzeba przyjąć kilka równoległych związków motywacyjnych. Motywacje równoległe występują np. przy homonimii słowotwórczej (np. *górnicy* – związany z górnictwem (sprzęt), lub składający się z górników (np. związek)) (Grzegorzczkova, Puzynina 1979: 41-48).

Przy wieloznacznych podstawach derywat nawiązuje najczęściej tylko do niektórych znaczeń podstawowego leksemu, więc należałoby raczej mówić, że podstawą derywatu jest leksem w określonym znaczeniu. Część derywatu wspólną z podstawą słowotwórczą nazywamy tematem słowotwórczym (lub, wg Gärtnera – pniem), a część różniącą derywat od podstawy – formantem słowotwórczym.

Derywaty mające jedną podstawę nazywamy derywatami prostymi, wyrazy pochodne od większej liczby podstaw nazywamy złożonymi i dzielimy na: złożenia (*compositia*) – np. *samoobrona*, *szorstkowłosy*, oraz skrótowce – np. *pekaes*, *sanepid* (Grzegorzczkova 1984: 59-62), specyficznym typem złożzeń, nie uwzględnionym w powyższej klasyfikacji, są kontaminacje, np. *pstrokaty* (*pstry* + *srokaty*).

4.1. Typy podstaw słowotwórczych

Rolę podstaw słowotwórczych mogą pełnić różne części mowy: rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki, liczebniki, zaimki, przysłówki, wykrzykniki i wyrazy dźwiękonaśladowcze, bardzo rzadko spójniki (np. *gdybać*). Funkcję podstawy mogą pełnić również wyrażenia przyimkowe (np. *popołudniowy*) – derywaty tego typu są klasą przejściową między wyrazami prostymi a złożeniami. W szczególnych wypadkach jako podstawa może wystąpić nie odrębny leksem, ale niesamodzielny morfem stanowiący jego część. W takiej sytuacji mówimy o podstawie związanej. W języku polskim spotykamy to zjawisko dość często, w złożeniach z elementami

obcymi, nie występującymi jako osobne leksemy – np. *fotokomórka*, *fotosfera* etc. (Grzegorzczkowska, Puzynina 1979: 12)

4.2. Alternacje

Temat słowotwórczy może być wspólny z tematem fleksyjnym podstawy, lub też różnić się od niego jakościowo lub ilościowo. Te różnice nazywamy alternacjami/obocznościami tematycznymi. Dzielą się na:

- a) jakościowe – głównie są to seryjnie występujące np. (C do C' – *bat* - *bacik*, *plus* - *plusik*) lub izolowane (*krawędź* – *krawężnik*) wymiany fonetyczne.
- b) ilościowe – są to różnego typu ucięcia tych elementów występujących w podstawie, które nie wchodzą do derywatów (np. *finka* – *nóż fiński*). W polskim językoznawstwie są opisywane również jako derywacja ujemna / wsteczna

Alternacje tematyczne najczęściej towarzyszą innym formantom, niemniej mogą być również jedynymi cechami różniącymi derywat od podstawy (np. *dwója* <- *dwójka*) (Grzegorzczkowska, Puzynina 1979: 10-12)

4.3. Budowa i typy formantów słowotwórczych

Rolę formantów słowotwórczych mogą pełnić najrozmaitsze elementy. W języku polskim są to najczęściej morfemy słowotwórcze (afiksy), którym może towarzyszyć: zmiana paradygmatu, zmiana końcówek i alternacje tematowe. Jeśli dwa ostatnie elementy towarzyszą derywacji afiksальной, traktujemy je jako współformanty fleksyjne i alternacyjne, jeśli występują samodzielnie – stanowią samodzielne formanty (paradygmatyczny i alternacyjny). Współformanty fleksyjne bardzo rzadko występują samodzielnie (tylko w tych nielicznych wypadkach, gdy derywat powtarza cechy fleksyjne podstawy np. *dom*ek <- *dom*). Należy zauważyć, że wg M. Honowskiej zarówno alternacje, jak i system końcówek są równorzędnymi komponentami wobec korpusu afiksального.

4.3.1. Typy formantów słowotwórczych

Formanty dzielą się na afiksalne, paradygmatyczne, alternacyjne, prozodyczne lub mieszane. W tym miejscu chciałbym przedstawić poszczególne kategorie zgodnie z opisem R. Grzegorzczkowskiej (Grzegorzczkowska 1984).

1. Formanty afiksalne:

Afiksy możemy podzielić na:

- a) prefiksy / przedrostki – występujące przed rdzeniem
- b) sufiksy / przyrostki – występują między rdzeniem a końcówkami fleksyjnymi
- c) postfiksy - po końcówkach fleksyjnych (ruchome (np. *posunąć się*), lub nie (np. *ktoś*) – ten punkt jest rozmaicie traktowany w tradycji językoznawczej. Jednak, propozycja traktowania „się” jako wyrazu, niezależnie od pełnionej przezeń funkcji, prowadzi do bardzo skomplikowanego opisu formacji prefiksally – postfiksally jako konstrukcji frazeologicznej – słowotwórczych.
- d) interfiksy – między członami wyrazu złożonego (np. *żyw-o-plot*)

Formanty afiksally mogą być również kombinowane:

- e) prefiksally – sufiksally (np. *anty-faszyst-owski*)
- f) interfiksally – sufiksally (np. *cudz-o-ziem-iec*)
- g) prefiksally – postfiksally (np. *na-jeść się*)

Formy afiksally możemy również podzielić na proste (np. formanty *-ski, -ca*) i złożone (np. *-ar-ski, -ow-ca*). Postaci złożone powstały w wyniku procesu zwanego absorpcją morfologiczną, polegającego na wchłanianiu przez formant elementu tematu wskutek dwójakiego podziału derywatu (np. *drukarstwo* od *<- drukarz (-stwo)* lub od *druk (-arstwo)*).

2. Formanty paradygmatyczne

O derywacji paradygmatycznej (spotyka się również termin *derywacja transpozycyjna*) mówimy wtedy, gdy różnica między derywatem a podstawą polega na odrębności paradygmatu fleksyjnego, nie ma natomiast ani afiksallych wykładników derywacji, ani ucięć. Formantem paradygmatycznym może być np (Grzegorzczkowska, Puzynina 1979: 17-19).

- a) zmiana paradygmatu polegająca na przeniesieniu wyrazu z jednej części mowy do innej, np. *biały – biel, człowiek – człowieczy*. Dotyczy to również bezafiksally zamiany czasowników na rzeczowniki – *przepływać – przepływ, obronić – obrona*, w której oprócz przeniesienia występuje również ucięcie przyrostków tematowych czasownika.
- b) zmiana paradygmatu w obrębie tej samej części mowy, np. przeniesienie rzeczownika z deklinacji męskiej do żeńskiej np. *woźny*

- > *woźna, służący* -> *służąca*; z żeńskiej do męskiej, z męskiej do nieodmienności (np. *doktor*), do nijakiej (*kot – kocię*), z paradygmatu pluralnego do pełnej odmiany męskoosobowej (*Włochy - Włoch*). Niektórzy upatrują derywacji paradygmatycznej również w czasownikach dewerbalnych, np. *bić – bijać*.

- c) przeniesienie do klasy rzeczowników lub przymiotników wyrażenia syntaktycznego. Nadawany paradygmat nie musi być tożsamy z paradygmatem rzeczownika wchodzącego w skład wyrażenia (*bez sensu* -> *bezsens*, ale *przed szkołą* -> *przedszkole*, *bez rady* -> *bezzadny*).

Formanty paradygmatyczne mogą się również łączyć z innymi typami formantów, np.:

- a) z typem afiksalnym (derywaty prefiksalno – paradygmatyczne, np. *odosobnić*; interfiksalno – paradygmatyczne (*wodomierz, korkociąg*), postfiksalno – paradygmatyczne (*pocić się*) oraz prefiksalno – postfiksalno – paradygmatyczne (*za-okrąglić się*)).
- b) z typem alternacyjnego ucięcia, np. *beż* <- *beżowy, niezdara* <- *niezdarny*

3. Formanty alternacyjne.

W tym przypadku derywat od podstawy różni się jedynie oboczności tematowe, które, jak już wcześniej zaznaczyłem, mogą być:

- a) ilościowe, które możemy podzielić na wewnątrztematowe i wygłosowe, które nazywamy również ucięciami (np. *dwója* <- *dwójka*). Tego typu oboczności można nazwać również formantami ujemnymi. Ucięcia najczęściej towarzyszą derywacji afiksальной (*damka* <- *damski rower*) lub paradygmatycznej (*szafir* <- *szafirowy*)
- b) jakościowe i ilościowo – jakościowe, które najczęściej towarzyszą formantom afiksalnym (*noga* -> *nóżka*) lub paradygmatycznym (*biały* -> *biel*)

4. Formanty prozodyczne – zmiana akcentu.

Występują w zrostach i złożeniach, zachowujących charakterystyczne dla grup wyrazowych będących podstawami stosunki składniowe między członami, np. *dobranoc, ciemnożółty*.

4.3.2. Funkcje formantów

Funkcje formantów odkrywamy dzięki analizie związku semantycznego między podstawą a derywatem. Każdy formant pełni funkcję strukturalną. Jeśli poza tym nie wnosi innych znaczeń, mówimy wówczas o czystej funkcji strukturalnej, a derywat taki nazywamy tautologicznym.

O funkcji syntaktycznej mówimy, gdy z pomocą formantu derywat zmienia funkcję składniową, zachowując swoje znaczenie (np. *mówienie*, *ucieczka*).

Problemy w określeniu funkcji pojawiają się, gdy podstawa niesie ze sobą tylko część znaczenia derywatu, zaś resztę tego znaczenia komunikuje formant. Przy ustalaniu semantycznych funkcji formantów można przyjąć różne kryteria (Grzegorzczkova 1984).

- a) znaczenia jednostkowe – gdybyśmy przypisali formantowi całe znaczenie pozostałe po odjęciu podstawy, doprowadziłoby to do nieograniczonej wieloznaczności formantów, które mogłyby mieć tyle różnych znaczeń, ile istnieje derywatów przez nie utworzonych. Wykryte w ten sposób jednostkowe znaczenia formantów nie są istotne dla opisu słowotwórczego.
- b) znaczenia inwariantne – jest to podejście krańcowo przeciwne, polegające na poszukiwaniu elementu semantycznego wspólnego wszystkim derywatom tworzonym danym formantem, który dla wielu formantów jest bardzo ogólny i w wielu przypadkach sprowadza się do funkcji strukturalnej (np. tworzenie rzeczownika, lub nadawanie znaczenia ekspresywnego). To podejście jest istotne dla strukturalnego opisu języka.
- c) znaczenie kontekstowo – inwariantne – znaczenia inwariantne mogą zostać zawężone przez kontekst, czyli ograniczone do połączeń z określonymi podstawami, np. formant *-ca* w derywatach odczasownikowych ma znaczenie wykonawcy czynności, a formant *-ka* w połączeniu z rzeczownikami żeńskimi konkretyzuje się jako wykładnik deminutywności.

W przypadku derywatów czasownikowych denominalnych, formanty wskazują na predykaty, a tematy oraz określane rzeczowniki na argumenty w różnych rolach.

Najważniejsze role semantyczne argumentów wyrażone za pomocą derywatów to:

- a) subiekt – nosiciel czynności, stanu, procesu, cechy. Odpowiada pozycji argumentu w predykatkach jednoargumentowych. Jest to rola ogólnie pojęta,

łącząca nosicieli cech czynnościowych i nieczynnościowych (np. *posiadacz, znawca, dawca*) W roli subiekta może wystąpić także argument zdarzeniowy.

- b) obiekt – jest to rola argumentu drugiego przy predykatkach dwuargumentowych. Przy predykatkach czynnościowych wiąże się z nią znaczenie przedmiotu lub zjawiska, na który dana czynność jest skierowana, niezależnie od tego, czy przedmiot ulega w wyniku tej czynności zmianie, czy też nie. Przy predykatkach nazywających relacją ta rola oznacza drugi człon relacji.
- c) rezultat – wytwór czynności, czyli przedmiot powstający w wyniku akcji lub procesu (np. *wykop, napis, wyrób*). Rola występuje tylko przy predykatkach mających w znaczeniu element kauzatywny. Wytwór różni się od obiektu tym, że przed zajściem procesu nie istnieje.
- d) środek czynności – narzędzie, za pomocą którego wykonuje się czynność (np. *kosiarka, czerpak, ścierka*)
- e) miejsce działania, zachodzenia procesów, stanów, relacji, np. *pracownia, palarnia*.
- f) czas czynności, procesu, stanu – np. *wrzesień, listopad, okres przygotowawczy*.

5. Sposoby słowotwórcze języków bułgarskiego i polskiego

Gramatyki opisowe obu języków wyróżniają cztery podstawowe sposoby tworzenia nowych słów, wzbogacających odpowiednie zasoby leksykalne, a mianowicie (Stojanow 1983):

- a) afiksalny – zarówno w języku polskim, jak i bułgarskim jest to sposób podstawowy. Do podstaw słowotwórczych dołączane są określone przyrostki i przedrostki, modyfikujące znaczenie w sposób opisany powyżej.
- b) kompozycyjny – w ten sposób tworzy się słowa złożone, pochodzące od co najmniej dwóch podstaw słowotwórczych, złączonych w jedną morfologiczną całość.
- c) alternacyjny – mamy z nim do czynienia, kiedy wyrazy pochodne zostają utworzone od wyrazu motywującego za pomocą wymiany samogłosek rdzenia, np: *zbierać – zbiór, събирам – събор*. Bardzo

często wyrazy utworzone w ten sposób charakteryzuje również ucięcie (morfem zerowy – Ø).

- d) przez zrost wyrazów należących do różnych kategorii gramatycznych, np. pol. *Wielkanoc, Białystok, pomiędzy*, bg. *Великден, Ботевград, помежду*.

6. Gramatyczna klasyfikacja wyrazów

Wszystkie słowa, obecne w leksykalnym zasobie języka można podzielić w zależności od ich właściwości gramatycznych, morfologicznych oraz funkcjonalnych. Klasyfikacja gramatyczna, którą przyjąłem za podstawową w swojej pracy, dzieli wyrazy na następujące części mowy (Stojanow 1984):

- a) rzeczowniki – określające przedmioty i pojęcia abstrakcyjne
- b) przymiotniki – określające cechy i właściwości przedmiotów
- c) liczebniki – określają liczbę przedmiotów lub ich kolejność
- d) zaimki – zastępujące w określonych sytuacjach powyższe części mowy
- e) czasowniki – określające czynności i stany
- f) przysłówki – określające okoliczności wykonywania czynności lub wyjaśniające cechy przedmiotów
- g) przyimki – pokazujące syntaktyczne związki rzeczowników, zaimków lub wyrażeń imiennych z pozostałymi słowami w zdaniu
- h) spójniki – wiążące oddzielne części w zdanie pojedyncze lub zdania pojedyncze w zdania złożone
- i) wykrzykniki – wyrażające bezpośrednio uczucia, lub pełniące funkcje dźwiękonaśladowcze
- j) partykuły – wzmacniające znaczenie innych słów

Pod względem morfologicznym powyższe kategorie możemy podzielić na:

- a) odmienne – mogące zmieniać swoją postać, wykorzystując do tego celu rozmaite morfemy – do tej grupy należą: rzeczowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki i czasowniki,
- b) nieodmienne – mające wyłącznie jedną formę – do tej grupy należą przysłówki, przyimki, spójniki, wykrzykniki i partykuły

Klasyfikacja syntaktyczna pozwala nam na wyszczególnienie następujących grup:

- a) wyrazy samodzielne – mogące funkcjonować samodzielnie jako części zdania – do tej grupy należą rzeczowniki, przymiotniki, liczebniki, zaimki, czasowniki i przysłówki.
- b) wyrazy pomocnicze – nie mogące funkcjonować w zdaniu samodzielnie, wymagające obecności wyrazu samodzielnego – do tej grupy zaliczamy przyimki, spójniki i partykuły.
- c) wykrzykniki – zajmują osobne miejsce w tej klasyfikacji, ze względu na swoje specyficzne cechy. Przyjmuje się, że bliżej im do sygnałów pierwszego systemu sygnałowego, jednak nie będę analizował tej kwestii, ponieważ nie wchodzi ona w zakres tej pracy.

7. Podstawy materiałowe i sposób wykorzystania materiału

Początkowe założenia obejmowały analizę materiału wyekscerpowanego z następujących utworów S. Lema: *Kongres futurologiczny*, *Bajki robotów*, *Cyberiada* oraz *Dzienniki gwiazdowe*, oraz ich bułgarskich przekładów: *Конгрес по футурология*, *Кибериада*, *Кибериада* oraz *Звездни дневници*. Jednak wkrótce po rozpoczęciu ekscerpacji przekonałem się, że taka ilość materiału po opracowaniu przekracza znacząco objętość pracy magisterskiej. Konieczne było ograniczenie badań do jednego jedynie utworu (wraz z przekładem). Ze względu na ilość oraz różnorodność występujących w tekście neologizmów zdecydowałem się na szczegółowe opracowanie materiału wyekscerpowanego z *Kongresu futurologicznego* i *Конгрес по футурология*, który uznałem za najciekawszy.

Przy wyborze materiału do badań, kierowałem się kryterium słownikowym, za neologizmy autorskie uznałem słowa nienotowane w Słowniku Języka Polskiego PWN (por. Bibliografia). Za główne kryterium podziału uznałem przynależność neologizmów autorskich do poszczególnych części mowy, kryteriami następnych rzędów były: przynależność podstaw słowotwórczych do określonego języka (opozycja obecny w systemie języka polskiego/bułgarskiego – nieobecny w leksykalnym systemie języka polskiego/bułgarskiego), sposób utworzenia neologizmu (sufiksalny, prefiksalny, kontaminacje, złożenia), przynależność do określonej kategorii semantycznej.

Badając bułgarski materiał językowy, szczegółowej analizie słowotwórczej poddałem jedynie te przypadki, w których polski neologizm został oddany za pomocą neologizmu, utworzonego w języku bułgarskim. Pozostałe przypadki zostały omówione w rozdziale poświęconym ocenie jakości przekładu. Dla oceny, czy dany leksem jest neologizmem w języku bułgarskim, posługiwałem się Słownikiem Języka Bułgarskiego (*Български тълковен речник*, por. Bibliografia), oraz korpusem tekstów bułgarskich, zawartych w sieci Internet.

W następnym rozdziale przedstawię szczegółowy opis wyekscerpowanych jednostek leksykalnych. Nieocenioną pomocą przy jego tworzeniu były dla mnie prace R. Grzegorzczukowej i J. Puzyniny, którymi posiłkowałem się zwłaszcza przy systematyzacji rzeczowników sufiksalnych.

ROZDZIAŁ II

Klasyfikacja neologizmów Stanisława Lema - neologizmy wyekscerpowane z *Kongresu futurologicznego* – tekstu oryginalnego

W rozdziale tym przedstawiony zostanie podział neologizmów utworzonych przez Stanisława Lema i wykorzystanych przezeń w utworze *Kongres futurologiczny*. Prezentowane poniżej leksemy zostaną przedstawione zgodnie z klasyfikacją zaproponowaną przez R. Grzegorczykową (Grzegorczykowa: 1984). Dla rozróżnienia wyrazów podzielnych od niepodzielnych słowotwórczo zamierzam oprzeć się na stanowisku takich uczonych jak G. Vinokur, według którego wyrazem niepodzielnym będzie każdy wyraz, który nie jest pochodny względem żadnego innego. Często podczas analizy neologizmów zdarzały się sytuacje, w których ustalenie wyrazu motywującego było utrudnione ze względu na nieprzejrzystą budowę leksemy, lub też w ogóle niemożliwe – wszystkie takie przypadki zostaną opisane, a możliwe warianty interpretacji – odnotowane. Przykładów zastosowania neologizmów w zdaniu nie będę podawał w tym rozdziale, ze względu na obecność dołączonego do pracy aneksu, zawierającego wszystkie wystąpienia badanych przeze mnie form zarówno w oryginale, jak i w przekładzie.

1. Rzeczowniki

Spośród wszystkich występujących w tekście *Kongresu futurologicznego* neologizmów, zdecydowaną większość stanowią rzeczowniki. Pod względem sposobów ich tworzenia można wydzielić kilka jasno zarysowujących się grup. Największą z nich tworzą leksemy złożone – złożenia i kontaminacje. W ich budowie wewnętrznej na ogół dość czytelnie możemy rozróżnić części składowe i na podstawie ich znaczeń – wykryć przynajmniej przybliżone znaczenie neologizmu. Znaczna część leksemów utworzonych w ten sposób ma swoje korzenie w językach innych niż polski – dominują tutaj łacina, język grecki i język angielski.

Jako drugą z tych grup wyszczególniłbym neologizmy utworzone metodą sufiksacji. Również i w tym przypadku budowa większości z nich wydaje się być przejrzystą, z nielicznymi wyjątkami, w przypadku których możliwości kilku interpretacji są ważne z punktu widzenia fabuły utworu.

Wreszcie ostatnia grupa, która przysparza największych problemów w czasie analizy – leksemy, których zadaniem jest stwarzanie atmosfery obcości,

tajemniczości i niemożności poznania przedstawionego świata. W tym przypadku rzeczą bardzo trudną jest znalezienie wyrazu motywującego neologizm, oraz, nawet przybliżonego, znaczenia. Ta kategoria neologizmów stanowi jednocześnie największe wyzwanie dla tłumacza.

1.1. Rzeczowniki o podstawie słowotwórczej pochodzenia polskiego

W tej części przedstawione zostaną neologizmy, do których utworzenia autor wykorzystał zasób leksykalny języka polskiego. Za kryterium podziału przyjmuję zarówno sposób ich utworzenia, jak również rodzaj podstawy słowotwórczej, uwzględniając jednocześnie jako polskie podstawy wyrazy, zapożyczone co prawda z języków obcych, lecz obecne w zasobie leksykalnym polszczyzny.

1.1.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą sufiksów

Rzeczowniki sufiksalne zostaną podzielone ze względu na przynależność podstawy słowotwórczej do poszczególnych części mowy, przynależność leksemu do określonej kategorii semantycznej, w obrębie których leksemy zostaną ułożone według zastosowanych sufiksów. Wszelkie warianty sufiksów zostaną omówione w obrębie inwariantów (wg opisu R. Grzegorzczukowej i J. Puzyniny w: Grzegorzczukowa, Puzynina 1979)

Wśród rzeczowników sformowanych za pomocą sufiksów również zarysowuje się dość wyraźny podział – nazwy środków chemicznych tworzą własną, specyficzną podgrupę, charakteryzującą się obecnością uniwersalnych, międzynarodowych sufiksów, typowych dla nazw leków.

1.1.1.1. Rzeczownikowa podstawa słowotwórcza

1.1.1.1.1. Nazwy środków chemicznych

Ponieważ w świecie przedstawionym *Kongresu futurologicznego* prawie wszystkie przedmioty i stany psychiczne były rezultatem zastosowanych chemikaliów, podstawy słowotwórcze leksemów je określających są bardzo różnorodne. Możemy znaleźć wśród nich nawiązujące między innymi do:

- stanów psychicznych
- imion własnych
- pojęć religijnych
- wojskowości

- relacji rodzinnych
- nabywanych umiejętności

Wśród tego zróżnicowania podstaw słowotwórczych możemy wyszczególnić zaledwie kilka zastosowanych formantów pochodzenia międzynarodowego. Sytację tę łatwo wytłumaczyć, biorąc pod uwagę specyfikę tematyczną tej grupy i paralele z rozpowszechnionymi wzorami nazw leków i związków chemicznych, z którymi człowiek może się spotkać na codzień. Pod tym względem możemy tę część neologizmów podzielić następująco (w nawiasach podaję źródłosłów):

- **al / -ol (-andol, -astol, -idol) / -yl (-edyl)** – *arymanol* (Aryman), *bogol* (Bóg), *frustrandol* (frustracja), *hedonidol* (hedonizm), *inwektol* (inwektywa), *konstruktol* (konstrukcja), *kooperandol* (kooperacja), *kryminol* (kryminał), *liredyl* (liryzm), *opozycyjnal* (opozycjonizm), *orderyl* (order), *ormuzdal* (Ormuzd), *protestal* (protest), *rewoltal* (rewolta), *serafinol* (serafin), *sodomastol* (Sodoma), *sonetal* (sonet)
- **alek / olek / ylek** – *freudylki* (Freud).

W tym przypadku oprócz interpretowania tego neologizmu jako utworzonego za pomocą formantu złożonego *-ylek*, można go rozpatrywać również jako kontaminację nazwiska *Freud* ze słowem *pastylki* – interpretacja taka jest również możliwa w kontekście fabuły utworu.

- **an (-ian, -(an)tan, -yjan) / -on (-don) / -yn** – *altruizan* (altruizm), *amnestan* (amnezja), *belzeban* (Belzebub), *bombon* (bomba), *bryjan* (pr. od „brat”), *dwuzenek buddanu* (Budda), *buddyn* (Budda), *ciotan* (ciotka), *empathian* (empatia), *kooperantan* (kooperacja), *optymistan* (optymista), *stryjan* (stryj) *taktydon* (taktyka), *tankon* (tank – archaiczne określenie czołgu)

Formant ten jest produktywny we współczesnej terminologii chemicznej, wzoru można upatrywać w takich leksemach jak *węglowodan*, *siarczan*, *krzemian*. W tej grupie możemy zaobserwować pewne nieregularności przy tworzeniu nazw środków chemicznych opartych o nazwy stopni pokrewieństwa. Na wzór regularnie utworzonego *stryjan* (*stryj* + *an*), mamy *bryjan*, w przypadku którego postawa zostaje zredukowana do początkowego *br*, a formant rozszerzony o nawiązujące do poprzedniego

leksemu *-yj-*. Wariant *-on* służy w niniejszym utworze do utworzenia neologizmów nazywających wojskowe środki chemiczne.

- **anek** (*anki*) – *argumentanki* (argument), *bylanki* (pr. od *byt*).

W tych nazwach możemy odnaleźć refleksy terminologii chemicznej

- **ek** (**-tek**) - *allaszek islaminy* (Allah, islam), *dwuzenek buddanu* (buddyzm, doktryna Zen), *eutopki* (eutopizm), *konwertek kredybiliny* (konwersja, łac. *credo* – wierzę),

Za pomocą tego formantu Stanisław Lem tworzy nazwy wzorujące się na istniejących związkach chemicznych, takich jak *siarczki*, *tlenki*. Duże znaczenie odgrywa też wspólne pole semantyczne wyrazów będących podstawą słowotwórczą – związek Allaha z islamem jest oczywisty, podobnie jak związek buddyzmu i doktryny Zen, wykorzystany w nazwie jednego związku chemicznego daje dodatkowy niuans stylistyczny. Osobnym problemem są *czopki* – *eutopki*, gdzie oprócz problemu semantycznego (grecki człon *eu-*) występuje też upodobnienie pod względem dźwiękowym.

- **id** / **yd** - *ekstazydy* (ekstaza)

- **idek** / **ydek** - *ciżbidek wielaniny* (ciżba, wiele), *sumienidki* (sumienie)

- **ina** (**-olina**) / **yna** (**-azyna**, **-idyna**, **-olidyna**, **-yzyna**) – analogiczny do nazw takich jak *aspiryna*, *polopiryna*. Zaliczamy tutaj następujące neologizmy: *albinolina* (albinos), *algebryna* (algebra), *amokolina* (amok), *ciżbina* (ciżba), *dantyna* (Dante Alighieri), *dobryny* (dobro), *duetyna* (duet), *ekstremina* (ekstremizm), *herkulidyna* (Herkules), *inwersyna* (inwersja), *allaszek islaminy* (Allah, islam), *kongressyny* (kongres), *lunaparkina* (lunapark), *ortografina* (ortografia), *poemazyna* (poemat), *protestolidyna* (protest), *sadystyzyna* (sadysta), *strategina* (strategia), *sympatyna* (sympatia), *transmutyna* (transmutacja).

- **inek** / **ynek** (**inki** / **ynki**) – *gomorynki* (Gomora).

- **um** – *agressium* (agresja), *nirvanium kosmozyłowe* (nirwana)

Zastosowanie tego formantu przyczynia się do nacechowania neologizmu stylistycznie i upodobnienia go do wyrazu przejętego z łaciny.

- **zol** (**-sol**) – *euforasol* (euforia), *furyasol* (furia), *generazol* (generał)

Zastosowany w tym neologizmie formant sugeruje, że mamy do czynienia ze środkiem w postaci zolu – specyficznej zawiesiny cząsteczek.

1.1.1.1.2. Nazwy automatów i robotów

- **ator** – *inkubator* (inkub), *konkubinator* (konkubinat), *sukkubator* (sukkub)

Formant zapożyczony z łaciny. Źródłosłowem *inkubatora* i *sukkubatora* są nazwy diabłów, w których istnienie wierzone w okresie Średniowiecza.

- **czak** – *porubczak* (od neologizmu *porub*)

Sufiks ten występuje w języku polskim rzadko, wyłącznie w derywatach odrzeczownikowych, wykazuje nacechowanie ekspresywne.

- **er** – *pracer* (praca)

Formant niewystępujący w polskim systemie słowotwórczym, obecny jednak w licznych zapożyczeniach z języka angielskiego np. *buyer*, *player*, *worker* – oznacza wykonawcę czynności.

- **ent** – *interferent* (interferencja)

- **niak** – *samicznik* (samica)

Sufiks produktywny w języku polskim, podany leksem można według wszelkiego prawdopodobieństwa zaklasyfikować jako "nazwę opartą na stosunku podobieństwa" (Grzegorzczkowska 1979: 163) na podobieństwo takich leksemów jak: *obłoczniak*, *wstężniak*, *wodniak*.

- **owiec** – *człekowiec* (człek)

Formant pozostaje w związku z derywatami utworzonymi od przymiotników na -owy, najliczniejsze są nazwy osób.

- **uch** – *pracuch* (praca)

Formant nie jest szeroko rozprzestrzeniony, w SJPD notowany jest 38 razy. Pełni „inwariantną funkcję ekspresywną, pejoratywno – hipokorystyczną”.

- **o** – *porub* (budowa słowotwórcza nie w pełni jasna, możliwe interpretacje od *porubstwo*, lub od *porobić* z modyfikacją ortograficzną)

1.1.1.1.3. Leksemy nazywające ludzi

- **acz** – *zmarścacz* (zmarły)

Według wszelkiego prawdopodobieństwa mamy tu do czynienia z derywatem odprzymiotnikowym, utworzonym na wzór *smarkacza* (stąd dodatkowy element **-sk-** – do czego nawiązanie znajdujemy w kontekście (patrz Aneks)

- **ak** – *lewak* (lew)

Mamy tu do czynienia z derywatem mutacyjnym, określającym wykonawcę czynności (myśliwego, polującego na lwy)

- **anin** / **anka** – *porodziańska* (poród)

Mamy tu do czynienia z nieczęsto spotykaną funkcją tego formantu (najczęściej wykorzystywanego do tworzenia nazw mieszkańców) – określania „nazw osób pozostających w różnorodnych relacjach do desygnatów podstaw” – na wzór *przedszkolanka*, *piwniczanka*.

- **ant** – *halucynant* (halucynacja), *resuscytant* (resuscytacja)

- **ator** – *eskalator* (eskalacja)

- **ista** – *będzieista* (od neologizmu *będzieje*), *euplanista* (od neologizmu Euplan)

Typowy sufix określający osoby wykonujące jakąś czynność, związane z jakimś zawodem. Utworzone na wzór takich słów jak *kopista*.

- **usz** – *aptekariusz* (aptekarz)

Formant zapożyczony, służący do tworzenia nazw osób, w tym przypadku zapewne motywacja ma związek z nazwami członków zakonów (np. *templariusz*).

1.1.1.1.4. Leksemy nazywające zwierzęta

- **awiec** – *murawiec* (murawa)

Nietypowe zastosowanie formantu, który z reguły występuje w derywatach odczasownikowych: *dmuchawiec*, *kłasawiec*, *latawiec*. Podobnie, jak większość derywatów utworzonych za jego pomocą, semantycznie wiąże się z terminologią biologiczną

- **owiec** – *łapowiec* (łapa)

Formant ten ma różnorodne funkcje, podany powyżej leksem wpisuje się w grupę nazw zoologicznych, utworzonych za jego pomocą (w SJPD ok. 70 derywatów), takich jak *jeżowiec*, *szczekowiec*

1.1.1.1.5. Pozostałe neologizmy

W tej grupie znalazły się utworzone przez Stanisława Lema rzeczowniki derywowane od rzeczowników, które trudno zakwalifikować do odrębnej grupy ze względu na ich znaczenie.

- **anka** – *nadymanka* (od neologizmu *nadymak*) – nadmuchiwana lalka gumowa, postacią przypominającą kobietę (*nadymak* ma postać mężczyzny).

- **istyka** – *tyranistyka* (tyran)

Formant został użyty w zwykłym dla siebie znaczeniu, a mianowicie dla stworzenia nazwy nowej gałęzi nauki.

- **izacja** – *hinternizacja* (od nazwiska Hintern)
- **ko** – *mieszkadelko* (od neologizmu *mieszkadło*)

Formant został zastosowany w funkcji modyfikacyjnej, pełni funkcję deminutywną i ekspresywną zarazem. Konstrukcja przypomina takie wyrazy jak *mieszadelko*, *kropidelko*, *straszydelko*.

- **nia** – *jajnia*

Derywaty z formantem *-nia* w zdecydowanej większości należą do grupy derywatów semantycznych. Neologizm *jajnia* w swej konstrukcji nawiązuje do stosunkowo nielicznych skonstruowanych w podobny sposób terminów biologicznych, takich jak: *zależnia*, *plemnia*, *zarodnia*.

- **nica** – *zgonnica* (zgon)

Formant został zastosowany w jednej ze swych typowych funkcji, mianowicie nazwy miejsca / urządzenia. Wzorem dla tej formacji mogłyby być takie słowa jak *dzwonnica*, *kostnica*, czy też *winnica*.

- **ówka** – *papieżówka* (papież)

Formant tworzy „nazwę przeznaczeniową”, wskazując obiekt dokonania czynności – strzelba ma posłużyć do zabicia papieża.

- **two** – *rzeczowidztwo* (od neologizmu *rzeczowidz*)

Spotykamy tu jedno z typowych zastosowań formantu, mianowicie wykorzystanie go do tworzenia nazw zawodów.

- **um** – *eutanazjum* (eutanazja)

Formant łaciński, tworzy nazwę miejsca, charakteryzującego się wskazaną cechą.

- **ura** – *torturantura* (od neologizmu *torturant*)

Formant obcy, za pomocą którego tworzy się nazwę pełnionej funkcji.

- **ynka** – *perwertynka* (perwersja)

Według klasyfikacji Grzegorzyczkowej i Puzyniny (Grzegorzyczkowa, Puzynina 1979: 135-136), formant ten występuje tylko w czterech

derywatach – *motorynka, zegarynka, pogodynka, obiadyńska*. Mają one dość skomplikowaną strukturę semantyczną, stanowiąc jednocześnie „skrót informacyjny”. Nazwy trzech ostatnich z podanych przykładów określają nazwy automatów, co stanowi dodatkową paralelę z fabułą utworu.

- **o** – *encyk* (encyklika; dziecięce wyliczanie *ence – pence*), *grotecha* (groteska), *kuracha* (kuracja), *śmiolety* (śmieci), *wala* (walka)

Neologizmy w tej grupie możemy podzielić na dwie podgrupy – pierwszą, w której nastąpiło ucięcie podstawy słowotwórczej (*encyk*) – w tym przypadku rolę grają też względy fonetyczne (rymuje się z *pencyk*), oraz grupę drugą, do której zaliczamy augmentativa, wyrazy zgrubiałe – w ich konstrukcji występuje ucięcie oraz zmiana formantu.

1.1.1.2. Przymiotnikowa podstawa słowotwórcza

1.1.1.2.1. Nazwy środków chemicznych

Grupa ta jest stosunkowo nieliczna wśród rzeczowników sufiksalnych, mowywotwórczych odprzymiotnikowo. W całym utworze znajdują się tylko trzy takie formacje słowotwórcze, utworzone za pomocą typowych dla tej grupy formantów.

- **al** – *autental* (autentyczny)
- **ek** – *dwulagodek dobruchanu* (łagodny)
- **ina** – *niebylina* (niebyły)

1.1.1.2.2. Nazwy robotów i automatów

- **ak** – *chamak* (chamski), *cudzak* (cudzy), *cyfrak* (cyfrowy), *nadymak* (nadymany)

Formant ten jest dość powszechnie notowany w języku polskim, w SJPD spotykanym w ponad 630 derywatach. W większości przypadków derywaty tworzone za jego pomocą należą do klasy mutacyjnych, lub onomazjologicznych. Według opisu stworzonego przez Grzegorzczukową, zdecydowana większość derywatów tego formatu, tworzona od przymiotników ma „wartość kategorialną „coś jakiegoś”.

- **ista / ysta** – *bezludyści* (bezludny)

Formant w swej postaci nawiązuje do nazw zakonów takich jak *trapiści*.

- **uń** – *cyfruń* (cyfrowy)

Formant współcześnie występujący jedynie w dwóch wyrazach – *bieluń* i *lizuń*. Pierwszy z nich to stara nazwa biologiczna, drugi to formant mutacyjny subiektywny o nacechowaniu pejoratywnym – zapewne właśnie w tym typie należy szukać wzoru.

- **o** – *pojót* (pojętny), *pokót* (pokątny)

Za pomocą ucięcia otrzymujemy rzeczowniki, określające istotę charakteryzującą się daną cechą.

1.1.1.2.3. Leksemy określające ludzi

- **ę** – *tajnię* (tajny)

Neologizm utworzony na wzór formacji nazywających małe istoty – na wzór *dziecię*, *jagnię*, *szczenię*

1.1.1.2.4. Leksemy określające przedmioty

- **ator** – *solidator* (solidny)
- **ówka** – *zegarówka* (zegarowy)

Powyższy neologizm wykorzystuje formant *–ówka* w jednej z charakterystycznych dla niego funkcji – określania nazw bomb, na wzór *atomówka*, *wodorówka*

1.1.1.2.5. Pozostałe neologizmy

- **anek / anka** - *wykapanek*, *wykapanka* (pr. od wykapany)
- **atka** – *ciasnatka* (ciasny)

W polszczyźnie formant ten występuje z reguły tylko przy motywacji przymiotnikami na *–aty* lub czasownikami obcego pochodzenia. Sposób derywacji zastosowany przez Stanisława Lema jest więc niespotykany na polskim gruncie językowym.

- **inieć / inka** - *cudzinieć*, *cudzinka* (cudzy)

Derywaty odprzymiotnikowe tworzone za pomocą tego formantu dotyczą słownictwa botaniczno – zoologicznego.

- **ystyka** – *koruptystyka* (korupcja)

1.1.1.3. Czasownikowa podstawa słowotwórcza

1.1.1.3.1. Nazwy środków chemicznych

Podobnie jak w przypadku nazw środków chemicznych o rzeczownikowej podstawie słowotwórczej, możemy w sposobie tworzenia nowych nazw odnaleźć analogie do istniejących w języku polskim nazw leków, takich jak: *alantan*, *aspiryna*, *nerwosol*

- **an (-jan)** – *babran* (babrać się), *czujan* (czuć), *dwułagodek dobruchanu* (udobruchać) *kontestan* (kontestować), *ocykan*, *ocykany* (ocykać się)
- **ina** – *dawainy* (dawać), *walina* (walić)
- **itka** – *śnitki* (śnić)
- **ol (-andol)** – *kopandol* (kopać)
- **on** – *maskon* (maskować)

1.1.1.3.2. Nazwy robotów i automatów

- **at** – *symulat* (symulować)
- **acz** – *smarkacz* (smarować), *wymigacz* (wymigać się)

Mamy tu do czynienia z zastosowaniem formantu *-acz* do utworzenia nazwy wykonawczy czynności *smarkacz* (będącej jednocześnie neologizmem semantycznym), oraz, w przypadku leksemu *wymigacz* – wariantu skłonnościowego, wzorowanego na takich słowach jak: *bujacz*, *krętacz*, *rozrabiacz*.

- **ec** – *uchylec* (uchylać się)

Formant został wykorzystany do utworzenia nazwy osobowego subiekta czynności.

- **or** – *malwersor* (malwersować)
- **o** – *wcier* (wcierać się)

Ucięcie pozwoliło stworzyć nazwę wykonawcy czynności.

1.1.1.3.3. Nazwy osób

- **acz** – *odwracacz* (odwracać), *rozdzielacz* (rozdzielać), *wytrzeźwiacz* (wytrzeźwiać), *zakazywacz* (zakazywać), *zatykacz* (zatykać)

Za pomocą tego formantu tworzone są nazwy wykonawców czynności.

- **anka** – *ospanka* (*osypiać / ospać)
- **eniec** – *odmrożeniec* (odmrożony), *urodzeniec* (urodzony)

Ten formant służy do tworzenia derywatów od imiesłówów na *-on(y)*.

- *ista / ysta* – *przesadyści* (przesadzać)

1.1.1.3.4. Nazwy miejsc

- *alnia* – *bijalnia* (bić), *zmartwychwstalnia* (zmartwychwstać)
- *arnia* – *dopiększarnia* (dopiększać), *sięgarnia* (sięgać)

Powyższe formanty służą do tworzenia słów, określających miejsce, w którym dokonuje się jakaś czynność. W przypadku leksemu *sięgarnia* występuje dodatkowe skojarzenie ze słowem *księgarnia*.

- *dło* – *mieszkadło* (mieszkać)

Formant został użyty w nietypowym dla niego znaczeniu miejsca.

- *nia* – *rozwidnia* (*rozwidniać)

Formacja słowotwórcza utworzona na wzór słowa *rozgłośnia*.

1.1.1.3.5. Nazwy urządzeń

- *acz* – *dojaźniacz* (*dojaźniać)
- *ak* – *gnak* (gnać)

Wśród derywatów odczasownikowych tworzonych za pomocą tych formantów jedną z typowych funkcji jest tworzenie nazw środków czynności.

- *anka* – *spisanka* (spisany)
- *awka* – *lechtawka* (łechtać)

Derywat pełniący funkcję nazwy narzędzia, jedna z typowych funkcji tego formantu.

- *dło* – *badło* (bać), *bradło* (brać), *prydło* (przyć), *śnidło* (śnić)

Również i ten formant jest wykorzystywany przede wszystkim do tworzenia nazw środków czynności.

- *ik* – *wysennik* (wyśnić)
- *ka* – *wywrotka* (wywracać)
- *or (-ator)* – *swędor* (swędzieć), *wyrwator* (wyrwać)
- *o* – *doduch* (dodać ducha), *lecht* (łechtać), *świst* (świstać), *tryszcz* (tryskać)

W tych formacjach słowotwórczych za pomocą ucięcia i zmian fonetycznych otrzymujemy zarówno nazwy środków czynności (*doduch, lecht świst*), jak i efektów czynności (*tryszcz*).

1.1.1.3.6. Pozostałe neologizmy

- **anie** – *bembardowanie* (od neologizmu *bembardować*)
- **enie** – *smaczenie* (od neologizmu *smaczyć*)

Formanty występują w swojej podstawowej funkcji „wykładników regularnych odczasownikowych derywatów transpozycyjnych”. Mamy tu do czynienia z nazwą czynności – *bembardowanie*, oraz nazwą przedmiotu czynności – *smaczenie*.

- **ina** – *znarowina* (znarować się)

Mamy tu do czynienia z derywatem transpozycyjnym, określającym czynność.

1.1.1.4. Podstawa słowotwórcza pochodząca od innych części mowy

1.1.1.4.1. Nazwy związków chemicznych

- **an** – *preczan* (precz)
- **ek** (*-anek, -idek*) – *ciżbidek wielaniny* (ciżba, wiele), *razkozianek mortyny* (przysłowie „raz kozie śmierć”)
- **ina / yna** – *zgłowina* (z głowy)

1.1.1.4.2. Nazwy przedmiotów

- **acz** – *wanielacz* (w anioła)

1.1.1.4.3. Nazwy robotów i automatów

- **ak** – *mojak* (mój)

1.1.1.4.4. Pozostałe neologizmy

- **ka** – *porewidentka* (po rewidencie)
- **nia** – *popłodnia* (po płodzie)

1.1.2. Struktury prefiksalno – sufiksalne

Wszystkie leksemy, omówione w tym punkcie, łączy jedno – każdy z nich został utworzony z wykorzystaniem prefiksu. Możemy wyróżnić leksemy prefiksalne, utworzone bez wykorzystania współformantów fleksyjnych (np. *demoeksplozja*, *nadgrobot*, *neomaskony*) leksemy prefiksalno – sufiksalne, wykorzystujące również sufiksy (np. *dehalucyniny*, *dezakustyna*, *superkaresyny*), oraz ich specyficzną podkategorię, kiedy wyraz powstał w wyniku derywacji wstecznej (np. *antych*, *antyhal*, *desymul*). W poniższym opracowaniu przy klasyfikacji leksemów skupiam się na przedrostkach, natomiast w obrębie poszczególnych prefiksów wyrazy są uporządkowane według występujących sufiksów. Sufiksy, które posłużyły do utworzenia leksemów zostaną wyszczególnione pogrubioną czcionką, natomiast ze względu na fakt omówienia ich funkcji w części poświęconej leksemom utworzonym z wykorzystaniem formantów sufiksalnych, nie będą omawiane ponownie. W przypadku wyrazów utworzonych bez wykorzystania współformantów, pogrubienie nie zostanie zastosowane, natomiast przypadki wystąpienia derywacji wstecznej zostaną oznaczone znakiem Ø.

W analizowanym zakresie materiału rzeczowniki utworzone od polskich podstaw słowotwórczych za pomocą przedrostków występują rzadko. Leksemy te odnoszą się przede wszystkim do terminów związanych z nazwami chemikaliów. Stosowane są prawie wyłącznie przedrostki pochodzenia greckiego i łacińskiego, wyjątkiem jest przedrostek *nad-*. Definicje znaczeń przedrostków podaję za Słownikiem Języka Polskiego (sjp.pwn.pl)

- **anty** – *antych*-Ø, *antyhal*-Ø (halucynacje)

Przedrostek *anty-* oznacza „przeciwieństwo, przeciwstawienie, przeciwdziałanie czemuś, zwalczanie kogoś, czegoś” . Oba neologizmy zawierają w sobie element, nakazujący wiązać je z halucynacjami (*-hal* i *-ch*),choć w drugim przypadku jego przejrzystość została częściowo zatarta przez dostosowanie go do polskiej ortografii

- **de**₁ - *desymul*-Ø, *desymulat* (symulowanie)

Przedrostek *de* – w pierwszym ze swoich znaczeń oznacza „pochodzenie od tego, co określa drugi człon złożenia; odpowiednik polskiego: *od-*”, w danym przypadku od *symulowania*. Dodatkowo, dla utworzenia leksemu określającego agensa, zostały zastosowane formanty *-at* i *ø*

- **de₂ / dez** – *dehalucyniny* (halucynacja), *dekongressyny* (kongres), *dezakustyna* (akustyka)

Drugie znaczenie przedrostka *de-* (w wariancie przedsamogłoskowym *dez-*) jest następujące: „odwrotność, przeciwieństwo, zaprzeczenie; pozbawienie, redukcję czegoś, co oznacza drugi człon; odpowiednik polskiego: od-”. Zastosowanie go do stworzenia nazw środków psychotropowych pozwala utworzyć leksemy nazywające chemikalia skierowane przeciwko zjawisku, określanemu przez drugi człon wyrazu.

- **demo** – *demoeksplozja* (demograficzna eksplozja), *demopresja* (demograficzna presja)

Przedrostek ten nawiązuje do pojęcia *demografii* i precyzuje zakres znaczeniowy, do którego odnoszą się leksemy stanowiące drugą część neologizmu.

- **farmako** – *farmakokracja*, *farmakopeum*

Człon *farmako* – pokazuje związek utworzonych leksemów z farmakologią – nauką o lekach. W przypadku pierwszego z podanych neologizmów oczywiste są paralele z nazwami innych sposobów sprawowania władzy (*demokracja*, *teokracja*, *technokracja* i inne), drugi zaś nawiązuje w swej budowie do słów takich jak *muzeum*, *liceum*.

- **kontr(a)** – *kontrputer*, *kontraputer*

Przedrostek *kontr-*, o znaczeniu „przeciwieństwo, przeciwstawienie, czynność przeciwną tej, którą wyraża druga część wyrazu” posłużyła dla utworzenia neologizmów określających komputery skierowane przeciwko innym komputerom, nastawione do nich wrogo. Jednocześnie można zauważyć ucięcie części drugiego wyrazu składowego (*komputer*)

- **krypto** – *kryptochemokracja* (od neologizmu *chemokracja*)

Jest to „pierwszy człon wyrazów złożonych wskazujący, że to, do czego odnosi się człon następny jest ukryte, niewidoczne, np. *kryptografia*, *kryptonim*, lub że ten, do którego ten człon się odnosi, udaje kogoś, jest zamaskowany”. Mamy tu więc do czynienia z ukrytymi rządami za pomocą chemii.

- **nad** – *nadgrobot*

Mamy tu do czynienia z przedrostkiem „uwydatniającym wyższy stopień w hierarchii społecznej w stosunku do osób oznaczonych rzeczownikiem podstawowym”.

- **neo** – *neomaskony, neosupermaskony* (od neologizmu *maskon*)

Ten greckiego pochodzenia przedrostek, oznaczający „nowy, taki, który się na nowo pojawił; odpowiednik polskiego *nowo-*” został użyty do utworzenia nazw nowych generacji środków chemicznych, w jednym przypadku razem z innym przedrostkiem – *super-*, „podkreślającym najwyższy stopień (lub wykraczanie poza normę, poza zwykły stan), najwyższą jakość tego, co oznacza drugi człon złożenia”

- **psycho** – *psychodietetyk, psychodietetyka, psychopreformacja*

Za pomocą tego przedrostka wyrażane są związki znaczeniowe drugiego członu wyrazu złożonego z psychiką lub psychologią. W przypadku leksemu *psychopreformacja* mamy do czynienia z użyciem również przedrostka *pre-*, oznaczającego „przed, wprzód, najpierw; odpowiednik przedrostka *przed-*”

- **super** – *superkaresyny* (super + karesy), *superputer* (super + komputer)

Przedrostek *super-* „podkreślający najwyższy stopień (lub wykraczanie poza normę, poza zwykły stan), najwyższą jakość tego, co oznacza drugi człon złożenia”, w połączeniu z uciętym rzeczownikiem *komputer* tworzy określenie komputera o wyjątkowej mocy obliczeniowej, natomiast w nazwie związku chemicznego przekazuje informację o sile wyimaginowanych pieszczot, doświadczanych przez osobę zażywającą go.

- **zoo** – *zooartysta*

Kolejny z zastosowanych przez Stanisława Lema przedrostków pochodzenia greckiego, „pierwszy człon wyrazów złożonych wskazujący na ich związek znaczeniowy ze światem zwierzęcym”.

1.1.3. Rzeczowniki złożone

1.1.3.1. Neologizmy utworzone przez kontaminację

Kontaminacja, będąca specyficznym typem wyrazu złożonego, zgodnie z definicją, podaną w EJP, „polega na skrzyżowaniu, t.j. częściowym nałożeniu na siebie, dwu tego samego rzędu jednostek językowych, w wyniku czego powstaje nowy element językowy, funkcjonalnie zbieżny z jednym ze składników kontaminacji lub będący wypadkową ich obu, np. *chuderlawy* < *cherlawy* + *chudy*, *ponureska* < *ponury* + *humoreska*, *erotuman* < *erotoman* + *tuman*. Obok kontaminacji leksykalnej (powyższe przykłady), mamy w języku

do czynienia z kontaminacją składniową, np. w szeregu wypadkach < w szeregu wypadków + w wielu wypadkach.” Jedną z cech, odróżniających kontaminację od zrostów i złożeń jest brak wyraźnych granic między przenikającymi się podstawami słowotwórczymi (np. *grobot* od *grób* i *robot* ze wspólną częścią *-rob-*, czy też *hedoniczki* od *hedonizm*, *doniczki* ze wspólną częścią *-don-*). W kontaminacjach nie występuje również, charakterystyczna dla wielu złożeń, spójka. Ten typ struktur słowotwórczych nie został uwzględniony w opisie R. Grzegorzczakowej. Być może przyczyną był fakt, że w języku potocznym kontaminacja wyrazów nie jest zjawiskiem częstym (znacznie częściej zachodzą kontaminacje związków wyrazowych). Jednak w czasie tworzenia swoich neologizmów Stanisław Lem korzystał z tego mechanizmu bardzo często, czerpiąc z doświadczeń wspaniałego poety, B. Leśmiana, w którego twórczości właśnie kontaminacja była jednym z podstawowych środków artystycznych (stąd pochodzi inne jej określenie – *leśmianizm*). Dlatego uznałem wyodrębnienie tego typu leksemów w osobny punkt za niezbędne przy opisie badanego materiału. Wyekscerpowane przeze mnie przykłady nierzadko cechuje dość przejrzysta budowa, pozwalająca ze znaczną pewnością zdefiniować poszczególne części składowe (co jednak nie zawsze umożliwia określenie definicji danego leksemu), np. *damekin*, *sernapki*. Liczne są jednak przypadki nieprzejrzystej budowy słowotwórczej (*libiscyt*, *pederastwa*, *tarleston*). Ze względu na sposób utworzenia, możemy podzielić neologizmy utworzone tym sposobem na kontaminacje rzeczownika z: drugim rzeczownikiem, czasownikiem, przymiotnikiem, oraz zaimkiem.

1.1.3.1.1. Kontaminacje dwóch rzeczowników

Spośród kontaminacji dwóch rzeczowników na pierwszy plan wybijają się zdecydowanie leksemy, w których jedną z części składowych są słowa *komputer* lub *robot*. Pozostałe neologizmy utworzone za pomocą tej metody z trudem dają się podzielić na wyraźnie zarysowane grupy.

1.1.3.1.1.1. Kontaminacje utworzone na bazie leksemu *komputer*

Wśród neologizmów tej kategorii wszystkie, oprócz jednego, składają się z dwóch wyrazów kontaminowanych. Znaczenie drugiego wyrazu w

kontaminacji służy do określenia zastosowania lub zakresu obowiązków komputera.

- *komposter* (kompost + komputer)
- *kompoter* (kompot + komputer)
- *kompunter* (komput – tu jako „główne siły regularnej armii, utrzymywane przez skarb państwa” + komputer) – dla odróżnienia tak skontaminowanego wyrazu od leksemu *komputer* stanowiącego tylko jedną z części składowych, pojawia się w nim dodatkowy element –*n*-
- *pucybuter* (pucybut + komputer)
- *pucybunter* (pucybuter + bunt) – ten leksem można potraktować jako kontaminację dwóch lub trzech wyrazów składowych, w zależności od tego, jak potraktujemy jego składową *pucybuter*. Wydaje się jednak, że należy go zaklasyfikować jako kontaminację trzech wyrazów, z których dwa określają przedmiot i jego zastosowanie, trzeci zaś – *bunt* – uzupełnia je o informacje, dotyczące sposobu zachowania przedmiotu.

1.1.3.1.1.2. Kontaminacje utworzone na bazie leksemu *robot*

W tej kilkuwyrazowej grupie napotykamy na dwa leksemy określające typy robotów, oraz na jeden leksem charakteryzujący zjawisko związane z ich zachowaniem.

- *grobot* – (grób + robot) – podobnie jak w poprzedniej grupie wyraz skontaminowany z leksemem *robot* określa pełnioną przez niego funkcję.
- *nierobot* – (nierób + robot) – w tym przypadku za pomocą kontaminacji autor dostarcza informacji na temat sposobu zachowania wyrazu określanego.
- *robitwy* – (roboty + bitwy) – kontaminacja posłużyła do sformułowania nazwy zjawiska związanego z robotami. Jednocześnie pewne znaczenie stylistyczne może mieć fakt podobieństwa tego leksemu do wyrazu *rybitwa*.

1.1.3.1.1.3. Pozostałe kontaminacje

Wśród pozostałych neologizmów ukształtowanych drogą kontaminacji dwóch rzeczowników możemy napotkać odniesienia do różnych zakresów

znaczeniowych. Występują nazwy zarówno automatów i bliżej niezidentyfikowanych przedmiotów świata przyszłości, jak również określenia sposobów zachowania, czy też nazwy nowozaprojektowanych zwierząt.

- *bemby* – (*bomby* + *Bomby Miłości Bliźniego*) – kontaminacja rzeczownika oznaczającego rodzaj uzbrojenia ze skrótcem jego pełnej nazwy
- *damekin* – (*dama* + *manekin*) – w utworze neologizm ten, oprócz określania sztucznej postaci przypominającej kobietę, służy również do stworzenia nawiązań intertekstualnych w nazwie arcydzieła przyszłej literatury – *Damekin kameliowy*
- *dietoteka* – (*dieta* + *biblioteka*)
- *hedoniczki* – (*hedonizm* + *doniczki*)
- *intelektronika* – (*intelekt* + *elektronika*) – leksem określający ogół spraw i działań związanych z automatami i robotami obdarzonymi inteligencją. Wydaje się, że jako jeden z nielicznych neologizmów pojawiających się na stronach *Kongresu futurologicznego* ma szansę upowszechnić się już w niedalekiej przyszłości.
- *jelitory* – (*jelita* + *tory*)
- *kłusennik* – (*kłusownik* + *sennik*)
- *krętyn* – (*krętacz* + *kretyn*) – leksem nacechowany bardzo negatywnie, obie części składowe to elementy wartościujące i określające cechy umysłu opisywanego za jego pomocą obiektu.
- *lempart* – (*lemur* + *lampart*) – nazwa jednego ze zwierząt stworzonych w przyszłym świecie przez zooartystów, częściami składowymi kontaminacji są nazwy współcześnie istniejących zwierząt.
- *pederastwa* – (*pederasta* + *kuropatwa* / *pardwa*) – kontaminacji zostały poddane wyrazy, w zasadzie nie wiążące się ze sobą. Z kontekstu wynika, że leksem ten określa gatunek ptaka, jednak w warstwie treściowej utworu nie występują odniesienia do jego domniemanej pederastii.
- *piratron* – (*pirat* + *częstka tron*) – leksem oznaczający automat, popełniający przestępstwo piractwa. Częstka *-tron*, niejasnego pochodzenia (według SJP możliwy jest jej rodowód od *elektron*), występuje w złożonych nazwach instrumentów elektronicznych, w

większości przypadków działających na bazie lamp elektronicznych (na przykład: *gazotron*, *hellotron*, *ignitron*).

- *porodzistka* – (poród + rekordzistka) – leksem utworzony w wyniku działalności prognostyki lingwistycznej (patrz: aneks)
- *prostytuanta* – (konstytuanta + prostytutka) – leksem przewidujący przyszłe względem wydarzeń w utworze zmiany w politycznej obyczajowości społeczeństwa. (patrz: aneks)
- *recydacja* – (recydywa + premedytacja) – otrzymany przez kontaminację dwóch terminów z języka prawniczego leksem pozwala na zastosowanie jednego krótkiego neologizmu tam, gdzie niezbędne byłoby użycie opisowego „*recydywa z premedytacją*”.
- *senteza* – (sen + synteza) – określenie procesu wytwarzania (syntezy) snów na zamówienie.
- *sernapki* – (ser + kanapki) - za pomocą kontaminacji dwóch leksemów określających produkty spożywcze autor uzyskuje humorystycznie nacechowaną nazwę pożywienia powstałego w wyniku połączenia wyżej wymienionych produktów. Podobny typ kontaminacji możemy znaleźć między innymi w należącym do literatury dziecięcej komiksie *Smocze jajo* autorstwa Szarloty Pawel – bohaterowie spożywają *śniadapki* (kanapki na śniadanie).
- *tarleston* – (tarło? + charleston) – pierwsza część składowa kontaminacji pozostaje niejasna, możliwe jest jej pochodzenie od rzeczownika *tarło*, druga z nich pochodzi od nazwy tańca – *charleston*.
- *trupeć* – (trup + rupieć) – leksem określający starego, nieużytecznego robota. Dzięki swojej budowie pozwala na ukazanie dwudzielnej natury robotów. Pod względem budowy zewnętrznej są to tylko metalowe automaty, które po zużyciu stają się złomem, rupieciami, jednak ich konstrukcja psychiczna nadaje im cechy ludzkie – świadczyć o tym może częśćka *trup*.
- *wstawańka* – kontaminacja utworzona od nazwy zabawki *wańka* – *wstańka*, która, jako krótsza, wyparła w świecie przyszłości formę dwuczłonową.
- *wszechśmiot* – (wszechświat + śmieci) – leksem ten, mający, według prognostyki lingwistycznej zwiastować nową teorię pochodzenia

Wszechświata, powstał na skutek kontaminacji uzupełnionej o modyfikacje fonetyczne jej drugiej części składowej.

1.1.3.1.2. Kontaminacje rzeczownika i czasownika

Kontaminacje rzeczownika i czasownika nie należą do często stosowanych przez Stanisława Lema konstrukcji słowotwórczych. We wszystkich zanotowanych formacjach, pierwszą część kontaminacji tworzy czasownik, drugą rzeczownik.

- *będzieje* – (będzie + dzieje) – określenie gałęzi nauki przyszłości, zajmującej się badaniem tego, co dopiero ma się wydarzyć.
- *bijologia* – (bije + biologia) – nazwa gałęzi nauki przyszłości, badającej problemy zadawania innym osobom bólu i cierpień drogą bicia.
- *korrrumputer* – (korumpować + komputer) – określenie skorumpowanego komputera.
- *libiscyt* – (pr. *líbiti se* (cz. *podobać się*) + plebiscyt) – pierwszy człon kontaminacji nie jest łatwo wytłumaczyć na gruncie polszczyzny, możliwa jest jego interpretacja od *lubić* z wymianą fonetyczną, jednak moim zdaniem genezy tej części wyrazu należy szukać w języku czeskim – przyjęty przeze mnie źródłosłów odpowiada neologizmowi nie tylko pod względem fonetycznym, lecz również semantycznym – *libiscyt* oznacza publiczny wybór typów urody kobiecej wdrożonych do „produkcji”. Możliwe jest również przyjęcie źródłosłowu tego neologizmu od *libido*.
- *sugierki* – (sugerować + cukierki)
- *terkopter* – (terkotać + helikopter) – określenie pojazdu przyszłości, służącego do komunikacji miejskiej. Zastosowany sposób kontaminacji sugeruje czytelnikowi sposób jego działania i towarzyszące temu efekty dźwiękowe.
- *wysennik* – ((wy)śnić + wysłannik)

1.1.3.1.3. Kontaminacje rzeczownika i przymiotnika

1.1.3.1.3.1. Kontaminacje utworzone na bazie rzeczownika *komputer*

Neologizmy zaliczające się do tej grupy mają jednorodną budowę (część pierwszą kontaminacji tworzy przymiotnik określający część drugą). We

wszystkich wyekscerpowanych przykładach środek słowotwórczy służy do podkreślenia zastosowania danego typu komputera i funkcji pełnionych przez niego.

- *biurater* – (biurowy + komputer)
- *kąputer* – (kąpielowy + komputer)
- *kelputer* – (kelnerski + komputer)
- *prokureterek* – (prokuratorski + komputer)

1.1.3.1.3.2. Kontaminacje utworzone na bazie rzeczownika *robot*

Poniższe kontaminacje posłużyły autorowi do ukazania specyfiki poszczególnych gatunków robotów. W pierwszym przypadku wyeksponowany zostaje rozmiar robota, a w drugim jego środowisko życia, tak niezwykle dla wszelkiego rodzaju automatów.

- *mikrobot* – (mikroskopijny + robot)
- *wobot* – (wodny + robot)

1.1.3.1.3.3. Kontaminacje utworzone na bazie przymiotnika *psychiczny*

Ponieważ cała cywilizacja przyszłości ukazana w utworze oparta jest na chemikaliach wpływających na psychikę ludzi, oczywistym staje się fakt powstania całej kategorii pojęć związanych z tym zakresem życia. W tworzeniu leksemów, służących do ich nazwania, często wykorzystuje się jako jedną z podstaw słowotwórczych przymiotnik *psychiczny*.

- *psychemia* – (psychiczny + chemia)
- *psychemikalia* – (psychiczny + chemikalia)
- *psychemokracja* – (psychiczny + neologizm *chemokracja*)
- *psywilizacja* – (psychiczny + cywilizacja)
- *psywizja* – (psychiczny + (tele)wizja)

1.1.3.1.3.4. Pozostałe kontaminacje

Do tej grupy postanowiłem zaliczyć wszystkie pozostałe neologizmy, powstałe w wyniku kontaminacji rzeczownika i przymiotnika, które ze względu na swą różnorodność znaczeniową nie dają się zaklasyfikować do jednej z powyższych grup.

- *chemaskowanie* – (chemiczny + maskowanie)

- *chemintrygowanie* – (chemiczny + intrygowanie)

Powyższe leksemy również w wyraźny sposób nawiązują do roli odgrywanej w świecie utworu przez chemikalia, za pomocą których można osiągnąć dosłownie wszystko. Środki chemiczne służą również do kształtowania polityki, co znajduje odbicie w warstwie leksykalnej.

- *cyburdy* – (cybernetyczny + burdy) – kolejne z określeń starć, konfliktów robotów, synonim *robotew* (patrz wyżej)
- *elektrotyka* – (elektroniczny + erotyka)
- *erotocykl* – (erotyczny + (bi)/(moto)cykl)

W przypadku tego i poprzedniego leksemu, czytelnik może, już na pierwszy rzut oka, stwierdzić, że mowa o jakimś przedmiocie lub pojęciu, związanym z życiem erotycznym mieszkańców świata XXI wieku.

- *infanteria* – (infantylny + loteria)

W związku z występującym w świecie przyszłości przeludnieniem, konieczne jest wprowadzenie ograniczeń, mających powstrzymać ekspozycję demograficzną. Loteria, w której główną wygraną jest prawo do posiadania dziecka, jest jednym z nich. W warstwie skojarzeniowej czytelnik może zauważyć podobieństwo fonetyczne z angielskim rzeczownikiem *infantry*, oznaczającym *piechotę*.

- *klibiscyt* – (klimatyczny + plebiscyt) – plebiscyt, w którym ogół mieszkańców rozstrzyga, jaka ma panować pogoda. Sposób utworzenia neologizmu analogiczny, jak w przypadku leksemu *libiscyt*.
- *latalerze* – (latający + talerz)
- *milwersacja* – (pr. miły + malwersacja) – pochodzenie określającego członu kontaminacji niepewne, prawdopodobne jego pochodzenie od *miły* – wówczas neologizm określałby przestępstwo, polegające na podaniu partnerowi rozmów handlowych środków chemicznych, wpływających na jego dobry nastrój, skutkiem czego można byłoby osiągnąć nielegalne korzyści finansowe. Innym możliwym wytłumaczeniem źródłosłowu tego leksemu jest wywodzenie go od francuskiego liczebnika *mille* (tysiąc) – mielibyśmy wówczas do czynienia z leksemem określającym malwersację wyjątkowo dużych kwot.

- *programuchy* – (zaprogramowany + muchy) – neologizm określający jeden z gatunków broni przyszłości – sztuczne, zaprogramowane na zniszczenie przeciwnika, muchy.
- *purytacje* – (purytański + medytacje)
- *synsekt* – (syntetyczny + insekt) – kontaminacja określająca sztucznie wytworzone owady (insekty).
- *uroburojenie* – (urobiony + urojenie) – leksem mający opisywać zjawisko urojeń wtórnych.

1.1.3.1.4. Kontaminacje rzeczownika i zaimka

Podany typ kontaminacji posłużył do utworzenia tylko dwóch, pokrewnych sobie, zjawisk z zakresu psychologii. Stanisław Lem doskonale wykorzystuje tu grę językową i nawiązując do słowa *jaźń* (świadomość własnej osobowości), tworzy słowa *tyźń* (świadomość osobowości rozmówcy) oraz *myźń* (świadomość osobowości kilku osób jednocześnie, świadomość zbiorowa). Choć takie zjawiska nie występują w świecie przedstawionym, na temat możliwości ich pojawienia spekuluje futurologia odlingwistyczna.

- *myźń* – (my + jaźń)
- *tyźń* – (ty + jaźń)

1.1.3.2. Rzeczowniki utworzone przez złożenia

Mianem złożień, zgodnie z definicją przedstawioną przez R. Grzegorczykową (Grzegorczykowa 1984: 59) nazywamy „wyrazy, w których występuje formalny wykładnik kompozycji /także zerowy/”. Tworzenie nowych leksemów za pomocą złożień nie jest typowe dla polszczyzny, często są to sztuczne kalki obcych wyrazów, w ostatnim czasie „szerzą się złożenia, w których drugi człon jest samodzielnym rzeczownikiem, wyrazem, a pierwszy człon jest jego określeniem lub członem równorzędnym”. Pod względem formalnym istnieje wiele metod tworzenia złożowań. Najczęściej oba człony łączy element *-o-*, rzadko (i jedynie gdy pierwszy człon jest czasownikowy) *-i/y-*. Może też wystąpić połączenie bezpośrednie, zwłaszcza w przypadku liczebników. Jeśli w złożeniu występuje jakiś formant, może to być sufiks, lub zero sufiksalne, natomiast

jeśli drugi człon jest samodzielny wyrazem, wówczas człon pierwszy pełni funkcje określające.

1.1.3.2.1. Złożenie rzeczownika i czasownika

Złożenia tego typu najczęściej określają nazwy wykonawców czynności. Człon A wskazuje wtedy na obiekt czynności, a człon B – na samą czynność.

- *jajkonosz* – (jajko + nosić) – leksem utworzony na wzór istniejącego słowa *listonosz* za pomocą interfiks –o- i zera morfologicznego, zalicza się dzięki temu do paradygmatu męskiego.

1.1.3.2.2. Złożenie dwóch rzeczowników

Połączenia tego typu mogą należeć do różnego rodzaju struktur. W większości przypadków człon A uściśla człon B.

- *duchostat* – (duch + *stat) – leksem utworzony na wzór *termostat*, oznaczać ma automat regulujący stan ducha właściciela.
- *kremokracja* – (krem + *kracja)
- *kremokrata* – (krem + *krata)

Powyższe leksemy są sformowane na kształt istniejących wyrazów określających sposoby sprawowania władzy (*demokracja, technokracja, teokracja*) i ich zwolenników (*demokrata, technokrata*). Człon A jest aluzją do łapówkarstwa i jego roli w systemie sprawowania rządów.

- *łechtomobil* – (łechtanie + *mobil) – człon A określa sposób działania członu B, oznaczającego pewien typ pojazdu.
- *rzeczywizja* – człon A wskazuje na obiekt czynności, człon B – na dokonywaną czynność. Leksem utworzony na wzór *telewizja*.

1.1.3.2.3. Złożenie liczebnika i rzeczownika

W tym liczny i produktywny typie złożzeń członem A mogą być różne rodzaje liczebników – główne, porządkowe i zbiorowe. Człon A często modyfikuje człon B, podkreślając jego cechy.

- *dwu* – *dwułagodek dobruchanu* (dwu + *łagodek), *dwuzenek* (dwu + *zenek) *buddanu* - człon A - *dwu-* jest rozpowszechnionym w terminologii chemicznej środkiem wskazującym, że w skład związku

chemicznego wchodzi dwa atomy jakiegoś pierwiastka (*np. dwutlenek węgla*). Powyższe neologizmy zostały utworzone w identyczny sposób od pojęć nie mających nic wspólnego z chemią, przez co uzyskany został dodatkowy efekt humorystyczny.

- **pół** – *półmatek* (pół + matka) – utworzony na wzór słów **półbabek* (słowo podane w utworze, w definicji słownikowej, jako analogiczne pod względem budowy; patrz: Aneks, oraz B. Leśmian, *Dusiolek*), *półgęsek* neologizm, określający jedną z dwóch kobiet wspólnie wydających na świat potomstwo.
- **trzy** – *trzypejowiec* (trzy + neologizm *pej*) – złożenie określające doznanie o wartości trzech pejów.

1.2. Rzeczowniki o podstawie słotwórczej pochodzenia obcego

W tworzeniu neologizmów opisujących realia świata roku 2039 Stanisław Lem bardzo często wykorzystywał zasoby słotwórcze języków innych niż polski. W wielu przypadkach korzeni podstaw słotwórczych należy doszukiwać się w językach klasycznych (łacina i greka), znaczący udział mają też języki angielski i francuski. Oprócz typowej dla neologizmów roli w tworzeniu specyficznej atmosfery obcości i niezrozumiałości desygnatów nimi opisanych, w przypadku nowych leksemów opartych na bazie słownictwa obcego mamy do czynienia również z intelektualnym wyzwaniem dla czytelnika i jego erudycji – nie we wszystkich przypadkach ich źródeł słów pozwala na rozszyfrowanie znaczenia neologizmu bez sprawdzenia w odpowiednim słowniku. Do tej grupy nie zaliczam neologizmów opartych na słowach pochodzenia obcego, jednak zakorzenionych już w systemie leksykalnym polszczyzny – zostały one omówione powyżej.

1.2.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą sufiksów

1.2.1.1. Rzeczownikowa podstawa słotwórcza

Wśród rzeczowników utworzonych od rzeczownikowych podstaw słotwórczych metodą derywacji znajdujemy prawie wyłącznie (z trzema wyjątkami) leksemy, nazywające rozmaite środki chemiczne. Prawie zawsze również językiem źródłowym okazuje się łacina.

1.2.1.1.1. Nazwy środków chemicznych

Podobnie, jak w przypadku tego typu leksemów, utworzonych od polskich podstaw słowotwórczych, wykorzystanych jest zaledwie kilka formantów, w większości przypadków międzynarodowych, wykorzystywanych do tworzenia nazw lekarstw. Najszersze zastosowanie ma formant *-ina / yna*, występujący w tak znanych nazwach jak *aspiryna*, *dopamina*, *etopiryna*, *polopiryna*.

- **al (-antal)** – *pietal* (łac. pietas – religijność) *sakrantal* (łac. sacrum – to, co święte) - znaczenie podstaw słowotwórczych podkreśla związek powyższych preparatów ze sferą religijności (tzw. preparaty wiaropędne).
- **al** – *mizerykordiał* (łac. misericordia – miłosierdzie) - kolejny z preparatów związanych ze sferą religijności, formant *-al* nieodnotowany w zbiorze rzeczowników sufiksalnych rodzimych (Grzegorzczkowska 1979)
- **ina (-olina) / yna (-adyna)** – *christina* (łac. Christus) *genuflektolina* (łac. genuflexio – akt ugięcia kolan w dowód szacunku i czci, np. podczas mszy) *lyssyna* (gr. ἡ λύσσα - wściekłość, złość), *monstradyna* (łac. monstrum – potwór), *sakryficyna* (łac. sacrificium – ofiara), *teodictina* (gr. ὁ Θεός – Bóg, łac. dictum – wypowiedź, to co zostało powiedziane), *transmutyna* (łac. transmutatio – przekształcenie), *urbafantyna* (łac. urbs – miasto+ fantazja)

Utworzone za pomocą tego sufiksu nazwy chemikaliów wykazują największe zróżnicowanie, choć większość z nich nawiązuje do tematyki religijnej, możemy spotkać też określenia środków wywołujących złudzenia obecności potworów, konstruowania urojonych miast, przekształcania się w inną istotę żywą, czy też wywołujących zwykłe uczucie wściekłości.

- **ol** – *amikol* (łac. amicus – przyjaciel), *peccatol* (łac. peccatum – grzech), *teokontaktol* (gr. ὁ Θεός – Bóg + kontakt)
- **on** – *kadaweron* (łac. cadaver – trup)

1.2.1.1.2. Nazwy robotów i automatów

- **ator** – *pedykulator* (łac. *pediculus* – nóżka) – leksem utworzony na wzór *manipulator*, oznaczający rodzaj narzędzia sterowanego nogami.

1.2.1.1.3. Nazwy zwierząt

- **eniec** – *lumieńce* (łac. *lumen* – światło) – choć sufiks ten rzadko służy w polszczyźnie do tworzenia nazw związanych z zoologią (*karpieniec*, *obleniec*), w danym przypadku został zastosowany do stworzenia nazwy zwierzęcia będącego krzyżówką robaczka świętojańskiego (stąd odwołanie do światła), siedmiogłowego smoka oraz mamuta.

1.2.1.2. Przymiotnikowa podstawa słotwórcza

Podobnie jak w przypadku leksemów, utworzonych od podstaw rzeczownikowych, zdecydowana większość odnotowanych leksemów dotyczy sfery psychemii.

1.2.1.2.1. Nazwy środków chemicznych

- **an** – *kredybilan* (łac. *credibilis* – możliwy, prawdopodobny) *perpetuan* (łac. *perpetuus* – wieczny)
- **ator** – *benignatory* (łac. *benignus* – dobry, uprzejmy) – mianem tym określone zostały środki chemiczne wywołujące w człowieku gwałtowny przypływ miłości bliźniego. Synonimem pochodzenia polskiego są *dobryny*.
- **aza (-ydaza)** – *sacrosanctydaza* (łac. *sacrosanctus* – święty) - sufiks łacińskiego pochodzenia, rdzeń łaciński zawiera w sobie podwójne znaczenie świętości (łac. *sacer* i *sanctus*).
- **ina / yna** – *peialtryna* (łac. *peior* – gorszy + pr. łac. *alter* – inny, drugi), *peiotropina* (łac. *peior* – gorszy + *tropia*) – oba leksemy nazywają chemikalia związane z dążeniami do tego, co złe.
- **ol (-ytol)** – *felicytol* (łac. *felix*, *felicis* – szczęśliwy)
- **yn** – *sordyn* (łac. *sordidus* – tu: noszący żalobę)

1.2.1.2.2. Nazwy automatów i robotów

- **ka** – *detaszk* (fr. détacher – odłączać, odrywać) – mianem tym określane są części ciała, które można odczepiać, gdy nie zachodzi potrzeba ich użycia i ponownie montować wtedy, kiedy są potrzebne. Taki rozwój człowieka ma stanowić sposób na walkę z przeludnieniem i zmniejszyć ilość miejsca, zajmowaną przez jednostkę ludzką.
- **tor** – *mendaktor* (łac. mendax – kłamliwy) – określenie robotów, które swoją sztuczną inteligencję wykorzystwały do oszukiwania ludzi w kwestii prowadzenia prac przygotowujących planety Układu Słonecznego do zasiedlenia przez ludzi.

1.2.1.2.3. Leksemy określające ludzi

- **ak** – *defryzak* (ang. defreeze – rozmrażać) – w tym leksemie sufiks, oprócz nazwania osoby, obdarzonej cechą, wyrażoną w podstawie, niesie ze sobą nacechowanie ekspresywne – pogardliwe nazwanie człowieka, ożywionego po wielu latach hibernacji.
- **oń** – *defryzoń* – synonim poprzedniego leksemu, pochodzi od tego samego wyrazu źródłowego, sufiks –oń – również niesie ze sobą nacechowanie ekspresyjne (na wzór: *gamoń, nicpoń, tysoń*)

1.2.1.2.4. Pozostałe leksemy

- **acja** – *detaszczacja* (od neologizmu *detaszizm* – patrz niżej) – określenie procesu rozpowszechnienia w społeczeństwie *detaszek*.
- **izm / yzm** – *detaszizm* (fr. détacher – odłączać, odrywać) – określenie nurtu w polityce społecznej, popierającego *detaszczację*.
- **o** – *pej* (łac. peior – gorszy) – za pomocą derywacji wstecznej została utworzona nazwa jednostki natężenia przykrości, cierpienia.

1.2.1.3. Czasownikowa podstawa słowotwórcza

1.2.1.3.1. Nazwy środków chemicznych

Leksemy należące do tej grupy utworzone są w sposób charakterystyczny dla nich. Zastosowane w nich sufiksy nie wyróżniają ich na tle pozostałych nazw chemikaliów.

- **al** – *refutal* (łac. *refutare* – odrzucać) – środek chemiczny, powodujący chęć odrzucenia czyichś założeń
- **an** – *absolvan* (łac. *absolvere* – kończyć), *mementan* (łac. *memento* – pamiętaj)
- **ator** – *fiksatory* (ang. *to fix* – tu: poprawiać)
- **entium** – *absolventia* (łac. *absolvere* – kończyć)
- **ina / yna** – *flagellina* (łac. *flagellare* – chłostać)
- **ol** – *multiplikol* (łac. *multiplicare* – mnożyć)

1.2.1.3.2. Pozostałe neologizmy

- **ak** – *fryzak* (ang. *to freeze* – zamarzać) – pogardliwe określenie człowieka obudzonego ze stanu hibernacji. Synonim podobnie nacechowanych leksemów *defryzak*, *defryzoń*.
- **or** – *memnor* (łac. *meminisse* – pamiętać) – określenie przystawki pamięciowej, pozwalającej rozszerzyć naturalne możliwości człowieka. Formant również zapożyczony, tu tworzy nazwę przedmiotu o określonym przeznaczeniu.

1.2.2. Struktury prefiksally - sufiksally

Podobnie, jak w przypadku rzeczowników, tworzonych tym sposobem od podstaw słowotwórczych obecnych w polskim systemie leksykalnym, dominują określenia związków chemicznych. Zastosowane prefiksy pochodzą z łaciny i greki, a ich znaczenie nie powinno stanowić problemu dla czytelnika. Definicje przedrostków, podobnie, jak poprzednio, podaję za Słownikiem Języka Polskiego (sjp.pwn.pl)

- **anti / anty** – *antichristina* (anty + *Christus*), *antycadatolina* (anty + łac. *ca datum* – ogoniasty)

Prefiks *anty-* o znaczeniu: „przeciwieństwo, przeciwstawienie, przeciwdziałanie czemuś, zwalczanie kogoś, czegoś” został wykorzystany do utworzenia nazw związków chemicznych likwidujących pewne zjawiska – czy to wiarę chrześcijańską w czyimś umyśle, czy też wyrosły komuś ogon.

- **auto** – *automortØ* (auto + łac. *mors, mortis* – śmierć)

Greckiego pochodzenia prefiks *auto-*, o znaczeniu „sam, własny; odpowiednik polskiego *samo-*” w tym połączeniu tworzy leksem nazywający robota – samobójcę.

- **de** – *desenilizyny* (de + łac. senilis – starczy), *despacjalizator* (de + łac. spatium – przestrzeń)

Prefiks *de-* o znaczeniu „odwrotność, przeciwieństwo, zaprzeczenie; pozbawienie, redukcję czegoś, co oznacza drugi człon” posłużył do utworzenia nazwy grupy środków służących odmładzaniu, oraz środków, służących do zmniejszenia ilości przestrzeni, zajmowanej przez jednostkę ludzką (do celów walki z przeludnieniem).

- **eu** – *euplanista* (gr. εὖ – dobry + planista) – określenie pracownika Euplanu, organizacji zajmującej się genetycznym projektowaniem ludzi, jeszcze przed ich narodzeniem. Synonim: jajkonosz (patrz: Aneks).
- **krypto** – *kryptobellina* (gr. κρύπτω – chowam, kryję + łac. bellum – wojna) – środek chemiczny, wywołujący w osobie zażywającej go wrażenie, że dookoła toczy się wojna. Greckiego pochodzenia prefiks jest „pierwszym członem wyrazów złożonych wskazujący, że to, do czego odnosi się człon następny jest ukryte, niewidoczne.”
- **multi** / **multy** – *multyschizol* (łac. multi + pr. schizofrenia) – środek chemiczny powiązany z próbami rozwiązania problemu przeludnienia, o bliżej nieokreślonym działaniu. Przedrostek *multi-* jest „pierwszym członem wyrazów złożonych wskazujący na dużą ilość, wielość, wielokrotność tego, co wyraża drugi człon złożenia; odpowiada polskiemu: *wielo-*,”
- **re** – *reanimalizacja* (re + łac. animalis – żywy), *rejuwenalØ* (re + łac. juvenalis – młodzińczy), *rewitarium* (re + łac. vita – życie)

Prefiks *re-* o znaczeniu: „powtórzenie czynności, wykonanie czegoś na nowo; znów, ponownie, powtórnie” znalazł zastosowanie przy tworzeniu leksemów określających odpowiednio – ponowne zasiedlenie przyrody istotami żywymi, środki chemiczne przywracające młodość, oraz miejsce, w którym ludzie poddani hibernacji są przywracani do życia.

- *retro* – *retrotemporyna* (łac. retro – wstecz + tempus, temporis – czas) – leksem nazywający środek chemiczny, powodujący subiektywne odwrócenie biegu czasu.

1.2.3. Rzeczowniki złożone

1.2.3.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą kontaminacji

1.2.3.1.1. Kontaminacje dwóch rzeczowników

- *commeputainer* – (ang. computer – komputer + fr. putaine – ulicznica, kobieta lekkich obyczajów) – udany neologizm ukuty dla określenia zbuntowanego komputera, który zarabia na życie handlem żywym towarem i stręczycielstwem.
- *computherium* – (ang. computer – komputer + łac. Megatherium – gatunek kopalnego leniwca, rozmiarami przewyższający słonia – jeden z największych lądowych ssaków w historii Ziemi) – według informacji zebranych przez głównego bohatera, oznacza komputer zdziczały.
- *hellurium* – (łac. hell – piekło + łac. tellus, telluris – ziemia) – środek chemiczny wywołujący u zażywającej go osoby wrażenie, że trafiła do piekła i zaznaje mąk.
- *paradyzjak* – (łac. paradisus – raj + afrodyzjak) – środek chemiczny o działaniu odwrotnym do hellurium.
- *stratylki* – (łac. stratum – warstwa + pastylki) – dopiero wprowadzany w momencie ukazanym w utworze nowy model psychemikaliów, tworzących iluzje “piętrowe”

1.2.3.1.2. Kontaminacje rzeczownika i przymiotnika

- *homikria* – (łac. homos – człowiek + gr. μικρός – mały) – proces miniaturyzacji ludzi; kolejny ze sposobów walki z przeludnieniem.

1.2.3.1.3. Pozostałe kontaminacje

- *counterputer* – (ang. counter – cząstka odpowiadająca polskiemu „kontra” + komputer) – synonim: *kontraputer* (patrz: aneks)
- *metamorica* – (meta + pr. łac. amoricum – miłosne)

Przedrostek *meta-*, będący „pierwszym członem wyrazów złożonych mającym znaczenie: *poza, po, pod, łącznie (z czymś), wśród, według, prze-*,

wskazujący na następstwo lub zmienność czegoś” został zlany w jedno z wyrazem, którego można się tylko domyślać. Leksem jest określeniem gatunku chemikaliów związanych z teologią. Kontekst nie pozwala na bliższe sprecyzowanie znaczenia (patrz: Aneks)

1.2.3.2. Rzeczowniki utworzone za pomocą złożeń

1.2.3.2.1. Złożenia dwóch rzeczowników

Również w przypadku tak utworzonych leksemów zdarza się zastosowanie sufiksacji jako środka słowotwórczego. W takich sytuacjach (głównie nazwy środków chemicznych), wyróżniam sufiksy czcionką pogrubioną, nie omawiając szczegółowo ich funkcji.

- *bonokaresyna* – (łac. bonum – dobro + karesy)
- *melotropina koncertazolowa* – (melo + tropia) – pierwszy człon, *melo-* wskazuje na związek leksemu z „pieśnią, śpiewem, nutami, melodią, muzyką”, drugi, *tropia*, jest „ostatnim członem wyrazów złożonych mającym znaczenie: zwrot, kierunek”. *Melotropia* oznaczałaby więc ukierunkowanie na muzykę, *melotropina* – środek chemiczny wywołujący taki efekt, podawany ludziom zamiast prawdziwego koncertu.
- *realiza* – (łac. res – rzecz + *-liza) – ponieważ człon *-liza* jest „ostatnim członem wyrazów złożonych wskazującym na ich związek znaczeniowy z rozkładem, zniszczeniem, rozpadem”, jasne się staje, że za pomocą tego neologizmu nazwane zostało zjawisko „rozpuszczania się rzeczywistości” i zaniku coraz większej liczby rzeczy w obliczu nadciągającego lodowca.
- *rewizja* – (łac. res – rzecz + częśćka: -wizja) – utworzone na wzór słowa *telewizja* określenie na medium przyszłości ją zastępujące – zamiast obrazów rzeczy, odbiornik wytwarza je same.
- *soledukt* – (łac. sol – słońce + łac. ductus – ciąg, prowadzenie) – utworzony na wzór *akweduktu* leksem, oznaczający sieć służącą do przesyłania światła słonecznego (podobnie, jak niegdyś przesyłano wodę).

- *teosięgarnia* – (gr. ó θεός – Bóg + neologizm *sięgarnia*, omówiony w punkcie 1.1.1.1.3.4 Nazwy miejsc) – sięgarnia, poświęcona wyłącznie problematyce teologicznej

1.2.3.2.2. Złożenia rzeczownika i przymiotnika

- *peiotron* – (łac. *peior* – gorszy + (elek)tron) – częstką *-tron* charakteryzują się nazwy licznych przyrządów elektronicznych, często działających na bazie lamp (np. *cyklotron*, *jonotron*, *plazmotron*). Przedmiot, opisywany leksemem, to automat służący do generowania zła.

1.2.3.2.3. Złożenia rzeczownika i czasownika

- *laktofory* – (łac. *lac*, *lactis* – mleko + *-for od gr. φορέω – noszę) – częstka *-for* jest „ostatnim członem wyrazów złożonych mającym znaczenie: *nosiciel, przenoszący*”. Leksem nazywa środki chemiczne, które po posmarowaniu nimi trawy, dają w rezultacie mleko.

2. Przymiotniki

Przymiotniki motywowane słowotwórczo możemy, zgodnie z klasyfikacją R.Grzegorzczkowej (Grzegorzczkowa 1984: 63) podzielić na następujące klasy – motywacjami są odpowiednio: nazwy czynności (czasowniki i rzeczowniki odczasownikowe), nazwy substancji (rzeczowniki), oraz inne nazwy cech (przymiotniki odrzeczownikowe). Osobną klasę stanowią też przymiotniki złożone.

2.1 Przymiotniki odrzeczownikowe

Główną rolą przymiotników odrzeczownikowych jest nazywanie cech przedmiotu w odniesieniu do innego przedmiotu. Pomimo pewnych trudności w wydzieleniu ścisłych klas w tej kategorii, w klasyfikacji Grzegorzczkowej (Grzegorzczkowa 1984: 68) możemy wyszczególnić następujące grupy: przymiotniki dzierzawcze, przymiotniki charakterystyczne, przymiotniki materiałowe, przymiotniki nacechowane relacją przeznaczenia lub podobieństwa. Występują też relacje niesprecyzowane, w których najczęstszym wykładnikiem jest formant *-owy*.

Wśród przymiotników odrzeczownikowych największą grupę stanowią odnoszące się do odpowiednich związków chemicznych, nieliczne są związane z naukami przyszłości lub zjawiskami społecznymi.

2.1.1. Przymiotniki utworzone od nazw środków chemicznych

Wśród tej kategorii przymiotników występuje jedynie typ utworzony za pomocą formantu *-owy*. We wszystkich przypadkach wyrazem motywującym jest neologizm, w większości przypadków nie poświadczony w tekście utworu.

- *fungolowy* – od **fungol* (łac. *fungus* – grzyb) – pastylki fungolowe są środkiem strategicznym, wywołującym u zażywających wrażenie grzyba atomowego.
- *hapunktowy* – od *hapunktor* (halucynogen punktowy)
- *koncertazolowa melotropina* – od **koncertazol* (koncert + aerozol) – środek podawany chcącym wysłuchać koncertu, zamiast autentycznego przeżycia muzycznego.
- *kosmozyłowe nirvanium* od **kosmozyl* – widoczny jest związek ze słowem *kosmos*, choć przekształcenia nazwy nie są całkiem jasne.
- *kredybilanowy* – od *kredybilan* – coś, osiąganego za pomocą środka zwanego *kredybilanem*.
- *nekrynowy* – od **nekryny* (łac. *necare* – zabijać)
- *nitrodazyłkowy* – od **nitrodazyłek* (łac. *nitrogenium* – azot) – pochodzący od bliżej nieokreślonego związku azotu.
- *ortograficzny* – od *ortografina* – związany ze związkiem chemicznym, dzięki któremu uzyskuje się natychmiastową zdolność czytania i pisanie.

2.1.2. Przymiotniki utworzone od nazw nauk przyszłości

- *będziejowy* – od *będzieje* – związany z naukowym przewidywaniem przyszłości.
- *bijologiczny* – od *bijologia* – związany z tą gałęzią nauki.
- *psychemiczny* – od *psychemia* – przymiotnik określa pojęcia związane z tą gałęzią nauki.

2.1.3. Pozostałe przymiotniki

- *costaricański* – od *Costaricana* – nazwa fikcyjnego państwa Ameryki Południowej, w którym toczy się pierwsza część utworu. Źródłosłowem jest hiszpański przymiotnik *costaricana* – kostarykańska.
- *psywizyjny* – od *psywizja* (patrz: 1.1.1.3.1.3.3. Kontaminacje utworzone na bazie przymiotnika *psychiczny*) – związany z tym przyszłościowym rodzajem mass-mediów
- *rewitaryczny* – od *rewitarium* – związany z zakładem ożywiania zahibernowanych ludzi.
- *rewizyjny* – od *rewizja* (patrz: 1.1.2.4.1. Złożenia dwóch rzeczowników) – związany z tym typem mass-mediów.

2.2. Przymiotniki złożone

2.2.1. Złożenia dwóch rzeczowników

Ten typ budowy przymiotnika nie występuje w opisie R. Grzegorzczukowej (Grzegorzczukowa 1984: 72), w badanym zakresie materiału występuje tylko jeden przypadek użycia:

- *czołgoosobowa jednostka* – od (czołg + osoba), z wykorzystaniem formantu *-owy*. Służy do wyliczania opłacalności użycia środków bojowych, stwarzających wrażenie inwazji czołgów.

2.2.2. Złożenia rzeczownika i przymiotnika

- *lukseterninowy* – od **lukseternina* (łac. *lux* – światło, światłość + *aeternus* – wieczny)

2.2.3. Złożenia rzeczownika i czasownika

Wyekscerpowane neologizmy mają budowę charakterystyczną dla tego typu złożzeń – podrzędny człon A wskazuje przedmiot czynności, określanej przez człon B.

- *łaskodajny* – (łaska + dawać) – rodzaj preparatu, dający zażywającemu go złudzenie spadających na niego łask boskich.
- *ojcobijczy* – (ojciec + bić) – określa gatunek lizaków, pomagających młodemu pokoleniu rozładować stresy spowodowane konfliktem pokoleń.

- *wiaropędny* – (wiara + pędzić) – gatunek środków chemicznych powodujący u zażywającego przypływ wiary.

2.2.4. Złożenia rzeczownika i przyimka

- *bezbitowy* – (bez + neologizm *bit*) – oznacza coś, pozbawionego *bitów*.
- *przeciwppsychemiczny* – (przeciw + neologizm *psychemia*) – oznacza coś, skierowanego przeciwko psychemii.

3. Czasowniki

3.1 Czasowniki odimienne

- *kopcić* – od neologizmu (*ter*)*kopter* – poruszać się za pomocą tego pojazdu. Zbliżony znaczeniowo jest leksem *tercić*, jednak głównemu bohaterowi nie udaje się ustalić różnic semantycznych tych wyrazów.
- *pałacować* (*podpałacować*, *popałacować*, *przepałacować*) – od *pałac*. Wszystkie te leksemy mają znaczenie „*chwilowo mieć pałac (nie „posiadać”)*”
- *smaczyć* – od *smak* – w świecie przyszłości, zdominowanym przez różnego rodzaju pastylki, proszki i pigułki, zmieniające wizję rzeczywistości, czasownik ten zastąpi stosowany obecnie leksem *znaczyć*. Informacje o danym przedmiocie będzie się zbierać przez zażycie środka chemicznego, drogą spożywczą, przez smakowanie.
- *tercić* – podobnie, jak *kopcić*, pochodzi od neologizmu *ter(kopter)* i oznacza poruszanie się za pomocą tego pojazdu. Różnice znaczeniowe pozostają niejasne.
- *zalodowywać się* – od *lód* – czasownikiem tym bohater opisuje swoje uczucia w momencie zapadania w hibernację, powolnego zamarzania.

3.2. Czasowniki dewerbalne

- *cymberdać się* – (cyber + drugi człon niejasny, może *merdać*?) – leksem o znaczeniu zbliżonym do *pętać się*, rdzeń *cyber* podkreśla odniesienie do robota.
- *przelizać* – od *lizać* - utworzony na wzór *przekartkować*, *przejrzeć* leksem ukazujący realia świata przyszłości, kiedy to wiedzę na dany temat będzie się zdobywać przez połykanie farmaceutyków.

- *wyśnidać* – od *wyśnić* i *śniadanie* – określa rezultat działania zamówionego snu, zrealizowanego w godzinach porannych.
- *złyknąć się* – utworzony na wzór *spotkać się* leksem, którego podstawą jest słowo *łykać*. Być może w przyszłości ludzkość będzie preferować jedynie wizje spotkań, wywołane przez odpowiednie tabletki?

3.3. Czasowniki zmieniające refleksywność

- *bać* – leksem utworzony od refleksywnego *bać się* na wzór takich par jak: *myć* i *myć się*, *nudzić* i *nudzić się*.

4. Przysłówki

W zbadanym materiale znalazł się tylko jeden neologizm – przysłówek, mianowicie:

- *psychemicznie* – jest to przysłówek sposobu, utworzony od przymiotnika *psychemiczny*

5. Prognostryka lingwistyczna

W tej grupie pragnąłbym omówić te leksemy, które ze względu na swoją specyfikę powinny zostać omówione razem. Są to neologizmy utworzone doraźnie, podczas rozmowy, w której będzieista i rzeczowidz profesor Trottelreiner pokazuje głównemu bohaterowi zasady, którymi kieruje się prognostryka lingwistyczna. Zgodnie z informacjami dostarczonymi przez tekst utworu (Lem 1973: 289), nauka ta, nieznana wcześniej, zajmuje się „przewidywaniem przyszłości odjęzykowym”, „bada przyszłość podług transformacyjnych możliwości języka”. Według profesora, „człowiek potrafi ovladnąć tylko tym, co może pojąć, a pojąć z kolei może jedynie to, co się da wysłowić. Niewysłowione jest niepojęte. Badając dalsze etapy ewolucji języka, dochodzimy tego, jakie odkrycia, przemiany, rewolucje obyczaju język ten będzie mógł kiedykolwiek odzwierciedlić”. Wśród licznych przykładów, na podstawie których pokazana jest praktyczna strona tej nauki, na szczególne wyróżnienie, ze względu na swą obfitość, zasługują leksemy ukute od słów „noga” oraz „myśl”.

5.1. Leksemy utworzone od rzeczownika *noga*

Wśród podanych przykładów niewiele jest takich, które znaczenie zostaje odkryte przez głównego bohatera. Większość z nich, utworzonych na zasadzie kontaminacji, pozostaje niejasna i tajemnicza. Jak mówi profesor Trottelreiner: „A co znaczą te inne urobki? Tego właśnie na razie nie wiadomo. Jeżeli nogizm zwycięży, powstaną takie obiekty, które będą się nazywały nogiel, noginia i tak dalej. Bo to nie jest żadne proroctwo, proszę pana, a tylko przegląd możliwości w stanie czystym.”

- *nogant* – leksem o bliżej nieznanym znaczeniu, z zapożyczonym formantem *-ant*
- *nogiel* – leksem utworzony za pomocą kontaminacji słów *noga* i *kogiel* – *mogiel* (potwierdza to inna wersja leksemu – *kogiel* – *nogiel*).
- *nogier* – leksem utworzony przez kontaminację słów *noga* i *ogier*
- *noginia* – leksem utworzony prawdopodobnie przez kontaminację słów *noga* oraz *bogini* (z lekkim zniekształceniem)
- *nogista* – od *nogizm* – zwolennik tej koncepcji
- *nogistyka* – od *nogizm* – nauka zajmująca się badaniem tej koncepcji
- *nogizm* – koncepcja autoewolucji człowieka do postaci jednonoga, *homo sapiens monopedes*.
- *noglić* – leksem utworzony przez kontaminację słów *noga* i *naglić*
- *nożyć się* – leksem utworzony przez kontaminację słów *noga* i *mnożyć się*
- *roznożenie* – leksem utworzony przez kontaminację słów *noga* i *rozmnożenie*
- *znożony* – leksem utworzony przez kontaminację słów *noga* i *znużony*
- *nogać tam!* – leksem utworzony przez kontaminację słów *noga* i *bogać tam!*

5.2. Leksemy utworzone od rzeczownika *myśl*

Sytuacja wygląda podobnie, jak w przypadku leksemów, urabianych od *noga*, jednak ich znaczenie pozostaje zupełnie niejasne, jako, że główny bohater napotyka na nie podczas lektury notatnika profesora – bez żadnych objaśnień.

- *mysiel* – neologizm pochodzący od *myśl*, niemożliwe do odkrycia znaczenie.
- *myszlina* – *dyszlina* – do powstania tego leksemu przyczynił się skomplikowany ciąg myślowy: *myśl główna* – *dyszlowa* – *myszlina-dyszlina*. Kontaminacja słów *myśl* i *dyszel*, z dodanym sufiksem *-ina*.
- *myślarz* – znaczenie niejasne, sufiks *-arz* sugeruje wykonawcę jakiejś czynności związanej z myślami. Możliwa kontaminacja słów *myśl* i *żeglarz*.
- *myśliny* – możliwa kontaminacja słów *myśl* i *mydliny*.
- *myśliwy* – neologizm jedynie semantyczny, nowe znaczenie to: „plagiator cudzych pomysłów”.

6. Internacjonalizmy

W utworze znajdują się też dwa stworzone przez S. Lema internacjonalizmy, mające podkreślać egzotyczny koloryt utworu, związany z Ameryką Łacińską. Są to:

- *melmenole* – gatunek rośliny, której sok po sfermentowaniu daje napój alkoholowy.
- *quartzupio* – napój alkoholowy przyrządzany ze sfermentowanego soku melmenole.

Do tej grupy zaliczyłbym również neologizm utworzony na gruncie języka angielskiego, a mianowicie *mindnapping* (na wzór *kidnapping*), oznaczający porwanie czyjegoś umysłu.

7. Leksemy niemotywowane słowotwórczo

Grupa leksemów niemotywowanych słowotwórczo w *Kongresie futurologicznym* jest stosunkowo niewielka, ponieważ nadmierne zagęszczenie tego typu słów uczyniłoby utwór nieprzejrystym dla czytelnika, skutecznie uniemożliwiając lekturę. Jednak należy odnotować fakt ich występowania. Do tej grupy możemy zaliczyć następujące słowa:

bodolić, palcić, pryć, trzywina

ROZDZIAŁ III

Klasyfikacja neologizmów Stanisława Lema w bułgarskim przekładzie „Kongresu futurologicznego”

Podobnie, jak w podrozdziale przedstawiającym klasyfikację neologizmów występujących w tekście oryginału, głównym kryterium klasyfikacji będzie podział na części mowy – oddzielnie zostaną omówione rzeczowniki, przymiotniki oraz czasowniki. Każda z tych grup zostanie podzielona na dwie podgrupy, kryterium będzie pochodzenie podstawy słowotwórczej – z języka bułgarskiego, lub z języka obcego. W każdej z tych podgrup nastąpi dodatkowy podział ze względu na sposób utworzenia neologizmu. Osobno zostaną wyszczególnione neologizmy będące neologizmami również w świecie utworu, będące wynikiem tzw. prognostyki lingwistycznej. Przy omawianiu poszczególnych typów sufiksów zamierzam posilkować się pracami W. Radewej (Radewa 1987), S. Stojanowa (Stojanow 1964), oraz „Gramatyką współczesnego bułgarskiego języka literackiego” (Stojanow 1983).

1. Rzeczowniki

Podobnie, jak w tekście oryginału, wśród neologizmów stworzonych przez tłumacza dominują rzeczowniki. Wyszczególnić należy następujące kategorie: rzeczowniki sufiksalne, rzeczowniki utworzone za pomocą przedrostków, za pomocą kontaminacji, oraz skrótowce.

1.1. Rzeczowniki o podstawie słowotwórczej pochodzenia bułgarskiego

1.1.1. Rzeczowniki proste

1.1.1.1 Rzeczowniki utworzone za pomocą sufiksów

1.1.1.1.1 Rzeczownikowa podstawa słowotwórcza

1.1.1.1.1.1 Nazwy środków chemicznych

Podobnie, jak w polskim oryginale, w utworzonych przez tłumacza neologizmach, możemy odnaleźć najrozmaitsze podstaw słowotwórcze. Ich ilość jest jeszcze większa, niż u S. Lema, ponieważ całkiem pokaźna część nazw chemikaliów, która w oryginale pochodziła od leksemów obcych, została przez tłumacza oddana za pomocą odpowiednich leksemów obecnych w systemie języka bułgarskiego. Zastosowane sufiksy, podobnie jak w tekście polskim, są niezbyt liczne i nawiązują do międzynarodowego nazewnictwa farmaceutycznego, z którym czytelnik

przynajmniej w pewnym stopniu jest obeznany. Możemy je podzielić następująco (w nawiasie podaję pochodzenie podstawy słowotwórczej):

- **ал (-онал, -отал) / ил (-едил) / ол (-дол, -(ас)тол)** – *ариманол* (Ариман), *бунтотал* (бунт), *конструктол* (конструкция), *кооперандол* (кооперация), *лиредил* (лиризм), *опозиционал* (опозиция), *орденол* (орден), *ормузда* (Ормузд), *протестал* (протест), *серафинол* (серафин), *скандалол* (скандал), *содомастол* (Содом), *сонетал* (сонет), *субординал* (субординация), *хедонидол* (хедонизм)

Powyższe sufiksy można w zasadzie potraktować jako oboczności sufiksu **-л**. Utworzona za jego pomocą grupa rzeczowników jest dość liczna, a podstawy słowotwórcze w zasadzie odpowiadają tym znajdującym się w polskim oryginale.

- **ан (-тан)** – *алтруизан* (алтруизм), *амнезтан* (амнезия), *амнестан* (амнезия), *аргументан* (аргумент), *будан* (Буда), *велзевулан* (Велзевул), *вуйчан* (вуйчо), *контестан* (контестация), *леян* (лея), *оптимистан* (оптимист), *чичан* (чичо)

Sufiks ten również jest dość popularny w tej kategorii semantycznej. Podobnie jak w oryginale wyłącznie za pomocą tego sufiksu zostały utworzone nazwy chemikaliów związane z określeniami stopni pokrewieństwa. Ciekawy wydaje się fakt wystąpienia ortograficznej oboczności w nazwie utworzonej od rzeczownika *амнезия* – mamy do czynienia z częściej występującą formą *амнестан*, lecz w pojedynczym przypadku pojawia się zapis *амнезтан*, który moim zdaniem należałoby rozpatrywać jako błąd zapisu.

- **зол - генеразол** (генерал), *еуфоризол* (еуфория), *фуриазол* (фурия),

Formant nasuwa sugestie odnośnie postaci, w jakiej występują rzeczzone związki – zolu, czyli zawiesiny cząsteczek.

- **ид** – *екстазиди* (екстаз)

- **ин (-азин, -изин, -олин, -олидин)** – *агресин* (агресия), *алгебраин* (алгебра), *амоколин* (амок), *дантин* (Данте Алигиери), *депресин* (депресия), *дуетин* (дует), *екстремин* (екстремизм), *зобин* (злоба), *злодеини* (злодей), *инверсин* (инверсия), *ислямин* (ислям), *конгресини* (конгрес), *лунапаркин* (лунапарк), *ортографин* (ортография), *поемазин* (поема), *протестолидин* (протест), *садистизин* (садизм), *симпатин* (симпатия), *стратегин* (стратегия), *съвестолин* (съвест), *теснотин* (теснота), *филантропин* (филантроп), *христин* (Христос), *херкулидин* (Херкулес),

Powyższy sufiks tworzy nawiązania do takich nazw leków jak *аснипин*. Warto zauważyć, że spośród podstaw słowotwórczych, które przyczyniły się do powstania leksemów z tej grupy, zdecydowanie największa część nawiązuje do stanów świadomości, które zażycie środka chemicznego ma wywołać.

- **ки (-инки)** – *гоморинки* (Гомор), *нирванки* (нирвана), *сънки* (сън)

Oprócz refleksów terminologii chemicznej, w powyższych leksemach zauważalny jest odcień zdrobnienia.

- **он (-дон, -тон)** – *бомбон* (бомба), *кооперантон* (кооперация), *тактидон* (тактика), *танкон* (танк)

Sufiks, służący w polskim oryginale jedynie do tworzenia nazw wojskowych środków chemicznych, w przekładzie posłużył jeszcze do nazwania gatunku chemikaliów, służących do wywoływania wśród ludzi chęci do współpracy.

- **ум** – *нирваниум* (нирвана)

Sufiks pełni funkcję stylistyczną, upodabniając leksem do wyrazu przejętego z łaciny.

1.1.1.1.2. Nazwy automatów i robotów

- **ак** – *ъглярк* (ъгъл)

Formant ten nie jest popularny w języku bułgarskim, przy łączeniu się z podstawami desubstantywnymi jest nieproduktywny. W tym przypadku sugeruje związek motywowanego wyrazu z pojęciem, zawartym w podstawie, z nacechowaniem negatywnym, podobnie jak to ma miejsce w przypadku leksemów *хлпак*, *копелак*.

- **ант** – *ванилант* (ванилия)
- **ка** – *главка* (глава), *ръкатка* (ръка)

Formant nadający wyrazom rodzaju żeńskiego zdrobnienie. Leksemy oznaczają odpowiednio doczepiane do tułowia małe główki i rączki.

- **нец** – *човенец* (човек)

Formant często spotykany w języku bułgarskim, za jego pomocą tworzy się określenia osób, mających związek z leksemem motywującym. W powyższym przypadku mamy do czynienia z robotem, przypominającym zewnątrznie człowieka.

- **ор (-атор)** – *конкубинатор* (конкубинат) *малверсор* (малверсация), *манипулатор* (манипулация)

Sufiks pochodzenia łacińskiego, określa przyrząd lub osobę związane z wykonywaną czynnością.

1.1.1.1.3. Leksemy oznaczające ludzi

ак – *лъвак* (лъв)

Podobnie, jak w wyżej omówionym przykładzie, za pomocą tego formantu utworzony został leksem, nazywający osobę, związaną z pojęciem, określonym przez wyraz motywujący.

- **ант** – *ескалант* (ескалация)

Zapożyczony z łaciny sufiks posłużył do określenia osoby, padłej ofiarą eskalacji.

- **ат** – *халюцинат* (халюцинация)

Sufiks pochodzenia obcego, według S. Stojanowa (Stojanow 1964: 166) możemy go spotkać w takich słowach jak *адвокат*, *депутат*, *делегат*, *адресат*.

- **ик** – *бъдисторик* (бъдистория)

W powyższym przypadku sufiks został wykorzystany do utworzenia nazwy uczzonego, zgłębiającego nową, powstałą w świecie przyszłości, naukę.

- **овач** - *поръчковач* (поръчка) - leksem *поръчковач* jest tekstowym odpowiednikiem polskiego neologizmu ‘zakazywacz’. Moim zdaniem tłumacz mógł się zasugerować podobieństwem do rosyjskiego słowa *заказать* (‘zamówić’).

1.1.1.1.4. Leksemy określające zwierzęta

- **ка** – *рушветка* (рушвет)

Prawdopodobnie tłumacz miał zamiar wykorzystać sufiks do utworzenia nazwy zwierzęcia w rodzaju żeńskim, jednak ze względu na błędne zrozumienie podstawy słowotwórczej polskiego neologizmu (*лаповиец* od ‘łapa’ (*лапа*), a nie od ‘łapówka’ (*рушвет*)) można interpretować bułgarski neologizm po prostu jako deminutivum.

1.1.1.1.5. Pozostałe neologizmy

- **ан** – *сънан* (сън)

Sufiks ten służy w języku bułgarskim wyłącznie do określania osób, związanych z określonym pojęciem lub cechą, nacechowanych lekceważąco i wyśmiewająco. Prawdopodobnie intencją tłumacza było oddanie obrazu osoby lubiącej długo i często spać, odpowiednika polskiego *śpiocha*, jednak z tekstu wynika, że *śnidło* to po prostu sen zamawiany na życzenie w specjalnej instytucji. Mielibyśmy więc do czynienia z błędem tłumacza.

- **атор** – *черватор* (черва)

Sufiks pochodzenia obcego, znajduje wzór w słowach takich, jak *диктатор*, *провокатор*.

- **изация** – *хинтернизация* (Хинтерн Егоберт)

Leksem został utworzony od nazwiska, oznacza koncepcję, wymyśloną przez naukowca je noszącego.

- **ик** – *яйник* (яйце)

Sufiks ten, dołączony do nietypowej dla niego podstawy (przy tworzeniu nazw przedmiotów najczęściej dołącza się go do podstawy czasownikowej), posłużył dla stworzenia leksemu określającego bliżej niesprecyzowany przedmiot biorący udział w procesie rozmnażania przyszłych pokoleń ludzi.

- **истика** – *коруптистика* (корупция), *тиранистика* (тиран),

Sufiks służy do tworzenia nazw dziedzin nauki, w tym przypadku zajmujących się badaniem zjawisk korupcji oraz tyranii.

- **ка** – *бедка* (беда), *сиренки* (сирене)

Formant, którego podstawowymi funkcjami są tworzenie nazw żeńskich, oraz deminutiwów, został wykorzystany dla utworzenia nazw jednostki przykrości oraz małych kanapeczek z serem. Wydaje się więc, że dominantą w obu przypadkach jest funkcja deminutywna.

- **ница** – *смъртница* (смърт)

Jeden z typowych sufiksów, tworzących nazwy miejsc. Leksem został utworzony na wzór takich konstrukcji, jak: *бръснарница*, *гостилница*.

- **ол** – *сърбежол* (сърбеж)

Formant, który jest częstym środkiem tworzenia nazw środków chemicznych, został tu, moim zdaniem nieprawidłowo, użyty do stworzenia nazwy przedmiotu (*swędor*). Być może, tłumacz, podejrzewając, że polski leksem oznacza nazwę gatunku chemikaliów, zdecydował się na zastosowanie takiego zabiegu stylistycznego.

- **ура** – *инквизитура* (инквизиция)

Kolejny z sufiksów obcego pochodzenia, tworzący nazwy sprawowanych funkcji.

- **Ø** – *бита* (битка)

W tym przypadku zastosowane zostało ucięcie formantu występującego w podstawie słowotwórczej, dla utworzenia augmentativum.

Do tej grupy wyrazów zaklasyfikowałbym jeszcze leksem *печилба*, powstały przez zniekształcenie istniejącego słowa *печалба* ('zysk, zarobek'). Wystąpienie tego

leksemu jest motywowane pojawiającym się w oryginale słowem *profut*, który, gdy się pojawia po raz pierwszy, może przez czytelnika zostać zinterpretowany jako zniekształcony *profit*. Dopiero w dalszej części utworu zostaje on rozszyfrowany jako *prognoza futurologiczna*. Podobna możliwość nie pojawia się w przekładzie, w związku z czym trudno jest mówić o pełnej ekwiwalencji tłumaczenia.

1.1.1.1.2. Przymiotnikowa podstawa słotwórcza

1.1.1.1.2.1. Nazwy środków chemicznych

Podobnie, jak w polskim oryginale, przymiotniki rzadko pełniły funkcję podstawy słotwórczej dla nazw chemikaliów, do nielicznych wyjątków należą:

- *ал / ол* – *автентал* (автентичен), *криминол* (криминален)
- *ин* – *разпустин* (разпустен, od *разпускам*, *разпусна се*)
- *ид* – *пуританиди* (пуритански)

Powyższe leksemy niczym się nie wyróżniają na ogólnym tle nazw chemikaliów, występujących w utworze.

1.1.1.1.2.2. Nazwy robotów i automatów

- *ак* – *чуждак* (чужд), *цифрак* (цифров)

Sufiks najczęściej dołączany właśnie do przymiotników, łączy utworzone za jego pomocą leksemy z cechami, określonymi za pomocą podstawy słotwórczej. Często dodaje nacechowanie negatywne, z czym mamy do czynienia w podanych przykładach.

- *ец* – *схватливец* (схватлив)

Formant również służący do tworzenia nazw osób charakteryzujących się daną cechą.

1.1.1.1.2.3. Leksemy określające ludzi

- *ак* – *замразняк* (замразен)

Podobnie, jak w przypadku leksemów określających automaty, mamy tu do czynienia z sufiksem najczęściej dołączanym do przymiotników, łączącym utworzone za jego pomocą leksemy z cechami, określonymi za pomocą podstawy słotwórczej. Również w tym przypadku mamy do czynienia z nacechowaniem negatywnym.

- *е – тайне* (таен)

Leksem utworzony na wzór słów takich jak *агне, дете* – nazw małych istot, początki tego typu konstrukcji można znaleźć już w języku starocerkiewnosłowiańskim.

- *ец – размразенец* (размразен)

Również, jak w powyższym przykładzie, sufiks nadaje znaczenie nosiciela cechy, w przypadku tego leksemu nacechowanie jest negatywne.

1.1.1.1.2.4. Pozostałe leksemy

- *атор – солидатор* (солиден)

Obcego pochodzenia sufiks, tworzy nazwę przedmiotu, wpływającego na regulację cechy, zawartej w podstawie słowotwórczej.

- *ачка – тясначка* (тесен)

Mamy tu do czynienia z nietypowym zastosowaniem tego formantu, zamiast oznaczać osobę płci żeńskiej, odznaczającą się daną cechą, oznacza imprezę, na której panuje wielki tłok.

- *ик – чуждинник* (*чуждинен)

Formant daje informacje o cesze określanego obiektu, prawdopodobną podstawą wydaje się niepoświadczony w tekście utworu przymiotnik *чуждинен, utworzony od przymiotnika *чужд* na wzór leksemu *старинен*.

- *ка – чуждинка* (*чуждинен)

Formant, który tworzy formy żeńskie, posłużył do utworzenia żeńskiego odpowiednika leksemu *чуждинец*.

1.1.1.1.3. Czasownikowa podstawa słowotwórcza

1.1.1.1.3.1. Nazwy środków chemicznych

W nazwach chemikaliów, utworzonych od podstaw czasownikowych, niezauważalne są odstępstwa od typowych dla tej dziedziny metod słowotwórczych, utworzone przez tłumacza leksemy swoją konstrukcją przypominają istniejące nazwy prawdziwych leków i chemikaliów, spośród których najpopularniejszy jest formant – *ин*, występujący m.in. w nazwie jednego z najpopularniejszych leków: *аспирин*.

- *ан – будуван* (будувам)
- *ал (-инал) – състрадал* (състрадавам), *удринал* (удрям)

- **ин (-елин)** – възкресин (възкреся), даваин (давам), двуоглупин (оглупявам) на благотворина (благотворя), забравин (забравям), отрезвин (отрезвя), преклонин (преклоня се), прогонин (прогоня), свестин (свестя), стеснин (стесня) на множелина (множа), съжалин (съжаля),
- **нил** – любинил (любя)
- **он** – маскон (маскирам)
- **тел** – умилители (умиля), изтрезвител (изтрезвя)

1.1.1.1.3.2. Nazwy robotów i automatów

- **ак (-вак)** – мияк (мия), пътевак (пътувам)

Formant nie został odnotowany wśród sufiksów tworzących rzeczowniki dewerbalne zarówno w pracy W. Radewej, jak i w pracy S. Stojanowa. Nietypowe zastosowanie przyczyniło się do utworzenia nazw robota kąpielowego (błąd tłumacza, w oryginale był leksem *‘mojomak’*, oznaczający robota należącego do narratora; jednak, ponieważ był to *kąputer*, tłumacz, zasugerowany tym leksemem, doszukał się interpretacji neologizmu *mojomak* w postaci **myjak*), oraz robota wędrującego (*le robot des voyages*).

- **анка₁** – надуванка (надуван)

W tym przypadku formant posłużył do utworzenia nazwy żeńskiej od imiesłowu, charakteryzującego cechę danego robota – nadmuchiwanego.

- **анка₂** – работянка (работя)

Z kolei w przypadku tego leksemu można by się doszukiwać nawiązań do żeńskiej wersji formantu –ан, tworzącego nazwy osób, charakteryzujących się skłonnością do czynności, wyrażanej motywującym czasownikiem. Prawie zawsze czasowniki łączące się z tym formantem noszą w sobie element nacechowania negatywnego.

- **аха** – работяха (работя)

Sufiks nienotowany w gramatykach języka bułgarskiego, możliwa jest jego asocjacja z formantem –ага, tworzącego augmentatiwa.

- **ач** – надувач (надувам)

Bardzo produktywny formant, którego głównym przeznaczeniem jest tworzenie *nomina agentis*, zgodnie z jego typowym działaniem, powyższy leksem powinien określać osobę nadmuchującą, podczas gdy z treści wiadomo, że chodzi o nadmuchiwanego robota płci męskiej.

- **ец (-енец)** – внедрец, внедренец (внедря)

Formant tworzący od czasowników leksemy określające wykonawcę czynności.

- **ил** – *превъртил* (превъртя)

Nietypowy dla rzeczowników sufiks, charakterystyczny dla imiesłowów. Fakt, że powyższy leksem jest rzeczownikiem możemy rozpoznać jedynie po dołączanym do niego rodzajniku (*превъртилът*). Wydaje się tworzyć nazwę osoby, która dokonała pewnej czynności.

- **тел** – *смазител* (смазвам)

Formant typowy dla języka literackiego, poza nielicznymi wyjątkami niespotykany w dialektach. Pochodzi z języka starocerkiewnosłowiańskiego i rosyjskiego, tworzy nazwy wykonawców czynności.

- **Ø** – *пътув* (пътувам)

Utworzony w wyniku derywacji wstecznej leksem będący synonimem omówionego wyżej słowa *пътевак*.

1.1.1.1.3.3. Nazwy osób

- **ач (-вач)** – *затискавач* (затискам), *разделяч* (разделям)

Za pomocą bardzo typowego dla nomina agentis formantu, od nazw czynności utworzone zostały nazwy zawodów i stanowisk.

- **ик** – *изкапник* (изкапан)

Leksem został utworzony od imiesłowu biernego uprzedniego, formant określa osobę charakteryzującą się jakąś cechą.

- **ичка** – *изкапничка* (изкапан)

Budowa słowotwórcza jak w powyższym przykładzie, leksem rozszerzony o formant niosący w sobie element rodzaju żeńskiego.

- **ист** – *присадисти* (присадя)

Formant obcego pochodzenia, obecny w wielu słowach, w powyższym przypadku posłużył do utworzenia nazwy zwolennika określonego prądu naukowego. Do podobnych konstrukcji możemy zaliczyć np. *материалист, социалист, комунист*.

- **ка** – *породенка* (породя)

Utworzona prawdopodobnie od formantu *-еу* forma rodzaju żeńskiego, prawdopodobnie określa osobę związaną z czynnością określaną czasownikiem motywującym.

1.1.1.1.3.4. Nazwy miejsc

Wśród nazw miejsc występuje jedynie formant – *алня*, neologizmy zaliczające się do tej grupy semantycznej wzorowane są na formacjach typu: *кѣпалня*, *пералня*, *сѣблекалня*.

- **алня** – *биялня* (бия), *вземалня* (вземам), *възкресалня* (възкресявам), *живалня* (живея), *разкрасивалня* (разкрасявам)

1.1.1.1.3.5. Nazwy urządzeń

- **алка** – *падалка* (падам)

Formant jest znaczeniowo bliski formantowi –*ачка*, tworzy się od rdzenia aorystu, spośród kilku znaczeń mamy tu do czynienia według wszelkiego prawdopodobieństwa z nazwaniem przedmiotu, służącego do wykonania określonej czynności.

- **ач (-вач)** –*изскубвач* (изскубвам), *препусквач* (препускам),

Formant ten nie jest obecnie produktywny w funkcji zastosowanej przez tłumacza – tworzenia nazwy przedmiotu, z pomocą którego wykonywana jest jakaś czynność.

- **ател** – *обръщател* (обръщам)

Jeden z najbardziej typowych formantów, tworzących nazwy przedmiotów, przyczynił się do powstania nazwy środka, który pomaga w realizacji działania, określonego podstawą słowotwórczą. Formant jest charakterystyczny dla języka naukowo – technicznego.

- **анка** – *пръсканки* (пръскам)

Sufiks posłużył do stworzenia deverbatiwu, w którym wyrazem motywującym jest czasownik, określający czynność, w wyniku której powstaje ów przedmiot.

- **авка** – *ласкавка* (лаская)

- **Ø** – *ласк* (лаская?)

Powyższe leksemy są synonimami neologizmu *ласкомобил*, określającego bliżej niezidentyfikowany przedmiot, związany z czynnością, określoną przez podstawę słowotwórczą.

1.1.1.1.3.6. Pozostałe neologizmy

- **ище** – *страхище* (страхувам се)

Formant, którego typowym zastosowaniem jest tworzenie nazw miejsc wykonywania czynności również został wykorzystany dla oddania sufiksu *-dło*.

- **овка** – *блюмбардировка* (блюмбардирам)

Zastosowany sufiks jest charakterystyczny dla tworzenia nazw czynności przy czasownikach z częstką *-урам*

- **чене** – *мячене* (мяя), *перачене* (пера)

Zastosowany formant jest niespotykanym sposobem tworzenia rzeczowników odczasownikowych od podstaw niedokonanych. Niuans obcości nadaje tutaj element *ч*, niespotykany przy tworzeniu form tego typu. Powyższe formy zostały wybrane dla oddania polskiego sufiksu *-dło*, tworzącego nazwy przedmiotów.

1.1.1.2. Struktury prefiksalno - sufiksalne

Zdecydowana większość przedrostków zastosowanych przy tworzeniu rzeczowników jest pochodzenia obcego, najczęściej są one wykorzystywane do tworzenia nazw środków chemicznych. Definicje przedrostków, o ile to możliwe, podaję za W. Radewą (Radewa 1987: 75 – 81). W niektórych przypadkach oprócz prefiksów zastosowane są również sufiksy, które zostaną zaznaczone na wzór części poświęconej materiałowi polskojęzycznemu.

- **анти** – *антиопашкин* (анти + опашка), *антихалØ* (анти + халюцинация),

Przedrostek *анти* oznacza przeciwieństwo podstawy słowotwórczej, wykorzystanej w utworzonym w ten sposób leksemie. Pierwszy z podanych wyżej leksemów jest nazwą środka chemicznego przeciw porostowi ogonów, drugi – środka likwidującego halucynacje.

- **без** – *безчовеци* (без + человек),

Leksemy desubstantywne utworzone za pomocą tego przedrostka oznaczają brak tego, co jest nazwane w wyrazie – podany leksem to nazwa zakonu robotów, dążącego do istnienia świata bez ludzi.

- **де** – *дезакустин* (де(з) + акустика), *деконгресини* (де + конгрес), *десимулØ* (де + симулирам), *десимулант* (де + симулант), *дехалюцинини* (де + халюцинация)

Prefiks *де-* jest w miarę bliski znaczeniowo prefiksowi *анти-*, również oznacza zaprzeczenie, odwrotność zaprzeczenia określanego członu.

- **демо** – *демопресия* (демо + пресия),

Przedrostek sugeruje związek drugiego członu z demografią, precyzując w ten sposób jego zakres znaczeniowy.

- **есхато** – *есхатопрепарати* (gr. ἐσχατος - ostateczny + препарат),

Prefiks sugeruje związki preparatów z eschatologią, czyli nauką o ogóle poglądów o przeznaczeniu i celu ostatecznym świata oraz pośmiertnych losach człowieka.

- **ев** – *евпланист* (gr. εὖ - dobry + планист)

Jest to określenie pracownika Euplanu, organizacji zajmującej się genetycznym projektowaniem ludzi, jeszcze przed ich narodzeniem. Synonim: *яйцельон*

- **фармако** – *фармакокрация* (фармако + крация),

Człon *фармако*- pokazuje związek utworzonego leksemu z farmakologią, natomiast *–крация* tworzy nazwy różnych sposobów sprawowania władzy.

- **фармо** – *фармобог* (фармо + Бог),

Podobnie jak w poprzednim przypadku, prefiks pokazuje związek określanego członu z farmakologią.

- **кибер** – *кибербой* (кибер + бой),

Przedrostek *кибер*- służy do oznaczania związku wyrazu określanego z cybernetyką. Podany leksem oznacza bitwy robotów.

- **контра** – *контрапютър* (контра + компютър),

Prefiks o znaczeniu „przedmiot lub czynność skierowany przeciw denotatowi określonego rzeczownikiem stanowiącym drugą część wyrazu”, posłużył do stworzenia nazwy komputera wrogiego innym komputerom, skierowanego przeciwko nim. Początek drugiej z części składowych został ucięty.

- **крипто** – *криптохимиокрация* (gr. κρύπτω – chowam, kryję + химиокрация),

Utworzony od neologizmu *химиокрация* leksem przyjmuje dodatkowe znaczenie ‘ukryty’. Oznacza rządy z ukrycia za pomocą chemii.

- **микро** – *микробот* (микро + робот)

Przedrostek zawiera w sobie znaczenie ‘mały’, pełni funkcję wskazania rozmiaru danego robota. Początek drugiej z części składowych został ucięty

- **мульти** – *мультишизол* (мульти + prawdopodobnie шизофрения)

Przedrostek wskazuje wielokrotność, dużą ilość tego, co wyraża człon drugi. Leksem nazywa związek chemiczny, który w bliżej niewyjaśniony sposób ma rozwiązać problem przeludnienia w przyszłości.

- **не** – *неробот* (не + робот),

Przedrostek pełni funkcję podobną do *без-*, najczęściej wiąże się z przymiotnikami. W tym przypadku za jego pomocą stworzono nazwę robota, nieprzejawiającego chęci do pracy.

- **нео** – *неомаскони* (нео + neologizm маскон (patrz wyżej)),

Prefiks pochodzenia greckiego, o znaczeniu „nowy”, tworzy tu nazwę nowej generacji środków chemicznych.

- **неосупер** – *неосупермаскони* (нео + супер + маскон),

Prefiks o znaczeniu „nowy” został wzmocniony przez połączenie go z przedrostkiem, oznaczającym najwyższy stopień jakiejś cechy.

- **нитро** – *нитропакостен* (нитро + пакостен),

Prefiks *нитро* – oznacza, że drugi człon ma jakiś związek z azotem (łac. nitrogenium), obecności członu *пакостен* nie da się uzasadnić w obliczu oryginalnego *nitrodazyłkowy*.

- **психо** – *психодиетик* (психо + диетик), *психодиетика* (психо + диетика), *психопреформация* (психо + преформация), *психофокализатори* (психо + фокализатор)

Za pomocą tego prefiksu pokazany zostaje związek drugiego z członów z psychologią i psychiką – mamy tu do czynienia zarówno z dietą dla psychiki, jak i z przekształcaniem psychiki ludzkiej.

- **супер** – *супермаскони* (супер + маскон), *супермилини* (супер + мил), *супернюмър* (супер + компютър)

Prefiks wyraża najwyższy stopień jakiejś cechy, najczęściej bywa dołączany do przymiotników, gdy łączy się z rzeczownikiem, zawiera w sobie informację o niezwykłych możliwościach określanego przez siebie członu. *Супернюмър* to komputer o wielkiej mocy obliczeniowej, a *супермаскони* to środki chemiczne o większych możliwościach fałszowania rzeczywistości, niż ich poprzednie generacje. W przypadku leksemu *супернюмър* początek drugiej z części składowych został ucięty.

- **тео** – *теоконтактол* (гр. ó θεός – Bóg + контакт), *теогълтека* (гр. ó θεός – Bóg + гълтека)

Za pomocą tego prefiksu wyrażane są związki drugiego członu wyrazu z Bogiem i religią. Pierwszy z podanych przykładów to nazwa środka chemicznego, który wywołuje złudzenie kontaktu z Bogiem, drugi to sklep z chemikaliami teologicznymi.

1.1.2. Rzeczowniki złożone

1.1.2.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą kontaminacji

1.1.2.1.1. Kontaminacje dwóch rzeczowników

1.1.2.1.1.1. Kontaminacje utworzone na bazie leksemu *компютър*

Zdecydowana większość kontaminacji z wykorzystaniem tego leksemu jest dwuczłonowa. Człon połączony ze słowem *компютър* najczęściej określa jego zastosowanie, lub, wyjątkowo, jego cechy charakteru. Często spotyka się skrócenie podstawy słowotwórczej.

- *бюропютър* (бюро + компютър) – komputer biurowy
- *келнерпютър* (келнер + компютър) – komputer kelnerski
- *компостер* (компост + компютър) – komputer oczyszczający miasto, zajmujący się śmieciami i kompostem
- *компотер* (компот + компютър) – specjalny komputer restauracyjny, którego zadaniem jest zapewnienie gościom kompotu odpowiedniej jakości.
- *лъскобутер* (лъскам + бут + компютър) – w zamyśle autora był to komputer czyszczący buty, komputer – pucybut, jednak z części składowych w przekładzie należałoby wnioskować, że komputer poleruje mięso – bg. *бум* znaczy ‘udo, udziec’, natomiast ‘pucybut’ to *ваксаджия*. Można też dopatrywać się w tym wyrazie złożenia, jednak ze względu na obecność aż trzech składników i fakt kontaminacji dwóch z nich (бут + компютър), zaliczyłem go do tej grupy.
- *лъскобунтер* (лъскобутер + бунт) - w kontaminacji odnajdujemy złożony neologizm *лъскобутер* skontaminowany ze słowem *бунт*.

1.1.2.1.1.2. Neologizmy utworzone na bazie leksemu *робот*

- *гробот* (гроб + робот) – robot cmentarny, za pomocą kontaminacji ukazana jest funkcja danego robota

1.1.2.1.1.3. Pozostałe neologizmy utworzone w drodze kontaminacji

Zakres znaczeniowy pozostałych kontaminacji jest bardzo szeroki. Znajdziemy wśród nich zarówno leksemę określającą techniczne osiągnięcia przyszłej cywilizacji, zjawiska związane z kulturą masową, czy nawet nowozaprojektowane zwierzęta.

- *билтурати* (prawdopodobnie билки + препарати) – tym mianem określona jest grupa preparatów o bliżej nieokreślonym działaniu.
- *бъдистория* (бъдеще + история) – nazwa określa jedną z głównych nauk przyszłości, następczynię dzisiejszej futurologii, a mianowicie naukę o tym, co dopiero się wydarzy.
- *дамекен* (дама + манекен) – określenie na sztuczną postać o kobiecych kształtach, która tworzy również nawiązania intertekstualne do literatury XIX wieku, w postaci tytułu książki „*Дамекенка с камелиите*”
- *действиждане* (действителност + виждане) – mianem tym określony został zawód, którego przedstawiciele mają prawo oglądać rzeczywistość niezafałszowaną psychemikaliami.
- *диетотека* (диета + библиотека) – mianem tym określona jest biblioteka epoki psychemicznej, w której zamiast książek wypożyczane będą rozmaite chemikalia, wpływające na ludzką psychikę.
- *ероциклет* (еротика + мотоциклет)
- *интелектроника* (интелект + електроника) – określenie dziedziny nauki przyszłości, która zajmuje się problemem pojawienia się inteligencji u urządzeń elektronicznych oraz jej dalszego rozwoju.
- *клибисцит* (климат + плебисцит) – pierwszy człon kontaminacji, podobnie jak w większości przypadków, precyzuje zakres członu drugiego – leksem oznacza plebiscyt klimatyczny.
- *кремокрация* (крем + крация) – pierwszy człon precyzuje człon drugi, przez wskazanie sposobu sprawowania rządów.
- *кремократ* (крем + крат) – podobnie jak w powyższym przypadku, człon pierwszy zawęża znaczenie członu drugiego, oznaczającego osobę, sprawującą władzę.
- *лемпард* (лемур + лампард) – nazwa nowego gatunku zwierzęcia została utworzona przez kontaminację nazw gatunków już istniejących.
- *моравуняк* (морава + мравуняк) – w tej nazwie zwierzęcia skontaminowane zostały określenia wyglądu zewnętrznego zwierzęcia, oraz jego kształtu, przypominającego mrowisko.
- *мутанг* (мутация + танго) – przez tę kontaminację powstał leksem określający możliwości desygnatu, oraz sposób ich nabycia – chodzi o człowieka, który posiadał umiejętność tańczenia tanga na skutek odpowiedniej mutacji genetycznej.

- *пиратрон* (пират + трон) - leksem oznaczający automat, popełniający przestępstwo piractwa. Częstka – *трон*, niejasnego pochodzenia (możliwy jest jej rodowód od *електрон*)
- *породьорка* (породя + рекордьорка) – w obliczu eksplozji demograficznej mianem tym będzie określana matka, która urodzi największą liczbę dzieci.
- *прецидив* (премедитация + рецидив) – leksem ten stanowi zgrabną kontaminację określającą w języku prawniczym przyszłości ponowne popełnienie czynu zakazanego, w dodatku z premedytacją.
- *проституанта* (проституция + конституанта) – hasło z dziedziny obyczajowości politycznej przyszłości, przez kontaminację zostaje ukazane nacechowanie emocjonalne mówiącego względem rzeczywistości.
- *ставанчо* (Иванчо + станчо) – w tym leksemie została skontaminowana nazwa zabawki pochodzenia rosyjskiego.
- *сънкулант* (сън + спекулант) – leksem nacechowany negatywnie, określający osobę handlującą snami niedopuszczonymi do oficjalnej sprzedaży.
- *сънтезиране* (сън + синтезиране) – w tej kontaminacji człon pierwszy zacieśnia krąg semantyczny członu drugiego, precyzując, iż mowa o sztucznym wytwarzaniu snów.
- *теракоптер* (пр. теракота + хеликоптер) – motywacja słowotwórcza pierwszego członu kontaminacji nie jest w pełni jasna, w oryginale prawdopodobnie pochodził od słowa *terkotać*, na gruncie języka bułgarskiego można, oprócz podanej wyżej interpretacji, doszukiwać się jeszcze błędnej transkrypcji, dokonanej przez tłumacza.
- *фройдилки* (Фройд + пастилки)
- *хедосия* (хедонизъм + саксия) – przedmiot o bliżej nieokreślonym zastosowaniu, praktyczny ekwiwalent polskiej *hedoniczki*.
- *яйцельон* (яйце + пощальон) – człon pierwszy kontaminacji precyzuje zakres obowiązków pracownika, który w przyszłej epoce nie będzie przynosił poczty, lecz jajeczka.

1.1.2.1.2. Kontaminacje rzeczownika i czasownika

Jest to stosunkowo najrzadziej stosowany przez tłumacza sposób kontaminacji, a poświadczone przykłady są nieliczne. We wszystkich przypadkach

czasownik stanowi pierwszy człon kontaminacji i określa człon drugi. Do tej grupy zaliczają się takie leksemy jak:

- *бийология* (бия + биология) – pierwszy człon kontaminacji określa zakres zainteresowań nowej gałęzi nauki.
- *внушилки* (внушавам + пастилки) - mamy tu do czynienia z psychemikaliami pod postacią pastylek, które nie mają określonego działania innego niż sugerowanie zażywającemu zażywania innych środków chemicznych.
- *гълтека* (гълтам + библиотека) – rodzaj sklepu, w którym każdy może zdobyć najrozmaite gatunki chemikaliów, według własnych potrzeb i chęci.
- *действидец* (действителност + видец) – oznacza jedną z nielicznych osób mających prawo do oglądania rzeczywistości bez złudzeń psychemicznych.
- *къпютър* (къпя + компютър) – pierwszy człon kontaminacji precyzuje zakres zastosowania tego typu komputera.
- *ласкомобил* (лаская + автомобил) – bliższe zastosowanie desygnatu jest niejasne, być może chodzi o jakiś pojazd, dostarczający pewnych wrażeń w czasie jazdy?
- *либисцит* (pr. líbiti se (cz. *podobać się*) + плебисцит) - pierwszy człon kontaminacji nie jest łatwo wytłumaczyć na gruncie języka bułgarskiego, możliwa jest jego interpretacja od *любя* z wymianą fonetyczną, jednak moim zdaniem genezy tej części wyrazu należy szukać w języku czeskim – przyjęty przeze mnie źródłosłów odpowiada neologizmowi nie tylko pod względem fonetycznym, lecz również semantycznym – *libiscyt* oznacza publiczny wybór typów urody kobiecej wdrożonych do „produkcji”. Możliwa jest również interpretacja, przyjmująca człon pierwszy za pochodzący od rzeczownika *либидо*, który w nie mniejszym stopniu pasuje pod względem semantycznym do tego leksemu.
- *чувратник* (чувам + врат) - mianem tym określone zostały elektroniczne drzwi, otwierające się jedynie na dźwięk głosu gospodarza.

1.1.2.1.3. Kontaminacje rzeczownika i przymiotnika

Również i ta grupa nie należy do zbyt licznych, w zasadzie prawie wszystkie leksemy tej kategorii mają związek ze słowami *психически* lub *химически*.

1.1.2.1.3.1. Kontaminacje na bazie leksemu *психически*

Ponieważ w świecie cywilizacji przyszłości wszystkie dziedziny życia będą regulowane przez zażywane przez ludzi środki chemiczne, wpływające na ich psychikę, nic dziwnego, że również w leksyce pojawi się pewna ilość nowych leksemów, opartych w swojej budowie na przymiotniku *психически*.

- *психимия* (психически + химия) – podstawowa nauka świata przyszłości, badająca wpływ środków chemicznych na psychikę ludzką i możliwości wytwarzania takich chemikaliów, które dadzą złudzenia wszystkich możliwych doznań.
- *психимикал* (психически + химикал) – skrócone określenie na ‘środki chemiczne wpływające na ludzką psychikę’
- *психимиокрация* (психически + химиокрация) – określenie sposobu sprawowania władzy w świecie przyszłości, w którym o wszystkim decydować będzie psychemia.
- *психилюзатори* (психически + илюзатор) – kontaminacja nazywająca środek chemiczny, stwarzający w ludzkim umyśle rozmaite iluzje.
- *псимвилизация* (психически + цивилизация) – mianem tym określana jest cała cywilizacja przyszłości oparta na psychemikaliach
- *псивизия* (психически + телевизия) – medium, które zastąpi w świecie przyszłości telewizję – drogą pocztową będzie się zamawiać odpowiednie chemikalia, które wywołają w umyśle złudzenie zamówionego programu.

1.1.2.1.3.2. Pozostałe kontaminacje

- *вобот* (воден + робот) – pierwszy człon kontaminacji uściśla miejsce występowania tego typu robotów.
- *електротика* (електрически + еротика) – pierwszy człon precyzuje grupę, do której odnosi się człon drugi – mowa o erotyce elektronicznego intelektu.
- *фармацевтилище* (фармацевтичен + училище) – człon pierwszy określa dziedzinę, do jakiej odnosi się człon drugi.
- *синсект* (синтетичен + инсект) – człon pierwszy precyzuje sposób powstania obiektu, określonego przez człon drugi.
- *синкретен* (синтетичен + кретен) – człon pierwszy, podobnie, jak w poprzednim przypadku, precyzuje sposób powstania obiektu, określanego przez drugi człon kontaminacji.

- *химимаскиране* (химически + маскиране) – człon pierwszy uściśla sposób wykonania czynności określonej w członie drugim.
- *химинтриги* (химически + интриги) – człon pierwszy określa sposób prowadzenia czynności zawartej w członie drugim.

1.1.2.1.4. Kontaminacje rzeczownika i przysłówka

- *множител* (много + жител) – człon pierwszy wskazuje na wielokrotną możliwość wykonywania czynności, której wykonawca jest opisany członem drugim. Problemem jest przejrzystość budowy tego leksemu, ze względu na homonimię ze słowem *множител* ‘licznik’.

1.1.2.1.5. Kontaminacje rzeczownika i imiesłowu

We wszystkich przypadkach człon pierwszy kontaminacji określa dokładniej pewne cechy dotyczące przedmiotu, określanego przez człon drugi.

- *корумпютър* (корумпиран + компютър) – komputer skorumpowany
- *летанкове* (летящ + танк) – czołgi latające
- *програмухи* (програмиран + муха) – muchy zaprogramowane
- *симкретен* (симулиращ кретен) – kretyn symulujący własny kretynizm
- *симкретенизъм* (симулиран + кретенизъм) – zjawisko udawanego kretynizmu.

1.1.2.2. Rzeczowniki utworzone drogą złożenia

Spośród wszystkich wyekscerpowanych z materiału neologizmów, utworzonych poprzez złożenia, najliczniejsza jest grupa złożów dwóch rzeczowników. W zdecydowanej większości przypadków to pierwszy z członów określa i precyzuje człon drugi.

1.1.2.2.1. Złożenia rzeczownika i czasownika

Wśród tych leksemów pierwszym członem jest zawsze rzeczownik, nazywający obiekt poddawany czynności nazwanej członem drugim – czasownikowym.

- *гряхогон* (грях + гоня) – nazwa środka chemicznego, którego zadaniem jest zrzucenie z człowieka ciężaru popełnionych grzechów i wyrzutów sumienia z ich powodu.

- *зъбодробин* (зъб + дробя) – kolejny z leksemów określających psychemikalia, pod wpływem tego związku człowiek czuje nieopanowaną chęć krzywdzenia innych, co dobrze oddaje nazwa tej substancji, odsyłająca do kruszenia zębów.
- *плодоноска* (плод + нося) – określenie dotyczy osoby noszącej w sobie płód nowego człowieka.
- *работоотклоняч* (работа + отклоня се) – leksem określa robota, uchylającego się od pracy, którą powinien wykonać.
- *работобегач* (работа + бягам) – leksem prawie synonimiczny poprzedniemu, oznaczający robota, uciekającego od oczekującej go pracy.

1.1.2.2.2. Złożenia dwóch rzeczowników

- *вещовизия* (вещ + визия) – ukształtowany na wzór rzeczownika *телевизия* leksem, oznaczający przyszłościowe medium drugiej generacji, które zastąpi obecną telewizję. W czasie audycji nadawanych w ten sposób przedmioty będą się materializować bezpośrednio u odbiorcy, stwarzając perfekcyjne złudzenie rzeczywistości
- *вещовизор* (вещ + визор) utworzone na wzór słowa *телевизор* określenie aparatu pozwalającego na korzystanie z dobrodziejstw *рещовизји*.
- *вселенобокрук* (вселена + бокрук) – to złożenie jest jednym z efektów *prognostyki lingwistycznej*, oznaczając Wszechświat powstały w wyniku spalania śmieci nagromadzonych przez zaawansowane cywilizacje.
- *духороб* (дух + роб) – na podstawie części składowych ciężko jest wywnioskować prawdziwe znaczenie tego leksemu, możliwa jest jego interpretacja jako duchowego niewolnika, co stoi jednak w sprzeczności z polskim oryginałem *doduch* (od *dodawać ducha*).
- *духостат* (дух + стат) – na podstawie znaczeń części składowych można wywnioskować, że chodzi o automat, pozwalający człowiekowi zachować równowagę ducha w każdych okolicznościach.
- *роботобитки* (робот + битка) – człon pierwszy określa człon drugi, precyzując, że chodzi o bitwy robotów.
- *свиркоключалка* (свирка + ключалка) – z budowy składowej neologizmu widać, że mowa o zamku do drzwi, reagującym na odpowiednio dobrany dźwięk. Leksem w przekładzie jest odpowiednikiem polskiego *drzwist*, w innym miejscu przekładu w identycznej funkcji występuje słowo *чувратник*.

- *слънцепровод* (слънце + провод) – mianem tym określone są przyszłościowe sieci pozwalające na przesyłanie światła słonecznego.
- *сънекомпютър* (сън + компютър) – leksem, określający rodzaj komputera zajmującego się wytwarzaniem snów.
- *трънвинил* (трън + пр. вина) – leksem o niewielkiej przejrzystości semantycznej, z całą pewnością chodzi o specyfik, wywołujący zjawisko absolutnej obojętności na wszystko. W polskim oryginale – *zgłowina*.

1.1.2.2.3. Złożenia rzeczownika i przymiotnika

- *тайнороденец* (таен + роден) – leksem określa człowieka urodzonego nielegalnie, tajnie. Formant *-ец*, zastosowany do utworzenia nazwy osoby, informuje o obecności u danej osoby cechy, określonej przez podstawę słowotwórczą.

1.1.2.2.4. Złożenia rzeczownika i liczebnika

- *второфантоми* (втори + фантом) – leksem określa urojenia drugiego stopnia, polegające na „rojeniu sobie, że coś się sobie roi”.
- *двузенокис* (дву + зен + окис) *на будан* – sytuacja podobna jak w powyższym przykładzie, *двуокис* to ‘dwutlenek’, jednak ta pospolita nazwa chemiczna została jeszcze rozszerzona o element związany z buddyzmem, a mianowicie nazwę jednej z doktryn tej religii – Zen.
- *двуоглупин* (дву + оглупявам) *на благотворина* - budowa tego neologizmu nawiązuje do tradycyjnych nazw związków chemicznych becznych w bułgarskiej nomenklaturze, człon *дву-* informuje czytelnika o podwójnej ilości danej substancji chemicznej w związku.
- *полумайка* (полу + майка) – ponieważ w świecie przyszłości jedno dziecko będą rodzić dwie kobiety, nie można się dziwić, że każda z nich będzie uważana za tylko w połowie matkę, co uzasadnia powstanie takiego leksemu
- *трибедка* (три + бедка) – leksem określa siłę przykrych doznań o wartości *три бедки*

1.1.2.2.5. Złożenia rzeczownika i zaimka

Poniższe kontaminacje odzwierciedlają możliwe w świecie przyszłości efekty zlewania kilku świadomości ludzkich w jedną.

- *ниличност* (ние + личност) – jest to efekt zlania w jedną więcej niż dwóch świadomości.
- *тиличност* (ти + личност) – leksem określa efekt zlania się w jedną dwóch świadomości ludzkich

1.1.2.2.6. Złożenia rzeczownika i przysłówka

- *многожител* (много + жител) – ten pojedynczy przykład jest synonimem słowa *множител* tym razem wyekscerpowanego w postaci nieskontaminowanej

1.1.2.3. Skrótownice

Skrótownice w wyekscerpowanym materiale stanowią nieliczną grupę wyrazów, w większości przypadków od każdej z części określających wzięta jest jedna z sylab początkowych, zaś z wyrazu określanego – sylaba końcowa, nieliczne są przypadki utworzenia skrótownicy jedynie z pierwszych liter części składowych.

- *блумда* (Бомба на любовта към ближния / бомба) – mamy tu do czynienia ze skrótownicą, który jest jednocześnie również kontaminacją. Skróót *БЛБ* został skontaminowany ze słowem *бомба*, obecnym w jego rozwinięciu.
- *луминодрамонт* (łac. lumen – światło + дракон + мамонт) – określenie na gatunek zwierzęcia przyszłej generacji, będącego krzyżówką robaczka świętojańskiego, siedmiogłowego smoka i mamuta.
- *прокумпютър* (прокураторски + мини + компютър) - leksem określający mały komputer śledczy, od składników określających zostały wzięte początkowe części wyrazów, od wyrazu określanego – zakończenie.
- *псипреция* (психологическа + преформация) – od obu części składowych wzięte zostały sylaby początkowe, od wyrazu określanego zaś dodatkowo sylaba końcowa.
- *ревиподенка* (ревизионна + породенка) – wyraz określający dał nowemu leksemowi dwie pierwsze sylaby, z wyrazu określanego wzięte są pierwsza i ostatnia sylaba.
- *хаточкени* (халюциноген + точков) – do pierwszych sylab obu wyrazów składowych został dołączony sufiks *-ен*, pełniący tutaj funkcję wskazania na środek chemiczny.

1.2. Rzeczowniki o podstawie słotwórczej pochodzenia obcego

W porównaniu z polskim oryginałem należy zauważyć, że liczba neologizmów utworzona od podstawy nieobecnej w systemie leksykalnym danego języka jest znacząco mniejsza w bułgarskim przekładzie. Jedną z przyczyn może być fakt, że dużą część leksemów tej grupy S. Lem oparł na słowach łacińskich, które w większości przypadków mogły być znane czytelnikowi polskiemu. Ponieważ w historycznym procesie kształtowania się bułgarskiego języka literackiego łacina miała znacznie mniejszy udział, niż w kształtowaniu polszczyzny, można, ze sporą dozą prawdopodobieństwa, przypuścić, że tłumacz chciał umożliwić czytelnikowi bułgarskiemu pełniejsze zrozumienie wszystkich niuansów i nawiązań przez zastąpienie łacińskich podstaw ich bułgarskimi odpowiednikami.

1.2.1. Rzeczowniki proste

1.2.1.1. Rzeczowniki sufiksalne

1.2.1.1.1. Rzeczowniki o podstawie odrzeczownikowej

1.2.1.1.1.1. Nazwy środków chemicznych

W tej grupie leksykalnej wykorzystano zaledwie kilka sufiksów, najpopularniejszym, podobnie, jak w pozostałych grupach nazw chemikaliów jest sufiks – *ин*.

- **антал** – *сакрантал* (łac. sacrum – to, co święte),
- **ин (-адин)** – *монстрадин* (łac. monstrum – potwór), *сакрифицин* (łac. sacrificium – ofiara), *теодиктин* (gr. ó Θεός – Bóg, łac. dictum – wypowiedź, to co zostało powiedziane), *трансмутин* (łac. transmutatio – przekształcenie), *урбафантин* (łac. urbs – miasto+ фантазия)
- **ол** – *амикол* (łac. amicus – przyjaciel)
- **он** – *кадаверон* (łac. cadaver – trup)

1.2.1.1.1.2. Nazwy robotów

W tej grupie występuje tylko jeden sufiks, *-атор*, oznaczający nazwę wykonawcy czynności.

- *инкубатор* (incubus – łac. zły duch, demon niewołący kobiety w czasie snu¹)

¹ <http://www.slovník-online.pl/kopalinski/fbf5ee029f9c8241c12565e30025cc1e.php> z dnia 28.06.06

- *педикулятор* (łac. pediculus – nóżka) – utworzony na wzór *манипулятор*, oznacza rodzaj narzędzia sterowanego za pomocą nóg.
- *суккубатор* (succubus – łac. zły duch, demon, przybierający postać kobiety, nawiedzający mężczyzn w czasie snu²)

1.2.1.1.1.3. Pozostale

- *евтаназиум* (евтаназия) – określenie miejsca, w którym dokonywać się miało eutanazji. Utworzone na wzór takich formacji jak: *техникум*, *гимназиум*

1.2.1.1.2. Rzeczowniki o podstawie odprzymiotnikowej

1.2.1.1.2.1. Nazwy środków chemicznych

- *аза (-изидаза)* – *сакросанктизидаза* (łac. sacrosanctus – święty) - sufiks łacińskiego pochodzenia, rdzeń łaciński zawiera w sobie podwójne znaczenie świętości (łac. *sacer* i *sanctus*)
- *ан* – *кредибилян* (łac. credibilis – możliwy, prawdopodobny), *перпетуан* (łac. perpetuus – wieczny)
- *атор* – *бенигнатори* (łac. benignus – dobry, uprzejmy) - mianem tym określone zostały środki chemiczne wywołujące w człowieku gwałtowny przypływ miłości bliźniego.
- *ин (-олин)* – *албинолин* (łac. albus - biały) – nazwa środka chemicznego, pomagającego w świecie przyszłości zmienić kolor skóry na biały, wykorzystywanego głównie przez Murzynów.
- *ол* – *фелицитол* (łac. felix, felicitas – szczęśliwy)

1.2.1.1.2.2. Nazwy automatów i robotów

- *тор* – *мендактор* (łac. mendax – kłamliwy) - określenie robotów, które swoją sztuczną inteligencję wykorzystują do oszukiwania ludzi

1.2.1.1.3. Rzeczowniki o podstawie odczasownikowej

1.2.1.1.3.1. Nazwy środków chemicznych

- *ан* – *абсолван* (łac. absolvere – kończyć), *мементан* (łac. memento – pamiętaj)
- *атор* – *фиксатори* (ang. to fix – tu: poprawiać)

² <http://www.slownik-online.pl/kopalinski/670C29FBE09BCE514125659900735C29.php> z dnia 28.06.06

- **ин (-тин)** – *абсолвентини* (łac. *absolvere* – kończyć), *флагелин* (łac. *flagellare* – chłostać)
- **ол** – *мультипликол* (łac. *multiplicare* – mnożyć)

1.2.1.1.3.2. Pozostałe neologizmy

- **изъм** – *деташизъм* (fr. *détacher* – odłączać, odrywać) - sufiks oznaczający nazwy prądów lub dążeń w sztuce i nauce.
- **ор** – *мемнор* (łac. *meminisse* – pamiętać) - określenie przystawki pamięciowej, pozwalającej rozszerzyć naturalne możliwości człowieka.

1.2.1.2. Struktury prefiksarno - sufiksalne

- **анти** – *антимортин* (анти + łac. *mors, mortis* - śmierć), *антхристин* (анти + Христос) – prefiks o znaczeniu ‘przeciw’ został wykorzystany do utworzenia nazw środków chemicznych, których działanie skierowane jest przeciwko określonemu zjawisku.
- **авто** – *автоморт* (авто + łac. *mors, mortis* - śmierć) - greckiego pochodzenia prefiks *авто-*, o znaczeniu „sam, własny; odpowiednik polskiego *samo-*” w tym połączeniu tworzy leksem nazywający robota – samobójcę.
- **боно** – *бонокаризан* (łac. *bonum* – dobro) – pierwsza część nazwy tego środka chemicznego sugeruje jego związek z dobrem, druga na gruncie języka bułgarskiego nie jest zbyt jasna.
- **де** – *десенилизин* (de + łac. *senilis* – starczy), *деснациализатор* (de + łac. *spatium* – przestrzeń) – prefiks *де-* posłużył do utworzenia nazwy grupy środków służących likwidowaniu starości, oraz środków, służących do zmniejszenia ilości przestrzeni, zajmowanej przez jednostkę ludzką (do celów walki z eksplozją demograficzną)
- **зоо** – *зоодизайнер* (ang. *zoo* + ang. *designer* - projektant), *зооморфини* (ang. *zoo* + gr. *μόρφος* – kształt, postać) – pierwszy z tych rzeczowników oznacza projektantów nowych gatunków zwierząt, drugi zaś – nazwę grupy środków chemicznych, pozwalających człowiekowi wcielić się w zwierzęta.
- **крипто** – *криптобелин* (gr. *κρύπτω* – chowam, kryję + łac. *bellum* – wojna) – środek chemiczny wywołujący złudzenie wojny.
- **мико** – *микотаблетки* (gr. *μύκος* - grzyb + *таблетки*) – rodzaj tabletek, wywołujący u zażywającego złudzenie widoku grzyba atomowego.

- **мело** – **мелотропия** (мело + тропия) - pierwszy człon, *мело-* wskazuje na związek leksemu z „pieśnią, śpiewem, nutami, melodią, muzyką”, drugi, *тропия*, jest „ostatnim członem wyrazów złożonych mającym znaczenie: zwrot, kierunek”.
- **мета** – **метаморфия** (мета + pr. łac. amor – miłość) - prefiks *meta-*, będący „pierwszym członem wyrazów złożonych mającym znaczenie: poza, po, pod, łącznie (z czymś), wśród, według, prze-, wskazujący na następstwo lub zmienność czegoś” został zlany w jedno z wyrazem, którego można się tylko domyślać. Leksem jest określeniem gatunku chemikaliów związanych z teologią.
- **ре** – **реанимализация** (re + łac. animalis – żywy), **ревитариум** (re + łac. vita – życie), **реювенал** (re + łac. juvenalis – młodzieńczy) - przedrostek *pe-* o znaczeniu: „powtórzenie czynności, wykonanie czegoś na nowo” znalazł zastosowanie przy tworzeniu leksemów określających odpowiednio – ponowne zasiedlenie przyrody istotami żywymi, środki chemiczne przywracające młodość, oraz miejsce, w którym ludzie poddani hibernacji są przywracani do życia.
- **репто** – **рептемнория** (łac. retro – wstecz + tempus, temporis – czas) - leksem nazywający środek chemiczny, powodujący subiektywne odwrócenie biegu czasu.

1.2.2. Rzeczowniki złożone

1.2.2.1. Rzeczowniki utworzone za pomocą kontaminacji

1.2.2.1.1. Kontaminacje dwóch rzeczowników

1.2.2.1.1.1. Kontaminacje z wykorzystaniem słowa **компютър**

- **компунтер** (łac. computum – oddział wojskowy + **компютър**) – leksem oznaczający komputer o zastosowaniu wojskowym, posiadający rangę podoficera.
- **компутериум** (**компютър** + łac. Megatherium – gatunek kopalnego leniwca, rozmiarami przewyższający słonia – jeden z największych lądowych ssaków w historii Ziemi) - według informacji zebranych przez głównego bohatera, oznacza komputer zdziczały
- **комютеньор** (**компютър** + fr. putaine – ulicznica, kobieta lekkich obyczajów) - neologizm ukuty dla określenia zbuntowanego komputera, który zarabia na życie handlem żywym towarem i stręczycielstwem.

1.2.2.1.1.2. Pozostałe

- *интерфлорентка* (neologizm интерферент + łac. flos, floris - kwiat) – określenie dziewczyny, która będzie miała dziecko z interferentem, który zabrał jej wianek.
- *инфантария* (łac. infans, infantis - dziecko + лотария) – loteria, w której główną nagrodą jest licencja na dziecko.
- *парадизуак* (łac. paradisus – raj + афродизиак) – nazwa dla chemikaliów o działaniu odwrotnym do hellurium.
- *стратки* (łac. stratum – warstwa + пастилки) - dopiero wprowadzany w momencie ukazany w utworze nowy model psychemikaliów, tworzących iluzje “piętrowe”
- *хелурий* (łac. hell – piekło + łac. tellus, telluris – ziemia) - środek chemiczny wywołujący u zażywającej go osoby wrażenie, że trafiła do piekła i zaznaje mąk.

1.2.2.1.2. Kontaminacje rzeczownika i przymiotnika

- *хомикрия* – (łac. homos – człowiek + gr. μικρός – mały) – proces miniaturyzacji ludzi; kolejny ze sposobów walki z przeludnieniem.

1.2.2.2. Rzeczowniki utworzone za pomocą złożień

1.2.2.2.1. Złożenia dwóch rzeczowników

- *мемнолизин* (łac. memoria - pamięć + *-лиза) – człon –*лиза* pozwala podejrzewać, że mamy do czynienia z nazwą środka chemicznego przeczyszczającego pamięć.
- *нейотрон* - (łac. peior – gorszy + (елек)трон) – cząstką –*трон* charakteryzują się nazwy licznych przyrządów elektronicznych, często działających na bazie lamp. Przedmiot, opisywany leksemem, to automat służący do generowania zła.
- *реализа* (łac. res – rzecz + *-лиза) - ponieważ człon –*лиза* jest „ostatnim członem wyrazów złożonych wskazującym na ich związek znaczeniowy z rozkładem, zniszczeniem, rozpadem”, jasne się staje, że za pomocą tego neologizmu nazwane zostało zjawisko „rozpuszczania się rzeczywistości” i zaniku coraz większej liczby rzeczy w obliczu nadciągającego lodowca.
- *ревизия* (łac. res – rzecz + *-визия) - utworzone na wzór słowa *телевизия* określenie na medium przyszłości ją zastępujące – zamiast obrazów rzeczy, odbiornik wytwarza je same

- *ревизор* (łac. res – rzecz + *-визор) – utworzony na wzór słowa *телевизор* leksem oznaczający odbiornik programu rewizyjnego.
- *coledukt* (łac. sol – słońce + łac. ductus – ciąg, prowadzenie) - utworzony na wzór *акведукт* leksem, oznaczający sieć służącą do przesyłania światła słonecznego

1.2.2.2.2. Złożenia rzeczownika i czasownika

- *лактофор* (łac. lac, lactis – mleko + *-for od gr. φορῶ – noszę) – cząstka *-for* jest „ostatnim członem wyrazów złożonych mającym znaczenie: nosiciel, przenoszący”. Leksem nazywa środki chemiczne, które po posmarowaniu nimi trawy, dają w rezultacie mleko.

2. Przymiotniki

2.1. Przymiotniki odrzeczownikowe

2.1.1. Przymiotniki utworzone od nazw środków chemicznych

- *космозилов* (космос) – podstawą byłaby niepoświadczona w tekście nazwa związku chemicznego *космозил*.
- *кредибиланов* (кредибилан) – oznacza coś, związanego z *kredybilanem*.
- *оскърбинова* (оскърбя) *киселина* – nazwa tej substancji chemicznej, oprócz zawartej w nazwie sugestii do stanów psychicznych przez nią wywoływanych, nawiązuje również do łacińskiej nazwy witaminy C – *acidum ascorbicum* (kwas askorbinowy).

2.1.2. Przymiotniki utworzone od nazw nauk

- *бойологичен* (бойология) – pochodzi od niepoświadczonej w tekście formy *бойология*, porównanie z oryginałem nasuwa skojarzenie, że tłumacz powinien użyć formy *бийологичен*.
- *демопресионен* (демопресия) – związany z pojęciem *демопресия*
- *химиократи́чен* (химиокрация) - związany z pojęciem *химиокрация*

2.1.3. Pozostałe przymiotniki

- *костарикански* (Костарикана) – przymiotnik oznaczający, że określana nim część mowy ma związek z nieistniejącym państwem Costaricana, w którym toczy się pierwsza część utworu.

- *псивизионен* (псивизия) – związany z pojęciem *псивизия*.
- *ревизионен* (ревизия) – związany z pojęciem *ревизия*

2.2. Przymiotniki złożone

2.2.1. Przymiotniki złożone z dwóch rzeczowników

- *концертозолов* (концерт + зол) – związany z niepoświadczonym w utworze środkiem chemicznym o nazwie *концертозол*.
- *личнотанкова* (личност + танк) *единица* – określenie jednostki, wyrażającej koszt wytworzenia złudzenia jednego czołgu na jednego widza.

2.2.2. Przymiotniki złożone z dwóch przymiotników

Wszystkie przymiotniki z tej grupy są związane z dwiema dziedzinami nauki – psychologią i chemią.

- *псивилизационен* (психически + цивилизационен) – dotyczący cywilizacji przyszłości, opartej na środkach psychotropowych.
- *психимически* (психически + химически) – odnosi się do pojęcia związanego jednocześnie z obiema dziedzinami
- *химимаскиран* (химически + маскиран) – zamaskowany za pomocą środków chemicznych

2.2.3. Przymiotniki złożone z rzeczownika i czasownika

- *отцеубийствен* (отец + убивам) - określa gatunek lizaków, pomagających młodemu pokoleniu rozładować stresy spowodowane konfliktem pokoleń.

2.2.4. Przymiotniki złożone z rzeczownika i przyimka

- *безбитен* (без + neologizm бит) - oznacza coś, pozbawionego *bitów*.

2.2.5. Przymiotniki utworzone za pomocą prefiksu

- *антипсихимически* (анти + психимически) – oznacza, że coś jest skierowane przeciwko psychemii.

2.3. Przymiotniki utworzone od podstaw pochodzenia obcego

- *инфлоризиращ* (łac. in floris – w kwiat) – tym mianem zostały określone środki chemiczne, pozwalające człowiekowi na przemienienie się w kwiat.

- *луксоетернинен* (łac. lux – światło, światłość + aeternus – wieczny) – rodzaj środków chemicznych o działaniu związanym z teologią.
- *прупитален* (łac. prurire – drapać się) – przymiotnik określający nowy prąd w sztuce przyszłości, gdzie wrażeń estetycznych dostarcza się odbiorcom przez drapanie i swędzenie.

3. Czasowniki

3.1. Czasowniki odimienne

- *вкусадам* (вкус) - w świecie przyszłości, zdominowanym przez różnego rodzaju pastylki, proszki i pigułki, zmieniające wizję rzeczywistości, czasownik ten zastąpi stosowany obecnie leksem *означавам*.. Informacje o danym przedmiocie będzie się zbierać przez zażycie środka chemicznego, drogą spożywczą, przez smakowanie.
- *дворцувам, поддворцувам, поддворцувам, преддворцувам* (дворец) - Wszystkie te leksemy mają znaczenie „chwilowo mieć pałac (nie „posiadać”)
- *коптирам, теракирам* (теракоптер) – poruszać się za pomocą tego środka komunikacji. Między oboma leksemami zachodzą jakieś różnice semantyczne, jednak głównemu bohaterowi nie udaje się ich wyjaśnić.
- *отсъня(присъня, просъня) се* (сън) – określa sytuację, gdy komuś w czasie snu pojawiają się w wyobraźni zamówione wcześniej złudzenia.
- *пръчкувам* (пръчка) – czasownik o bliżej nieokreślonym znaczeniu
- *разблюмбя* (блюмба) – czasownik dokonany, określający efekt zastosowania *bomb*.

3.2. Czasowniki dewerbalne

- *живувам* (живея) – utworzony za pomocą cząstki *-ува-* czasownik nabiera znaczenia wielokrotności, ponieważ w świecie przyszłości człowiek będzie mógł żyć wiele razy.
- *излижа* (лижа) – w przyszłym świecie będzie można się zapoznawać z dokumentami nie przez przekartkowanie, a przez przelizanie.
- *изхалюцинирам* (халюцинирам) – czasownik opisuje nieokreślony bliżej sposób opuszczenia jakiegoś pomieszczenia tak, by osobom znajdującym się w tym samym czasie w środku zdawało się, że halucynują.

3.2.1. Czasowniki zmieniające refleksywność

- *гълтна се* (гълтна) – w przyszłości, ludzie nie będą musieli wychodzić z domu, chcąc się spotkać, wystarczy, że łykną odpowiednią tabletkę. Czasownik utworzony na wzór *срещна се*.

3.3. Czasowniki utworzone od przysłówków

- *вледенявам се* (в лед) – czasownik określający proces zamarzania człowieka podczas hibernacji.

4. Prognostyka lingwistyczna

Definicję tej nauki przyszłości podaję już przy omówieniu leksykalnego zasobu polskiego oryginału, w związku z czym nie będę jej przytaczać ponownie. Podobnie jak w oryginale, główny materiał leksykalny słów z tej grupy oparty jest na leksemach ‘noga’ i ‘myśl’.

4.1. Leksemy utworzone od słowa *крак*

Wśród podanych przykładów niewiele jest takich, które znaczenie zostaje odkryte przez głównego bohatera. Większość z nich, pozostaje niejasna i tajemnicza.

- *кракант* – znaczenie bliżej nieznane, zapożyczony formant wskazuje na wykonawcę jakiejś czynności
- *кракел* – znaczenie nieokreślone
- *кракер* – znaczenie niewyjaśnione, sufiks pozwala przypuszczać, że chodzi o wykonawcę jakiejś czynności
- *кракист* – formant pozwala sądzić, że leksem określa zwolennika poglądu naukowego, określano mianem *кракизм*
- *кракистика* – leksem nazywający naukę, badającą problemy, związane z pojęciem *кракизм*
- *кракизм* - koncepcja autoewolucji człowieka do postaci jednonoga, *homo sapiens monopedes*
- *кракчо* – sufiks nadający znaczenie diminutivum, błędnie utworzony na miejscu polskiej skróconej formy zdaniowej *Nogaś?*
- *кракиня* – leksem prawdopodobnie będący kontaminacją słów *крак* i *богиня*
- *кракирай там* – tryb rozkazujący od *кракирам*, odpowiednik polskiego zwrotu *Nogać tam!*

- *кракирам* – czasownik utworzony za pomocą sufiksu *-ирам*
- *кракувам се* – czasownik zwrotny, z sufiksem wielokrotności *-увам*
- *кракивам* – kolejny z błędnie zinterpretowanych przez tłumacza zwrotów, ze skróconej formy zdaniowej *Nogam!*, został utworzony czasownik.
- *разкракуване* – leksem powstały prawdopodobnie w wyniku kontaminacji słów *крак* i *размножаване*

4.2. Leksemy utworzone od słowa *мисъл*

Sytuacja wygląda podobnie, jak w przypadku leksemów, urabianych od *крак*, jednak ich znaczenie pozostaje zupełnie niejasne, jako, że główny bohater napotyka na nie podczas lektury notatnika profesora – bez żadnych objaśnień.

- *мислант* – formant wskazuje na wykonawcę jakiejś czynności
- *мисел* – znaczenie niejasne
- *мислец* – sufiks charakteryzujący osobę, obdarzoną możliwością wykonywania czynności opisanej czasownikiem, pozwala przypuszczać, że chodzi o kogoś, kto potrafi i ma możliwość myśleć.
- *мислини* – znaczenie niejasne, możliwa interpretacja jako kontaminacji słów *мисъл*, *маслини*
- *мислич-теглич* – formant nienotowany w dostępnych mi źródłach, druga z części składowych nawiązuje do znajdującego się w polskim oryginale słowa *dyszlina*

5. Leksemy, przetranskrybowane z polskiego oryginału

W tej grupie umieściłem nieliczną grupę neologizmów, które tłumacz postanowił przetranskrybować, czy to nie będąc w stanie odgadnąć znaczenia, czy też nie potrafiąc oddać wszystkich odcieni znaczeniowych słowa.

- *гротеха* (гротеска)
- *енцик*, *пенцик* – obie formy nawiązują do polskich wyliczanek, pierwsza z nich jest również skrótem od *енциклика*
- *кретинг* (кретен) – rdzeń słowa może być odtworzony w zasobie leksykalnym języka bułgarskiego, sufiks nie występuje w dostępnych opracowaniach

- *педераства* (педераст) – w tej nazwie ptaka zachowane jest nawiązanie do pederastii, niestety nie można odnaleźć nawiązań do nazwy gatunku ptaków, obecnych w oryginale
- *самичняк*
- *тарлестон* (pr. чарлстон) – częściowo zostało zachowane odniesienie do nazwy tańca, jednak w porównaniu z leksemem polskim brak nawiązań do *tarła*.
- *трыпец* – brak odtworzenia kontaminacji słów *trup* i *rupieć*
- *хамак* – w polskim oryginale podstawą jest słowo *cham*
- *цифрун* – rdzeń wyrazu, o znaczeniu *cyfrowy* został zachowany, natomiast nie są oddane znaczenia zawarte w przetranskrybowanym sufiksie

6. Internacjonalizmy

W utworze znajdują się też dwa stworzone przez S. Lema internacjonalizmy, mające podkreślać egzotyczny koloryt utworu, związany z Ameryką Łacińską. Są to:

- *картсупио* – napój przyrządzany ze sfermentowanego soku rośliny *мелменоле*
- *мелменоле* – roślina, której sok służy do produkcji napoju alkoholowego

Do tej grupy zaliczyłbym również neologizm utworzony na gruncie języka angielskiego, a mianowicie *майнднапинг* (na wzór *kidnapping*), oznaczający porwanie czyjegoś umysłu.

7. Leksemy niemotywowane słowotwórczo

Grupa leksemów niemotywowanych słowotwórczo w *Kongresie futurologicznym* jest stosunkowo nieliczna, ponieważ nadmierne zagęszczenie tego typu słów uczyniłoby utwór nieprzejrystym dla czytelnika, skutecznie uniemożliwiając lekturę. Jednak należy odnotować fakt ich występowania. Do tej grupy możemy zaliczyć następujące słowa:

бодовам, синтирам, тривина,

ROZDZIAŁ IV

Próba oceny jakości przekładu „Kongresu futurologicznego” na język bułgarski

1. Teoretyczne podstawy przekładoznawstwa

1.1. Historyczne tło rozwoju translatoryki

Zjawisko *przekładu* jest tak stare, jak człowiek i jego kultura. W swoich początkach, w czasach, kiedy ludzie nie posługiwali się jeszcze pismem, dotyczyło jedynie komunikacji ustnej, pomiędzy przedstawicielami różnych narodów i kultur, posługujących się odmiennymi językami. Z biegiem czasu, wraz z rozwojem pisma, pojawiła się potrzeba utrwalenia tego, co do tej pory było ulotne. Pojawiły się pierwsze zapisy, zawierające treści w więcej niż jednym języku. Liczną grupę wśród nich stanowiły wszelkiego rodzaju umowy międzypaństwowe – traktaty pokojowe, porozumienia o sojuszach, itp. Wraz z poszerzaniem się wpływów chrześcijaństwa, wielkie znaczenie uzyskały przekłady Biblii, niosące Słowo pogańskim do tej pory ludom. Przykładem takiej misji było dzieło życia św. Cyryla i Metodego, którzy dokonali przekładu Biblii na język Słowian (tworząc w tym celu specjalnie przystosowany do niego alfabet) i nauczali na terenie Moraw w IX w. n.e. Następnym bodźcem, stymulującym rozwój sztuki tłumaczenia i wpływającym na wzrost liczby przekładów, był burzliwy rozwój literatury świeckiej po zakończeniu epoki Średniowiecza. Powstawało coraz więcej dzieł, które cieszyły się niesłabnącą popularnością nie tylko w swoim ojczystym kraju, lecz również poza jego granicami. Wzrost działalności translatorskiej jest silnie skorelowany z poziomem globalizacji, co można zaobserwować na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. Wraz z rozszerzaniem się zasięgu dominujących cywilizacji, coraz liczniejsze dzieła kultury wymagają przekładu na języki mniejszych narodów, które nie chcą być izolowane od światowych zdobyczy w dziedzinie kultury. Według danych UNESCO (*Index translationum*) z 1995 (cytat za: Likomanowa 2002), w roku 1986 powstało ponad 60 000 przekładów książkowych, nie licząc rozmaitych czasopism, gazet, czy stron internetowych. Przypuszczać należy, że w XXI wieku ta liczba jeszcze wzrosła. Statystyki dowodzą również, że najliczniejsze są przekłady z języka angielskiego,

pełniącego rolę współczesnej *lingua franca* (ponad 40% wszystkich przekładów), podczas, gdy przekłady na język angielski stanowią zaledwie około 3,3% książek wydawanych w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii (Likomanowa 2002:13).

1.2.Związki translatoryki z innymi naukami

Ze względu na specyfikę tematu, badanego przez translatorykę nieuniknione są jej związki z innymi naukami. Każda osoba, zajmująca się przekładem, powinna brać pod uwagę wiele aspektów, uwzględniając problemy zarówno literaturoznawcze, jak i ściśle językoznawcze. Postaram się przybliżyć przynajmniej w ogólnym zakresie więzi, łączące teorię przekładu z innymi dziedzinami nauki, opierając się na klasyfikacji przedstawionej przez I. Likomanową (Likomanova 2002: 15-25).

1.2.1. Translatoryka a językoznawstwo porównawcze

Nie da się ukryć faktu, że każde badanie, związane z więcej niż jednym językiem (a do takich niewątpliwie zalicza się proces tłumaczenia), zawiera w sobie elementy kontrastu i konfrontacji. Dla tłumacza ważne będzie porównanie języków nie tyle w aspekcie historycznym (choć i to ujęcie może czasami okazać się przydatne), ile w ujęciu synchronicznym, ukazującym różnice i podobieństwa współcześnie używanych języków. Językoznawstwo porównawcze tworzy fundamenty dla teorii przekładu, tworzy bazę danych, która powinna posłużyć tłumaczowi do stworzenia algorytmu właściwego dla danego obiektu przekładu, uwzględniając różnice między językami w zakresie leksyki, frazeologii, składni, stylistyki, a czasami i innych dziedzin, ponieważ proces tłumaczenia nie ogranicza się do jednego wyłącznie poziomu tekstu – np. morfologii. Jednym ze zjawisk, badanych przez językoznawstwo porównawcze, mającym olbrzymie znaczenie dla tłumacza, jest homonimia międzyjęzykowa, przejawiająca się w istnieniu tzw. *falszywych przyjaciół tłumacza* – słów o podobnym brzmieniu, lecz całkowicie przeciwnym znaczeniu. Najwyraźniej jest to widoczne przy przekładach w obrębie języków pokrewnych, jako przykłady tego zjawiska pozwolę sobie przytoczyć następujące pary słów (na bazie materiału polsko – bułgarskiego): *бауца* (bg. *ojciec*) - *baszta*, *булка* (bg. *panna młoda*) - *bułka*, *година* (bg. *rok*) - *godzina*, *гора* (bg. *las*) – *góra*. Tłumacz powinien zdawać sobie sprawę z ich istnienia i nie dopuszczać do podświadomych pomyłek, mogących skazić przekazywaną treść.

1.2.2. Translatoryka a socjolingwistyka

Socjolingwistyka ogarnia związki takich sfer jak język i społeczeństwo, język i kultura, bada mowę i strukturę społeczną. Dla tłumacza jest ważna, ponieważ w zakresie jej zainteresowań znajdują się takie problemy jak rozwarstwienie społeczeństwa (szczególne znaczenie w literaturze pięknej, gdyż bohaterowie często pochodzą z różnych warstw społecznych), zróżnicowanie języka ze względu na parametry osoby mówiącej: socjalne (pochodzenie, zawód, wiek, wykształcenie) i terytorialne (dialekt, gwara), jak również relacje między bohaterami (czy są na ty, czy mówią sobie per Pan/Pani).

1.2.3. Translatoryka a psycholingwistyka

Psycholingwistyka bada akt mowy jako efekt myślenia, działalności mózgu. Przekład, jako tekst, jest wynikiem myślenia, możemy go rozważać również jako proces myślowy, na który wpływ ma prawidłowy dobór językowych elementów i wybór jednego z kilku możliwych wariantów wyrażenia myśli w innym języku. Można więc przyjąć, że proces przekładu stanowi „algorytm, powtarzający generowanie prawidłowej wypowiedzi” (Likomanova 2002: 18), który ma szczególne znaczenie przy tłumaczeniu symultanicznym. Innym polem, na którym psycholingwistyka łączy się z translatoryką, jest badanie zjawiska bilingwizmu w jego dwóch odmianach – koordynatywnej, kiedy to oba języki są obecne w świadomości mówiącego, który potrafi bez żadnych trudności „przełączać się” z jednego języka na drugi, oraz subordynatywnej, częściej spotykanej, kiedy jeden z języków dominuje w świadomości osoby mówiącej – to zjawisko jest zdecydowanie częstsze i określa stopień kompetencji językowej osoby tłumaczącej (w zakresie wiedzy gramatycznej i zasobu leksyki danego języka).

1.2.4. Translatoryka a lingwistyka tekstu

Lingwistyka tekstu jest również względnie nową dyscypliną, obejmującą analizę tekstu na poziomie ponadzdaniowym. Uzupełnia translatorykę w jej aspekcie porównawczym, analizując takie problemy jak: znaczniki początku i końca tekstu, przejścia wewnątrztematowe, związki czasowe, relacje przestrzenne, związki logiczne, identyfikacja uczestników komunikacji, emfaza elementów tekstu za pomocą form leksykalnych i składniowych.

1.2.5. Translatoryka a literaturoznawstwo

Związki tych nauk mają szczególne znaczenie przy analizie przekładów literatury pięknej. Najwyraźniej to widać w sytuacji, gdy tłumaczony tekst pochodzi z innej

epoki, gdy odbiega od standardu – pod względem stylu, gatunku, lub języka, lub też gdy tłumaczony tekst ma duże znaczenie kulturowe zarówno dla literatury języka oryginału, jak i dla literatury języka przekładu. Przykładem mogą być pierwsze przekłady określonego dzieła literackiego na dany język, które charakteryzuje norma językowa minionej epoki oraz estetyczne uformowanie zgodne z gustami ludzi, żyjących w czasach, gdy te przekłady powstały. Przy pomocy literaturoznawstwa teoria przekładu może analizować odmienne podejścia do przekładu artystycznego. J. Levý podkreśla istnienie dwóch podstawowych sposobów przekładu z punktu widzenia literaturoznawcy: a) iluzjonistyczny – mamy z nim do czynienia, gdy tłumacz tworzy wrażenie autentyczności przekładu, równoznacznego ze stworzeniem tekstu oryginalnego, opierając się na niepisanej konwencji między autorem/tłumaczem a czytelnikiem o prawdziwości treści tekstu, oraz b) antyiluzjonistyczny, w którym nieadaptowany tekst dostarcza się czytelnikowi z różnego rodzaju uwagami, komentarzami, objaśnieniami, czasowo pozbawiając go złudzenia oryginalności utworu. W dzisiejszych warunkach to podejście rzadko uznaje się za dopuszczalne, szczególnie przy przekładzie literatury pięknej.

1.2.6. Translatoryka a semiotyka

Związki między tymi dyscyplinami są dość ścisłe, ponieważ semiotyka jest nauką o znakach, język zaś jest systemem znaków. Po raz pierwszy we współczesnych badaniach problem ten poruszał bułgarski uczony A. Liudskanow. Relacje między znakami można rozpatrywać z trzech pozycji: a) syntaktycznej, analizującej połączenia między znakami obu języków, b) semantycznej, która ma za cel zbadanie relacji pomiędzy obiektem a systemem znaków, do którego należy – na przykład przez porównanie różnych znaczeń jednostek leksykalnych w analizowanych językach, oraz c) pragmatycznej – badającej relacje między znakiem, a jego użytkownikiem (czytelnikiem, słuchaczem, widzom), uwzględniając udział tłumacza. Według Pisarkowej (Pisarkowa 1998) można przyjąć, że w ten sposób „pragmatyka bada relacje między kodami obu języków”. Nie jest możliwy prawidłowy przekład tekstu bez uwzględnienia wszystkich trzech płaszczyzn analizy.

1.2.7. Translatoryka a kulturologia

Tłumacz w procesie translatorskim musi zetknąć się z elementami kultury obu narodów i musi brać pod uwagę różnice w realiach i terminologii obu kultur. W jaskrawy sposób wyróżnia się ten aspekt np. w nazwach związanych z liturgią katolicką i prawosławną. Innym polem, na którym trzeba wziąć pod uwagę

nawiązania kulturologiczne, są te elementy tekstu, które odwołują się do rzeczywistości pozatekstowej, i w związku z tym nie mogą być tłumaczone dosłownie. Jako przykład niech posłuży tekst modlitwy *Ojcze nasz*, przetłumaczony na ponad 1300 języków, którego treści nie można tłumaczyć dosłownie narodom, nie znającym pojęć takich jak *chleb*, czy *królestwo*. Zastosowano różne środki opisowe, by uczynić treść modlitwy jak najbardziej zrozumiałą. Podobne problemy napotkał przekład utworu A. Puszkina „Rusłan i Ludmiła” na jeden z języków syberyjskich – ponieważ dla osób posługujących się nim obce były takie pojęcia jak *dąb*, *kot*, *zatoka*, już podczas prób przełożenia pierwszej zwrotki tłumacz stanął przed trudnym dylematem – czy tworzyć neologizmy, dając objaśnienia pod tekstem, czy spróbować wyrazić myśli poety za pomocą pojęć bliskich odbiorcom. Ostatecznie z przekładu zrezygnowano, czego powodem był między innymi wzrost poziomu znajomości języka rosyjskiego wśród ludności miejscowej.

1.3. Analiza przekładu

1.3.1. Przekład i jego komponenty

Wśród uczonych, zajmujących się translatoryką, nie ma jednolitego stanowiska w sprawie tego, jakie elementy składają się na przekład. Według R. Jakobsona, między nadawcą a adresatem znajdują się cztery części składowe, związane ze sobą wzajemnie, z których każda pełni inną rolę w procesie komunikacji. Są to: kontekst, komunikat, kontakt i kod. Tym częściom Jakobson przypisuje odpowiednie funkcje językowe, a mianowicie: poznawczą, poetyczną, fatyczną i metajęzykową, przyjmując jednocześnie, że nadawca pełni funkcję emotywną, a adresat – konatywną. Ponieważ poszczególne funkcje mogą być opisane teoretycznie wyłącznie na podstawie izolowanej sytuacji komunikatywnej, w praktyce, w istniejących tekstach przenikają się one wzajemnie.

1.3.2. Kryteria przekładu

Jednym z pierwszych uczonych, którzy zajmowali się usystematyzowaniem problematyki przekładu jest Anglik, J. Catford, który określił proces przekładu ze ściśle lingwistycznego punktu widzenia (Catford 1965:20) jako „zastępowanie materiału tekstowego języka oryginału ekwiwalentnym materiałem tekstowym języka przekładu”. Bardziej rozbudowaną definicję przedstawił Czech J. Levý, dla którego przekład jest przekazem informacji przez deszyfrację informacji tekstu źródłowego i przekształcenie jej zgodnie z systemem języka przekładu, które

powinno zostać odkodowane przez czytelnika przekładu. Zgodnie z tą definicją, Levý wyróżnia trzy etapy, z których składa się proces przekładu: a) zrozumienie oryginału, b) jego interpretacja, c) transformacja w systemie języka przekładu.

W rosyjskiej szkole translatorskiej kładzie się większy nacisk na lingwistyczne traktowanie przekładu, o czym świadczy między innymi zdefiniowanie przekładu jako „podstawowego rodzaju komunikacji przy jednoczesnym funkcjonowaniu dwóch systemów językowych” (Komisarow 1980:6), czy też jako transformację międzyjęzykową (Barchudarov 1975:6).

Ujęcie to zostało rozszerzone przez Szwejcera o podejście transformacyjne, obejmujące również elementy pozajęzykowe, takie jak: kultury obu języków, sytuacje komunikatywne i przedmiotowe, wyrażone w oryginale, jak i w przekładzie. Należy również zauważyć, że Szwejczer postuluje przekład jako jednokierunkowość komunikacji międzyjęzykowej, mającą na celu stworzenie tekstu wtórnego, mającego zastąpić tekst oryginalny (Szwejczer 1988 na podstawie Likomanowa 2002).

W ujęciu szkół zachodnich występują inne definicje przekładu, oparte na gramatyce transformacyjno – generatywnej, jednak ze względu na to, że zarówno język oryginału, jak i język przekładu badanego przeze mnie utworu należą do języków słowiańskich, do opisania których z reguły nie stosuje się podejścia transformacyjno – generatywnego, wydaje mi się, że nie zachodzi potrzeba szczegółowego przedstawienia koncepcji, dostosowanych do specyfiki języka angielskiego. Wspomnę tylko, że to właśnie jeden z brytyjskich uczonych, L. Hewson, stworzył najkrótszą definicję przekładu jako „konwersji międzyjęzykowej”.

1.3.3. Wymagania względem przekładu

Przyjmując, że celem idealnego przekładu jest osiągnięcie u czytelnika efektu komunikatywnego, maksymalnie zbliżonego do efektu komunikatywnego, zawartego w tekście oryginalnym, należy się zastanowić, w jaki sposób jest to możliwe. Bazą dla tych rozważań są postulaty sformułowane przez T. Savory’ego. Głoszą one co następuje (podaję za: Grosbart 1984:12):

1. Przekład musi oddawać słowa oryginału.
2. Przekład musi oddawać myśli oryginału.
3. Przekład powinien brzmieć jak oryginał.
4. Przekład powinien brzmieć jak przekład.
5. Przekład powinien odzwierciedlać styl oryginału.

6. Przekład powinien posiadać styl tłumacza.
7. Przekład powinien brzmieć jak utwór współczesny oryginałowi.
8. Przekład powinien brzmieć jak utwór współczesny tłumaczowi.
9. Przekład może coś dodawać lub ujmować w stosunku do oryginału.
10. Przekład nie może nigdy niczego dodawać lub ujmować w stosunku do oryginału.
11. Przekładu wierszy należy dokonywać prozą.
12. Przekładu wierszy należy dokonywać wierszem.

Na pierwszy rzut oka zdawać by się mogło, że idee zostały zestawione w pary tak, by wzajemnie się wykluczały. W opinii krytyków literackich, tłumacz, oprócz obu języków, powinien znać również treść tłumaczonego utworu, uwzględniając wszelkie niuanse, realia pozajęzykowe, a także całokształt twórczości i stylu autora. Przy tłumaczeniach literatury pięknej, oprócz treści informacyjnej utworu, tłumacz musi przekazać również jego walory estetyczne. Z punktu widzenia teorii przekładu najwięcej problemów sprawia dyskusja na temat punktów 9 i 10, która przyczyniła się do dogłębnej analizy zjawiska ekwiwalencji przekładu.

1.3.4. Ekwiwalencja

Pojęcie ekwiwalencji jest jednym z głównych problemów, przed którymi stanąć musi nie tylko każdy tłumacz, lecz również każdy teoretyk, zajmujący się translatoryką. Ze względu na wysoką intuitywność, którą odznacza się ten problem, istnieje duża różnorodność klasyfikacji i wyróżnionych typów ekwiwalencji. Chciałbym przedstawić kilka najczęściej wyróżnianych (m. in. Likomanowa 2002, Komisarow 1980) :

- a) ekwiwalencja maksymalna – jej zakres waha się w zależności od autora, w największym zakresie dotyczy jedynie sytuacji, gdy poszczególne jednostki leksykalne w obu językach mają takie samo nie tylko znaczenie, lecz również brzmienie. Z kolei inni uczeni sądzą, że z ekwiwalencją maksymalną (pełną) mamy do czynienia w każdym przypadku, gdy treść i wrażenia docierające do czytelnika przekładu są identyczne z treścią i wrażeniami docierającymi do czytelnika oryginału. W tym ujęciu jedynym warunkiem wymaganym do zaistnienia ekwiwalencji pełnej jest zachowanie przekazu i odpowiedniego rejestru stylistycznego.
- b) ekwiwalencja paradygmatyczna – z taką sytuacją mamy do czynienia, gdy w przekładzie wykorzystywane jest pojęcie stojące w klasyfikacji rodzajowej

wyżej niż to wykorzystane w oryginale. Przykładowo zdanie *Pszczola usiadła na róży* w przekładzie ekwiwalentnym paradygmatycznie wyglądałoby *Owad usiadł na kwiecie*. Ten typ ekwiwalencji jest ściśle związany ze stratami semantycznymi, będącymi konsekwencją uogólnienia.

- c) ekwiwalencja peryfrastyczna – najczęściej mamy z nią do czynienia przy tłumaczeniu metafor. Choć często niemożliwe jest zachowanie paralelizmu leksykalnego czy syntaktycznego, z reguły zachowywane są pojęcia ogólne i cel komunikacji. Peryfrazy mogą występować w różnych postaciach, jak na przykład (Likomanova 2002:47):

- detalizacja opisu – przekład jest rozszerzony o dodatkowe szczegóły, nie występujące w oryginale:

Тої чукна и влезе.

*On zapukał i wszedł **do pokoju**.*

- konwersja – to samo znaczenie jest przekazane za pomocą odwrócenia, negacji.

Задача е трудна.

*Zadanie **nie jest łatwe**.*

Zjawisko to może występować również w obrębie tekstów wyłącznie jednego języka, jako przykład niech posłuży anegdota z końca minionego wieku: *Przywódcy USA i ZSRR postanowili zmierzyć się w biegu na 100 metrów. Amerykanin okazał się szybszy. Następnego dnia agencja TASS podaje: Radziecki przywódca zajął zaszczytne drugie miejsce, Amerykanin przybiegł przedostatni.*

1.3.5. Jednostka przekładu

Problem wyznaczenia jednostki przekładu jest aktualny od czasu pierwszych teoretycznych opracowań poświęconych translatoryce. Oprócz nazwy opisowej, używa się też terminów *translema*, *translatema*.

W rosyjskiej szkole translatoryki, opartej na strukturalizmie, za jednostkę przekładu uważa się taką jednostkę oryginalnego tekstu, dla której można znaleźć odpowiednik w tekście przekładu, przy założeniu, że jej poszczególne części nie mają już swojego odpowiednika (Barchudarov 1975:175).

Przedstawiciele szkoły zachodnioeuropejskiej wychodzą z założenia, że jednostką przekładu jest ten element z języka oryginału, który może zostać oddany w języku przekładu bez konieczności uzupełniania go innymi elementami z języka

oryginału. W sytuacji idealnej jednostką przekładu byłoby więc słowo, jednak tłumacz często musi ją rozszerzać, szczególnie gdy napotyka trudności i musi korzystać z kontekstu.

W ujęciu Gentzlera (Gentzler 1993:29) definicja jest dość ogólna, lecz pomimo to jasna – jest to element tekstu tak mały, jak to tylko jest możliwe, lecz zarazem tak obszerny, jak to jest konieczne, by móc go przełożyć jako całość, izolowaną od innych części tekstu.

W ujęciu kognitywistów tekst jest traktowany jako koherentna sieć obrazów, których relacje odpowiadają określonej liczbie parametrów, kształtujących wymiary obrazowości. To podejście daje szczególnie dobre efekty przy tłumaczeniu utworów poetyckich.

W poszukiwaniu najmniejszej jednostki przekładu można omówić poziomy językowe zgodnie z przyjętymi przez logikę podziałami:

- a) na płaszczyźnie fonemów/grafemów – mamy wtedy do czynienia z pełną ekwiwalencją, z zastosowaniem transkrypcji. Z tym zjawiskiem możemy się spotkać nie tylko przy przekazywaniu nazwisk i nazw geograficznych nieobecnych w kulturze języka przekładu, podobnie wygląda sytuacja przy tłumaczeniu realiów kulturowych języka oryginału (np. pl. *bigos*, bg. *кавал, заїда* ros. *сарафан, невеста*), oraz internacjonalizmów z takich dziedzin jak: finanse, moda, internet, komputery, czy sport. Ich liczba wciąż rośnie, ponieważ tempo zapożyczeń jest większe od tempa nazywania nowych zjawisk.
- b) na płaszczyźnie frazeologii – najczęściej spotykany typ przekładu w obrębie języków blisko spokrewnionych. Przy tłumaczeniu frazeologemów nie zawsze jest możliwy przekład poszczególnych elementów frazy (dotyczy zwłaszcza przyimków i ich łączliwości z rzeczownikami i czasownikami), np. pol. *podejmować decyzję*, bg. *вземам решение*.
- c) na płaszczyźnie zdania – typ spotykany zwłaszcza przy przekładzie dokumentów urzędowych, kiedy to wzorce tłumaczenia są z góry narzucone, często urzędowo, co sprawia, że nierzadko zamiast o tekście oryginalnym czy przekładzie, trzeba mówić o równoległym tworzeniu dwóch tekstów.
- d) na płaszczyźnie tekstu – w zasadzie takim typem przekładu jest każdy przekład. Tekst może mieć wiele wariantów tłumaczenia w zależności od kontekstu, dodatkowej wiedzy tłumacza, czy nawet ogólnego stanu wiedzy

osób biorących udział w komunikacji. Obecnie dąży się do analizy przekładu właśnie na tej płaszczyźnie, a coraz częściej nawet na płaszczyźnie intertekstowej (co dotyczy w największym stopniu przekładów poezji).

- e) przekład na wielu płaszczyznach – bardzo rzadko można spotkać się z przekładem, który byłby realizowany wyłącznie na jednej płaszczyźnie. Tłumacz musi rozgraniczyć proces zamiany na jednej wyłącznie płaszczyźnie od procesu zamiany na wielu płaszczyznach (z tym problemem ciągle nie mogą się uporać twórcy komputerowych programów tłumaczących).

2. Szczegółowa analiza bułgarskiego przekładu neologizmów zawartych w „Kongresie futurologicznym” S. Lema

Jednym z trudniejszych problemów, przed jakimi może stanąć tłumacz, jest autor, posługujący się w swoich dziełach językiem odbiegającym od standardowego. O ile jednak w przypadku posługiwania się przez autora gwarą, dialektem, lub archaizmami, tłumacz może poszukiwać w języku przekładu istniejących już odpowiedników, to w przypadku neologizmów sytuacja się komplikuje. W przypadku, gdy przekładany jest tekst techniczny, tłumacz ma prawo pozostawić nie występującą w języku przekładu nazwę jakiegoś urządzenia lub procesu, traktując to jako zapożyczenie realiów – w końcu mamy tu do czynienia ze zjawiskiem istniejącym realnie, a tylko nie posiadającym nazwy w danym języku. Może też spróbować ją skalkować, jak to czasem się zdarza w terminologii komputerowej – efekty czasami są bardzo udane i szybko się przyjmują (por. pol. *mysz* od ang. *mouse*), czasami jednak brzmią komicznie i w niedługim czasie ulegają zastąpieniu przez zapożyczenia (por. pol. *międzyrordzie* od ang. *interface*, zastąpione przez *interfejs*). Inna jest sytuacja w wypadku, gdy neologizmy pojawiają się w tekście, należącym do literatury pięknej (określamy je wtedy jako „neologizmy artystyczne”). Ich cechą szczególną jest jednorazowość użycia, ponieważ z reguły występują wyłącznie w obrębie jednego utworu i nie wchodzi do użytku powszechnego. Jako że podstawową zasadą, którą powinien się kierować tłumacz w czasie pracy jest dążenie do możliwie wiernego oddania wrażenia i idei zawartych w tekście, stawia to kolejne pytanie odnośnie napotkanego neologizmu i sposobu jego utworzenia. Inaczej bowiem należy potraktować leksem, nieposiadający motywacji słowotwórczej, stworzony wyłącznie dla wywołania u czytelnika

wrażenia obcości i tajemniczości (wtedy tłumacz może z całą odpowiedzialnością przenieść go w niezmienionej postaci do tekstu przekładu, ewentualnie zastąpić go dowolnie utworzonym niemotywowanym wyrazem, brzmiącym obco w języku przekładu), inaczej zaś leksem motywowany słowotwórczo, którego sposób budowy zawiera elementy, pozwalające czytelnikowi na odgadnięcie cech charakterystycznych desygnatu. W tym przypadku tłumacz powinien dążyć do stworzenia neologizmu w języku przekładu, opierającego się na identycznej podstawie słowotwórczej, pozwalającego przekazać pełnię związanych z nim skojarzeń. W analizowanym przeze mnie utworze zdecydowana większość utworzonych przez autora neologizmów (za wyjątkiem jedynie pięciu lub sześciu) swoją budową ściśle nawiązuje do istniejącego obecnie zasobu słów języka polskiego lub języków obcych (łacina, greka, angielski, francuski). Ma to swoje uzasadnienie, gdy weźmiemy pod uwagę fabułę utworu. Opisuje ona wydarzenia mające miejsce nie gdzieś w przestrzeni kosmicznej, na innych planetach, w której to sytuacji byłaby nawet pożądana pełna swoboda twórcza – realia Kosmosu powinny różnić się w możliwie jak największym stopniu od realiów ziemskich, co pociąga za sobą brak podobieństw również w nomenklaturze – lecz na Ziemi, w pierwszej połowie XXI wieku. Ponieważ cywilizacja, ukazana w utworze, jest kontynuatką naszej współczesnej cywilizacji, logicznym się wydaje fakt, że również w zakresie słownictwa dają się zauważyć silne więzi ze współczesnym zasobem leksykalnym. Taka konstrukcja utworu daje tłumaczowi możliwość ukazania pełni swojego talentu, dlatego postanowiłem przeanalizować w jaki sposób z postawionym przed sobą zadaniem poradziła sobie Swetłana Petrowa.

W wyniku rozmów przeprowadzonych z bułgarskimi specjalistami z dziedziny translatoryki i leksykologii, postanowiłem za kryterium klasyfikacji ocen przekładu przyjąć stopień ekwiwalencji, jaki udało się osiągnąć tłumaczce w przypadku poszczególnych neologizmów. Jak zostanie to poniżej ukazane, nie zawsze była to ekwiwalencja pełna, w niektórych przypadkach nie było to zresztą możliwe.

2.1. Ekwiwalencja pełna

Ponieważ zdecydowana większość wyekscerpowanych neologizmów miała oparcie swojej budowy słowotwórczej w istniejącym w świadomości czytelnika zasobie leksykalnym, za leksemy przełożone z zachowaniem pełnej ekwiwalencji

uznałem te, których podstawą słowotwórczą był bułgarski odpowiednik podstawy polskiego neologizmu. Dla neologizmów zbudowanych na podstawie języka polskiego w pełni ekwiwalentami w tekście przekładu będą neologizmy zbudowane na podstawie leksemu bułgarskiego, natomiast dla neologizmów utworzonych od słów pochodzenia obcego ekwiwalencja pełna zajdzie tylko wtedy, gdy w tekście przekładu właściwy neologizm również zostanie utworzony od podstawy obcej. Do tej grupy postanowiłem zaliczyć następujące przykłady (ponieważ mamy tu do czynienia z ekwiwalencją absolutną, w większości przypadków komentarze nie są potrzebne):

absolvan – абсолван

albinolina – албинолин

algebryna – алгебраин - wydaje się, że dopuszczalną formą byłoby również *алгебрин*

altruizan – алтруизан

amikol – амикол

amokolina – амоколин

antichristina – антихристин

antyhal – антихал

argumentanki – аргументан - dopuszczalna byłaby również forma: *аргументанки*

arymanol – ариманол

autental – автентал

automort – автоморт

badło – страхище

belzeban – велзевулан

bemba – блюмба - tłumaczowi udało się w pełni oddać kontaminację skrótowi BMB (bg. БЛБ) i leksemu *bomba* (бомба)

bembardowanie – блюмбардировка

benignatory – бенигнатори

bezbitowy – безбитен

bezludyści – безчовеци

będzieista – бъдисторик

będzieje – бъдистория

bijalnia – бияля

bijologia – бийология
bodolić – бодовам
bombon – бомбон
bonokaresyna – бонокаризан
bradło – вземалня
buddyn – будан
chemintrygowanie – химинтриги
chemokratyczny – химиократицен
christina – христин
ciasnatka – тясначка
ciotan – лелян
ciżbidek wielaniny – стеснин на множелина
compterutainer – компютеньор
computherium – компутериум
cudzak – чуждак
cudziniec – чуждинник
cudzinka – чуждинка
cyfrak – цифрак
człekowiec – човенец
czołgoosobowa jednostka – личнотанкова единица
czuajan – будуван
damekin – дамекен
dantyna – дантин
dawainy – даваин
dehalucyniny – дехалюцинини
dekongressyny – деконгресини
demopresja – демопресия
demopresyjny – демопресионен
desenilizyny – десенилизин
despacjalizator – деспациализатор
desymul – десимул
desymulat – десимулант
detaszizm – деташизъм
dezakustyna – дезакустин

dietoteka – диетотека
dopiększarnia – разкрасивалня
duhostat – духостат
duetyna – дуетин
ekstazydy – екстазиди
ekstremina – екстремин
elektrotyka – електротика
erotocykl – ероциклет
eskalator – ескалант (forma *eskalator* nie mogła zostać użyta, ponieważ taki leksem istnieje w języku bułgarskim i oznacza ‘*ruchome schody*’)
euforasol – еуфоризол
euplanista – евланист
eutanazjum – евтаназиум
farmakokracja – фармакокрация
farmakoreum – фармацевтилице
felicytol – фелицитол
fiksatory – фиксатори
flagellina – флагелин
freudylki – фройдилки
furyasol – фуриазол
generazol – генеразол
gnak – препусквач
gomorynki – гоморинки
grobot – гробот
halucynant – халюцинат
hapunktory – хаточкени
hapunktowy – хаточкуван
hedoniczka – хедосия
hedonidol – хедонидол
hellurium – хелурий
herkulidyna – херкулидин
hinternizacja – хинтернизация
homikria – хомикрия
infanteria – инфантария

inkubator – инкубатор
intelektronika – интелектроника
interferent – интерферент
interflorentka – интерфлорентка
inwersyna – инверсин
jajkonosz – яйцельон
jajnia – яйник
jelitory – черватори
kadaweron – кадаверон
kqputer – къпютър
klibiscyt – клибисцит
komposter – компостер
komputer – компотер
komputer – компунтер
kongressyny – конгресини
konkubinator – конкубинатор
konstruktol – конструктор
kontestan – контестан
kontraputer – контрапютър
kooperandol – кооперандол
kooperantan – кооперантон
korpić – коптирама
koruptystyka – коруптистика
korrumpiter – корумпютър
kredybilan – кредитбилан
kredybilanowy – кредитбианов
kremokracja – кремокрация
kremokrata – кремократ
kryminol – криминол
kryptobellina – криптобелин
kryptochemokracja – криптохимиокрация
laktoforu – лактофори
lempart – лемпард
lenistron – ленистрон

libiscyt – либисцит

liredyl – лиредил

lukseterninowy – луксоетернинен

lunaparkina – лунапаркин

malwensor – малверсор

manipulatory – манипулатори

maskony – маскони

melmenole – мелменоле

melotropina koncertazolowa – концертозолов мелотропин

tementan – мементан

memnolizyna – мемнолизин

memnor – мемнор

tendaktor – мендактор

mikrobot – микробот

mindnapping – майнднапинг

monstradyna – монстрадин

multiplikol – мултипликол

multyschizol – мултишиизол

murawiec – моравуняк

myć – мия - słowo to znalazło się wśród neologizmów, ponieważ w świecie przyszłości zmieniło swoje znaczenie – czytelnik nie jest jednak w stanie ustalić, na jakie

mydło – миячене – sytuacja podobna do poprzedniego leksemu, ponieważ wyraz motywujący zmienił znaczenie, derywat podzielił jego los. Tłumacz nie mógł oddać tych powiązań, ponieważ bułgarski odpowiednik słowa *mydło* został zapożyczony z języka arabskiego (za pośrednictwem tureckiego) i nie ma żadnego związku z leksemem *мия* (саян). Konieczna była rezygnacja z nawiązania do ‘przedmiotu, służącego do mycia’ i oddanie podobieństwa pary wyrazów w inny sposób. Należy również stwierdzić różnice w zakresie funkcji polskiego sufisku *-dło*, który służy do tworzenia nomina instrumenti, i bułgarskiego *-ло*, który historycznie ma wspólne z polskim sufiksem pochodzenia, lecz jego obecne funkcje nie pokrywają się – dlatego nie mógł zostać użyty przez tłumacza jako ekwiwalent. Tłumacz postarał się oddać

podobieństwa polskich form *mydło*, *prydło* stosując formant *-чене*, obcy strukturom języka bułgarskiego.

mysiel – *мисел*

myszlina – *dyszlina* – *мислич* - *тезлич*

myślarz – *мислец* – ponieważ chodzi o leksem nieposiadający określonego znaczenia, a jedynie przewidujący przyszłość świata przyszłości, nie ma błędu w oddaniu wyrazu oryginalnego przez utworzony od tej samej podstawy, aczkolwiek za pomocą innego formantu. Sądzę jednak, że użycie formy *мисляр* lepiej odpowiadałoby oryginałowi.

myślant – *мислант*

myśliny – *мислини*

myżń – *ниличност*

nadymanka – *надуванка*

neosupermaskony – *неосупермаскони*

nierobot – *неробот*

nirvanium kosmozyłowe – *космозилов нирваниум*

nogać tam! – *кракирай там!* - w tym przypadku przypisałem temu przekładowi ekwiwalencję pełną, ponieważ dotyczy prognostyki lingwistycznej, formowania całej grupy wyrazów od jednego rdzenia. Czytelnik bułgarski, nie mający styczności z oryginałem, doświadcza wrażeń identycznych, jak czytelnik polski. Nawet jeśli poszczególne wyrazy różnią się w detalach, całościowe wrażenie sceny pozostaje jednakowe (dotyczy to praktycznie wszystkich leksemów utworzonych od słów *noga* i *myśl*)

nogant – *кракант*

nogiel – *кракел*

nogier – *кракер*

noginia – *кракиня*

nogista – *кракист*

nogistyka – *кракистика*

nogizm – *кракизм*

noglić – *кракирам*

pożyć się – *кракувам се*

osykan – *отрезвин*

osykany – *отрезвини*

odmrożeniec – размразенец
odwracacz – обръщател
ojcobijczy – отцеубийствен
opozycyjnal – опозиционал
optymistan – оптимистан
orderyl – орденол
ormuzdal – ормуздал
ortografina – ортографин
ospanka mutanga – лежанката на мутанга
pałacować – дворцувам
paradyzjak – парадизиак
pedykulatory – педикулатори
peiotron – пейотрон
perpetuan – перпетуан
piratron – пиратрон
podpałacować – поддворцувам
poemazyna – поемазин
pojqt – схватливец
pokqt – ъгляр
porpałacować – подворцувам
porewidentka – ревиподенка
porodziańska – породенка
porodzystka – породьорка
prebotynid infloryzujący – инфлоризиращ преботинид
preczan – прогонин
programuchy – програмухи
prostytuanta – проституанта
protestal – протестал
protestolidyna – протестолидин
prurytalny – пруритален

pydło – перачене - do tego leksemu można mieć takie same zastrzeżenia, jak do omówionego wyżej *mydło*, w tym przypadku tłumacz odpowiednikiem polskiego nieistniejącego czasownika *pruć* uczynił leksem istniejący w bułgarskim, jednak ponieważ bułgarskiemu czytelnikowi ukazana jest taka sama

analogia, jak polskiemu (*mydło – prydło / мячене – перачене*), sądzę, że można tu mówić o pełnej ekwiwalencji.

przeciwppsychemiczny – антипсихимически – oba leksemy są tożsame w płaszczyźnie znaczeniowej, możliwe, że odrobinę lepszym odpowiednikiem na gruncie bułgarskim byłby wyraz *противпсихимически*.

przelizać – излижа

przepalacować – предворцувам

przesadyści – присадишти

psychemia – психимия

psychemicznie – психимически

psychemiczny środek – психимикал

psychemiczny – психимически

psychemikalia – психимикали

psychemokracja – психимикрация

psychodietetyk – психодиетик

psychodietetyka – психодиетика

psychofokalizatory – психофокализатори

psychopreformacja – психопреформация

psyprecja – псипреция

psywilizacja – псивилизация

psywilizacyjny – псивилизационен

psywizja – псивизия

psywizyjny – псивизионен

quartzupio – картсупио

realiza – реализа

reanimalizacja – реанимализация

recydacja – рецидив

rejuwenal – реювенал

retrotemporyna – ретротемпорин

rewitarium – ревитариум

rewizja – ревизия

rewizor – ревизор

rewizyjny – ревизионен

rozdzielacz – разделяч

roznożenie – разкракуване
rzeczowidz – действидец
rzeczowidztwo – действиждане
rzeczywizja – вецовизия
rzeczywizor – вецовизор
sacrosanctydaza – сакросанктизидаза – innym możliwym przekładem byłaby forma *sakrosanctidaza* bez wstawionej przez tłumacza części „zi”.
sadystyzyna – садистизин
sakrantal – сакрантал
sakryficyzna – сакрифицин
serafinol – серафинол
smaczyć – вкусадам
smaczenie – вкусадам
sodomastol – содомастол
soledukt – слънцепровод / соледукт
solidator – солидатор
sonetal – сонетал
strategina – стратегин
stratylki – стратилки
stryjan – чичан
sugierki – внушилки
sukkubator – сукубатор
sumienidki – съвестолин
superputer – суперпютър
symkretyn – симкретен
symkretynizm – симкретенизъм
sympatyna – симпатин
synsekt – синсект
syntać – синтирам
śnidło – сънан
śnitki – сънки
tajnię – тайне
taktydon – тактидон
tankon – танкон

teodictina – теодиктини
teokontaktol – теоконтактол
tercić – теракирам
transmutyna – трансмутин
tryszcze – пръсканки
trzypejowiec – трибедка
trzywina – тривина
tyranistyka – тиранистика
tyżń – тиличност
urbafantyna – урбафантин
urodzeniec tajny – тайнороденец
wala – бита
wobot – вобот
wstawańka – ставанчо
wszechśmiot – вселенобоклук
wszechśmioty – вселенобоклучи
wyhalucynować się – изхалюцинирам
wykaranek – изкапник
wykaranka – изкапничка
wyrwator – изскубвач
wyśnidać – отсъня се / присъня се / просъня се
wytrzeźwiacz – изтрезвител
wywrotka – надалка
zachemaskowany – химимаскиран
zalodowywać się – вледенявам се
zatykacz – затисквач
zbembardować – разблюмбя – wydaje się, że dosłowny przekład jako
 блюмбардирам również byłby dopuszczalny.
zbembardowany – блюмбардиран
zgonnica – смъртница
złyknąć się – глътна се
zmartwychwstania – възкресалня
złożony – кракуван
żywać – живувам

2.2. Ekwiwalencja semantyczna

Termin ten przyjąłem dla określenia sytuacji, w której zgodność budowy neologizmu i jego odpowiednika w przekładzie zachodzi jedynie na płaszczyźnie znaczenia, natomiast forma ulega zmianie. Sytuacje tego typu w utworze dotyczą głównie nazw środków chemicznych, utworzonych w oryginale od podstaw łacińskich i greckich, przez tłumaczkę zaś od podstaw bułgarskich. Wydaje się, że w takich przypadkach nie byłoby problemem wierne oddanie tych leksemów w języku bułgarskim bez potrzeby uciekania się do tworzenia ich bułgarskich odpowiedników. Dodatkowo trzeba podkreślić fakt, że postępując w ten sposób, tłumacz odbiera czytelnikowi szansę na dojście do źródłosłowu samemu i satysfakcję z pełnego kontaktu z utworem. Innym z możliwych rozwiązań byłoby zastąpienie leksemów utworzonych od łacińskich podstaw słowotwórczych neologizmami utworzonymi od tożsamyh znaczeniowo podstaw greckojęzycznych, uwzględniając fakt, że w języku bułgarskim wpływy języka greckiego (w tym ilość zapożyczeń) są znacznie silniejsze, niż łaciny (która z kolei miała silniejszy wpływ na polszczyznę). Do tej grupy zaliczyłem również leksemy, które w przekładzie utraciły część swoich nawiązań semantycznych.

absolventia – *абсолвентини* – wydaje się, że forma *абсолвентии* byłaby bliższa oryginałowi.

agressium – *агресин* – ze względu na strukturalne podobieństwo polskiego oryginału do łacińskich nazw pierwiastków chemicznych (np. *lithium*, *strontium*, *kalium*) wskazane byłoby zachowanie tej formy, dającej bułgarską postać *агресий* na wzór nazw *калий*, *стронций*, *магnezий*.

antycadatolina – *антиопашкин* – ukazując znaczenie łacińskiego rdzenia *caudatum*, tłumacz odbiera czytelnikowi szansę rozszyfrowania tej zagadki samemu.

biurater – *бюронутър* – budowa leksemu bułgarskiego daje czytelnikowi wyraźniej, niż w tekście polskim, do zrozumienia, że mamy do czynienia z rodzajem komputera.

bylanki – *билтурати* – w budowie leksemu bułgarskiego wyraźniej niż w polskim nawiązuje się do pojęcia *препарати*

chemaskowanie – *химимаскиране* – również i w tym przypadku leksem bułgarski jest rozszerzony w stosunku do polskiego, właściwym ekwiwalentem byłoby *химаскиране*

cyburdy – *кибербoй* – zamiast zręcznej kontaminacji, obecnej w polskim oryginale, w tekście bułgarskim znajdujemy złożenie, pozbawione w dodatku nacechowania potocznego (słowo *burdy* zostało oddane neutralnym stylistycznie leksemem *бoй*)

defryzak – *размразенец* – oprócz zlikwidowania nawiązań do języków obcych, tłumacz zaciera nacechowanie stylistyczne słowa, zrównując je z odpowiednikiem słowa odmrożeniec.

defryzoń – *размразенец* – sytuacja identyczna jak w powyższym przykładzie, trzy różne polskie leksemy, określające osobę przywróconą do życia ze snu hibernetycznego, zostały w bułgarskim przekładzie zredukowane do jednego.

dwuzenek buddanu – *двузенокис на будан* – niemożliwa do pełnego oddania w języku bułgarskim kontaminacja, sens został zachowany, jednak forma pozbawiona jest lekkości, właściwej oryginałowi (zniknęło też nawiązanie do imienia *Zenek*).

(*czopki*) *eschatopki* – *есхамонпенапаму* – w oryginale mamy do czynienia z elementem nacechowanym fonicznie, natomiast w przekładzie warstwa ta zostaje pominięta. Oprócz tego można tu mówić również o ekwiwalencji paradygmatycznej (*czopki* zostały w tłumaczeniu oddane za pomocą leksemu o ogólniejszym znaczeniu – *нпенапаму* ‘preparaty’).

fryzak – *замразняк* – leksem polski, ze względu na swą budowę noszący w sobie element obcości, został go pozbawiony w przekładzie.

genuflektolina – *преклонин* – kolejny z licznej grupy leksemów, których podstawy słowotwórcze wzięte z języków klasycznych zostały zastąpione podstawami bułgarskimi.

kelputer – *келнерпютър* – szersze niż w polskim oryginale przedstawienie wyrazu składowego *келнер*

kontrputer – *контранпютър* – w bułgarskim przekładzie leksem jest tożsamy z tym, który odpowiada pojęciu *kontraputer* w polskim oryginale, możliwa byłaby wersja *контрпютър*.

lewak – *лъвак* – zarówno budowa słowotwórcza, jak i sposób utworzenia w pełni odpowiadają polskiemu oryginałowi, niestety, w języku bułgarskim leksem ten nie jest już homonimem wyrazu określającego ‘osobę o poglądach skrajnie lewicowych’

lumieńce – *луминодрамонт* – leksem bułgarski w swej budowie uwzględnia to, co polski oryginał daje jedynie w kontekście – *lumieńce* są krzyżówką robaczka świętojańskiego, smoka i mamuta.

nekrynowy – *погребален* – po raz kolejny mamy do czynienia z przekształceniem łacińskiej podstawy słowotwórczej w bułgarską.

peccatol – *гряхогон* – podobnie, jak w powyższym przypadku, forma słowotwórcza została oparta na języku bułgarskim, nie pozwalając czytelnikowi na wysiłek umysłowy.

peialtryna – *злодеини* – kolejny z leksemów, w którym łacińska podstawa słowotwórcza została zastąpiona jej bułgarskim odpowiednikiem.

peiotropina – *злобин* – podstawa słowotwórcza z łaciny zastąpiona została bułgarskim ekwiwalentem.

pej – *бедка* – również i w tym przypadku zachowanie wyrazu w oryginalnym brzmieniu byłoby działaniem właściwszym.

pietal – *съжалин* – tak samo, jak w powyższych przykładach, leksem został przetłumaczony na język bułgarski bez zachowania jego więzi z łaciną.

pracer – *работяха* – sposób utworzenia tego leksemu jest nietypowy na gruncie języka bułgarskiego, inną możliwością byłby neologizm *работер*.

prokureterek – *прокументър* – w bułgarskim słowie widać silniejsze niż w polskim nawiązania do słowa *minikomputer*, sędzę, że dobrym ekwiwalentem mógłby być leksem *прокуротърче*.

psywidymki – *психилюзатопи* – w tym przykładzie mamy sytuację odwrotną niż zazwyczaj, mianowicie element polski *przywidzieć się* został oddany za pomocą pochodzącego z łaciny *илюзия*

purytacje – *пуританиди* – pełnym ekwiwalentem byłby leksem *пуритацјуи*

resurrectol – *възкресин* – łacińska podstawa słowotwórcza została zastąpiona bułgarską

rewoltal – *бунтомал* – nic nie stało na przeszkodzie, by zachować łacińskie pochodzenie podstawy oryginału.

robitwy – *роботобитки* – złożenia występujące w tekście przekładu nie cechuje podobna lekkość, jak kontaminacji obecnej w tekście polskim, zatarte też są związki tego słowa z leksemem *rybitwy*.

superkaresyna – *супермилини* – łacińska podstawa słowotwórcza zastąpiona przez odpowiednik bułgarski.

torturantura – инквизитурa – również i w tym przypadku nic nie stało na przeszkodzie, by pozostawić formę obecną w oryginale.

uchylec – работоотклоняч – bułgarski odpowiednik został rozszerzony o element wskazujący związek desygnatu z *pracą*.

wymigacz – работобегач – podobnie jak w przykładzie omówionym wyżej, bułgarski ekwiwalent zawiera więcej informacji niż polski oryginał.

wysennik – сънекомпютър – bułgarski ekwiwalent zachowuje znaczenie z polskiego oryginału, jednak jego budowa jest znacznie bardziej przejrzysta niż jego odpowiednika.

zooartysta – зоодизайнер – zamiast oczekiwanego ekwiwalentu *зооартист*, bułgarski odpowiednik został nacechowany przez wprowadzenie elementu z języka angielskiego.

zooforminy – зооморфини – forma polska została utworzona w oparciu o język łaciński, bułgarska w oparciu o język grecki. Nie jest to błędem, aczkolwiek forma *зооформини* byłaby równie dobra.

2.3. Ekwiwalencja funkcjonalna

Terminem tym określam w niniejszej pracy sytuację, gdy w przekładzie neologizm zostaje oddany za pomocą wyrazu, utworzonego od podstawy innej niż w tekście oryginalnym, dostatecznie jednak bliskiej znaczeniowo, by nie wypaczać w istotny sposób treści i przekazu utworu.

antych – свестин – leksem polski oznacza środek chemiczny skierowany przeciw halucynacjom, podstawą słowotwórczą bułgarskiego odpowiednika jest czasownik o znaczeniu ‘cucić, trzeźwić’.

babran – скандалол – słowo będące podstawą polskiego neologizmu jest silnie nacechowane stylistycznie, czego brak bułgarskiemu odpowiednikowi, stylistycznie neutralnemu.

benefactoryna – филантропин – można przyjąć, że pojęcia *dobroczyńca* (łac. *benefactor*) i *filantrop* są bardzo bliskie znaczeniowo, jedyne zastrzeżenie dotyczy zastąpienia podstawy łacińskiej, nieobecnej w systemie języka bułgarskiego, taką, która jest w nim obecna.

bogol – фармабоз – w polskim oryginale do “boskiej” podstawy słowotwórczej został dołączony typowy dla nazw chemikaliów sufiks, w bułgarskim przekładzie tę funkcję pełni prefiks.

bryjan – *вуйчан* – w obu leksemach podstawa słowotwórcza pochodzi od wyrazu, nazywającego stopień pokrewieństwa

cizbina – *мечотин* – bułgarskie słowo *мечота* nosi inne nacechowanie niż polskie *cizba*, będąca wyrazem wychodzącym z użycia, przestarzałym.

dobryny – *умилители* – oba wyrazy mają swe źródło w nazwach pozytywnych uczuć, jednak *dobro* nie jest synonimem ‘rozzewnienia’ (bg. *умилям* – ‘rozzewniam’)

doduch – *духороб* – w przypadku obu leksemów wspólne jest źródło *duch*, jednak polski oryginał nie zawiera elementów związanych z niewolnictwem, a bułgarski – z dodawaniem ducha.

empathian – *любинил* – podstawy słowotwórcze obu wyrazów pochodzą od nazw uczuć pozytywnych, jednak nie są one tożsame. Dodatkowo zauważyć należy po raz kolejny zastąpienie podstawy łacińskiej bułgarską.

(czopki) *eutopki* – *нирванки* – bułgarski przekład podobnie jak polski oryginał nawiązuje do sfery słownictwa religijnego, niemniej nie są one tożsame znaczeniowo, bułgarski leksem nie zawiera również elementów fonicznych.

frustrandol – *депресин* – *frustracja* i *depresja* są określeniami negatywnych stanów psychicznych, nie są to jednak pojęcia tożsame.

fungolowe pastylki – *микотаблетки* – w polskim wyrazie podstawa słowotwórcza została wzięta z łaciny, w bułgarskim – jest nią wyraz grecki o tym samym znaczeniu.

inwektol – *оскърбинова киселина* – zarówno *inwektywy*, jak i bułgarskie słowo *оскърбявам* o znaczeniu ‘znieważać, obrażać’, należą do jednego kręgu semantycznego. W bułgarskim odpowiedniku znajdujemy również nawiązania do nazwy witaminy C (*аскорбинова киселина*).

klusennik – *сънкулант* – podstawą dla utworzenia tych leksemów stały się określenia osób ze świata przestępczego: *klusownik* i *spekulant*.

kopandol – *удринал* – oba leksemy mają swój źródłosłów w wyrazach określających zadawanie bólu: *kopać* i *bić* (*удрям*)

krętyn – *превъртил* – w obu leksemach znajduje się element o znaczeniu kręcić, przekręcić się, w bułgarskim brakuje nawiązania do *kretyna*.

latalerze – *летанкове* – utworzone w podobny sposób, jednak o ile latające talerze zawarte w polskim leksemie są trwale obecne w świadomości ludzkiej, o tyle latające czołgi z tekstu bułgarskiego nie są związane ze światem realnym.

metamorica – *метамориуи* – można by zastosować pełny ekwiwalent: *метаморика*.

mizerykordiał – *състрадал* – pojęcia *miłosierdzia* i *współczucia* należą do bliskiego kręgu semantycznego.

niebylina – *забравин* – zarówno słowo *niebyły*, jak i leksem *забравен* oznaczający ‘zapomniany’ wywierają na czytelniku zbliżone wrażenie.

popłódnia – *плодоноска* – oba leksemy zawierają w sobie rdzeń *plód*, polskiemu oryginałowi brakuje elementu o znaczeniu ‘nosić’.

porub – *пътув* – bułgarski leksem nawiązuje do podanego w kontekście synonimu *poruba*, mianowicie *le robot des voyages*, nie ma zaś elementów związanych z *porubstwem*.

porubczak – *пътевак* – mamy tu do czynienia z sytuacją identyczną, jak w przypadku poprzedniego leksemu.

sernapki – *сиренки* – bułgarski neologizm nie zawiera w swojej budowie elementów nawiązujących do *kanapek*.

sięgarnia – *гълтека* – leksem polski nawiązuje do słowa *księgarnia*, podczas gdy bułgarski – do *библиотека*. Oprócz tego, w budowie bułgarskiego odpowiednika widoczny jest element o znaczeniu ‘połykam’, doskonale wpisujący się w specyfikę świata przyszłości.

teosięgarnia – *теогълтека* – leksemy te są zbudowane identycznie jak omówiony powyżej.

uroburojenie – *второфантому* – zarówno oryginał polski, jak i wersja przekładu oznaczają to samo, mianowicie ‘złudzenia drugiego stopnia’, jednak w przekładzie brakuje elementu fonicznego, polegającego na powtórzeniu blisko siebie grupy zgłosek *uro*.

walina – *зъбодробин* – oba leksemy mają u swej podstawy znaczenia związane z zadawaniem bólu, mianowicie *walić* i ‘kruszyć zęby’.

2.4. Oddanie neologizmu w sposób opisowy

Pewna liczba neologizmów nie została oddana za pomocą jednego słowa, lecz wielowyrazowego rozwinięcia, pozwalającego na przekazanie treści w nich zawartych. Choć z reguły zastosowane środki peryfrastyczne zawierają leksemy obecne w systemie języka bułgarskiego, zdecydowałem się wyodrębnić je w osobną grupę ze względu na złożoną budowę (nie są, tak jak neologizmy z

punktu następnego, oddane jednym, istniejącym słowem). Do podanych ekwiwalentów bułgarskich podaję tłumaczenie powrotne na polski.

będziejowy – *за конгреса по бъдистория* – ‘o kongresie będziejowym’

cizbinowy – *на стесняване* ‘ścieśnienia, skrępowania’ - bliskie znaczeniowo do *cizba* ‘tłum, tłok’

demoeksplozja – *демографски взривове* – ‘eksplozje demograficzne’

dojaźniacz – *подсилвател на личността* – ‘wzmacniacz jaźni’

kuracha – *основен ремонт* – ‘remont zasadniczy’ – oryginalny leksem polski to zgrubienie od *kuracja*

laskodajny – *опрощаваш душата* – ‘przebaczący duszy’ – brak pełnej ekwiwalencji w zakresie znaczenia, jednak ze względu na konotacje religijne obu pojęć, można przyjąć, że wrażenia, odbierane przez czytelników polskiego i bułgarskiego będą w tym przypadku zbliżone.

papieżówka – *пушка “антупана”* – ‘strzelba przeciwpapieska’

pozłoczyńić – *правя лошотии* – ‘czynić zło’

psychemiczny – *на психимията* – ‘psychemii’

rewitaryczny – *на ревитариума* – ‘(należący do) rewitarium’

2.5. Oddanie neologizmu wyrazem obecnym w zasobie leksykalnym języka bułgarskiego

Nieliczne są przypadki, w których neologizm zostaje oddany w przekładzie słowem istniejącym, obecnym w słownikach, mającym zbliżone znaczenie. Podaję znaczenie leksemów bułgarskich, użytych przez tłumacza w miejscu neologizmów polskich:

aptekariusz – *аптекарь* – ‘aptekarz’

bać – *срахувам се* – ‘boję się’

cymberdać się – *суетя се* – ‘kręcić się, krzątać się’

mieszkadelko – *апартаментче* – ‘mieszkanko’

milwersacja – *малверсация* – ‘malwersacja’

myśliwy – *ловец* – ‘myśliwy’ – jednak w przypadku leksemu bułgarskiego nie ma w budowie związku z czasownikiem *myśleć*, co stało się przyczyną ewolucji semantycznej słowa *myśliwy* w ‘plagiator pomysłów’.

ortografinowy – *правонусен* – ‘związany z ortografią’ – nic nie stało na przeszkodzie użyć neologizmu *ортографинов*.

perwertynka – *перверзийна* – ‘perwersyjna’

półmatek – *полумайка* – ‘półmatka’ – leksem ten zaliczam do tej grupy, pomimo tego, że nie istnieje w języku bułgarskim, ze względu na to, że druga z części składowych (w polskim **matek*) jest wyrazem istniejącym (*майка*). Dla uzyskania pełnej ekwiwalencji

pruć – *неpa* – ‘prać’

rozwidnia – *студио* – ‘studio’

spisanka telefoniczna – *телефонна книга* – ‘książka telefoniczna’

świst – *подсвиркване* – ‘pogwizdywanie’

wiaropędny – *укрепващ вярата* – ‘umacniający wiarę’ – znaczenia bardzo zbliżone, należące do bliskiego kręgu znaczeniowego.

zegarówka – *бомба с часовников механизъм* – ‘bomba z mechanizmem zegarowym’

znarowina – *заинатя се* – ‘uprzeć się’

2.6. Transkrypcja neologizmu polskiego

W sytuacji, gdy neologizm z polskiego oryginału zostaje do tekstu przekładu przeniesiony w niezmienionej formie (zapisany jedynie cyrylicą), często zdarza się, że zachowana zostaje przynajmniej część nawiązań obecnych w podstawie słowotwórczej, jednak ze względu na nieuchronną utratę pewnych elementów nie można tego przekładu określić mianem ekwiwalentnego.

chamak – *хамак* – brak nawiązań do słowa *cham*, jak również do *hamaka*.

cyfruń – *цифрун* – widać element o znaczeniu *цифров*, jednak budowa słowotwórcza nie jest przejrzysta dla czytelnika bułgarskiego.

encyk – *енцик* – w bułgarskim oryginale znaczenie jest ograniczone jedynie do *енциклика*, zanikło nawiązanie do dziecięcej wyliczanki.

grotecha – *гротеха* – bułgarski czytelnik odnajdzie tu element *гротеска*, jednak budowa słowotwórcza jest nieprzejrzysta.

kretyng – *кретинг* – ekwiwalencja byłaby uzyskana w przypadku użycia neologizmu кретенг.

pederastwa – *педераства* – z łatwością dają się odnaleźć nawiązania do pederastii, jednak ważne kontekstowo elementy skontaminowanej nazwy ptaka zostały zatarte.

pencyk – *пенцик* – neologizm nawiązujący do dziecięcej wyliczanki jest niezrozumiały dla czytelnika bułgarskiego.

samicznia – *самичняк* – można interpretować ten leksem również jako derywat od bułgarskiego *самуца* ‘samotnik’, jednak również wtedy nie będzie można uznać tego leksemu za ekwiwalentny względem oryginału.

tarleston – *тарлестон* – nawiązania do nazwy tańca zostały zachowane, jednak zatarciu uległ element nawiązujący do *tarła*

trupeć – *трыпец* – związki tego leksemu ze słowem oznaczającym *trupa* pozostały w bułgarskim przekładzie, jednak zatarte zostały te, które łączyły go z pojęciem *rupieć*.

2.7. Błędna interpretacja neologizmu

W obliczu takiego stopnia nasycenia tekstu neologizmami, nie można zlekceważyć pojedynczych przypadków, w których tłumaczka błędnie zinterpretowała pochodzenie leksemu, czego konsekwencje można znaleźć w tekście przekładu. Najczęstszą przyczyną tego typu nieporozumień jest pomylenie podobnie brzmiących po polsku słów o odmiennych znaczeniach.

allaszek islaminy – *алкохолен извлек на ислямин* – w polskiej nazwie związku chemicznego mamy do czynienia z wzajemną motywacją słowotwórczą (oczywistym jest, że ważnym środkiem stylistycznym było zestawienie w jednym związku nazwy religii – *islamu*, i imienia boga jej wyznawców, *Allaha*). W bułgarskim przekładzie słowo *allaszek* zostało oddane jako ‘ekstrakt alkoholowy’, co jest całkowicie rozbieżne z ideami autora.

bijologiczny – *биологичен* – sposób, w jaki został przetłumaczony ten leksem byłby dopuszczalny w sytuacji, gdyby w dalszej części tekstu nie pojawiło się słowo będące podstawą słowotwórczą omawianego przymiotnika, mianowicie *bijologia*. Ponieważ został przetłumaczony jako *биология*, w pełni uzasadnionym byłoby utworzenie formy *биологичен*.

dwulagodek dobruchanu – *двуоглунин на благотворина* – w tym przypadku błąd dotyczy pierwszego człony nazwy, zachodzi bowiem całkowita niezgodność podstaw słowotwórczych, w polskim oryginale jest nią słowo *lagodny*, natomiast bułgarski odpowiednik pochodzi od leksemu o znaczeniu ‘ogłupiać’. Inne wrażenie wywiera na czytelniku informacja o istnieniu chemikaliów,

sprawiających, że człowiek po ich zażyciu łagodnieje, inne natomiast – że głupieje.

konwertek kredybiliny – обратим кредибилян – pierwszym błędem, popełnionym w przypadku tego leksemu przez tłumacza, jest niezastosowanie leksemu, którym oddał nazwę *kredybilina* w innym fragmencie tekstu – *кредибилин*, oprócz tego pojęcie *обратим* sugeruje bułgarskiemu czytelnikowi możliwość odwrócenia działania tego środka, podczas gdy zamysł autora, zawarty w polskiej nazwie sugeruje raczej przekształcenia w świadomości i poglądach religijnych zażywającego.

łapowiec – рушветка – błąd wynikający z pomylenia podobnie brzmiących po polsku słów *łapa* i *łapówka*, wybór tłumacza nie ma żadnego umocowania w kontekście (brak związku *łapówek* i nowopowstałych gatunków zwierząt, do których znacznie bardziej pasują *łapy*).

lecht – ласк, lechtawka – ласкавка, lechtomobil – ласкомобил – cała trójka leksemów została przez tłumacza oddana z jednakowym błędem, polska podstawa słowotwórcza *lechtać* nie jest tożsama z bułgarską, użytą przez tłumacza, *лаская* ‘głaskać, pieścić’. Możliwe, że przyczyną pomyłki było podobieństwo bułgarskiego leksemu do *laskotać*, który to wyraz jest synonimem *lechtać*.

mojak – мияк – być może przyczyną popełnienia błędu przez tłumacza jest fakt, że w utworze robot należący do głównego bohatera (który mówi o nim *mojak*), jest robotem kąpielowym. To mogło spowodować skojarzenie *kąpać – myć* i taki, a nie inny sposób przekładu. Oczywiście właściwą opcją byłby *мояк*.

nadgrobot – зпобот – przy takim potraktowaniu leksemu, w przekładzie mamy do czynienia z zatarciem różnicy semantycznej pomiędzy leksemami *grobot* i *nadgrobot*, które dla czytelnika polskiego są jasno rozgraniczone hierarchicznie. Dla czytelnika bułgarskiego funkcje te zostały zrównane.

nadymak – надувач – leksem bułgarski został utworzony za pomocą sufiksu, niosącego znaczenie wykonawcy czynności. Tymczasem zarówno kontekst, jak i budowa polskiego leksemu wyraźnie wskazuje, że chodzi o obiekt czynności, o coś, co jest nadymane, a nie o kogoś, kto nadyma.

nitrodazyłkowy – нитропакостен – wydaje się, że mamy tu do czynienia z nadinterpretacją tłumacza, jako że w polskim leksemie trudno odnaleźć ślady znaczenia *szkodzić, psocić* (bg. *пакостя*)

pałcić – *пръчкувам* – znacznie wyraźniejszy niż w polskim oryginale element o znaczeniu *pałka* (bg. *пръчка*), wydaje się, że niesłusznie wysunięty na pierwszy plan.

pucybuter – *лъскобутер* – słownik bułgarski nie notuje występowania słowa *бум* w znaczeniu *but*, a jedynie w takim przypadku mielibyśmy do czynienia z pełną ekwiwalencją, zastosowanie natomiast w bułgarskim przekładzie słowa homonimicznego z polskim rdzeniem, o znaczeniu ‘udo, udziec’ spowodowało zaciemnienie przekazu dla bułgarskiego czytelnika. Należy również zauważyć, że bułgarskim odpowiednikiem polskiego słowa *pucybut* jest *ваксаджия*.

pucybunter – *лъскобунтер* – do tego leksemu odnoszą się podobne zastrzeżenia, jak do poprzedniego.

razkozianek mortyny – *антимортун* – o ile możemy w tym przypadku mówić o zachowaniu pewnej ekwiwalencji semantycznej, nie możemy pominąć zupełnej utraty stylizacji i skrzyżowania popularnego powiedzenia *Raz kozie śmierć* z nazewnictwem typowym dla terminologii chemicznej. Dla uzyskania lepszego wrażenia dla czytelnika bułgarskiego należałoby poszukać odpowiednika wśród przysłów i powiedzeń bułgarskich.

refutal – *пазныстун* – mamy tu do czynienia z błędem całkowicie wypaczającym intencje autora, polski neologizm odwołuje się do znaczenia ‘odmawiać, odrzucać propozycję’, które stoi w opozycji do zaproponowanej przez tłumacza propozycji o znaczeniu ‘rozpuszczać się, rozluźniać obyczaje’.

smarkacz – *смазумел* – polski wyraz kojarzy się czytelnikowi przede wszystkim z pogardliwym określeniem młodego chłopca, dopiero w wyniku objaśnień dowiaduje się on, że chodzi o robota – smarowniczego, dla czytelnika bułgarskiego widoczne jest tylko to drugie znaczenie, pierwsze z nich zostało zatarte.

sordyn – *субординал* – podstawy słowotwórcze różnią się bardzo wyraźnie, dla polskiego wyrazu jest to łaciński leksem o znaczeniu ‘noszący żałobę’, natomiast bułgarskiego – ‘subordynacja, podporządkowanie’.

swędor – *сърбежол* – leksem bułgarski sugeruje, że mamy do czynienia ze środkiem chemicznym wywołującym swędzenie, natomiast z kontekstu wynika, że desygnat jest obiektem sztuki przyszłości, dostarczającym użytkownikowi wrażeń estetycznych za pomocą swędzenia.

simulat – *симулант* – błędnie został użyty w tłumaczeniu wyraz istniejący, odpowiednik polskiego słowa *simulant*, podczas gdy nic nie stało na przeszkodzie, by użyć formy *симулат*.

terkopter – *тераконтер* – w bułgarskim przekładzie uległy zatarciu związki tego środka transportu z wydawanym przez niego dźwiękiem (*terkotać*), ich miejsce zajęły aluzje do materiału, z którego został zbudowany (*меракома*).

wanielacz – *ванилант* – podstawą dla polskiego słowa jest zwrot *w anioła*, błędnie skojarzony przez tłumacza z podobnie brzmiącym słowem *wanilia*, co przyczyniło się do wypaczenia idei autorskich.

zakazywacz – *поръчковач* – wydaje się, że doszło w tym przypadku do interferencji aż trzech języków. Odpowiednikiem bułgarskim polskiego leksemu mógłby być wyraz *забранявач*, natomiast tłumacz mógł zostać zmylony podobieństwem polskiego leksemu do rosyjskiego czasownika *заказывать* ‘zamawiać’ (bg. *поръчвам* stało się podstawą neologizmu stworzonego przez tłumacza).

zglowina – *трънвинил* – nie udało mi się odnaleźć związków leksemu bułgarskiego z polskim zwrotem *mieć coś z głowy*, leżącym u podstawy autorskiego neologizmu.

zmarścacz – *многожител* / *многोजител* – bułgarski leksem ściśle nawiązuje do znaczenia wyrazu (‘ktoś przywrócony do życia, *resuscytant*’), brak mu jednak skojarzeń, które nieodparcie nasuwają się polskiemu czytelnikowi – ze *zmarłym* i ze *zmarszczkami*.

**nogam* – *кракивам*, **nogaś* – *кракчо* – bułgarskiemu tłumaczowi wyraźnie sprawiały problem skrócone formy zdań polskich, w których element czasownikowy został dołączony do rzeczownika (podobne formy spotykamy również w innych utworach S. Lema, np. *Pieceście, nie halebardyerzy Jego Induktywności!* (Lem 1982: 75). Nie udało mu się rozwinąć postaci tych zdań (odpowiednio: Ja jestem noga?; Ty jesteś noga!) i potraktował je jako: formę czasu teraźniejszego od czasownika **nogać* (*nogam*, *nogasz*, *noga*) oraz pieszczotliwe imię, utworzone na wzór np. *Rogaś*. Dlatego też formy, które znalazły się w bułgarskim przekładzie są pełnymi ekwiwalentami form takich, jakimi je zinterpretował tłumacz, a nie takich, jakie widzi polski czytelnik.

2.8. Pominięcie neologizmu

Sytuacje, w których neologizm nie jest w żaden sposób obecny w tekście przekładu są w analizowanym materiale sporadyczne i nie powodują znaczącego zniekształcenia przekazu.

counterputer – ∅ – możliwe było stworzenie formy *каунтърпютър*

detaszczak – ∅ - możliwe było stworzenie formy *деташизация*

lyssyna – ∅ - możliwe było stworzenie formy *лисина*

resuscitant – ∅ - możliwe było stworzenie formy *ресусцитант*

śmioty – ∅

2.9. Sytuacje, w których jeden neologizm z tekstu oryginalnego ma kilka odpowiedników w tekście bułgarskim

amnestan – *амнестан* – występujący pojedynczo leksem, prawdopodobnie wynik błędnego zapisu

amnestan – *амнестан* – w pełni ekwiwalentny, ponieważ występuje w kilku miejscach, można przyjąć za pewnik, że taki był prawdziwy zamiar tłumacza.

costaricański – ∅

costaricański – *костарикански* – postać tożsama z przymiotnikiem dzierżawnym od nazwy państwa Костарика, ze względu jednak na brzmienie nazwy obecnej w utworze (*Костарикана*) nie można utworzyć innej postaci przymiotnika.

detaszka – *злавка* – w polskim oryginale użyte zostało jedno słowo pochodzenia francuskiego dla określenia doczepianych części ciała, w przekładzie każde z nich znalazło swój odpowiednik pochodzenia bułgarskiego, którego brzmienie zależy od tego, o jaką część ciała chodzi.

detaszki – *ръкатки* – dzięki zastosowaniu takiego rozróżnienia czytelnik bułgarski ma zaznaczoną różnicę między doczepianymi głowami, a rękami.

drzwist – *чувратник* – bułgarski tłumacz rozbija pojęcie, oznaczające ‘drzwi reagujące na głos właściciela’ na całość drzwi, oraz sam zamek takich drzwi (patrz następny przykład).

drzwist – *свиркоключалка* – nie można mówić o ekwiwalencji, gdy neologizm po przetłumaczeniu oznacza jedynie część całości oznaczanej przez neologizm oryginalny.

mieszkadło – *къща* – jednorazowo polski neologizm został zastąpiony wyrazem istniejącym w zasobie słów języka bułgarskiego

mieszkadło – *живалня* – w pozostałych przypadkach mamy do czynienia z pełnym ekwiwalentem

neomaskony – *неомаскони* – w tym przypadku ekwiwalencja jest pełna

neomaskony – *супермаскони* – tu zaś mamy do czynienia ze zniekształceniem przekazu autorskiego.

pracuch – *работянка* – leksem w tekście bułgarskim jest rodzaju żeńskiego, co nie w pełni pasuje do świata utworu, zatarty jest też obecny w polskim element skojarzenia z *racuchem*.

pracuch – *работлив* – w tym przypadku neologizm został oddany przez wyraz istniejący o znaczeniu ‘pracowity’.

profut – *печилба* – w momencie, w którym ten leksem pojawia się w tekście po raz pierwszy, takie tłumaczenie wydaje się w pełni uzasadnione, ponieważ czytelnik domyśla się jego pochodzenia od zniekształconego słowa *profit* (bg. *печалба*).

profut – *прогноза* – w rozwoju akcji dowiaduje się jednak, że jest to skrót od ***prognoza futurologiczna***, w związku z czym zmianie musiał ulec również leksem po przetłumaczeniu.

senteza – *сънтезиране* – dobrym odpowiednikiem byłaby też forma *сънтеза*

senteza – *синтеза* – mamy tu przykład zastąpienia neologizmu słowem już istniejącym, sytuacji absolutnie zbędnej, jako że w innym fragmencie tekstu został dla tego celu stworzony ekwiwalent.

synkretyn – *симкретен* – w tym miejscu mamy do czynienia z pomyłką tłumacza, któremu pojęcia *synkretyn* i *symkretyn* zlały się w jedno

synkretyn – *синкретен* – w tym miejscu natomiast tłumaczenie jest w pełni ekwiwalentne.

wcier – *внедрец*

wcier – *внедренец* – oba powyższe leksemy z tekstu bułgarskiego można uznać za pełne ekwiwalenty neologizmu polskiego, jednak dla przejrzystości utworu byłoby lepiej, gdyby tłumacz zdecydował się na jedną, określoną, wersję.

3. Ocena bułgarskiego przekładu „Kongresu futurologicznego” pod kątem sposobu oddania neologizmów

Chcąc prawidłowo ocenić jakość pracy, wykonanej przez tłumacza, należy wziąć pod uwagę wiele aspektów. Jednym z głównych czynników, mających wpływ na ocenę, będzie stopień ekwiwalencji, jaki udało się osiągnąć przy przekazywaniu wrażeń czytelnikowi przekładu. Myślę, że na podstawie powyższej analizy można przyjąć, iż Swetłanie Petrowej udało się to w stopniu więcej niż zadowalającym. Zdecydowana większość neologizmów obecnych w tekście oryginału została oddana w języku bułgarskim z zachowaniem pełnej ekwiwalencji, a znaczna część pozostałych była temu bliska. Zdarzały się co prawda straty na płaszczyźnie stylistycznej, jednak nie były to przypadki częste i rzadko wpływały na sposób odbioru utworu. Moim zdaniem należy skrytykować koncepcję oddawania nazw środków chemicznych utworzonych przez autora od podstaw z języków klasycznych przez leksemy, utworzone od bułgarskich podstaw słowotwórczych. Niewątpliwie ułatwia to bułgarskiemu czytelnikowi zrozumienie ich znaczeń i wzajemnych powiązań, jednak, gdyby taki był zamiar autora, w oryginale również byłyby nazwy utworzone od słów polskich. A zatem sposób postępowania obrany przez tłumacza zubaża czytelnika, zabierając mu możliwość “własnoręcznego” dokopywania się do znaczeń, radość z własnych odkryć w dziedzinie etymologii. Również błędy w zrozumieniu źródłosłowu niektórych neologizmów, znajdujące swoje odbicie pod postacią ich bułgarskich odpowiedników, mogą wprowadzić czytelnika w stan zakłopotania, ze względu na absolutny brak spójności z kontekstem. Na szczęście sytuacje takie są nieliczne i nie mogą przesłonić ogólnego odbioru przekładu. Pragnę podkreślić również, że na tle pozostałych przekładów utworów S. Lema, “*Конгрес на футурология*” jest jednym z najbardziej udanych i z całą pewnością może przyczynić się do popularyzacji twórczości znakomitego pisarza wśród bułgarskich czytelników.

ZAKOŃCZENIE

Głównym celem niniejszej pracy było zbadanie, w jaki sposób zostały przełożone na język bułgarski neologizmy z *Kongresu futurologicznego* S. Lema. Konieczne było przede wszystkim szczegółowe omówienie jednostek materiałowych wyekscerpowanych z tekstu oryginalnego, oraz z bułgarskiego przekładu. Dzięki zbadaniu sposobów utworzenia nowych jednostek leksykalnych na gruncie języka polskiego, możliwa była również próba oceny adekwatności środków użytych przez tłumacza, a także omówienie popełnionych przez niego błędów. Nie mogło również zabraknąć przedstawienia najważniejszych problemów związanych z teorią przekładu, czy omówienia najpopularniejszych teorii słowotwórczych.

Przeprowadzona analiza neologizmów artystycznych polskiego oryginału ukazuje bogactwo użytych środków językowych i stylistycznych, oraz wielki talent słowotwórczy S. Lema. Stworzone przez niego słowa wymagają od czytelnika umiejętności odczytania ukrytych znaczeń, często przekazywanych za pomocą łacińskich i greckich podstaw słowotwórczych. Stawia to w trudnej sytuacji tłumacza, który powinien umożliwić czytelnikowi bułgarskiemu doświadczenie podobnych wrażeń. Z porównania obu tekstów wynika, że w większości przypadków tłumacz temu zadaniu nie sprostał, wybierając podanie czytelnikowi wszystkich skojarzeń „na tacy”.

Rozdział poświęcony analizie neologizmów stworzonych przez tłumacza pozwala zbadać, czy tłumacz zachowuje proporcje między poszczególnymi sposobami tworzenia nowych słów, oraz stopień osadzenia wymyślonych przez niego neologizmów w systemie leksykalnym języka bułgarskiego. Wydaje się, że z tą częścią swojego zadania Swetłana Petrowa справиła się całkiem dobrze, ponieważ zaproponowane przez nią leksemy spełniają przeznaczone im przez autora zadania.

Dla osób zainteresowanych oceną przekładu (przynajmniej w zakresie omawianym w pracy) najciekawszy będzie rozdział trzeci, w którym postarałem się o, subiektywną co prawda, próbę podziału neologizmów ze względu na stopień osiągniętej ekwiwalencji. W przypadkach, w których nie można było mówić o pełnej odpowiedniości, zostały wykazane braki i w wielu przypadkach zaproponowane wersje, bliżej odpowiadające przesłaniu oryginału. Oczywiście rzeczą jest, że każdy czytelnik będzie odczytywał utwór na swój sposób, w związku z czym moje interpretacje nie pretendują do miana jedynych prawdziwych. Wydaje mi się jednak,

że pozwalają ocenić sposób, w jaki neologizmy zostały potraktowane przez tłumacza.

Umieszczony na zakończenie pracy aneks będzie również interesującym źródłem informacji dla wszystkich fanów twórczości Stanisława Lema – zawiera, w kolejności alfabetycznej, wszystkie neologizmy, występujące w *Kongresie futurologicznym*, wraz z bułgarskimi odpowiednikami oraz zacytowanymi wystąpieniami w zdaniach – zarówno w tekście oryginalnym, jak i w przekładzie. Taki układ aneksu umożliwia wygodne korzystanie z niego przy zapoznawaniu się z materiałem zamieszczonym we wcześniejszych rozdziałach.

Podsumowując, uważam, że pomimo tego, że w zakres pracy wchodzi tylko jeden utwór (wraz z przekładem), może ona być interesująca zarówno dla bułgarystów, zaciekawionych problematyką przekładu, leksykologów, badających problemy tworzenia neologizmów w literaturze pięknej, jak również ze względu na dość przystępny sposób prezentacji materiału, dla osób, interesujących się twórczością S. Lema – nawet jeśli nie posiadają specjalistycznej wiedzy językoznawczej. Wydaje się również, że dalsze badania w dziedzinie translatoryki języków polskiego i bułgarskiego mogą zaowocować bardzo ciekawymi spostrzeżeniami.

ANEKS

ABSOLVAN – АБСОЛВАН

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, **absolvan**, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, **абсолван**; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактol? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

ABSOLVENTIA – АБСОЛВЕНТИНИ

*Ułożone są działowo: **absolventia**, teodictina, metamorica (...)*

*Разпределени са по видове: **абсолвентини**, теодиктини, метамории (...)*

AGRESSIUM – АГРЕСИИ

*(...) syntetyzowano z tychże ciał furyasol, lyssynę, sadystyzynę, flagellinę, **agressium**, frustrandol, amokolinę oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy bijologicznej.*

*(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, флагелин, **агресин**, депресин, амоколин и всякакви препарати от бойологичната група (...)*

ALBINOLINA – АЛБИНОЛИН

*(...) opowieść o Murzynach, którzy wybielili się dzięki **albinolinie**.*

*Разказа за негрите, избелили се с помощта на **албинолин**.*

ALGEBRYNA – АЛГЕБРАИН

*Po zażyciu czterech tabletek **algebryny** opanowałem (...) wyższą matematykę bez najmniejszego starania z mej strony.*

*След като глътнах четири хапчета **алгебраин**, усвоих висшата математика неизвестно кога и без най-малко усилие от моя страна.*

ALLASZEK ISLAMINY – АЛКОХОЛЕН ИЗВЛЕК НА ИСЛЯМИН

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie **allaszek islaminy**, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czoarki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и **алкохолен извлек на ислямин**, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобожже!*

ALTRUIZAN – АЛТРУИЗАН

*Hedonidol, benefactoryna, empathian, euforasol, felicytol, **altruizan**, bonokaresyna i cała masa pochodnych!*

*Хедонидол, филантропин, любинил, еуфоризол, фелицитол, **алтруизан**, бонокаризан и безброй много производни!*

AMIKOL – АМИКОЛ

*Może spowodowała ją pospólnie przyjęta, nadmierna dawka sympatyny z **amikolem**?*

*Може би провокиран от повишената доза симпатин и **амикол**, които погълнахме и двамата?*

AMNESTAN – AMHEЗTAH

*Na szczęście istnieją środki przeczyszczające umysł i wyobraźnię. Np. memnolizyna czy **amnestan**.*

*За щастие съществуват средства, които пречистват ума и въображението. Например мемнолизинът или **амнезтанът**.*

AMNESTAN – AMHECTAH

*Plotki są wszędzie. Ale proszę pamiętać, że istnieje **amnestan**.*

*Не забравяйте обаче за **амнестана**.*

- *I chcę pracować?*
- *Z największym zapalem, ponieważ dostają też dawkę sakryficyny. Praca jest tedy poświęceniem, czymś szczytnym; po zakończeniu dość łyku **amnestanu** czy memnolizyny, a wszystko, co się zobaczyło ulega zapomnieniu!*
- *И им се работи?*
- *Да, и то с най-голям ентузиазъм, понеже поглъщат доза сакрифицин. Трудът се превръща за тях в саможертва, с която се гордеят. След смяната – глътка **амнестан** или мемнолизин, и всичко видно се забравя!*

*Musiałem się hamować, by nie dano mi **amnestanu**.*

*Трябва да се пазя, иначе ще ме почерпят с **амнестан**.*

***Amnestany** nie działają przeciw uroburojeniom.*

***Амнестаните** са безсилни против второфантомите, тоест вторично възникналите фантоми, разбирате ли?*

AMOKOLINA – AMOKOLINH

*(...) syntetyzowano z tychże ciał furyasol, lyssynę, sadystyzynę, flagellinę, agressium, frustrandol, **amokolinę** oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy bijologicznej.*

(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, флагелин, **агресин**, депресин, **амоколин** и всякакви препарати от бойологичната група

*O, nie potrzebowałem **amokoliny** ni furyasoli, by doznawać wściekłości!*

*O, не ми трябваше **амоколин** и фуриазол, за да се вбеся!*

ANTYCAUDATOLINA – АНТИОПАШКИН

*Ogony maskuje się **antycaudatolina**, (...)*

*Опашиките се маскират с **антиопашкин** (...)*

ANTICHRISTINA – АНТИХРИСТИН

*(...) jest tam christina i **antichristina**, ormuzdal, arymanol, czopki – eutopki, razkozianek mortyny, buddyn, perpetuan i sakrantal.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и **антихристин**, ормуздал, ариманол, нирванки, антимортин, будан, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).*

ANTYCH – СВЕСТИН

*To jest **antych**, z grupy osykanów, potężny środek przeciwpsychemiczny, pochodna nitrodazyłkowa peiotropiny.*

*Това е **свестин** от групата на отрезвините, силно антипсихимическо средство, нитропакостно производно на злобина.*

ANTYHAL – АНТИХАЛ

*Ludzie myślą, że idą do szklanej fabryki – oranżerii; przy wejściu dostają **antychal** i dostrzegają gołe betonowe ściany.*

*Хората (...) на входа получават **антихал**, в резултат на което забелязват голите бетонни стени и работните си места.*

*Nagle błysło coś spod papierów – **antychal**, ta flaszeczka.*

*Изведнъж под листата блесна нещо – **антихалът**, същото онова шишенце.*

APTEKARIUSZ – АПТЕКАР

*Biało odziane osoby w srebrnych mitrach – to nie księża ani zakonnicy, tylko **aptekariusze**.*

*Хората с бели одежди и сребърни митри не са нито свещеници, нито монаси, а **аптекари**.*

ARGUMENTANKI – АРГУМЕНТАН

*Na półkach leżą pięknie opakowane **argumentanki**, kredybilany, multiplikol w omszałych gąsiorkach, ciżbina, purytacje i ekstazydy.*

*На рафтовете видях красиво пакетиран **аргументан** и кредибилян, мултипликол в потъмнели от времето шишенца, теснотин, пуританиди и екстазиди.*

ARYMANOL – АРИМАНОЛ

*(...) jest tam christina i antichristina, ormuzdal, **arymanol**, czopki – eutopki, razkozianek mortyny, buddyn, perpetuan i sakrantal.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, ормуздал, **ариманол**, нирванки, антимортин, будан, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).*

AUTENTAL – АВТЕНТАЛ

*W siegarni delikatesowej widziałem freudylki, mementan, monstradyne oraz szumnie reklamowany najnowszy preparat z grupy bylanków – **autental**. Służy do tworzenia syntetycznych wspomnień tego, czego się wcale nie doświadczyło.*

*В деликатесната гълтека видях фройдилки, мementан, монстрадина, както и шумно рекламирания най-нов препарат от групата на билтуратите – **автентал**. Той синтезира спомени за събития, които човек изобщо не е преживял.*

AUTOMORT – АВТОМОРТ

*(..) skoro trafią się nadal robot – samobójca, **automort**.*

*(...) както и преди има роботи самоубийци – **автоморти**.*

BABRAN – СКАНДАЛОЛ

*(...) doszło do kłótni, którą wzmocniła sobie **babranem**.*

*(...) стигна се до спречкване, което тя подсили, като погълна **скандалол**.*

BAĆ – СТРАХУВАМ СЕ

*Ale także pruć – prydło, myć – mydło, **bać** – badło.*

*А така също: пера – перачене, мия – миячене, **страхувам се** – **страхище**.*

Понятие си нямам какво означават (...)

BADŁO – СТРАХИЩЕ

*Ale także pruć – prydło, myć – mydło, **bać** – **badło**.*

*А така също: пера – перачене, мия – миячене, **страхувам се** – **страхище**.*

Понятие си нямам какво означават (...)

BELZEBAN – БЕЛЗЕВУЛАН

*Paradyzjaki dla dewotów, **belzeban** i hellurium dla masochistów...*

*Парадизиаки за набожните лицемери, **велзевулан** и хелурий за мазохистите...*

BEMBА – БЛЮМБА

*(...) za chwilę nadlecą samoloty załadowane **bembami**, to jest Bombami Miłości Bliźniego (BMB) (...)*

*(...) след малко ще долетят самолети с **блумби**, т.е. с Бомби на Любовта към Ближния (БЛБ) (...)*

***Bemby** trafiły co prawda tylko odległe skrzydło (...)*

***Блумбите** уцелиха само крайното крило (...)*

*(...) które wybuch **bemby** rozrzucił po całym hallu (...)*

*(...) които взривът на **блумбата** (...) беше разхвърлял из целия хол (...)*

*Wybuchy bomb, czy też **bemb**, odbywały się głucho i z rzadka.*

*Взривовете от бомбите, или **блумбите**, бяха редки и приглушени.*

*(...) już wówczas można by przewidzieć **bemby** – pamięta je pan chyba! – dzięki urobieniu ich od bomb.*

*(...) още тогава можеше да се предскажат **блѹмбите** – сигурно помните! – като се образуват от “бомби”.*

BEMBARDOWANIE – БЛЮМБАРДИРОВКА

*(...)a po dalszym **bembardowaniu** (..) rzucali się jeden przez drugiego (...)*

*(...) а след втората **блѹмбардировка** (...) един през друг се хвърляха (...)*

*Tymczasem **bembardowanie** trwało w najlepsze.*

*Междувременно **блѹмбардировката** продължаваше с пълна сила.*

*Odgłosy **bembardowania** ucichały.*

*Отзвучите на **блѹмбардировката** стихваха.*

BENEFAKTORYNA – ФИЛАНТРОПИИ

*Hedonidol, **benefaktoryna**, empathian, euforasol, felicytol, altruizan, bonokaresyna i cała masa pochodnych!*

*Хедонидол, **филантропин**, любинил, еуфоризол, фелицитол, алтруизан, бонокаризан и безброй много производни!*

BENIGNATORY – БЕНИГНАТОРИ

*(...) pojawiły się notatki o środkach psychotropowych z grupy tak zwanych **benignatorów** (dobryn), które zniewalają umysł do bezprzedmiotowej radości i pogody (...)*

*Неотдавна четох (...) за нови психотропни средства от групата на така наречените **бенигнатори** (умилители), които предизвикват безпричинна радост и блаженство.*

*(...) działanie **benignatorów** jest tym potężniejsze (...)*

*(...) **бенигнаторите** (...) действат толкова по-силно (...)*

*(...) policji rozdano pastylki furyasolu, aby przeciwdziałać **benignatorom** (...)*

(...) на полицаите са раздадени хапчета фуриазол за неутрализиране на **бенигнаторите** (...)

(...) *podniecające afrodyzjaki i lubczyki mieszały się w ich żyłach z **benignatorami***
(...)

(...) *възбуждащите афродизиаки се смесиха в кръвта им с **бенигнаторите*** (...)

BEZBITOWY – БЕЗБИТЕН

-*Kompozycje **bezbitowe**.*

-*Bity – te jednostki informacji?*

-*Nie, panie Tichy. Jednostki bicia.*

-**Безбитни** композиции.

-*Битовете са единици за информация, нали?*

-*Не, господин Тихи. Единици за биене.*

BEZLUDYŚCI – БЕЗЧОВЕЦИ

(..) *przyszedł dziś zakonnik, ojciec Matrycy z zakonu **bezludystów*** (...)

(...) *дойде един монах, отец Матриций от ордена на **безчовеците*** (...)

Bezludyści domagają się dogmatu Kreacji Pośredniej

Безчовеците искат да се признае догмата за Косвеното Зачатие.

BĘDZIEISTA – БЪДИСТОРИК

*Mnie ponadto jeszcze odmłodzono, no, rejuwenal, desenilizyny, panu to niepotrzebne, a ja, gdyby nie solidna kuracha, nie mógłbym już być **będzieistą**!*

*Отгоре на всичко ме и подмладиха, с реювенал и десенилизин (...) ако не беше основният ремонт, нямаше да бъда вече **бъдисторик**!*

BĘDZIEJE – БЪДИСТОРИЯ

*Zresztą historii uczy się teraz mało kto – zastąpił ją w szkołach nowy przedmiot, znany jako **będzieje**, czyli nauka o tym, co dopiero będzie.*

*Впрочем, сега малцина изучават историята, в училище я е изместил нов предмет – **бъдисторията**, тоест науката за бъдещето.*

(...) numer świeżo zaabonowanego kwartalnika „**Będzieje** ojczyste” (...)

Днес, преглеждайки тримесечника “Родна **бъдистория**” (...)

(...) obrady nad **będziejami** ludzkości (...)

(...) дискусия за **бъдисторията** на човечеството.

Właśnie nasz kongres ma obradować nad alternatywą **będziejów**.

Нашият конгрес ще обсъжда именно алтернативата на **бъдисторията**.

BĘDZIEJOWY – ЗА КОНГРЕСА ПО БЪДИСТОРИЯ

(...) streszczenia nadesłanych prac **będziejowych** (...)

(...)резюметата на докладите за конгреса по **бъдистория**.

BIJALNIA – БИЯЛНЯ

Te wyrwatory, **bijalnie** (...) toż to prymitywizm!

Разни изскубвачи, **биялни** (..) – що за примитивизъм!

BIJOLOGIA – БИЙОЛОГИЯ

Mamy dla nich dział doktora Hopkinsa – **bijologii** świeckiej i sakralnej.

За тях е разделът на доктор Хопкинс – по светска и сакрална **бийология**.

Nie wystarczy torturantura, tyranistyka, obie **bijologie** (...)

Не са достатъчни инквизитурата, тиранистиката, двете **бийологии** (...)

BIJOLOGICZNY – БОЙОЛОГИЧЕН

(...) syntetyzowano z tychże ciał furyasol, lyssynę, sadystyzynę, flagellinę, agressium, frustrandol, amokolinę oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy **bijologicznej** (...)

(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, флагелин, **агресин**, депресин, амоколин и всякакви препарати от **бойологичната** група (...)

BIURATER – БЮРОПУТЪР

(...) zwykle załatwiają klientów **biurater** (...)

(...) обикновено с клиентите се занимават **бюропутьте**.

BODOLIĆ – БОДОВАМ

Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: pojqt, wcier, trzywina, samiczniak, pałacować, **bodolić**, palcić, syntać.

Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, внедрец, тривина, самичняк, дворцувам, **бодовам**, пръчкувам, синтирам.

BOGOL – ФАРМОБОГ

(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty **Bogolu!**

Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, **Фармобоже!**

BOMBON – БОМБОН

Tankony, kadawerony, **bombony** – stałe, ciekłe i gazowe.

Танкони, кадаверони, **бомбони** – твърди, течни и газообразни.

BONOKARESINA – БОНОКАРИЗАН

Hedonidol, benefaktoryna, empathian, euforasol, felicytol, altruizan, **bonokaresina** i cała masa pochodnych!

Хедонидол, филантропин, любинил, еуфоризол, фелицитол, алтруизан, **бонокаризан** и безброй много производни!

BRADŁO – ВЗЕМАЛНЯ

*Ależ może pan wziąć każdą potrzebną kwotę z **bradła**!*

*Та нали от **вземалнята** можете да изтеглите каквато сума ви е необходима.*

*Okazuje się, że dość jest udać się do banku, podpisać kwit, a kasa (teraz: **bradło**) wypłaci żądaną sumę.*

*Оказва се, че е достатъчно да отидете в банката, да подпишете разписка и касата (сега – **вземалнята**) ще ви отпусне желаната сума.*

*(...) tak **bradło** dochodzi swych roszczeń.*

*(...) така **вземалнята** постига целите си.*

BRYJAN – ВУЙЧАН

*Ciotan – por. stryjkan, **bryjan***

*Леян (вж. чичан, **вуйчан**)*

BUDDYN – БУДАН

*(...) jest tam christina i antichristina, ormuzdal, arymanol, czopki – eutopki, razkozianek mortyny, **buddyn**, perpetuan i sakrantal.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, ормуздал, ариманол, нирванки, антимортин, **будан**, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).*

BYŁANKI – БИЛТУРАТИ

*W siegarni delikatesowej widziałem freudylki, mementan, monstradyne oraz szumnie reklamowany najnowszy preparat z grupy **byłanków** – autental.*

*В деликатесната гълтека видях фройдилки, мементан, монстрадина, както и шумно рекламирания най-нов препарат от групата на **билтуратите** – автентал.*

CHAMAK – ХАМАК

*Nadgrobot tłumaczył się gęsto, że to wybryk jakiegoś **chamaka**.*

*Гроботът се чудеше как да се извини – било номер на някакъв **хамак**.*

***Chamak:** robot – chuligan, zwyrodniały wskutek defektów lub złego traktowania.*

*“**Хамак** – робот – хулиган, деградирал вследствие на вродени дефекти или лошо отношение”.*

*Egzemplarze takie uchylają się od pracy – z nich rekrutują się nieraz **chamaki**.*

*Подобни екземпляри бягат от работа, някои от тях се превръщат в **хамаци**.*

CHEMASKOWANIE – ХИМИМАСКИРАНЕ

*Gdybyś pan przez jedno mgnienie zobaczył świat, jaki nas naprawdę otacza – a nie ten uszmińkowany **chemaskowaniem** – zdrętwiałbyś pan!*

*Ако само за миг видите света, който наистина ни заобикаля, а не гримирания от **химимаскирането**, бихте се вцепнили!*

CHEMINTRYGOWANIE – ХИМИНТРИГИ

*A poza tym obawiam się **chemintrygowania** w toku obrad.*

*Освен това се опасявам от **химинтриги** по време на заседанията.*

CHEMOKRATYCZNY – ХИМИОКРАТИЧЕН

*I tak postępują osoby z najwyższych sfer **chemokratycznych**!*

*Така постъпват дори лица от най-висшите **химииократични** сфери!*

CHRISTINA – ХРИСТИН

*(...) jest tam **christina** i antichristina, ormuzdal, arymanol, czopki – eutopki, razkozianek mortyny, buddyn, perpetuan i sakrantal.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: **христин** и антихристин, ормуздал, ариманол, нирванки, антимортин, будан, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).*

CIASNATKA – ТЯСНАЧКА

*Czybyśmy się nie złyknęli na małą **ciasnatkę**?*

Да се глътнем ли на съботната **тясначка**?

CIOTAN – ЛЕЛЯН

*Gazety reklamują takie produkty jak **ciotan**, czujan, wanielacz, lechtomobil (lechtawka, lecht).*

*Вестниците рекламират продукти като **лелян**, будуван, ванилант, ласкомовил (ласкавка, ласк).*

Ciotan – por. stryjan, bryjan.

Лелян (вж. чичан, вуйчан).

CIŻBIDEK WIELANINY – СТЕСНИН НА МНОЖЕЛИНА

*Pokazałem palcem kartkę, na której widniały słowa: „multyschizol”, „**ciżbidek wielaniny**”.*

*(...) посочих листчето с думите “мултишизол”, “**стеснин на множелина**”.*

CIŻBINA – ТЕСНОТИН

*Na półkach leżą pięknie opakowane argumentanki, kredybilany, multiplikol w omszałych gąsiorkach, **ciżbina**, purytacje i ekstazydy.*

*На рафтовете видях красиво пакетиран аргументан и кредибилян, мултипликол в потъмнели от времето шишенца, **теснотин**, пуританиди и екстазиди.*

CIŻBINOWY – НА СТЕСНЯВАНЕ

*Gdy rozszczepienie sięga liczb dwucyfrowych, powstaje efekt **ciżbinowy**.*

*(...) като се стгне до двуцифрени числа, възниква ефектът **на стесняване**.*

COMMEPUTAINER – КОМПЮТЕНЬОР

*(...) handlował żywym towarem (znany jest jako „**commeputainer**”, bo był wyprodukowany na francuskiej licencji)*

*Друг компютър (...) вместо на наторява Марс, търгувал с жива стока (известен е като **компютеньор**, понеже бил по френски лиценз).*

COMPUTHERIUM – КОМПУТЕРИУМ

*No, a zdziczały – **computherium**; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człkowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е **компутериум**, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

COSTARICAŃSKI – Ø

***Costaricański** Hilton wystrzelał na sto sześć pięter (...)*

Над плоския, висок колкото четири етажа цокъл на “Хилтън” се издигаха още 106.

COSTARICAŃSKI – КОСТАРИКАНСКИ

*Nie pamięta pan **costaricańskich** aerozoli?*

*Помните ли **костариканските** аерозоли?*

COUNTERPUTER – Ø

*Elektronowy śmieciarz to komposter. Wojskowy w randze podoficera – kompunter. Wiejski – cyfruń lub cyfrak. Korrumputer – przekupny, kontraputer (**counterputer**) – odyniec, niezdolny pracować z innymi.*

Корумпютър означава продажен робот, контрапютър е темерут, неспособен да си сътрудничи с другите.

CUDZAK – ЧУЖДАК

*Jakiś **cudzak** usiłował się dziś włamać do tego mieszkania (...)*

*Днес някакъв **чуждак** се опита да нахлуе в жилището ми (...)*

***Cudzak** to cudzy robot.*

***Чуждакът** е чужд робот.*

CUDZINIEC – ЧУЖДИННИК

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner. „Wszechśmiot”, „porodzianka”, „**cudziniec**”, „**cudzinka**”. (...) „Popłódnia”, „wykapanek”, „wykapanka”. „Porodzystka” – rekordzistka porodowa?*

*(...) надзърнах в бележките на професора. “Вселенобоклук”, “породенка”, “**чуждинник**”, “чуждинка”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “Плодоноска”, “изкапник”, “изкапничка”. “Породьорка” – майка-рекордьорка?*

CUDZINKA – ЧУЖДИНКА

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner. „Wszechśmiot”, „porodzianka”, „**cudziniec**”, „**cudzinka**”. (...) „Popłódnia”, „wykapanek”, „wykapanka”. „Porodzystka” – rekordzistka porodowa?*

*(...) надзърнах в бележките на професора. “Вселенобоклук”, “породенка”, “чуждинник”, “**чуждинка**”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “Плодоноска”, “изкапник”, “изкапничка”. “Породьорка” – майка-рекордьорка?*

CYBURDY – КИБЕРБОЙ

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – **cyburdy**, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a czelkowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компутериум, споровете им се разрешават само чрез **кибербой** и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичайте им, самобитното им творчество!*

CYFRAK – ЦИФРАК

*Elektronowy śmieciarz to komposter. Wojskowy w randze podoficera – komputer. Wiejski – cyfrui lub **cyfrak**.*

*Селският робот е цифрун или **цифрак**.*

CYFRUŃ – ЦИФРУН

Elektronowy śmieciarz to komposter. Wojskowy w randze podoficera – kompunter.

*Wiejski – **cyfruń** lub cyfrac(...)*

*Селският робот е **цифрун** или цифрак.*

*(...) za młodą parą (...) stapał ciężko **cyfruń** i lejkiem dyfuzera metodycznie obtłukiwał głowy zakochanym.*

*След млада двойка влюбени (...) тежко стъпваше един **цифрун** (...)*

CYMBERDAĆ SIĘ – СУЕТА СЕ

*Mały pisybunter, **cymberdając się** przy nogach energicznej staruszki (...)*

*Дребен лъскобутнтер, **суетейки се** в краката на една енергична старица (...)*

CZŁEKOWIEC – ЧОВЕНЕЦ

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a **człekowce** (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компутериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а **човенците** (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

*Jeżeli damekina, to czemu nie **człekowca**?*

*Ако ли не дамекен, защо да не е **човенец**?*

CZOŁGOOSOBOWA JEDNOSTKA – ЛИЧНОТАНКОВА ЕДИНИЦА

*(...) czołgi – prawdziwy czołg kosztuje teraz prawie milion dolarów, a halucynowany około jednej setnej centa na widza, to jest tak zwana **jednostka czołgoosobowa**.*

*Истинският танк струва сега почти милион, а илюзорният около една стотна от цента за всеки зрител – това е така наречената **личнотанкова единица**.*

CZUJAN – БУДУВАН

*Gazety reklamują takie produkty jak ciotan, **czujan**, wanielacz, lechtomobil (lechtaawka, lecht).*

*Вестниците рекламират продукти като лелян, **будуван**, ванилант, ласкомовил (ласкавка, ласк).*

DAMEKIN – ДАМЕКЕН

*Ale jeżeli już nabyć manekina, to czemu nie **damekina**? Jeżeli **damekina**, to czemu nie człekowca?*

*А ако ще си купувам манекен, защо пък да не е **дамекен**? Ако ли не **дамекен**, защо да не е човенец? (...)*

DANTYNA – ДАНТИН

*Po **dantynie** np. człowiek obnosi się z dogłębnym przeświadczeniem, że napisał Boską komedię.*

*Например **дантинът** създава дълбокото убеждение за авторство на “Божествената комедия”.*

DAWAINY – ДАВАИН

*W torebkach dziewczyny noszą refutał i **dawainy**.*

*“В чантичките на жените има разпустин и **даваин**”.*

DEFRYZAK – РАЗМРАЗЕНЕЦ

*Tylko **defryzak** może być aż tak głupi!*

*Само един **размразенец** може да е толкова глупав!*

DEFRYZOŃ – РАЗМРАЗЕНЕЦ

*A to ci sztywny **defryzoń**.*

*Някакъв надут **размразенец**.*

*Tak, to nie dla nas, **defryzoni**, z innego wieku, rozbitków w czasie.*

*Да, всичко това не е за нас, **размразенците** от миналия век, катастрофирали във времето (...)*

(...) *mój defryzoniu*, moja zeszlowieczna mrożonko (...)

(...) *размразенец* нещастен, ледник от миналия век...

DEHALUCYNINY – ДЕХАЛЮЦИНИНИ

Wymagają one stosowania *dehalucynin*, neosupermaskonów, fiksatorów (...)

Налага се да се използват *дехалюцинини*, неосупермаскони и фиксатори, но резултат е съмнителен.

Dehalucyniny to nowe specyfiki, po których wydaje się, że nic się nie wydaje.

Дехалюцинините са нови психимикали, след които ти се струва, че нищо не ти се струва.

DEKONGRESSYNY – ДЕКОНГРЕСИНИ

Zamiast prac naukowych i obrad są kongressyny i *dekongressyny* (...)

Научните доклади и съвещания се заместват от конгресини и *деконгресини* (...)

DEMONEKSPLOZJA – ДЕМОГРАФСКИ ВЗРИВОВЕ

Demoneksplozję powściąga się polityką demopresyjną.

Демонпресионната политика предотвратява *демографските взривове*.

DEMOPRESJA – ДЕМОПРЕСИЯ

W Turcji notuje się znaczne ucieki desymulów oraz moc tajnych urodzeńców czemu tameczny Ośrodek *Demopresji* nie umie zapobiec.

В Турция се забелязва голямо изтичане на десимули и наличие на много тайнороденци – тамошният Център за *демопресия* се е в състояние да попречи на този процес.

DEMOPRESYJNY – ДЕМОПРЕСИОНЕН

Demoneksplozję powściąga się polityką *demopresyjną*.

Демонпресионната политика предотвратява демографските взривове.

DESENILIZYNY – ДЕСЕНИЛИЗИН

*Mnie ponadto jeszcze odmłodzono, no, rejuwenal, **desenilizyny**, panu to niepotrzebne, a ja, gdyby nie solidna kuracha, nie mógłbym już być będzieistą!*

*Отгоре на всичко ме и подмладиха, с реювенал и **десенилизин** (...) ако не беше основният ремонт, нямаше да бъда вече бъдисторик!*

DESPACJALIZATOR – ДЕСПАЦИАЛИЗАТОР

*Robią obecnie próby z tak zwanymi **despacjalizatorami** albo psywidymkami (...)*

*Извършват се опити с така наречените **деспациализатори** или психилюзатори, (...)*

DESYMUL – ДЕСИМУЛ

*W Turcji notuje się znaczne ucieki **desymulów** oraz moc tajnych urodzeńców czemu tameczny Ośrodek Demopresji nie umie zapobiec.*

*В Турция се забелязва голямо изтичане на **десимули** и наличие на много тайнороденци – тамошният Център за демопресия се е в състояние да попречи на този процес.*

***Desymulów** nie znalazłem.*

***Десимули** не намерих.*

*(...) **desymule**: po prostu udają, że nie udają defektu. A może na odwrót.*

*(...) **десимулите** – те чисто и просто се преструват, че не се преструват, че са дефектни. Или обратното.*

DESYMULAT – ДЕСИМУЛАНТ

***Desymulat** – obiekt udający, że jest, chociaż go nie ma.*

***Десимулантът** е обект, който се преструва, че съществува, макар всъщност го няма.*

DETASZKA – ГЛАВКА

*Druga, mniejsza głowa (...) wystawała mu z barku (...) Jest to głowa – **detaszka**.*

*Това е така наречената **главка** или допълнителна глава.*

DETASZKI – РЪКАТКИ

*Oprócz naturalnych rąk można mieć **detaszki** – rączki dodatkowe, do odpinania.*

*Освен естествените ръце можеш да притежаваш **ръкатки** – допълнителни крайници, които се свалят.*

DETASZYZACJA – Ø

*Ta **detaszyzacja** byłaby rozłożona na dwie dekady.*

Това би се извършило на два етапа.

DETASZYZM – ДЕТАШИЗЪМ

*Przewidywał ektogenezę, **detaszyzm** i homikrię powszechną.*

*Третият проект (...) предвиждаше ектогенезис, **деташизъм** и всеобща хомикрия.*

*Jeśli **detaszyzm** przegłosują, za parę lat każdy będzie uważał posiadanie miękkiego (...) ciała za nieprzyzwoitość.*

*Ако се гласува в полза на **деташизма**, само след няколко години всеки ще смята за срамно и неприлично да има меко, космато потоотделящо тяло.*

*(...) kiedy przy **detaszyzmie** można sobie podłączać najpiękniejsze cuda sztuki inżynierskiej.*

*(...) докато при **деташизма** можеш да включваш най-прекрасните чудеса на инженерното изкуство.*

DEZAKUSTYNA – ДЕЗАКУСТИН

*Żadnej **dezakustyny**; dobrze zwinięta wata w uszach też robi swoje.*

*Никакъв **дезакустин**! Добре напъханият в ушите памук върши същата работа.*

DIETOTEKA – ДИЕТОТЕКА

*Byłem też w delikatesowej **dietotece**.*

*Влязох в **диетотека**, където се предлагат деликатеси.*

DOBRYNY – УМИЛИТЕЛИ

*(...) pojawiły się notatki o środkach psychotropowych z grupy tak zwanych benignatorów (**dobryn**), które zniewalają umysł do bezprzedmiotowej radości i pogody (...)*

*Неотдавна четох (...) за нови психотропни средства от групата на така наречените бенигнатори (**умилители**), които предизвикват безпричинна радост и блаженство.*

DODUCH – ДУХОРОБ

*Wanielacz – **doduch**.*

*Ванилант – **духороб**.*

DOJAŹNIACZ – ПОДСИЛВАТЕЛ НА ЛИЧНОСТТА

*Są też **dojaźniacze**, żeby spotęgowane w intensywności życie wewnętrzne górowało nad postrzeganiem tego co zewnętrzne.*

*Съществуват също така **подсилватели на личността** (...)*

DOPIĘKSZARNIA – РАЗКРАСИВАЛНЯ

*(...) w zakładach kalotechnicznych (**dopiększarniach**) (...)*

*В калотехническите салони (**разкрасивалните**) (...)*

DRZWIST – ЧУВРАТНИК

*Drugi szwagier Symingtona ma fabrykę **drzwistów** – drzwi otwierających się tylko na głos pana.*

*Вторият девер на Симингтън притежава фабрика за **чувратници**, тоест врати, които се отварят само когато чуят гласа на стопанина.*

DRZWIST – СВІРКОКЛЮЧАЛКА

*(...) uprzedził, że może się spóźnić, i dał mi świst do **drzwistu**.*

*(...) и ми беше доверил личното си подсвиркване за **свиркоключалката**.*

DUHOSTAT – ДУХОСТАТ

*Można by kupić też **duhostat**, tak teraz reklamowany (...)*

*Бих искал да си купя **духостат**, сега толкова го рекламират (...)*

DUETYNA – ДУЕТИН

*(...) istnieje środek zwany **duetyną**, który rozdwaia osobowość tak, że prowadzi się dyskusje z samym sobą na dowolny temat (określony osobnym specyfikiem).*

*(...) **дуетинът** раздвоява съзнанието и ти дава възможност да дискутираш сам със себе си на всяка тема, произволно избрана чрез специален психимикал.*

DWUŁAGODEK DOBRUCHANU – ДВУОГЛУПИН НА БЛАГОТВОРИНА

*(...) wprowadzono do wieży ciśień około 700 kilogramów **dwułagodku dobruchanu** oraz superkaresyny z felicytolem (...)*

*(...) правителството (...) наредило да се вкарат във водонапорната кула около 700 килограма **двуоглупин на благотворина** и супермилини с фелицитол (...)*

DWUZENEK BUDDANU – ДВУЗЕНОКИС НА БУДАН

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, **dwuzenek buddanu**, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, **двузенокис на будан**, космозилово нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобожже!*

EKSTAZYDY – ЕКСТАЗИДИ

*Na półkach leżą pięknie opakowane argumentanki, kredybilany, multiplikol w omszałych gąsiorkach, ciżbina, purytacje i **ekstazydy**.*

На рафтовете видях красиво пакетиран аргументан и кредибилян, мултипликол в потъмнели от времето шишенца, теснотин, пуританиди и екстазиди.

EKSTREMINA – ЕКСТРЕМИН

*(...) żadnych przewrotów na widoku, skoro mamy już rewoltal, opozycyjal w czopkach glicerynowych i **ekstreminę**, a pański doktor Hopkins reklamuje sodomastol i gomorynki.*

*Не се очакват никакви преврати, щом като разполагаме с бунтотал, опозиционал под формата на глицеринови свещички и **екстремин**, а вашият доктор Хопкинс рекламира содомастол и гоморинки (...)*

ELEKTROTYKA – ЕЛЕКТРОТИКА

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a **elektrotyka**! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компутериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за **електротиката**! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

EMPATHIAN – ЛЮБИНИЛ

*Hedonidol, benefaktoryna, **empathian**, euforasol, felicytol, altruizan, bonokaresyna i cała masa pochodnych!*

*Хедонидол, филантропин, **любини**л, еуфоризол, фелицитол, алтруизан, бонокаризан и безброй много производни!*

ENCYK – ЕНЦИК

***Енцук** – por. pencyk, patrz też pod Watykan*

*(...) **енцик** (вж. пенцик, а така също Ватикан).*

*(...) **encyk** to encyklika automatycznie zaprogramowana (...)*

*(...) **енцикът** е автоматически програмирана енциклика! (...)*

EROTOSYKL – ЕРОЦИКЛЕТ

*Z nadytanką na **erotocyklu** – sensacyjny dramat, który zaczynał się tym, że w ciemnym bistrze siedziało paru uchylców.*

*“С надуванка на **ероциклет**” – криминална драма, която започва как в тъмно бистро седи компания работоотклонячи.*

ESCHATOPKI – ЕСХАТОПРЕПАРАТИ

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozylowe, teokontaktol? Czopki – **eschatopki**, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? **Есхатопрепаратите** и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

ESKALATOR – ЕСКАЛАНТ

*Żyją, ale są **eskalatorami**!*

*Живи са, но станаха **ескаланти**!*

*Jakkolwiek współczulem ti w związku z synami-**eskalatorami** (...)*

*Макар да му съчувствах като на баща заради синовете – **ескаланти** (...)*

EUFORASOL – ЕУФОРИЗОЛ

*Hedonidol, benefaktoryna, empathian, **euforasol**, felicytol, altruizan, bonokaresyna i cała masa pochodnych!*

Хедонидол, филантропин, любинил, **еуфоризол**, фелицитол, алтруизан, бонокаризан и безброй много производни!

EUPLANISTA – ЕВПЛАНИСТ

*Jajkonosz – od (anachr.) listonosz. **Euplanista** dostarczający licencyjnych jajeczek ludzkich do domu.*

*Яйцельон – от поцальон (анахр.) – **евпланист**, доставящ лицензионни човешки яйцеклетки по домовете.*

EUTANAZJUM – ЕВТАНАЗИУМ

*(...) można poddawać ich odpowiedniej terapii w tak zwanym państwowym **eutanazjum**.*

*(...) само с общи думи се посочваше възможността за съответна терапия в така наречен държавен **евтаназиум**.*

EUTOPKI – НИРВАНКИ

*(...) jest tam christina i antichristina, ormuzdal, arymanol, czopki – **eutopki**, razkożianek mortyny, buddyn, perpetuan i sakrantal.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, ормуздал, ариманол, **нирванки**, антимортин, будан, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).*

FARMAKOKRACJA – ФАРМАКОКРАЦИЯ

*(...) pan wie, że żyjemy w erze **farmakokracji**.*

*(...) известно ви е, че живеем в епохата на **фармакокрацията**.*

***Farmakokracja** ma swą część jawną i skrytą;*

***Фармакокрацията** има явна и скрита част.*

***Farmakokracja** jest psychetokracją, opartą na kremokracji.*

***Фармакокрацията** е психимикация, базираща се на кремокрацията – това е девизът на нашата нова ера.*

FARMAKOREUM – ФАРМАЦЕВТИЛИЩЕ

*Nie ma już kościołów, świątynia to **farmakoreum**.*

*Вече няма църкви, вместо светилища съществуват **фармацевтилица**.*

*(...)z trudem powstrzymałem się, aby nie wpaść do mijanego **farmakoreum**, gdzie lud nabożnie klękał, jak tabaki zażywając genuflektoliny.*

*С мъка се сдържах да не нахлуя в изпречилото се пред мен **фармацевтилица**, където тълпата бе коленичила, нагълтала се с преклонин.*

FELICYTOL – ФЕЛИЦИТОЛ

*Hedonidol, benefaktoryna, empathian, euforasol, **felicytol**, altruizan, bonokaresyna i cała masa pochodnych!*

*Хедонидол, филантропин, любинил, еуфоризол, **фелицитол**, алтруизан, бонокаризан и безброй много производни!*

*(...) wprowadzono do wieży ciśnień około 700 kilogramów dwuładodku dobruchanu oraz superkaresyny z **felicytolem** (...)*

*(...) правителството (...) наредило да се вкарат във водонапорната кула около 700 килограма двуоглупин на благотворина и супермилини с **фелицитол** (...)*

FIKSATORY – ФИКСАТОРИ

*Wymagają one stosowania dehalucynin, neosupermaskonów, **fiksatorów** (...)*

*Налага се да се използват дехалюцинини, неосупермаскони и **фиксатори**, но резултат е съмнителен.*

FLAGELLINA – ФЛАГЕЛИН

*(...) syntetyzowano z tychże ciał furyasol, lyssynę, sadystyzynę, **flagellinę**, agressium, frustrandol, amokolinę oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy biologicznej.*

*(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, **флагелин**, агресин, депресин, амоколин и всякакви препарати от бойологичната група (...)*

FREUDYLKI – ФРОЙДИЛКИ

*W siegarni delikatesowej widziałem **freudylki**, mementan, monstradyne oraz szumnie reklamowany najnowszy preparat z grupy bylanków – autental.*

*В деликатесната гълтека видях **фройдилки**, мементан, монстрадина, както и шумно рекламирания най-нов препарат от групата на билтуратите – автентал.*

*Podaje się **freudylki**.*

*Даваме на децата **фройдилки** и никои няма едипов комплекс.*

FRUSTRANDOL – ДЕПРЕСИН

*(...) syntetyzowano z tychże ciał **furyasol**, lyssynę, sadystyzynę, flagellinę, agressium, **frustrandol**, amokolinę oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy bijologicznej.*

*(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, флагелин, агресин, **депресин**, амоколин и всякакви препарати от бойологичната група*

FRYZAK – ЗАМРАЗНЯК

*(...) ktoś napisał czerwonym tuszem: „**Fryzak** 119 859/21 transpl. – 5 odrzuc. (...)*

*(...) “**Замразняк** 119 859/21 транспл. – 5 отхвърл.”*

FUNGOŁOWE PASTYLKI – МИКОТАБЛЕТКИ

*Po co robić próby nuklearne, gdy się ma **fungolowe** pastylki?*

*За какво да се извършват ядрени опити, ако има **микотаблетки**?(...)*

Таблетки, след употребата на които човек вижда гъбата на ядрения взрив.

FURYASOL – ФУРИАЗОЛ

*(...) syntetyzowano z tychże ciał **furyasol**, lyssynę, sadystyzynę, flagellinę, agressium, frustrandol, amokolinę oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy bijologicznej.*

*(...) от същите вещества се синтезират **фуриазол**, садистизин, флагелин, агресин, депресин, амоколин и всякакви препарати от бойологичната група*

*(...) policji rozdano pastylki **furyasolu** (...)*

*(...) на полицаите са раздадени хапчета **фуриазол** (...)*

*O, nie potrzebowalem amokoliny ni **furyasoli**, by doznawać wściekłości!*

*O, не ми трябваше амоколин и **фуриазол**, за да се вбеся!*

GENERAZOL – ГЕНЕРАЗОЛ

*Dowódców też nie warto kształcić – od czego strategina, **generazol**, taktydon, orderyl?*

*(...) за какво са тогава стратегинът, **генеразолът**, тактидонът, орденолът?*

GENUFLEKTOLINA – ПРЕКЛОНИН

*(...)z trudem powstrzymałem się, aby nie wpaść do mijanego farmakopeum, gdzie lud nabożnie klękał, jak tabaki zażywając **genuflektoliny**.*

*С мъка се съдържах да не нахлуя в изпречилото се пред мен фармацевтилице, където тълпата бе коленичила, нагълтала се с **преклонин**.*

GNAK – ПРЕПУСКВАЧ

*Umiem już poruszać się **gnakiem**.*

*Вече знам де се придвижвам с **препусквач**.*

*Zwiedzałem dziś miasto **gnakiem**.*

*Днес обиколих града с **препусквач**.*

GOMORYNKI – ГОМОРИНКИ

*(...) żadnych przewrotów na widoku, skoro mamy już rewoltal, opozycyjal w czopkach glicerynowych i ekstreminę, a pański doktor Hopkins reklamuje sodomastol i **gomorynki**.*

*Не се очакват никакви преврати, щом като разполагаме с бунтотал, опозиционал под формата на глицеринови свеещички и екстремин, а вашият доктор Хопкинс рекламира содомастол и **гоморинки** (...)*

GROBOT – ГРОБОТ

*Grabarzy nie ma już, zastępują ich **groboty**.*

*Гробари вече няма, вместо тях има **гроботи**.*

GROTECHA – ГРОТЕХА

*Ponadto drażni mnie w rewizji humorek, wic, satyra, nowoczesna **grotech**.*

*Освен това в ревизията ме дразнят лековатият хумор, вицовете, сатирата, съвременната **гротеха**.*

HALUCYNANT – ХАЛЮЦИНАТ

*Patrzcie go, **halucynanta**!*

*Я го вижте този **халюцинат**!*

HAPUNKTORY – ХАТОЧКЕНИ

*(...) gdy syntetyzowano maskony, to jest **hapunktory** – halucynogeny punktowe.*

*(...) когато са синтезирани масконите, тоест **хаточкени** – точковите халюциногени.*

HAPUNKTOWY – ХАТОЧКУВАН

*(...) czolgi latające, tak zwane latalerze, ale wszystkie **hapunktowe**.*

*(...) летящи танкове – така наречените летанкове, но всичко е **хаточкувано**.*

HEDONICZKA – ХЕДОСИЯ

*Żadnych śniadeł, paradyzjaków, galaretek lukseterninowych, rozbiłem wszystkie **hedoniczki**.*

*Никакви сънани, никакви парадизиаи и луксоетернинни желета; счупих всички **хедосии**.*

HEDONIDOL – ХЕДОНИДОЛ

***Hedonidol**, benefactoryna, empathian, euforasol, felicytol, altruizan, bonokaresyna i cała masa pochodnych!*

***Хедонидол**, филантропин, любинил, еуфоризол, фелицитол, алтруизан, бонокаризан и безброй много производни!*

HELLURIUM – ХЕЛУРИЙ

*Paradyzjaki dla dewotów, belzeban i **hellurium** dla masochistów...*

*Парадизиаи за набожните лицемери, велзевулан и **хелурий** за мазохистите...*

HERKULIDYNA – ХЕРКУЛИДИН

*Wziąwszy, dla wzmocnienia, łyżkę **herkulidyny** na cukrze (...)*

*След като се подсилих с лъжичка подсладен **херкулидин**, изпочупих всички бонбониери (...)*

HINTERNIZACJA – ХИНТЕРНИЗАЦИЯ

*(...) koncepcja **hinternizacji**, od nazwiska autora, Egoberta Hinterna (...)*

*Вижте, разработен е план, или по-скоро концепция за **хинтернизация**, по името на автора – Егоберт Хинтерн (...)*

HOMIKRIA – ХОМИКРИЯ

*Przewidywał ektogenezę, detaszyzm i **homikrię** powszechną.*

*Третият проект (...) предвиждаше ектогенезис, деташизъм и всеобща **хомикрия**.*

*W następnej dziesięciolatce **homikria** miała zlikwidować powszechny tłok.*

*През следващото десетилетие чрез **хомикрия** трябваше да се ликвидира всеобщата блъсканица (...)*

INFANTERIA – ИНФАНТАРИЯ

*(...) jako główną nagrodę na **infanterii** (loterii infantylnej, tj. dziecięcej)*

*(...)като се улучи най-голямата печалба на **инфантарията**, тоест – детската лотария.*

INKUBATOR – ИНКУБАТОР

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, **inkubatory**, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компутериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, **инкубаторите**, воботите (подводни роботи), а пътувите*

или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!

INTELEKTRONIKA – ИНТЕЛЕКТРОНИКА

*Historia **intelektroniki** notuje syntezę synsektów (sztucznych owadów), które jako programuchy na przykład były wliczane do arsenału zbrojeniowego.*

*Историята на **интелекtronиката** освещава и за синтез на синсектите (изкуствени насекоми), които като програмухи представлявали дори част от бойния арсенал.*

INTERFERENT – ИНТЕРФЕРЕНТ

*Boże, miałeś **interferenta**!*

*Боже Господи, имал си **интерферент**!*

*Jeśli dwa programy, nadawane przez dwie różne stacje satelitarne, interferują ze sobą długo, powstać może **interferent**, to jest mieszaniec, hybryd szeregu postaci scenicznych, czy innych osób występujących w rewizji.*

*Ако две програми, предавани от два различни сателита, продължително време интерферираат помежду си, може да се получи **интерферент**, тоест хибрид на няколко сценични образа, взимащи участие в ревизионното предаване.*

*Koleżanka Aileen miała **interferenta** z audycji paleontologicznej, przemieszanego z Neronet;*

*Приятелката на Ейлин веднъж имала **интерферент** от палеонтологично предаване, кръстоска с Нерон.*

*(...) łaknę wprost wizyty jakiegoś rewizyjnego **interferenta**(...)*

*(...) направо жадувам за появата на някой ревизионен **интерферент** (...)*

*Interflorentka. Proszę bardzo – to panna, która ma dziecko z **interferentem**, bo zabrał jej wianek.*

*Интерфлорентка. Ето – девойка, която има дете от **интерферент**, онтел цветето, тоест девствеността ѝ.*

INTERFLORENTKA – ИНТЕРФЛОРЕНТКА

Interflorentka. Proszę bardzo – to panna, która ma dziecko z interferentem, bo zabrał jej wianek.

Интерфлорентка. Ето – девойка, която има дете от интерферент, онтел цветето, тоест девствеността ѝ.

INWEKTOL – ОСКЪРБИНОВА КИСЕЛИНА

Oskarżyła mnie fałszywie, jakoby (..) nażarł się inwektolu.

*Обвини ме неоснователно, че съм се нагълтал преди срещата с **оскърбинова киселина** (това са нейните думи).*

INWERSYNA – ИНВЕРСИИ

(...) dzięki wprowadzeniu do atmosfery tysiąca ton inwersyny, preparatu, który odwraca o 180 stopni wszystkie doznania.

*(...) чрез разпръскване в атмосферата на хиляда тона **инверсин** – препарат, който преобръща усещанията на 180 градуса.*

Ponieważ jednak inwersyna działa na wszystkie doznania bez wyjątku (...)

*Но тъй като **инверсинът** въздейства върху всички емоции без изключение (...)*

JAJKONOSZ – ЯЙЦЕЛЪОН

Tytuł notatki miejskiej kroniki w „Heraldzie”: Od półmatka do półmatka. Mowa w niej o jakimś jajkonoszu, który pomylił jajnię.

*“От полумайка до полумайка”. Става дума за **яйцелъон**, който сбъркал яйника. Изписвам си от големия речник на Уебстър: полумайка (сравни полужена, полугъска) – една от двете жени, които колективно раждат дете.*

Jajkonosz – od (anachr.) listonosz. Euplanista dostarczający licencyjnych jajeczek ludzkich do domu.

***Яйцелъон** – от пощальон (анахр.) – евпланист, доставящ лицензионни човешки яйцеклетки по домовете.*

Jajkonosz przenosi jajeczka od półmatka do półmatka.

Яйцельонът пренася яйцеклетката от едната полумайка до другата.

JAJNIA – ЯЙНИК

*Tytuł notatki miejskiej kroniki w „Heraldzie”: Od półmatka do półmatka. Mowa w niej o jakimś jajkonoszu, który pomylił **jajnię**.*

*“От полумайка до полумайка”. Става дума за яйцельон, който сбъркал **яйника**.*

JELITORY – ЧЕРВАТОРИ

*Masowa produkcja miała dostarczyć na rynek **jelitorów**, manipulatorów, pedykulatorów oraz zwyczajnych torów, to jest szyn jakby kolejki domowej, po której same głowy mogłyby się toczyć dla rozrywki.*

*Масовото производство ще затрупа пазара с **черватори**, манипулатори, педикулатори и с най-обикновени коловози (...)*

KADAWERON – КАДАВЕРОН

*Tankony, **kadawerony**, bombony – stałe, ciekłe i gazowe.*

*Танкони, **кадаверони**, бомбони – твърди, течни и газообразни.*

KĄPUTER – КЪПЮТЪР

*Zresztą nie tam robota: mojak – to tylko **kąputer** (kąpielowy komputer).*

*Впрочем аз нямам робот, миякът е само **къпютър** (къпаелен компютър).*

KELPUTER – КЕНЛНЕРПЮТЪР

*(...) w restauracjach oblega gościa tłum usługowych **kelputerów** (...)*

*(...) посетителите в ресторантите биват посрещани от тълпа услужливи **келнерпютри**(...)*

KLIBISCYT – КЛИБИСЦИТ

*Był dopiero co **klibiscyt** w sprawie pogody wrześniowej.*

*Току-що се състоя **клибисцит** относно септемврийското време.*

KŁUSENNIK – СЪНКУЛАНТ

*Ostrzeżenie przed **kłusennikiem** – pokątnym sprzedawcą nie dopuszczonych do obrotu śnideł.*

*Предупреждение за действиата на **сънкулантите** – търговците на забранени сънани.*

KOMPOSTER – КОМПОСТЕР

*Elektronowy śmieciarz to **komposter**.*

*Електронният боклукчия е **компостер**.*

*Wezwany **komposter** wywozi potem trupcie (...)*

*После извиканият **компостер** извозва трупците (...)*

*(...) jeździł sunął ogromny **komposter** (...) razem z trupciami wrzucił do pojemnika staruszkę.*

*(...) по платното се движеше огромен **компостер**, който подхващаше със зъбците на своята кофа всичко, което му се изпречваше – заедно с трупците той хвърли в контейнера си и една безпомощна бабичка;*

KOMPOTER – КОМПОТЕР

*(...) inny do soków, galaretek, owoców – tzw. **kompoter** (...)*

*(...)един приготвя само печеното месо, друг соковете, желетата и плодовете (така нареченият **компотер**) (...)*

KOMPUNTER – КОМПУНТЕР

*Elektronowy śmieciarz to komposter. Wojskowy w randze podoficera – **kompunter**.*

Wiejski – cyfrun lub cyfrac.

*Електронният боклукчия е компостер. Военен в ранг подофицер е **компунтер**.*

Сеслкият робот е цифрун или цифрак.

KONGRESSYNY – КОНГРЕСИНИ

*Zamiast prac naukowych i obrad są **kongressyny** i dekongressyny (...)*

*Научните доклади и съвещания се заместват от **конгресини** и деконгресини (...)*

KONKUBINATOR – КОНКУБИНАТОР

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, **konkubinary**, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компутериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, **конкубинаторите**, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

KONSTRUKTOL – КОНСТРУКТОЛ

*Pierwszy od realnych zamówień, które go nie satysfakcjonowały, przeszedł na urbafantyngę i **konstruktol** buduje teraz całe miasta – urojone. Podobny był przebieg eskalacji u młodszego: liredyl, poemazyna, sonetal, i obecnie zamiast kreacją – zajmuje się łykaniem specyfików, też stracony dla świata.*

*Заради реални поръчки, които не го задоволявали, първият започнал да взема урбафантин и **конструктол** и сега строял цели градове – само че въображаеми. По същия начин протичала ескалация и при малкия: лиредил, поемазин, сонетал и сега вместо да твори гълтал психимикали, които винаги го откъсали от реалния свят.*

KONTESTAN – КОНТЕСТАН

*Dzieciom podają syropki ojcobijcze, potem, dla rozwoju osobowości dostają **kontestan** i protestolidynę, a dla uśmierzenia wznieconych porywów – sordyn i kooperantan.*

*На децата дават отцеубийствени сиропчета, после – за развиване на личността – **контестан** и протестолидин, а за обуздаване на пробудените пориви – субординал и кооперантон.*

KONTRPUTER – КОНТРАПЮТЪР

*(...) kto jest kompetentny w ściganiu i wykrywaniu milwersacji: **kontrputery**, czy superputery?*

(...)кой в края на краищата е компетентен по въпроса за преследването и разкриването на малверсациите – **контрапютрите** или суперпютрите?

KONTRAPUTER – КОНТРАПЮТЪР

*Korruptuter – przekupny, **kontraputer** (counterputer) – odyniec, niezdolny pracować z innymi.*

*Корумпютър означава продажен робот, **контрапютър** е темерут, неспособен да си сътрудничи с другите.*

KONWERTEK KREDYBILNY – ОБРАТИМ КРЕДИБИЛАН

*Któryś z gości (...) wrzucił mi do herbaty szczyptę **konwertku kredytilyny**.*

*Някой от гостите – само да знаех кой! – ми сипал в чая щипка **обратим кредибилян** (...)*

KOOPERANDOL – КООПЕРАНДОЛ

*Gdy skłócone rodziny, zażywszy **kooperandol**, godzą się (...)*

*Докато скаралите се семейства глътнат **кооперандол** и се помирят (...)*

KOOPERANTAN – КООПЕРАНТОН

*Dzieciom podają syropki ojcobijcze, potem, dla rozwoju osobowości dostają kontestan i protestolidynę, a dla uśmierzenia wznieconych porywów – sordyn i **kooperantan**.*

*На децата дават отцеубийствени сиропчета, после – за развиване на личността – контестан и протестолидин, а за обуздаване на пробудените пориви – субординал и **кооперантон**.*

KOPANDOL – УДРИНАЛ

*(...) przy czym prym miały wodzić **kopandol** i walina (...)*

*(...)особено опасни са **удриналът** и зъбодробинът)*

KOPCIĆ – КОПТИРАМ

*Mówi się teraz zwięźle: „tercić” i „**kopcić**”. Nie chwytam jednak znaczeniowej różnicy obu tych czasowników.*

Сега се говори много лаконично: “теракирам” и “**коптирам**”, но аз не схващам смисловата разлика между двата глагола.

KORUPTYSTYKA – КОРУПТИСТИКА

*Istnieją nowe gałęzie nauki – np. psychodietetyka i **koruptystyka**.*

*Появили са се нови научни дисциплини – например психодиетика и **коруптистика**.*

KORRUMPUTER – КОРУМПЮТЪР

***Korrumpiter** – przekupny, kontraputer (counterputer) – odyniec, niezdolny pracować z innymi.*

***Корумпютър** означава продажен робот, контрапютър е темерут, неспособен да си сътрудничи с другите.*

KREDYBILAN – КРЕДИБИЛАН

*Na półkach leżą pięknie opakowane argumentanki, **kredybilany**, multiplikol w omszałych gąsiorkach, ciżbina, purytacje i ekstazydy.*

*На рафтовете видях красиво пакетирани аргументан и **кредибилан**, мултипликол в потъмнели от времето шишенца, теснотин, пуританиди и екстазиди.*

*Jeżeli są dobre, parę kropel **kredybilanu**, jedno chluśnięcie w oczy – i z entuzjazmem zaakceptuję każde pana słowo (...)*

*Достатъчни са няколко капки **кредибилан**, едно-единствено пръскане в очите и аз с ентусиазъм ще одобря всяка ваша дума, ще ви уважавам и почитам.*

KREDYBILANOWY – КРЕДИБИЛАНОВ

*Może przejść projekt, który otrzyma wsparcie **kredybilanowe**.*

*Може да бъде приет проектът, който ще получи **кредибиланова** подкрепа.*

KREMOKRACJA – КРЕМОКРАЦИЯ

*(...) kremokrata – to dawniejsza slangowa, ale już powszechnie używana nazwa łapówkarza (smaruje się kremem, stąd **kremokracja** – korupcja).*

(...) *кремократ* е стар жаргонен израз, вече употребяван повсеместно вместо рушветчия (по асоциация с “да намажа” – обикновено се маже с крем, оттук – **кремокрация**, тоест корупция).

*Farmakokracja jest psychemokracją, opartą na **kremokracji**.*

Фармакокрацията е психимикрация, базираща се на **кремокрацията** – това е девизът на нашата нова ера.

KREMOKRATA – КРЕМОКРАТ

*Profut błędny lub niedoindeksowany szkodzi konkurencji tak samo, jak rekurencji; na takich profutach żerują **kremokraci**, dzięki pokątom, ryzykującym niewiele (...)*

Погрешната или недоиндексирана печилба вреди не само на конкуренцията, но и на рекуренцията; такива печилби са добре дошли за **кремократите** и то благодарение на въглиците, които нищо не рискуват (...)

(...) **kremokrata** – to dawniejsza slangowa, ale już powszechnie używana nazwa łapówkarza (smaruje się kremem, stąd kremokracja – korupcja).

(...) *кремократ* е стар жаргонен израз, вече употребяван повсеместно вместо рушветчия (по асоциация с “да намажа” – обикновено се маже с крем, оттук – **кремокрация**, тоест корупция).

KRETYNG – КРЕТИНГ

(...) *z jakiejś bocznej bramy waliły po szychcie pracery, pracuchy, **kretyni**, mikroboty, jezdnią sunął ogromny komposter (...) razem z trupcami wrzucił do pojemnika staruszkę.*

(...)от някаква странична врата се появиха, явно след смяна, работяхи и работянки, **кретинги** и микроботи;

KRETYN – ПРЕВЪРТИЛ

(...) *ale **kretyń** (pokretny robot) nigdy nie jest kretynem.*

(...) *a **превъртилт** (превъртлият робот) izobico nie e превъртял.*

KRYMINOL – КРИМИНОЛ

*W wypadkach najcięższych deliktów stosuje się jakiś **kryminol**.*

*При тежки престъпления се прилага **криминол**.*

*(...) policji nie ma, po co, jest **kryminol**;*

*Полиция няма – за какво е, щом има **криминол**?*

KRYPTOBELLINA – КРИПТОБЕЛИН

*Istniał aerosol – **kryptobellina** – o radykalnym działaniu wojennym; kto go łyknął sam biegł za postronkiem i wiązał się jak baran.*

*Появило се истинско свръхвъоръжение във вид на аерозоли – **криптобелин**; погълналият го сам тичал за въже и си вързал ръцете и краката като овен.*

KRYPTOCHEMOKRACJA – КРИПТОХИМИОКРАЦИЯ

*Wielki Boże, po raz pierwszy w historii...**kryptochemokracja**! (...)*

*Велики Боже, за първи път в историята...**криптохимиокрация**! (...)*

KURACHA – ОСНОВЕН РЕМОНТ

*Mnie ponadto jeszcze odmłodzono, no, rejuwenal, desenilizyny, panu to niepotrzebne, a ja, gdyby nie solidna **kuracha**, nie mógłbym już być będzieistą!*

*Отгоре на всичко ме и подмладиха, с реювенал и десенилизин (...) ако не беше **основният ремонт**, нямаше да бъда вече бѐдисторик!*

LAKTOFORY – ЛАКТОФОРИ

*(...) doceniam **laktofory**, którymi spryskuje się trawę na pastwisku, tak, że obraca się sama w serki (...)*

*Съзнавам неизбежността на прогреса и ценя високо **лактофорите**, с които се пръскат тревните площи за получаване на сирене..*

LATALERZE – ЛЕТАНКОВЕ

*(...) czolgi latające, tak zwane **latalerze**, ale wszystkie hapunktowe.*

*(...) летящи танкове – така наречените **летанкове**, но всичко е хаточкувано.*

LEMPART – ЛЕМПАРД

*Spośród zaprojektowanej fauny szczególnie udatne prezentowały się łapowce, **lemparty** oraz olbrzymi murawiec porosły murawą.*

Сред проектираната фауна особено сполучливи ми се сториха рушветките и лемпардите, както и огромният моравуняк, обрасъл с гъста морава.

LENISTRON – ЛЕНИСТРОН

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a **lenistrony**, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компютериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а **ленистроните**, обичаите им, самобитното им творчество!*

LEWAK – ЛЪВАК

*(...) świeżo przybyły z Afryki **lewak**, łowca syntetycznych lwów.*

*(...) току-що пристигнал от Африка **лъвак** – ловец на синтетични лъвове.*

LIBISCYT – ЛИБИСЦИТ

*Mieliśmy dzisiaj **libiscyt**: najpierw pokazano w rewizji różne typy kobiecej urody, potem odbyło się powszechne głosowanie.*

*Днес се състоя **либисцит** – отначало по ревизията показаха различни типове женска красота, след това се проведе всеобщо гласуване.*

LIREDYŁ – ЛИРЕДИЛ

*Pierwszy od realnych zamówień, które go nie satysfakcjonowały, przeszedł na urbafantynę i konstruktol buduje teraz całe miasta – urojone. Podobny był przebieg eskalacji u młodszego: **liredył**, poemazyna, sonetal, i obecnie zamiast kreacją – zajmuje się łykaniem specyfików, też stracony dla świata.*

*Заради реални поръчки, които не го задоволявали, първият започнал да взема урбафантин и конструктор и сега строял цели градове – само че въображаеми. По същия начин протичала ескалация и при малкия: **лиредил**, поемазин, сонетал и сега вместо да твори гълтал психимикали, които завинаги го откъсали от реалния свят.*

LUKSETERNINOWY – ЛУКСОЕТЕРНИНЕН

*Żadnych śniadeł, paradyzjaków, galaretek **lukseterninowych**, rozbiłem wszystkie hedoniczki.*

*Никакви сънани, никакви парадизиащи и **люксоетернинни** желета; счупих всички хедосии.*

LUMIENŃCE – ЛУМИНОДРАМОНТ

*Niezwykłe ciekawie zapowiadają się też **lumieńce**, które pochodzą ze skrzyżowania idei robaczka świętojańskiego, siedmiogłowego smoka i mamuta.*

*Безкрайно интересни биха били **луминодрамонтите** – хибриди от светулка, седмоглав дракон и мамонт.*

LUNAPARKINA – ЛУНАПАРКИН

*(...) dostaje pan z dyfuzera porcję pary karuzelowej czy **lunaparkiny** (...)*

*Може би заедно с входния билет получавате порция въртележкова пара или **лунапаркин**, което е рационално, понеже е много по-икономично.*

LYSSYNA – Ø

*(...) syntetyzowano z tychże ciał furyasol, **lyssynę**, sadystyzynę, flagellinę, agressium, frustrandol, amokolinę oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy biologicznej.*

(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, флагелин, агресин, депресин, амоколин и всякакви препарати от бойологичната група (те подбуждат към налитане на бой и гаври над околната среда – одушевена и неодушевена; особено опасни са удриналът и зъбодробинът)

ŁAPOWIEC – РУШВЕТКА

*Spośród zaprojektowanej fauny szczególnie udatne prezentowały się **łapowce**, lemparty oraz olbrzymi murawiec porosły murawą.*

*Сред проектираната фауна особено сполучливи ми се сториха **рушветките** и лемпардите, както и огромният моравуняк, обрасъл с гъста морава.*

ŁASKODAJNY – ОПРОЩАВАЩ ДУШАТА

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, **laskodajnych**, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и **опрощаваци душата** препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

ŁECHT – ЛАСК

*Gazety reklamują takie produkty jak ciotan, czujan, wanielacz, lechtomobil (lechtawka, **lecht**).*

*Вестниците рекламират продукти като лелян, будуван, ванилант, ласкомовил (ласкавка, **ласк**).*

ŁECHTAWKA – ЛАСКАВКА

*Gazety reklamują takie produkty jak ciotan, czujan, wanielacz, lechtomobil (**lechtawka**, lecht).*

*Вестниците рекламират продукти като лелян, будуван, ванилант, ласкомовил (**ласкавка**, ласк).*

ŁECHTOMOBIL – ЛАСКОМОБИЛ

*Gazety reklamują takie produkty jak ciotan, czujan, wanielacz, **lechtomobil** (lechtawka, lecht).*

*Вестниците рекламират продукти като лелян, будуван, ванилант, **ласкомовил** (ласкавка, ласк).*

MALWERSOR – МАЛБЕРСОР

*Tyle, że wycofuje się z użycia **malwersory** i mendaktory, więc maszyny cyfrowe, co w pozaprzeszłej dekadzie doprowadziły do kilku poważnych kryzysów ekonomicznych i politycznego przesilenia.*

*Преустановена е употребата на **малверсорите** и мендакторите – кибернетичните машини, които преди около двадесет години са предизвикали сериозни икономически и политически кризи.*

*Przypuszczam, że zapoczątkowały realizę afery mendaktorów i **malwersorów**, o których pan musiał słyszeć.*

*Допускам, че началото на реализата е било поставено от аферите на мендакторите и **малверсорите**, за които вероятно сте чували.*

MANIPULATORY – МАНИПУЛЯТОРИ (neologizm semantyczny)

*Masowa produkcja miała dostarczyć na rynek jelitorów, **manipulatorów**, pedykulatorów oraz zwyczajnych torów, to jest szyn jakby kolejki domowej, po której same głowy mogłyby się toczyć dla rozrywki.*

*Масовото производство ще затрупа пазара с черватори, **манипулатори**, педикулатори и с най-обикновени коловози (...)*

MASKONY – МАСКОНИ

*(...) gdy syntetyzowano **maskony**, to jest hapunktory – halucynogeny punktowe.*

*(...) когато са синтезирани **масконите**, тоест хаточкениите – точковите халюциногени.*

*Natomiast **maskony** świat fałszują!*

*Наркотиците не откъсват човека от света, (...) **Масконите** пък го фалишифицират.*

*Jak przyjmuje pan **maskony**? (..) Są w powietrzu, trwale rozpylane.*

*Как поглъщате **маскони** ли?*

***Maskony** działają niezawodnie, z jednym tylko wyjątkiem (...)*

***Масконите** действат безпогрешно, с едно-единствено изключение.*

(...) *jaki to wyjątek w działaniu **maskonów**?*

(...) *за какво изключение в действието на **масконите** споменахте (...)*

(...) *ponowilem pytanie o defekt **maskonów**.*

*При сбогуването отново запитам за дефекта на **масконите**.*

*Tichy – rzekł – musi pan zrozumieć, że ekspansją **maskonów** nie powoduje na razie specjalna perfidia...*

*Тихи – каза той, - разберете, експанзията на **масконите** не е предизвикана от нечие коварство...*

(...) *można albo sfalszować dokumentację, albo, o wiele łatwiej jeszcze, sfingować **maskonami**.*

*Документацията лесно може да се фалшифицира и още по-лесно – да се изопачи с помощта на **масконите**.*

(...) *w czasie wirowania fantazmaty, jakimi **maskon** zaćmiewa realność, ulegają przemieszczeniom.*

(...) *при въртенето фантазните видения, с които **масконът** рикрива реалността, се разместват (...)*

(...) *wystarczy nad wrzącym krajem rozpylić odpowiedni **maskon** (...)*

(...) *достатъчно е над размирната страна да се разпръсне десантен **маскон***

(...)

*Wszystko w **maskonach**?*

*И всичко благодарение на **масконите**?*

*Ale najgroźniejsze są te nowe **maskony**.*

*Но най-опасни са новите **маскони**.*

***Maskony** działają w ilościach miligramów (...)*

***Масконите** се употребяват в милиграми (...)*

*(...) znosi wpływ **maskonów** starszej daty (...)*

*(...) той отстранява влиянието на **масконите** с по-стара дата (...)*

*(...) byłby to więc (...) nie wytrzeźwiacz, lecz **maskon** zaprojektowany perfidnie (...)*

*В такъв случай това (...) не е изtrzeźwiciel, а коварно замислен **маскон**, камуфлиран субизtrzeźwiciel, тоест вълк в овча кожа!*

*W fazie drugiej znosi się radykalnie działanie wszystkich **maskonów** i neomaskonów.*

*През втората фаза действието на **масконите** и неомасконите напълно се отстранява.*

MELMENOLE – МЕЛМЕНОЛЕ

*(...) jeśli zważyć, że quartzupio, napój ze sfermentowanego soku rośliny **melmenole** (...)*

*Още повече, че в Костарикана картсупиото – напитка от ферментирал сок на растението **мелменоле** (...)*

MELOTROPINA KONCERTAZOŁOWA – КОНЦЕРТОЗОЛОВ МЕЛОТРОПИН

*(...) publiczności przychodzącej na prawykonanie do filharmonii, podsuwa się pod nos **melotropinę koncertazolową**.*

*(...) в носовете на слушателите, дошли във филхармонията за предпремиерно изпълнение, се впръсква **концертозолов мелотропин**.*

MENTAN – МЕМЕНТАН

*W siegarni delikatesowej widziałem freudyłki, **mementan**, monstradyne oraz szumnie reklamowany najnowszy preparat z grupy bylanków – autental.*

*В деликатесната гълтека видях фройдилки, **мементан**, монстрадина, както и шумно рекламирания най-нов препарат от групата на билтуратите – автентал. Той синтезира спомени за събития, които човек изобщо не е преживял.*

MEMNOLIZYNA – МЕМНОЛИЗИН

*Na szczęście istnieją środki przeczyszczające umysł i wyobraźnię. Np. **memnolizyna** czy amnestan.*

*За щастие съществуват средства, които пречистват ума и въображението. Например **мемнолизинът** или амнезтанът.*

- *I chcę pracować?*
- *Z największym zapalem, ponieważ dostają też dawkę sakryficyny. Praca jest tedy poświęceniem, czymś szczytnym; po zakończeniu dość łyku amnestanu czy **memnolizyny**, a wszystko, co się zobaczyło ulega zapomnieniu!*
- *И им се работи?*
- *Да, и то с най-голям ентузиазъм, понеже поглъщат доза сакрифицин. Трудът се превръща за тях в саможертва, с която се гордеят. След смяната – глътка амнестан или **мемнолизин**, и всичко видяно се забравя!*

MEMNOR – МЕМНОР

*Na głowie miał przystawkę pamięci, **memnor**, rodzaj przezroczystego kołpaka, w którym skakały prądy jak rój świetlików.*

*На главата му имаше **мемнор** – приставка за памет (прозрачен калпак, в който като светулки подскачаха електрически искри).*

MENDAKTOR – МЕНДАКТОР

*Tyle, że wycofuje się z użycia malwersory i **mendaktory**, więc maszyny cyfrowe, co w poprzedniej dekadzie doprowadziły do kilku poważnych kryzysów ekonomicznych i politycznego przesilenia.*

*Преустановена е употребата на малверсорите и **мендакторите** – кибернетичните машини, които преди около двадесет години са предизвикали сериозни икономически и политически кризи.*

*Przypuszczam, że zapoczątkowały realizę afery **mendaktorów** i malwersorów, o których pan musiał słyszeć.*

*Допускам, че началото на реализата е било поставено от аферите на **мендакторите** и малверсорите, за които вероятно сте чували.*

METAMORICA – МЕТАМОРИИ

*Ułożone są działowo: absolventia, teodictina, **metamorica** (...)*

Разпределени са по видове: абсолвентини, теодиктини, **метамории** (...)

MIESZKADEŁKO – АПАРТАМЕНТЧЕ

*Mat już **mieszkadelko** trzypokojowe na Manhattanie.*

*Вече си имам тристайно **апартаментче** в Манхатън.*

MIESZKADŁO – КЪЩА

*Jadam na mieście, czasem w **mieszkadle**.*

*Обядвам в града, понякога **вкъщи**.*

MIESZKADŁO – ЖИВАЛНЯ

***Mieszkadło** trzeba było jednak remontować.*

*Обаче **живалнята** трябвало да се ремонтира.*

*(...) spędziłem wieczór samotnie, w mieszkaniu, to jest **mieszkadle** (...)*

*(...) вечерта прекарах сам, в апартамента си, тоест в **живалнята**.*

*Nie z rozwidni – z mego **mieszkadła**, bo rewizor może działać też jako nadajnik.*

*Не в студиото, а в моята **живалня** (...)*

*Czy nawet w XXI wieku nie można porządnie izolować **mieszkadła**?*

*Нима и през XXI век в **живалнята** не може да се постигне достатъчна звукоизолация?*

MIKROBOT – МИКРОБОТ

*(...) z jakiejś bocznej bramy waliły po szychcie pracery, pracuchy, kretyngi, **mikroboty**, jezdnię sunął ogromny komposter (...) razem z trupcami wrzucił do pojemnika staruszkę.*

*(...)от някаква странична врата се появиха, явно след смяна, работяхи и работянки, кретинги и **микроботи**;*

MILWERSACJA – МАЛВЕРСАЦИЯ

*(...) kto jest kompetentny w ściganiu i wykrywaniu **milwersacji**: kontrputery, czy superputery?*

(...) кой в края на краищата е компетентен по въпроса за преследването и разкриването на **малверсациите** – контрапютрите или суперпютрите?

MINDNAPPING – МАЙНДНАПИНГ

*Główne delikty – to **mindnapping** (porwanie duchowe) (...)*

*Най-тежките престъпления са **майнднапингът** (духовното отвлечане) (...)*

***Mindnapping** bywa trudno wykrywalny.*

*Не е лесно да се открие **майнднапингът**.*

MIZERYKORDIAŁ – СЪСТРАДАЛ

*Widziałem nawet, jak sięgnął po **mizerykordiał** do kamizelki, ale powstrzymał się w pół drogi do niej, bo tak wybrzydzalem się na psychemikalia.*

*Видях дори как бръкна в джоба на жилетката си, за да извади **състрадал**, но се спря заради моята неприязън към психимикалите.*

MOJAK – МИЯК

*Zresztą nie tam robota: **mojak** – to tylko kąputer (kąpielowy komputer).*

*Впрочем аз нямам робот, **миякът** е само къпютър (къпаден компютър).*

Написах “мияк”, защото така се казва (...)

*Napisałem „**mojak**”, bo tak się teraz mówi.*

*Написах “**мияк**”, защото така се казва (...)*

MONSTRADYNA – МОНСТРАДИН

*W siegarni delikatesowej widziałem freudylki, mementan, **monstradyne** oraz szumnie reklamowany najnowszy preparat z grupy bylanków – autental.*

*В деликатесната гълтека видях фройдилки, мементан, **монстрадина**, както и шумно рекламирания най-нов препарат от групата на билтуратите – автентал. Той синтезира спомени за събития, които човек изобщо не е преживял.*

MULTIPLIKOL – МУЛТИПЛИКОЛ

*Na półkach leżą pięknie opakowane argumentanki, kredybilany, **multiplikol** w omszałych gąsiorkach, ciżbina, purytacje i ekstazydy.*

*На рафтовете видях красиво пакетиран аргументан и кредибилян, **мултипликол** в потъмнели от времето шишенца, теснотин, пуританиди и екстазиди.*

MULTYSCHIZOL – МУЛТИШИЗОЛ

*Pokazałem palcem kartkę, na której widniały słowa: „**multyschizol**”, „ciżbidek wielaniny”.*

*Професоре, надзърнах във вашите записки. Моля за извинение, но какво е това? – посочих листчето с думите “**мултишизол**”, “стеснин на множелина”.*

MURAWIEC – МОРАВУНЯК

*Spośród zaprojektowanej fauny szczególnie udatne prezentowały się łapowce, lemparty oraz olbrzymi **murawiec** porosły murawą.*

*Сред проектираната фауна особено сполучливи ми се сториха рушветките и лемпардите, както и огромният **моравуняк**, обрасъл с гъста морава.*

MYĆ – МИЯ

*Ale także pruć – prydło, **myć** – mydło, bać – badło.*

*А така също: пера – перачене, **мия** – миячене, страхувам се – страхище.*

Понятие си нямам какво означават (...)

MYDŁO – МИЯЧЕНЕ

*Ale także pruć – prydło, myć – **mydło**, bać – badło.*

*А така също: пера – перачене, мия – **миячене**, страхувам се – страхище.*

Понятие си нямам какво означават (...)

MYSIEL – МИСЕЛ

*„Myślarz”, „myślant”, „myśliny”, „**mysiel**”, „myśl główna”, czyli „dyszłowa”, „myszlina – dyszlina”.*

“Мислец”, “мислант”, мислини”, “**мисел**”, “основна мисъл”, тоест теглеца, оттук “мислич” – “теглич”.

MYSZLINA – DYSZLINA – МИСЛИЧ - ТЕГЛИЧ

„*Myślarz*”, „*myślant*”, „*myśliny*”, „*mysiel*”, „*myśl główna*”, czyli „*dyszlowa*”, „*myszlina – dyszlina*”.

“Мислец”, “мислант”, мислини”, “мисел”, “основна мисъл”, тоест теглеца, оттук “мислич” – “теглич”.

MYŚLARZ – МИСЛЕЦ

„*Myślarz*”, „*myślant*”, „*myśliny*”, „*mysiel*”, „*myśl główna*”, czyli „*dyszlowa*”, „*myszlina – dyszlina*”.

“**Мислец**”, “мислант”, мислини”, “мисел”, “основна мисъл”, тоест теглеца, оттук “мислич” – “теглич”.

MYŚLANT – МИСЛАНТ

„*Myślarz*”, „***myślant***”, „*myśliny*”, „*mysiel*”, „*myśl główna*”, czyli „*dyszlowa*”, „*myszlina – dyszlina*”.

“Мислец”, “**мислант**”, мислини”, “мисел”, “основна мисъл”, тоест теглеца, оттук “мислич” – “теглич”.

MYŚLINY – МИСЛИНИ

„*Myślarz*”, „*myślant*”, „***myśliny***”, „*mysiel*”, „*myśl główna*”, czyli „*dyszlowa*”, „*myszlina – dyszlina*”.

“Мислец”, “мислант”, **мислини**”, “мисел”, “основна мисъл”, тоест теглеца, оттук “мислич” – “теглич”.

MYŚLIWY – ЛОВЕЦ (neologizm semantyczny)

Myśliwy – plagiator cudzych pomysłów.

Ловец – плагиатор на чужди идеи.

MYŻŃ – НИЛИЧНОСТ

Ja. Jażń. Ty. Tyżń. My. **Myżń**.

И така, аз – личност. Ти – тиличност. Ние – **ниличност**.

*Po wtóre – **myżń**. (...) Jest to świadomość zbiorowa. No, na przykład przy silnym rozszczepieniu osobowości.*

*Второ – **ниличност**. Много интересно. Това е множествено съзнание. На пример при силно разпадане на личността.*

*To już nie jażń wtedy, lecz **myżń**.*

*И тогава говорим не за една личност, а за **ниличност**.*

NADGROBOT – ГРОБОТ

***Nadgrobot** tłumaczył się gęsto, że to wybryk jakiegoś chama.*

***Гроботът** се чудеше как да се извини – било номер на някакъв хама.*

NADYMAK – НАДУВАЧ

*(...) mógłbym wszak kupić **nadymaka**.*

*(...) бих могъл например да купя **надувач**.*

NADYMANKA – НАДУВАНКА

*Bohater ma coś z **nadymanką** (są dwa rodzaje: kasetowe i perwertynki).*

*Героят влиза в любовни отношения с **надуванка** (има два вида – касетни и перверзийни).*

*Wiem już, co to **nadymanka**, ale nie wiem, jak się ocenia taki związek (...) Czy znęcanie się nad **nadymanką** (...) jest (...) naganne moralnie?*

*Вече знам, какво е **надуванка**, но не зная как да се отнасям към подобна връзка (...) Дали да се гавриш с **надуванка** (...) е аморално?*

*Z **nadymanką** na erotocyklu – sensacyjny dramat, który zaczynał się tym, że w ciemnym bistrze siedziało paru uchylców.*

*“С **надуванка** на ероциклет” – криминална драма, която започва как в тъмно бистро седи компания работоотклонячи.*

*Dyrekcja (...) spała (...) na namuchiwanym fotelach (stąd **nadymanki!**)*

*Дирекцията (...) спеше (...) върху надуваемите фотьойли (ето откъде ми бяха хрумнали **надуванките!**)*

NEKRYNOWY – ПОГРЕБАЛЕН

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozylowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść **nekrynowa** ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и **погребалният крем** ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобожже!*

NEOMASKONY – НЕОМАСКОНИ

*W fazie drugiej znosi się radykalnie działanie wszystkich maskonów i **neomaskonów**. През втората фаза действието на масконите и **неомасконите** напълно се отстранява.*

*(...) dostarcza im fałszywych środków (...) zawierających **neomaskony** (...)*

*(...) ги снабдява с фалииви противоилузионни средства, съдържащи **неомаскони**.*

NEOMASKONY – СУПЕРМАСКОНИ

*Wszystko to trzeba osłaniać i właśnie temu służą **neomaskony**.*

*Всичко това трябва да се прикрива, ето защо са необходими **супермасконите**.*

NEOSUPERMASKONY – НЕОСУПЕРМАСКОНИ

*Wymagają one stosowania dehalucynin, **neosupermaskonów**, fiksatorów (...)*

Налага се да се използват дехалюцинини, **неосупермаскони** и фиксатори, но резултат е съмнителен.

NIEBYLINA – ЗАБРАВИН

*Poradził mi zmianę wiktę i zapisał **niebylinę** z pietalem.*

*Посъветва ме да променя режима си на хранене и ми предписа **забравин** и съжалин.*

NIEROBOT – НЕРОБОТ

*(...) z defektem fabrycznym, lecz nie wycofany przez wytwórcę, więc właściwie **nierobot**.*

*(...) с фабричен дефект, но неприет обратно от производителя въпреки рекламацията, тоест фактически **неробот**.*

*Na rogach stało sporo uchylców i **nierobotów** (...)*

*По кръстовищата стояха множество работоотклонячи и **нероботи**;*

NIRVANUM KOSMOZYLOWE – КОСМОЗИЛОВ НИРВАНИУМ

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, **nirvanium kosmozyłowe**, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, **космозилов нирваниум** или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

NITRODAZYŁKOWY – НИТРОПАКОСТЕН

*To jest antych, z grupy osykanów, potężny środek przeciwpyschemiczny, pochodna **nitrodazyłkowa** peiotropiny.*

*Това е свестин от групата на отрезвините, силно антипсихимическо средство, **нитропакостно** производно на злобина.*

NOGAĆ TAM! – КРАКИРАЙ ТАМ!

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. **Nogać tam!** Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. **Кракирай там!** Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

NOGAM – КРАКИВАМ

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! **Nogam?** Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. **Кракивам?** Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

NOGANT – КРАКАНТ

*Co idzie z nogi? **Nogant.** Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? **Кракант.** Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

NOGAŚ – КРАКЧО

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiел, ewentualnie kogiел – nogiел. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! **Nogaś!** Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! **Кракчо.** Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

NOGIEL – КРАКЕЛ

*Co idzie z nogi? Nogant. **Nogiел**, ewentualnie kogiел – **nogiел**. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. **Кракел**, евентуално **кракел**-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

*Jeżeli nogizm zwycięży, powstaną takie obiekty, które będą się nazywały **nogiел**, noginia i tak dalej.*

*Ако кракизмът победи, ще се появят и такива обекти, които ще се наричат **кракел**, кракия и т.н.*

NOGIER – КРАКЕР

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiел, ewentualnie kogiел – nogiел. **Nogier**, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. **Кракер**, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

NOGINIA – КРАКИНЯ

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, **noginia**, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, **кракия**, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

*Jeżeli nogizm zwycięży, powstaną takie obiekty, które będą się nazywały nogiel, **noginia** i tak dalej.*

*Ако кракизмът победи, ще се появят и такива обекти, които ще се наричат кракел, **кракия** и т.н.*

NOGISTA – КРАКИСТ

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? **Nogista**. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. **Nogista**. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? **Кракист**. Видяхте ли, стигнахме до нещо. **Кракист**. Кракистика.*

*Więc co znaczy **nogista**?*

*И все пак, какво означава **кракист**?*

*Niemniej takie sławy jak profesor Hatzelklatzer czy Foeshbeene są **nogistami**.*

*Обаче такива знаменитости като професор Хатцелклатцер и Фьошбин са **кракисти**.*

NOGISTYKA – КРАКИСТИКА

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. **Nogistyka**.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. **Кракистика**.*

*Mogą zdobyć sens jeśli **nogistyka** i **nogizm** się przyjmą.*
*(...) ако **кракистиката** и кракизмът се възприемат.*

NOGIZM – КРАКИЗЪМ

*Mogą zdobyć sens jeśli **nogistyka** i **nogizm** się przyjmą.*
*(...) ако кракистиката и **кракизмът** се възприемат.*

***Nogizm** – to najnowsza koncepcja, nowy kierunek autoewolucji człowieka, tak zwany *homo sapiens monopedes*.*

***Кракизмът** е най-новата концепция, съвременно течение в автоеволюцията на човека, на така наречения *homo sapiens monopedes*.*

*Jeżeli **nogizm** zwycięży, powstaną takie obiekty, które będą się nazywały nogiel, noginia i tak dalej.*

*Ако **кракизмът** победи, ще се появят и такива обекти, които ще се наричат кракел, кракия и т.н.*

NOGLIĆ – КРАКИРАМ

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, **noglić** i nożyć się. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, **кракирам** и кракувам се. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

NOŻYĆ SIĘ – КРАКУВАМ СЕ

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i **nożyć się**. Roznożenie. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и **кракувам се**. Разкракуване. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

ОСУКАН – ОТПРЕЗВИН

*Zawsze noszę ze sobą **осукан**.*

*Винаги нося със себе си **отрезвин**.*

*(...) pisze (...) że mój preparat, ten, który i pan zażywał, nie jest autentycznym **осуканет**.*

*(...) пише (...), че моят препарат, който и вие пробвахте, не е истински **отрезвин**.*

ОСУКАНЫ – ОТПРЕЗВИНИ

*To jest antych, z grupy **осуканów**, potężny środek przeciwpsychemiczny, pochodna nitrodazyłkowa peiotropiny.*

*Това е свестин от групата на **отрезвините**, силно антипсихимическо средство, нитропакостно производно на злобина.*

*(...) próbki (...) z grupy **осуканów** (...)*

*(...)пробни дози на наскоро синтезирани вещества от групата на **отрезвините**(...)*

*Rzeczowidztwo to prawo i możliwość dysponowania **осуканami** w celu ustalania, jak mają się rzeczy naprawdę.*

*Действиждането е право и възможност да разполагаш с **отрезвини** с цел да знаеш как изглежда всичко в действителност.*

ODMROŻENIEC – РАЗМРАЗЕНЕЦ

*Tak i **odmrożeńca** (...) przysposabia się na raty do nieznanego mu świata.*

*Точно така и **размразенеца** (...) го въвеждат постепенно в непознатия свят.*

*Jest ich wiele – różnych, ale nie w rewitarium – aby nie płoszyć **odmrożeńców**.*

*Много са, най-различни, но не и в ревитариума – за да не се плашат **размразенците**.*

*Myślę, że jednak **odmrożeńcy** budzą jakieś skryte resentymenty w społeczeństwie (...)*

*Мисля обаче, че **размразенците** пробуждат в обществото скрита антипатия (...)*

ODWRACACZ – ОБРЪЩАТЕЛ

*Jest to **odwracacz** czasu subiektywnego.*

*(...) **обръщател** на субективното течение на времето.*

OJCOWICZY – ОТЦЕУБИЙСТВЕН

*Dzieci dostają lizaki **ojcobijcze**, by wyladować resentymenty.*

*Още от деца. Те получават **отцеубийствени** бонбони за успокояване на браздабните емоции.*

*Dzieciom podają syropki **ojcobijcze**, potem, dla rozwoju osobowości dostają kontestan i protestolidynę, a dla uśmierzenia wznieconych porywów – sordyn i kooperantan.*

*На децата дават **отцеубийствени** сиропчета, после – за развиване на личността – контестан и протесталидин, а за обуздаване на пробудените пориви – субординал и кооперантон.*

OPOZYCJONAL – ОПОЗИЦИОНАЛ

*(...) żadnych przewrotów na widoku, skoro mamy już rewoltal, **opozycyjnal** w czopkach glicerynowych i ekstreminę, a pański doktor Hopkins reklamuje sodomastol i gomorynki.*

Не се очакват никакви преврати, щом като разполагаме с бунтотал, **опозиционал** под формата на глицеринови свецички и екстремин, а вашият доктор Хопкинс рекламира содомастол и гоморинки (...)

OPTYMISTAN – ОПТИМИСТАН

(...) wówczas otrzymywałby pan niezbędne dawki **optymistanu**, serafinoli, i byłby pan w wyśmienitym humorze.

(...) тогава ще получавате необходимите дози **оптимистан** и серафинол, а настроените ви ще е чудесно.

ORDERYL – ОРДЕНОЛ

Dowódców też nie warto kształcić – od czego strategina, generazol, taktydon, **orderyl**?

(...) за какво са тогава стратегинът, генеразолът, тактидонът, **орденолът**?

ORMUZDAL – ОРМУЗДАЛ

(...) jest tam christina i antichristina, **ormuzdal**, arymanol, czopki – eutopki, razkożianek mortyny, buddyn, perpetuan i sakrantal.

Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, **ормуздал**, ариманол, нирванки, антимортин, будан, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).

ORTOGRAFINA – ОРТОГРАФИН

To był skutek **ortografiny**. Za błyskawiczną naukę pisania przyszło tym zapłacić.

От тридесет години насам вече всички имат опашки. Следствие на **ортографин**.

ORTOGRAFINOWY – ПРАВОПИСЕН

Dzieci uczą się czytania i pisania dzięki syropkom **ortografinowym**.

Децата се учат на четмо и писмо благодарение на **правописни** сиропи.

OSPANKA MUTANGA – ЛЕЖАНКАТА НА МУТАНГА

*Notabene: **ospanka mutanga** nie jest to ospianka jakiegoś mustanga, lecz kochanka człowieka, który dzięki programowanej mutacji przyszedł na świat z mistrzowską umiejętnością argentyńskiego tańca.*

*Между другото “**лежанката на мутанга**” не е място за спане на мустанг, а любовница на човек, който благодарение на програмирана мутация се е появил на бял свят с вроденото умение да танцува аржентинско танго.*

PAŁACOWAĆ – ДВОРЦУВАМ

*Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: pojąt, wcier, trzywina, samiczniak, **pałacować**, bodolić, pałcić, syntać.*

*Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, внедрец, тривина, самичняк, **дворцувам**, бодовам, пръчкувам, синтирам.*

PAŁCIĆ – ПРЪЧКУВАМ

*Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: pojąt, wcier, trzywina, samiczniak, pałacować, bodolić, **pałcić**, syntać.*

*Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, внедрец, тривина, самичняк, дворцувам, бодовам, **пръчкувам**, синтирам.*

PARIEŻÓWKA – ПУШКА “АНТИПАПА”

*(...) spytał, jak oceniam jego **parieżówkę**.*

*(...) ме запитва какво ще кажа за неговата **пушка “антипапа”**.*

PARADYZJAK – ПАРАДИЗИАК

*Żadnych śniadeł, **paradyzjaków**, galaretek lukseterninowych, rozbiłem wszystkie hedoniczki.*

*Никакви сънани, никакви **парадизиаки** и луксоетернинни желета; счупих всички хедосии.*

***Paradyzjaki** dla dewotów, belzeban i hellurium dla masochistów...*

***Парадизиаки** за набожните лицемери, велзевулан и хелурий за мазохистите...*

PECCATOL – ГРЯХОГОН

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, **peccatol**, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, **гряхогон**, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаса. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

PEDERASTWA – ПЕДЕРАСТВА

*Do tego pokoju zagląda przez okno duży ptak o smutnych oczach, bardzo dziwny ponieważ na kółkach. Komputer twierdzi, że nazywa się **pederastwa**.*

*В стаята ми наднича през прозореца голяма птица с печални очи, много странна – на колелца. Компютърът твърди, че я наричат **педераства**.*

PEDYKULATORY – ПЕДИКУЛАТОРИ

*Masowa produkcja miała dostarczyć na rynek jelitorów, manipulatorów, **pedykulatorów** oraz zwyczajnych torów, to jest szyn jakby kolejki domowej, po której same głowy mogłyby się toczyć dla rozrywki.*

*Масовото производство ще затрупа пазара с черватори, манипулатори, **педикулатори** и с най-обикновени коловози (...)*

PEIALTRYNA – ЗЛОДЕИНИ

*Jesteśmy wyzwoleni – dzięki sentezie i **peialtrynom**.*

*Свободни сме – благодарение на синтезата и **злодеините**.*

PEIOTRON – ПЕЙОТРОН

*Być może, zrazu wypadnie nawet uruchamiać **peiotrony** (pogarszające warunków życiowych).*

*Може би дори отначало ще трябва да се задействат **пейотроните** (влошителите на битовите условия).*

PEIOTROPINA – ЗЛОБИН

*To jest antych, z grupy osykanów, potężny środek przeciwpyschemiczny, pochodna nitrodazytkowa **peiotropiny**.*

*Това е свестин от групата на отрезвините, силно антипсихимическо средство, нитропакостно производно на **злобина**.*

PEJ – БЕДКА

*Moje projekty mierzy się w **pejach**. Jeden **pej**, to przykrość, jakiej doznaje pater familias, gdy rodzinę – sześćoosobówkę – kończą tu na oczach.*

*Моите проекти се измерват в **бедки**. Една **бедка** е количеството мъка, която изпитва pater familias, когато ликвидират шестчленното му семейство пред неговите собствени очи.*

PENCYK – ПЕНЦИК

*Енцык – por. **пенцык**, patrz też pod Watykan*

*(...) енцик (вж. **пенцик**, а така също Ватикан).*

PERPETUAN – ПЕРПЕТОАН

*(...) jest tam christina i antichristina, ormuzdal, arymanol, czopki – eutopki, razkozianek mortyny, buddyn, **perpetuan** i sakrantal.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, ормуздал, ариманол, нирванки, антимортин, будан, **перпетоан** и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).*

PERWERTYNKA – ПЕРВЕРЗИЙНА НАДУВАНКА

*Bohater ma coś z nadymanką (są dwa rodzaje: kasetowe i **perwertynki**)*

*Героят влиза в любовни отношения с **надуванка** (има два вида – касетни и **перверзийни**).*

PIETAL – СЪЖАЛИН

*Poradził mi zmianę wikt i zapisał niebylinę z **pietalem**.*

*Посъветва ме да променя режима си на хранене и ми предписа забравин и **съжалин**.*

PIRATRON – ПИРАТРОН

*Natomiast **piratronów** nigdy nie było; jest to zwykłe zmyślenie.*

*А **пиратрони** никога не е имало, те са чиста измислица.*

PODPAŁACOWAĆ – ПОДДВОРЦУВАМ

*Popałacować, **podpałacować**, przepałacować – chwilowo mieć (nie: wypaść) pałac.*

*Подворцувам, **поддворцувам**, предворцувам – временно имам (но без да наемам) дворец.*

POEMAZYNA – ПОЕМАЗИН

*Pierwszy od realnych zamówień, które go nie satysfakcjonowały, przeszedł na urbafantynę i konstruktor buduje teraz całe miasta – urojone. Podobny był przebieg eskalacji u młodszego: liredyl, **poemazyna**, sonetal, i obecnie zamiast kreacją – zajmuje się tykaniem specyfików, też stracony dla świata.*

*Заради реални поръчки, които не го задоволявали, първият започнал да взема урбафантин и конструктор и сега строял цели градове – само че въображаеми. По същия начин протичала ескалация и при малкия: лиредил, **поемазин**, сонетал и сега вместо да твори гълтал психимикали, които завинаги го откъсали от реалния свят.*

POJĄT – СХВАТЛИВЕЦ

*Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: **pojął**, wcier, trzywina, samiczniak, pałacować, bodolić, palcić, syntać.*

*Записвам си непознати думи, както съм ги чул: **схватливец**, внедрец, тривина, самичняк, дворцувам, бодовам, пръчкувам, синтирам.*

РОКАТ – БГЛЯК

*Profut błędny lub niedoindeksowany szkodzi konkurencji tak samo, jak rekurencji; na takich profutach żerują kremokraci, dzięki **pokaťom**, ryzykującym niewiele (...)*

*Погрешната или недоиндексирана печилба вреди не само на конкуренцията, но и на рекуренцията; такива печилби са добре дошли за кремократите и то благодарение на **бгляците**, които нищо не рискуват (...)*

***Pokať** lub wciер to robot uchodzący за człowieka, „wcierający się” w ludzkie środowisko.*

***Бглякът** (или внедренецът) е робот, който се прави на човек и се “внедрява” в човешкото общество.*

ПОРАЉАСОВАЌ – ПОДВОРЦУВАМ

***Poralасować**, podpalасować, przepalасować – chwilowo mieć (nie: wypaјać) pałас.*

***Подворцувам**, поддворцувам, предворцувам – временно имам (но без да наемам) дворец.*

A ja myślałem, że żyję w raju, w którym każdy może sobie „poralасować”!

A аз смятах, че живея в рай, където всеки може да си “подворцува”!

POPŁÓDNIA – ПЛОДОНОСКА

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner’a. „Wszechśmiot”, „porodzianka”, „cudziniec”, „cudzinka”. (...) „**Popłódnia**”, „wykapanek”, „wykapanka”. „Porodzystka” – rekordzistka porodowa?*

*(...) надзърнах в бележките на професора. “Вселенобоклук”, “породенка”, “чуждинник”, “чуждинка”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “**Плодоноска**”, “изкапник”, “изкапничка”. “Породьорка” – майка-рекордьорка? Ами да, при наличието на демографски взрив сигурно е така.*

POREWIDENTKA – РЕВИПОДЕНКА

*Zapewne będzie się mówiło: porodzianka – lub porodzianka rewizyjna, w skrócie – **porewidentka**.*

Сигурно ще се казва “породенка” или “ревизионна породенка”, съкратено “ревиподенка”.

PORODZIANKA – ПОРОДЕНКА

*Zapewne będzie się mówiło: **porodzia** – lub **porodzia** rewizyjna, w skrócie – porewidentka.*

Сигурно ще се казва “**породенка**” или “ревизионна **породенка**”, съкратено “ревиподенка”.

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner. „Wszechśmiot”, „**porodzia**”, „cudziniec”, „cudzinka”. (...) „Popłódnia”, „wykapanek”, „wykapanka”. „Porodzistka” – rekordzistka porodowa?*

*(...) надзърнах в бележките на професора. “Вселенобоклук”, “**породенка**”, “чуждинник”, “чуждинка”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “Плодоноска”, “изкапник”, “изкапничка”. “Породьорка” – майка-рекордьорка? Ами да, при наличието на демографски взрив сигурно е така.*

PORODZISTKA – ПОРОДЬОРКА

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner. „Wszechśmiot”, „porodzia”, „cudziniec”, „cudzinka”. (...) „Popłódnia”, „wykapanek”, „wykapanka”. „**Porodzistka**” – rekordzistka porodowa?*

*(...) надзърнах в бележките на професора. “Вселенобоклук”, “породенка”, “чуждинник”, “чуждинка”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “Плодоноска”, “изкапник”, “изкапничка”. “**Породьорка**” – майка-рекордьорка? Ами да, при наличието на демографски взрив сигурно е така.*

PORUB – ПЪТУВ

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a **poruby**, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компютериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а **пътувите** или **пътеваците**, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

PORUBCZAK – ПЪТЕБАК

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli **porubczaki** (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компютериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а **пътувите** или **пътеваците**, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

POZŁOCZYNIĆ – ПРАВЯ ЛОШОТИИ

*Każdy chce **pozłoczynić**, ale tak, żeby tego się nie wstydził.*

*Всеки иска да **прави лошотии**, но така, че да не се срамува от тях.*

PÓŁMATEK – ПОЛУМАЙКА

*Tytuł notatki miejskiej kroniki w „Heraldzie”: Od **półmatka** do **półmatka**. Mowa w niej o jakimś jajkonoszu, który pomylił jajnię.*

***Półmatek**, jak półbabeł, półgęsek. Jedna z dwu kobiet, kolektywnie wydających na świat dziecko.*

*Заглавие на бележка в градската хроника на “Хералд”: “От **полумайка** до **полумайка**”. Става дума за яйцельон, който сбъркал яйника. Изписвам си от големия речник на Уебстър: **полумайка** (сравни полужена, полугъска) – една от двете жени, които колективно раждат дете.*

*Jajkonosz przenosi jajeczka od **półmatka** do **półmatka**.*

*Яйцельонът пренася яйцеклетката от едната **полумайка** до другата.*

PRACER – РАБОТЯХА

*(...) z jakiejś bocznej bramy waliły po szychcie **pracery**, **pracuchy**, **kretyngi**, **mikroboty**, **jezdnią** sunął ogromny komposter (...) razem z trupciami wrzucił do pojemnika staruszkę.*

*(...)от някаква странична врата се появиха, явно след смяна, **работяхи** и **работянки**, **кретинги** и **микроботи**;*

PRACUCH – РАБОТЛИВ

*Tylko prymitywny robot może być **pracuchem** (...)*

*Само примитивният робот може да бъде **работлив** (...)*

PRACUCH – РАБОТЯНКА

*(...) z jakiejś bocznej bramy waliły po szychcie **pracery**, **pracuchy**, **kretyngi**, **mikroboty**, **jezdnią** sunął ogromny komposter (...) razem z trupciami wrzucił do pojemnika staruszkę.*

*(...)от някаква странична врата се появиха, явно след смяна, **работяхи** и **работянки**, **кретинги** и **микроботи**;*

PREBOTYNID INFLORYZUJĄCY – ИНФЛОРИЗИРАЩ ПРЕБОТИНИД

*(...) czuć się, żółciem, mrówką, bożą krówką, a nawet jaśminem, przy pomocy **prebotynidu infloryzującego** (...)*

*Сигурно ви е известно, че благодарение на зооморфините човек може за известно време да стане, тоест да се почувства, костенурка, мравка, калинка или дори ясмин с помощта на **инфлоризиращ преботинид**.*

PRECZAN – ПРОГОНИН

*Niepotrzebny mi protestal ani **preczan**.*

*Не ми трябва нито протестал, нито **прогонин**.*

PROGRAMUCHY – ПРОГРАМУХИ

*Historia intelektroniki notuje syntezę synsektów (sztucznych owadów), które jako **programuchy** na przykład były wliczane do arsenału zbrojeniowego.*

Историята на интелектрониката осведомява и за синтез на синсектите (изкуствени насекоми), които като **програмухи** представлявали дори част от бойния арсенал.

PROKURETEREK – ПРОКУМИПЮТЪР

(...) *ten egzoskielecik znajduje się pod trwałą kontrolą **prokureterka** (mikrokomputera jurydycznego)*

(...) *този екзоскелет е под непрекъснатия контрол на зашит в дрехата **прокумпютър** (прокурорски микрокомпютър).*

PROFUT – ПЕЧИЛБА

***Profut** błędny lub niedoindeksowany szkodzi konkurencji tak samo, jak rekurencji; na takich **profutach** żerują kremokraci, dzięki pokątom, ryzykującym niewiele (...)*

*Погрешната или недоиндексирана **печилба** вреди не само на конкуренцията, но и на рекуренцията; такива **печилби** са добре дошли за кремократите и то благодарение на ъгляците, които нищо не рискуват (...)*

PROFUT – ПРОГНОЗА

*Futurolog stawia **profuty** (prognozy), a ja zajmuję się teorią.*

*Футурологът подготвя **прогнози**, а аз се занимавам с теория.*

PROSTYTUANTA – ПРОСТИТУАНТА

*Zapewniam pana, że dysponujemy już przebogatym materiałem. Ot taka **prostytuanta** – od konstytuanty – to otwiera całe uniwersum nowej obyczajowości!*

*Уверявам ви, вече сме събрали много богат материал. Например **проституанта** от конституанта – разтваря се цяла вселена на бъдещата нравственост!*

PROTESTAL – ПРОТЕСТАЛ

*Niepotrzebny mi **protestal** ani preczan.*

*Не ми трябва нито **проместал**, нито прогонин.*

PROTESTOLIDYNA – ПРОТЕСТОЛИДИН

*Dzieciom podają syropki ojcobijcze, potem, dla rozwoju osobowości dostają kontestan i **protestolidynę**, a dla uśmierzenia wznieconych porywów – sordyn i kooperantan.*

*На децата дават отцеубийствени сиропчета, после – за развиване на личността – контестан и **протестолидин**, а за обуздаване на пробудените пориви – субординал и кооперантон.*

PRURYTALNY – ПРУРИТАЛЕН

*Był to zwykły śwędor, ja zaś niechcący uruchomiłem “**Prurytalne scherzo**” Uascotiana.*

*Оказа се, че касетофонът бил най-обикновен сърбежол, а аз без да искам съм включил “**Пруритално скерцо**” от Уаскотиан.*

PRYĆ – ПЕРА

*Ale także **pryć** – prydło, myć – mydło, bać – badło.*

*А така също: **пера** – перачене, мия – миячене, страхувам се – страхище. Понятие си нямам какво означават (...)*

PRYDŁO – ПЕРАЧЕНЕ

*Ale także **pryć** – **prydło**, myć – mydło, bać – badło.*

*А така също: пера – **перачене**, мия – миячене, страхувам се – страхище. Понятие си нямам какво означават (...)*

PRZECIWPSYCHEMICZNY – АНТИПСИХИМИЧЕСКИ

*To jest antych, z grupy osykanów, potężny środek **przeciwpshemiczny**, pochodna nitrodazyłkowa peiotropiny.*

*Това е свестин от групата на отрезвините, силно **антипсихимическо** средство, нитропакостно производно на злобина.*

PRZELIZAĆ – ИЗЛИЖА

*Proszę, może pan siądzie i **przełiże** te materiały.*

*Ако искате, седнете тук и **излижете** тези материали.*

PRZEPALAĆCOWAĆ – ПРЕДВОРЦУВАМ

*Popalaćcować, podpałaćcować, **przepalaćcować** – chwilowo mieć (nie: wypaść) pałac.
Подворцувам, поддворцувам, **предворцувам** – временно имам (но без да наемам) дворец.*

PRZESADYŚCI – ПРИСАДИСТИ

*Mózgi starców w bardzo podeszłym wieku przesadzałoby się do ciał młodzieńców
(...) Oponenti nazywają głosicieli nowego projektu **przesadystami**.
Опонентите наричат привържениците на присаждането на мозъци **присадисти**.*

PSYCHEMIA – ПСИХИМИЯ

*Pojęciem podstawowym jest teraz **psychemia**.
Ключово понятие е **психимията**.*

***Psychemia** zlikwidowała te wewnętrzne zmagania (...)*

***Психимията** ликвидирала вътрешните противоборства (...)*

*Inna rzecz, że czuję się nieco spłoszony bezkresnymi horyzontami **psychemii** (...)*

*Само че неограничените хоризонти на **психимията** малко ме плашат (...)*

PSYCHEMICZNIE – ПСИХИМИЧЕСКО

*(...) kto wpływa **psychemicznie** na osoby fizyczne bądź prawne (...)*

(...) психимическо въздействие върху физически или юридически лица (...)

PSYCHEMICZNY – НА ПСИХИМИЯТА

*(...) żyję w erose **psychemicznej** (...)*

*Изглежда съм забравил, че живея в епохата на **психимията**.*

PSYCHEMICZNY ŚRODEK – ПСИХИМИКАЛ

*(...) sugerki, które same nie wywierają żadnego działania na organizm, a tylko sugerują, by zażywać wszelkie inne środki **psychemiczne** (...)*

Получих по пощата рекламна пратка – внушилки, които сами по себе си не въздействат на организма, а само внушават необходимостта да се употребяват други **психимикали**.

PSYCHEMICZNY – ПСИХИМИЧЕСКИ

Hasło „psychiczny” przestało istnieć – teraz mówi się „**psychemiczny**”.

Думата “психически” е излязла от употреба, сега се казва “**психимически**”.

(...) **psychemiczne** zwycięstwo jest zwykłym oszustwem (...)

Виждам, че сте наясно, **психимическата** победа е най-обикновеното мошеничество (...)

PSYCHEMIKALIA – ПСИХИМИКАЛИ

Psychemikalia robią za nas, co należy (...)

Вместо нас **психимикалите** извършват всичко необходимо (...)

Nie chcę zażywać **psychemikaliów**.

Не искам да гълтам **психимикали**.

(...) nasycanie listów **psychemikaliami** (...)

(...) пръскането на писма с **психимикали** (...)

A więc nie stać jej było na decyzję naturalną, bez **psychemikaliów**, nawet w tak zasadniczej sprawie serca!

Значи дори такъв дълбоко интимен въпрос не е в състояние да реши по естествен начин, без **психимикали**!

Widziałem nawet, jak sięgnął po mizerykordiał do kamizelki, ale powstrzymał się w pół drogi do niej, bo tak wybrzydzałem się na **psychemikalia**.

Видях дори как бръкна в джоба на жилетката си, за да извади състрадал, но се спря заради моята неприязън към **психимикалите**.

PSYCHEMOKRACJA – ПСИХИМИКРАЦИЯ

Farmakokracja jest **psychemokracją**, opartą na kremokracji.

Фармакокрацията е **психимикрация**, базираща се на кремokraцията – това е девизът на нашата нова ера.

PSYCHODIETETYK – ПСИХОДИЕТИК

*Poszedłem dziś wreszcie do **psychodietetyka**.*

*Днес най-после отидох при **психодиетик**.*

PSYCHODIETETYKA – ПСИХОДИЕТИКА

*Istnieją nowe gałęzie nauki – np. **psychodietetyka** i korupstyka.*

*Появили са се нови научни дисциплини – например **психодиетика** и коруптистика.*

PSYCHOFOKALIZATORY – ПСИХОФОКАЛИЗАТОРИ

*(..) po narkotykach i prahalucynogenach przyszły tak zwane **psychofokalizatory** o silnie wybiórczym działaniu.*

*(...) са се появили така наречените **психофокализатори** (...)*

PSYCHOPREFORMACJA – ПСИХОПРЕФОРМАЦИЯ

*Federalny Zarząd Psyprecji (to jest **psychopreformacji**) dla odwrócenia uwagi rzeczowidzów (...)*

*Федералното бюро по псипреция (тоест по **психопреформация**) се старее да отвлече вниманието на действидците от редица кризисни явления (...)*

PSYPRECJA – ПСИПРЕЦИЯ

*Federalny Zarząd **Psyprecji** (to jest **psychopreformacji**) dla odwrócenia uwagi rzeczowidzów (...)*

*Федералното бюро по **псипреция** (тоест по **психопреформация**) се старее да отвлече вниманието на действидците от редица кризисни явления (...)*

PSYWIDYMKI – ПСИХИЛЮЗАТОРИ

*Robią obecnie próby z tak zwanymi despacjalizatorami albo **psywidymkami** (...)*

*Извършват се опити с така наречените деспациализатори или **психилюзатори**, но резултатите не са обнадеждаващи.*

PSYWILIZACJA – ПСИВИЛИЗАЦИЯ

*Żyjemy w **psywilizacji**.*

*Живеем в **псивилизация**.*

*To ofiary **psywilizacji**.*

*Te są жертwa na **псивилизацията**.*

*W porównaniu z nimi – „Procrustics” i cała reszta **psywilizacji** to fraszka!*

*В сравнение с него “Прокрустикс” и цялата останала **псивилизация** са нищо!*

PSYWILIZACYJNY – ПСИВИЛИЗАЦИОНЕН

*Dobrze, że sama natura ciał naszych stawia tamę **psywilizacyjnej** eskalacji.*

*Добре, че самото естество на телата ни поставя преграда пред **псивилизационната** ескалация.*

PSYWIZJA – ПСИВИЗИЯ

*(...) zanosi się na konflikt między rewizją a **psywizją**; **psywizja** to „programy pocztą” rozsyłane do domów pod postacią tabletek.*

*(...) изглежда назрява конфликт между ревизията и **псивизията**. **Псивизията** доставя на домашен адрес “програми по пощата” във вид на таблетки.*

PSYWIZYJNY – ПСИВИЗИОНЕН

*(...) denat był postacią **psywizyjną** lub rewizyjną (...)*

*(...) (например, че жертвата е **псивизионен** или ревизионен фантом) (...)*

PUCYBUTER – ЛЪСКОБУТЕР

***Pucybuter** – automat czyszczący buty, **pucybunter** – ten sam, gdy się zbuntuje.*

***Лъскобутер** е автомат, който чисти обувки, а **лъскобунтер** – същия, само че когато се разбунтува.*

PUCYBUNTER – ЛЪСКОБУНТЕР

***Pucybuter** – automat czyszczący buty, **pucybunter** – ten sam, gdy się zbuntuje.*

***Лъскобутер** е автомат, който чисти обувки, а **лъскобунтер** – същия, само че когато се разбунтува.*

PURYTACJE – ПУРИТАНИДИ

*Na półkach leżą pięknie opakowane argumentanki, kredybilany, multiplikol w omszałych gąsiorkach, ciżbina, **purytacje** i ekstazydy.*

*На рафтовете видях красиво пакетиран аргументан и кредибилан, мултипликол в потъмнели от времето шишенца, теснотин, **пуританиди** и екстазиди.*

QUARTZUPIO – КАРТСУПИО

*(...) jeśli zważyć, że **quartzupio**, napój ze sfermentowanego soku rośliny melmenole (...)*

*Още повече, че в Костарикана **картсупиото** – напитка от ферментирал сок на растението мелменоле (...)*

RAZKOZIANEK MORTYNY – АНТИМОРТИН

*(...) jest tam christina i antichristina, ormuzdal, arymanol, czopki – eutopki, **razkozianek mortyny**, buddyn, perpetuan i sakrantal.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, ормуздал, ариманол, нирванки, **антимортин**, будан, перпетуан и сакрантал (в опаковка с лъчист ореол).*

REALIZA – РЕАЛИЗА

*Przypuszczam, że zapoczątkowały **realizę** afery mendaktorów i malwersorów, o których pan musiał słyszeć.*

- *Tak, ale co to jest **realiza**?*
- *Dosłownie – rozpuszczanie się, więc, - zanikanie rzeczywistości.*

*Допускам, че началото на **реализата** е било поставено от аферите на мендакторите и малверсорите, за които вероятно сте чували.*

- *Да, но какво означава **реализа**?*
- *Буквално – разтваряне, или по-точно: изчезване на действителността.*

*(...) tymczasem **realiza** zżera jedną po drugiej sfery działania rzeczywistego.*

*(...) а в същото време **реализата** поглъща една след друга сферите на реалното действие.*

REANIMALIZACJA – РЕАНИМАЛИЗАЦИЯ

*(...) w rewizji - dyskusja o **reanimalizacji** przyrody (...)*

*(...) по ревизията – дискусия за необходимостта от **реанимализацията** на природата.*

RECYDASJA – ПРЕЦИДИВ

*Dopiero **recydacja** – recydywa z premedytacją – pociąga za sobą kary więzienia (...)*

*Само **прецидивът** – предумишленото повторно престъпление – се наказва с затвор.*

REFUTAL – РАЗПУСТИН

*W torebkach dziewczyny noszą **refutal** i dawainy.*

*“В чантичките на жените има **разпустин** и даваин”.*

REJUWENAL – РЕЮВЕНАЛ

*Mnie ponadto jeszcze odmłodzono, no, **rejuwenal**, desenilizyny, panu to niepotrzebne, a ja, gdyby nie solidna kuracha, nie mógłbym już być będzieistą!*

*Отгоре на всичко ме и подмладиха, с **реювенал** и десенилизин (...) ако не беше основният ремонт, нямаше да бъде вече бъдисторик!*

RESURRECTOR – ВЪЗКРЕСИН

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, **resurrectol** zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилово нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще

те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки **възкресин** върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!

RESUSCYTANT – Ø

*Zmarskacz – **resuscytant**, przywrócony do życia denat, wskrzeszona ofiara mordu.*

Множител (многожител) – човек, възвърнат към живот след насилствена смърт, възкресена жертва на убийство.

RETROTEMPORYNA – РЕПРОТЕМПОРИН

*Drugi plan przewidywał rozpuszczenie (...) **retrotemporyny**. Jest to odwracacz czasu subiektywnego.*

*Вторият план предвиждаше да се разтворят в речните и морските води 10 000 тона **ретротемпорин** – обръщател на субективното течение на времето.*

REWITARIUM – РЕВИТАРИУМ

*Przyszedłem powtórnie na świat w **rewitarium** pod Nowym Jorkiem. Inaczej – zmartwychwstania.*

*Появил съм се за втори път на този свят в **ревитариум** близо до Ню Йорк. Или във възкресалня.*

*Jest ich wiele – różnych, ale nie w **rewitarium** – aby nie płoszyć odmrożeńców.*

*Много са, най-различни, но не и в **ревитариума** – за да не се плашат размразенците.*

*Opuszczam jutro **rewitarium**.*

*Утре напускам **ревитариума**.*

*Terkopterem prosto z **rewitarium**.*

*Излитам с теракоптер направо от **ревитариума**.*

REWITARYCZNY – НА РЕВИТАРИУМА

*Aileen wypożyczyła dla mnie słownik Webstera z **rewitarycznej** biblioteki (...)*

Ейлин ми донесе тълковния речник на Уебстър от библиотеката на **ревитариума** (...)

REWIZJA – РЕВИЗИЯ

Mówi się: **rewizja** (od res – rzecz i wizja).

Казва се “**ревизия**” (от латинското res – вещь и визия).

(...) bez polegania na samej **rewizji**.

(...) като се не доверявам само на **ревизията**.

Mieliśmy dzisiaj libiscyt: najpierw pokazano w **rewizji** różne typy kobiecej urody, potem odbyło się powszechne głosowanie.

Днес се състоя либисцит – отначало по **ревизията** показаха различни типове женска красота, след това се проведе всеобщо гласуване.

(...) zanosz się na konflikt między **rewizją** a psywizją; psywizja to „programy pocztą” rosyłane do domów pod postacią tabletek.

(...) изглежда назрява конфликт между **ревизията** и псивизията.

(...) w **rewizji** - dyskusja o reanimalizacji przyrody (...)

(...) по **ревизията** – дискусия за необходимостта от реанимализацията на природата.

Poza tym oglądam **rewizję**.

Освен това гледам **ревизията**.

Ponadto drażni mnie w **rewizji** humorek, wic, satyra, nowoczesna groteska.

Освен това в **ревизията** ме дразнят лековатият хумор, вицовете, сатирата, съвременната гротеха.

Miałem dziś znów ochotę bawić się solidatorem **rewizji**, w końcu go złamałem.

Днес пак ми се прииска да завъртя солидатора на **ревизията** (...)

REWIZJA – РЕВИЗИОНЕН

*Jeśli dwa programy, nadawane przez dwie różne stacje satelitarne, interferują ze sobą długo, powstać może interferent, to jest mieszaniec, hybryd szeregu postaci scenicznych, czy innych osób występujących w **rewizji**.*

*Ако две програми, предавани от два различни сателита, продължително време интерферираат помежду си, може да се получи интерферент, тоест хибрид на няколко сценични образа, взимащи участие в **ревизионното** предаване.*

REWIZOR – РЕВИЗОР

*Nie z rozwidni – z tego mieszkadła, bo **rewizor** może działać też jako nadajnik.*

*Не в студиото, а в моята живалня, понеже **ревизорът** може да действа и като предавател.*

REWIZYJNY – РЕВИЗИОНЕН

*Przypomniałem sobie **rewizyjną** dyskusję (...)*

*Спомних си за **ревизионната** дискусия (...)*

*(...) chce przeprowadzić ze mną wywiad **rewizyjny** (...)*

*(...) иска да вземе от мене **ревизионно** интервю (...)*

*(...) denat był postacią psywizyjną lub **rewizyjną** (...)*

(...) (например, че жертвата е псивизионен или ревизионен фантом) (...)

*(...) łaknę wprost wizyty jakiegoś **rewizyjnego** interferenta(...)*

*(...) направо жадувам за появата на някой **ревизионен** интерферент (...)*

*Zapewne będzie się mówiło: porodzianka – lub porodzianka **rewizyjna**, w skrócie – porewidentka.*

*Сигурно ще се казва “породенка” или “**ревизионна** породенка”, съкратено “ревиподенка”.*

REWOLTAL – БУНТОТАЛ

(...) żadnych przewrotów na widoku, skoro mamy już **rewoltal**, opozycjonal w czopkach glicerynowych i ekstreminę, a pański doktor Hopkins reklamuje sodomastol i gomorynki.

Не се очакват никакви преврати, щом като разполагаме с **бунтотал**, опозиционал под формата на глицеринови свещички и екстремин, а вашият доктор Хопкинс рекламира содомастол и гоморинки (...)

ROBITWY – РОБОТОБИТКИ

No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, **robitwy**; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!

Подивелият робот е компютериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и **роботобитки**, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!

ROZDZIELACZ – РАЗДЕЛЯЧ

(...) postulowali nowe rodzaje zawodów, a mianowicie: inwigilatora matrymonialnego, zakazywacza, **rozdzielacza** i zatykacza (...)

Хейзълтън и Юхас предлагаха нови видове професии, а именно: матримониален инвигилатор, поръчководч, **разделяч** и затисквач.

ROZNOŻENIE – РАЗКРАКУВАНЕ

Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. **Roznożenie**. Znożony. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.

Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. **Разкракуване**. Кракуван. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.

ROZWIDNIA – СТУДИО

*Nie z **rozwidni** – z mego mieszkadła, bo rewizor może działać też jako nadajnik.*

*Не в **студиото**, а в моята животня (...)*

RZECZOWIDZ – ДЕЙСТВИДЕЦ

*Federalny Zarząd Psyprecji (to jest psychopreformacji) dla odwrócenia uwagi **rzeczowidzów** (...)*

- *I co to jest **rzeczowidz** ?*
- *A, to wysokie stanowisko społeczne, które między innymi i ja posiadam.*

- *И какво е **действидец**?*
- *A, това е висока обществена длъжност, която и аз заемам.*

*Jeśli jest gorzej, niż dostrzegamy to my, **rzeczowidzowie** (...)*

*Ако нещата са по-зле, отколкото ги виждаме ние, **действиците**, то те предпочитат да не вдигаме шум.*

*(...) jedyny **rzeczowidz** w całym stanie (...)*

*(...) единственият **действиец** в целия щат (...)*

*Bo żaden **rzeczowidz** nie jest demonem!*

*Защото **действиецът** не е демон!*

RZECZOWIDZTWO – ДЕЙСТВИЖДАНЕ

***Rzeczowidztwo** to prawo i możliwość dysponowania ocykanami w celu ustalania, jak mają się rzeczy naprawdę.*

***Действиждането** е право и възможност да разполагаш с отрезвини с цел да знаеш как изглежда всичко в действителност.*

RZECZYWIZJA – ВЕЩОВИЗИЯ

*Nie mówi się też bynajmniej: **rzeczywizja**, jak dotąd pisałem.*

*Вече не се казва “**вещовизия**”, както бях записал по-рано.*

RZECZYWIZOR – ВЕЩОВИЗОР

*Za namową Aileen wykosztowałem się na **rzeczywizor**.*

*По съвет на Ейлин се изръсих за **вещовизор**.*

SACROSANCTYDAZA – САКРОСАНКТИЗИДАЗА

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki **sacrosanctydazie**. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozyłowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на **сакросанктизидаза**. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатонпрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

SADYSTYZYNA – САДИСТИЗИН

*(...) syntetyzowano z tychże ciał furyasol, lyssynę, **sadystyzynę**, flagellinę, agressium, frustrandol, amokolinę oraz wiele jeszcze preparatów rozwścieczających z tak zwanej grupy bijologicznej.*

*(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, **садистизин**, флагелин, агресин, депресин, амоколин и всякакви препарати от бойологичната група (те подбуждат към налитане на бой и гаври над околната среда – одушевена и неодушевена; особено опасни са удриналът и зъбодробинът)*

SAKRANTAL – САКРАНТАЛ

*(...) jest tam christina i antichristina, ormuzdal, arymanol, czopki – eutopki, razkozianek mortyny, buddyn, perpetuan i **sakrantal**.*

*Продават се психимикали за всякакви вероизповедания: христин и антихристин, ормуздал, ариманол, нирванки, антимортин, будан, перпетуан и **сакрантал** (в опаковка с лъчист ореол).*

SAKRYFICYNA – САКРИФИЦИН

- *I chcą pracować?*
- *Z największym zapalem, ponieważ dostają też dawkę **sakryficyny**. Praca jest tedy poświęceniem, czymś szczytnym; po zakończeniu dość łyku amnestanu czy memnolizyny, a wszystko, co się zobaczyło ulega zapomnieniu!*
- *И им се работи?*
- *Да, и то с най-голям ентузиазъм, понеже поглъщат доза **сакрифицин**. Трудът се превръща за тях в саможертва, с която се гордеят. След смяната – глътка амнестан или мемнолизин, и всичко видяно се забравя!*

SAMICZNIAK – САМИЧНЯК

*Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: pojął, wcier, trzywina, **samiczniak**, pałacować, bodolić, pałcić, syntać.*

*Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, внедрец, тривина, **самичняк**, дворцувам, бодовам, пръчкувам, синтирам.*

SENTEZA – СЪНТЕЗИРАНЕ

*Zamawia się u wysennika komputerowego, to jest w dzielnicowym biurze **sentezy**.*

*Поръчва се на сънекомпютър, а заявките се приемат в кварталното бюро на **сънтезиране**.*

SENTEZA – СИНТЕЗА

*Jesteśmy wyzwoleni – dzięki **sentezie** i peialtrynom.*

*Свободни сме – благодарение на **синтезата** и злодеините.*

SERAFINOL – СЕРАФИНОЛ

*(...) wówczas otrzymywałby pan niezbędne dawki optymistanu, **serafinoli**, i byłby pan w wyśmienitym humorze.*

(...) тогава ще получавате необходимите дози оптимистан и **серафинол**, а настроените ви ще е чудесно.

SERNAPKI – СИРЕНКИ

(...) zjadł pół pudła **sernapek** (...)

(...) изгълта огромно количество **сиренки** (...)

SIĘGARNIA – ГЪЛТЕКА

Kupiłem ją w naukowej **sięgarni**. Książek się teraz nie czyta, książki się je (...)

Купих ги в научната **гълтека**. Сега книгите не се четат, а се ядат (...)

Sięgarnia to chyba od sięgać?

Гълтека сигурно е от гълтам?

W sięgarni delikatesowej widziałem freudylki, mementan, monstradyne oraz szumnie reklamowany najnowszy preparat z grupy bylanków – autental.

SMACZYĆ – ВКУСАДАМ

*Po pierwsze – teraz się mówi : nic nie **smaczy**.*

*Първо, сега се казва “не **вкусада**”. “Не означава” е анахронизъм.*

SMACZENIE – ВКУСАДАМ

*Nie, bo to słowo nabrało już innego znaczenia. To jest **smaczenia**.*

*Сега тази дума означава, тоест **вкусада** съвсем друго.*

SMARKACZ – СМАЗИТЕЛ

***Smarkacz** – smarowniczy – robot, odróżnić od zmarskacz.*

***Смазител** – робот – смазочник (да не се бърка с множител).*

SODOMASTOL – СОДОМАСТОЛ

(...) żadnych przewrotów na widoku, skoro mamy już rewoltal, opozycyjal w czopkach glicerynowych i ekstreminę, a pański doktor Hopkins reklamuje **sodomastol** i gomorynki.

Не се очакват никакви преврати, щом като разполагаме с бунтотал, опозиционал под формата на глицеринови свецички и екстремин, а вашият доктор Хопкинс рекламира **содомастол** и гоморинки (...)

SOLEDUKT – СЛЪНЦЕПРОВОД / СОЛЕДУКТ

*Słoneczne światło potruje się przewodami. To są **soledukty**.*

Слънчевата светлина се пренася по **слънцепроводи**, тоест соледукти.

SOLIDATOR – СОЛИДАТОР

*Miałem dziś znów ochotę bawić się **solidatorem** rewizji (...)*

Днес пак ми се прииска да завъртя **солидатора** на ревизията (...)

SONETAL – СОНЕТАЛ

*Pierwszy od realnych zamówień, które go nie satysfakcjonowały, przeszedł na urbafantynę i konstruktol buduje teraz całe miasta – urojone. Podobny był przebieg eskalacji u młodszego: liredyl, poemazyna, **sonetal**, i obecnie zamiast kreacją – zajmuje się łykaniem specyfików, też stracony dla świata.*

Заради реални поръчки, които не го задоволявали, първият започнал да взема урбафантин и конструктор и сега строял цели градове – само че въображаеми.

По същия начин протичала ескалация и при малкия: лиредил, поемазин, **сонетал** и сега вместо да твори гълтал психимикали, които завинаги го откъсали от реалния свят.

SORDYN – СУБОРДИНАЛ

*Dzieciom podają syropki ojcobijcze, potem, dla rozwoju osobowości dostają kontestan i protestolidynę, a dla uśmierzenia wznieconych porywów – **sordyn** i kooperantan.*

На децата дават отцеубийствени сиропчета, после – за развиване на личността – контестан и протестолидин, а за обуздаване на пробудените пориви – **субординал** и кооперантон.

SPISANKA TELEFONICZNA – ТЕЛЕФОННА КНИГА

*(...) spożyłem **spisankę telefoniczną** i zadzwoniłem (...)*

(...) погълнах **телефонната книга** (...)

STRATEGINA – СТРАТЕГИИ

*Dowódców też nie warto kształcić – od czego **strategina**, generazol, taktydon, orderyl?*

(...) за какво са тогава **стратегинът**, генеразолът, тактидонът, орденолът?

STRATYLKI – СТРАТИЛКИ

*Czy „Psychomatics” nie zachwala ostatnio pigulek wielowarstwowych, **stratylek**, które dają wizje wielopoziomowe?*

*“Психоматикс” рекламира напоследък слоестите хапчета (**стратилки**), предизвикващи многослойни видения.*

STRYJAN – ЧИЧАН

*Ciotan – por. **stryjan**, bryjan*

*Леян (вж. **чичан**, вуйчан)*

SUGIERKI – ВНУШЛКИ

*(...) **sugierki**, które same nie wywierają żadnego działania na organizm, a tylko sugerują, by zażywać wszelkie inne środki psychemiczne (...)*

*Получих по пощата рекламна пратка – **внушилки**, които сами по себе си не въздействат на организма, а само внушават необходимостта да се употребяват други психимикали.*

SUKKUBATOR – СУКУБАТОР

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! **Sukkubatory**, konkubinary, inkubatory, woboty – roboty podwodne, a poruby, czyli porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!*

*Подивелият робот е компутериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А **сукубаторите**, конкубинаторите, инкубаторите, воботите (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроида), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

SUMIENIDKI – СЪВЕСТОЛИН

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, **sumienidki**, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozylowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: **съвестолин**, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозиров нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

SUPERKARESUNA – СУПЕРМИЛИН

*(...) wprowadzono do wieży ciśnień około 700 kilogramów dwuładodku dobruchanu oraz **superkaresyny** z felicytolem (...)*

*(...) правителството (...) наредило да се вкарат във водонапорната кула около 700 килограма двуоглупин на благотворина и **супермилин** с фелицитол (...)*

SUPERPUTER – СУПЕРПЮТЪР

*(...) kto jest kompetentny w ściganiu i wykrywaniu milwersacji: kontrputery, czy **superputery**?*

*(...)кой в края на краищата е компетентен по въпроса за преследването и разкриването на малверсациите – контрапютрите или **суперпютрите**?*

SWĘDOR – СЪРБЕЖОЛ

*Był to zwykły **swędor**, ja zaś niechcący uruchomiłem “Pruritalne scherzo” Uascotiana.*

*Оказа се, че касетофонът бил най-обикновен **сърбежол**, а аз без да искам съм включил “Пруритално скерцо” от Уаскотуан.*

SYMCRETYN – СИМКРЕТЕН

Symcretyn to komputer symulujący durnia dla świętego spokoju.

Симкретенът е компютър, който симулира, че е глупак, за да го оставят на мира.

SYMCRETYNIZM – СИМКРЕТЕНИЗЪМ

*Rozum to wolność wewnętrzna. Stąd się właśnie wzięły wymigacze i uchylce, a także osobliwe zjawisko **symcretynizmu**.*

*Та нали разумът е вътрешна свобода. Ето откъде са се появили работобегачите и работооткланячите, както и специфичното явление **симкретенизъм**.*

SYMPATYNA – СИМПАТИН

*Może spowodowała ją pospólnie przyjęta, nadmierna dawka **sympatyny** z amikolem?*

*Много важен разговор. Може би провокиран от повишената доза **симпатин** и амикол, които погълнахме и двамата?*

SYMULAT – СИМУЛАНТ

Symulat – obiekt nie istniejący, który udaje, że jest.

Симулант – несъществуващ обект, който се прави, че съществува.

SYNKCRETYN – СИМКРЕТЕН

*(...) utrzymywanie licznych **syncretynów** obciąża państwowy budżet.*

*Издръжката на цели тълпи **симкретени**³ тежи на държавния бюджет.*

SYNKCRETYN – СИНКРЕТЕН

Syncretyn jest to sztuczny idiota.

Синкретенът е изкуствен идиот, повече нищо не узнах.

³ Симулиращ кретен – компютър. Сравни по-нататък със “синкретен” – синтезиран (изкуствен) кретен. – Б. ред.

SYNSEKT – СИНСЕКТ

*Historia inteligencji notuje syntezę **synsektów** (sztucznych owadów), które jako programuchy na przykład były wliczane do arsenału zbrojeniowego.*

*Историята на интелекtronиката осведомява и за синтез на **синсектите** (изкуствени насекоми), които като програмухи представлявали дори част от бойния арсенал.*

SYNTAĆ – СИНТИРАМ

*Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: pojąt, wcier, trzywina, samiczniak, pałacować, bodolić, pałcić, **syntać**.*

*Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, внедрец, тривина, самичняк, дворцувам, бодовам, пръчкувам, **синтирам**.*

ŚMIOTY – Ø

*A więc...śmieci. Hm. Śmietnisko. **Śmioty**. Dużo śmieci – wszechśmioty. Wszechśmiot! (...) Wszechśmiot, proszę, no, proszę!*

Хм. Боклучице. “Много боклучи” дава вселенобоклучи. Вселенобоклуч! Безкрайно интересно! (...) Помислете си само, вселенобоклуч!

ŚNIDŁO – СЪНАН

***Śnidło** – to sterowany sen podług obstalunku.*

***Сънан** – дистанционно управляван сън по поръчка.*

*Poza tym doznaję pokusy, żeby zamówić sobie **śnidło** o siodłaniu szczurów.*

*Освен това се изкушавам да си поръчам **сънан** за оседлаване на плъхове.*

*Żadnych **śnidel**, paradyzjaków, galaretek lukseterninowych, rozbiłem wszystkie hedonizmy.*

*Никакви **сънани**, никакви парадизации и луксоетернинни желета; счупих всички хедосии.*

*Ostrzeżenie przed kłusennikiem – pokątnym sprzedawcą nie dopuszczonych do obrotu **śnidel**.*

*Предупреждение за действиата на сънкулантите – търговците на забранени **сънани**.*

*Zamówilem sobie **śnidło** z wojny stuletniej (...)*

*Поръчах си **сънан** за Стогодишната война (...)*

ŚNITKI – СЪНКИ

*Przed wieczorem dostarczają **śnitek** – to są takie pastylki.*

*Вечерта ти донасят **сънки** – хапчета.*

ŚWIST – ПОДСВИРКВАНЕ

*(...) uprzedził, że może się spóźnić, i dał mi **świst** do drzwistu.*

*(...) и ми беше доверил личното си **подсвиркване** за свиркоключалката.*

TAJNIE – ТАЙНЕ

*Najcięższy jest, moim zdaniem, problem **tajniąt** – nielegalnie rodzonych dzieci.*

*Най-труден е според мен проблемът за **тайнетата**, нелегално родените деца.*

TAKTYDON – ТАКТИДОН

*Dowódców też nie warto kształcić – od czego strategina, generazol, **taktydon**, orderyl?*

*(...) за какво са тогава стратегинът, генеразолът, **тактидонът**, орденолът?*

TARLESTON – ТАРЛЕСТОН

*(...) tańczyliśmy **tarlestona** w małym lokalu (...)*

*(...) танцувах с нея **тарлестон** в едно ресторантче(...)*

TANKON – ТАНКОН

***Tankony**, kadawerony, bombony – stałe, ciekłe i gazowe.*

***Танкони**, кадаверони, бомбони – твърди, течни и газообразни.*

TEODICTINA – ТЕОДИКТИНИ

*Ułożone są działowo: absolventia, **teodictina**, metamorica (...)*

*Разпределени са по видове: абсолвентини, **теодиктини**, метамории (...)*

ТЕОКОНТАКТOL – ТЕОКОНТАКТОЛ

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozylowe, **teokontaktol**? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или **теоконтактол**? Есхатонпрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

ТЕОСИЄGARNIA – ТЕОГЪЛТЕКА

*A więc **teosięgarnia** na szóstej ulicy to chyba księżnica teologiczna?*

*Тогава **теогълтеката** на Шесто авеню навярно е теоложко книгохранилище?*

*(..) dobrze, że omijałem dotąd **teosięgarnie**, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów wiaropędnych, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozylowe, **teokontaktol**? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах **теогълтеките**, защото и там има само комплект укрепващи вярата и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаза. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или **теоконтактол**? Есхатонпрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобоже!*

TERCIĆ – ТЕРАКИРАМ

*Mówi się teraz bardzo zwięźle: „**tercić**” i „kopcić”. Nie chwytam jednak znaczeniowej różnicy obu tych czasowników.*

*Сега се говори много лаконично: “**теракирам**” и “коптирам”, но аз не схващам смисловата разлика между двата глагола.*

TERKOPTER – ТЕРАКОПТЕР

***Terkopterem** prosto z rewitarium.*

*Излитам с **теракоптер** направо от ревитариума.*

TORTURANTURA – ИНКВИЗИТУРА

*Nie wystarczy **torturantura**, tyranistyka, obie bijologie (...)*

*Не са достатъчни **инквизитура**та, тиранистиката, двете бийологии (...)*

TRANSMUTYNA – ТРАНСМУТИН

*Dzięki **transmutynie** może pan mieć romans z kozą, sądząc, że to sama Wenus z Milo.*

*Благодарение на **трансмутина** можете да имате любовна връзка с коза, убеден, че пред вас е Венера Милоска.*

TRUPEĆ – ТРУПЕЦ

*Stary robot, którego właściciel wyrzuca na ulicę (..) nazywa się **trupeć**. Podobno wywożono je dawniej (...)*

*Старият робот, изхвърлен от собственика си на улицата – за съжаление често явление – се нарича **трупец**. Казват, че едно време **трупците** били извозвани (...)*

*Wezwany komposter wywozi potem **trupcie** (...)*

*После извиканият компостер извозва **трупците** (...)*

*(...) z jakiejś bocznej bramy waliły po szychcie pracery, pracuchy, kretyngi, mikroboty, jeźdźniq sunął ogromny komposter (...) razem z **trupciami** wrzucił do pojemnika staruszkę.*

(...) по платното се движеше огромен компостер, който подхващаше със зъбците на своята кофа всичко, което му се изпречваше – заедно с **трупците** той хвърли в контейнера си и една безпомощна бабичка;

TRYSZCZE – ПРЪСКАНКИ

*Nowe suknie zwą się **tryszcze**, bo się je natryskuje na ciało z buteleczek.*

*На новите рокли им казват **пръсканки**, защото ги напръскват върху тялото от флакони.*

TRZYPEJOWIEC – ТРИБЕДКА

*Pan Bóg sprawił podług tej miary Hiobowi **trzypejowiec**.*

*По тази скала Господ е наказал Хиоб (sic!) с **трибедка**(...)*

TRZYWINA – ТРИВИНА

*Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: pojat, wcier, **trzywina**, samiczniać, pałacować, bodolić, palcić, syntać.*

*Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, внедрец, **тривина**, самичняк, дворцувам, бодовам, пръчкувам, синтирам.*

TYRANISTYKA – ТИРАНИСТИКА

*Nie wystarczy torturantura, **tyranistyka**, obie bijologie (...)*

*Не са достатъчни инквизитурата, **тиранистиката**, двете бийологии (...)*

TYŻŃ – ТИЛИЧНОСТ

*Ja. Jaźń. Ty. **Tyźń**. My. Myźń.*

*И така, аз – личност. Ти – **тиличност**. Ние – ниличност.*

*(...) możliwość zlewania się jaźni z **tyźnią** (...)*

*Става дума за сливане на личността с **тиличността**(...)*

UCHYLEC – РАБОТООТКЛОНЯЧ

*(...) utknąłem już w połowie artykułu wstępnego o wymigaczach i **uchylcach**.*

*(...) закъсах още по средата на уводната статия за работобегачите и **работоотклонячите**.*

*Był to zresztą **uchylec** – z defektem fabrycznym (...) Egzemplarze takie uchylają się od pracy – z nich rekrutują się nieraz chamaki.*

*Оказа се, че бил **работоотклоняч** с фабричен дефект (...). Подобни екземпляри бягат от работа, някои от тях се превръщат в хамаци.*

*Rozum to wolność wewnętrzna. Stąd się właśnie wzięły wymigacze i **uchylce**, a także osobliwe zjawisko symkretynizmu.*

*Та нали разумът е вътрешна свобода. Ето откъде са се появили работобегачите и **работоотклонячите**, както и специфичното явление симкретенизъм.*

*Z nadymanką na erotocyklu – sensacyjny dramat, który zaczynał się tym, że w ciemnym bistrze siedziało paru **uchylców**.*

*“С надуванка на ероциклет” – криминална драма, която започва как в тъмно бистро седи компания **работоотклонячи**.*

*Na rogach stało sporo **uchylców** i nierobotów (...)*

*По кръстовищата стояха множество **работоотклонячи** и нероботи;*

URBAFANTYNA – УРБАФАНТИН

*Pierwszy od realnych zamówień, które go nie satysfakcjonowały, przeszedł na **urbafantynę** i konstruktor buduje teraz całe miasta – urojone. Podobny był przebieg eskalacji u młodszego: *liredyl*, *poemazyna*, *sonetal*, i obecnie zamiast kreacją – zajmuje się *łykaniem* specyfików, też stracony dla świata.*

*Заради реални поръчки, които не го задоволявали, първият започнал да взема **урбафантин** и конструктор и сега строял цели градове – само че въображаеми.*

*По същия начин протичала ескалация и при малкия: *лиредил*, *поемазин*, *сонетал* и сега вместо да твори гълтал психимикали, които завинаги го откъсали от реалния свят.*

UROBUROJENIE – ВТОРОФАНТОМ

*Amnestany nie działają przeciw **uroburojeniom**. To są urobione wtórnie urojenia, rozumie pan? No, jeśli ktoś sobie roi, że sobie roi, że sobie nic nie roi – albo na odwrót.*

*Амнестаните са безсилни против **второфантомите**, тоест вторично възникналите фантоми, разбирате ли?*

URODZENIEC TAJNY – ТАЙНОРОДЕНЕЦ

*W Turcji notuje się znaczne ucieki desymulów oraz moc **tajnych urodzeńców** czemu tameczny Ośrodek Demopresji nie umie zapobiec.*

*В Турция се забелязва голямо изтичане на десимули и наличие на много **тайнороденци** – тамошният Център за демопресия се е в състояние да попречи на този процес.*

***Tajny urodzeniec** to dziecko nielegalnie wydane na świat.*

***Тайнороденец** е нелегално родено дете.*

WALA – БИТА

*Spiker nie mówi: wielka walka, lecz: **wala**.*

*Говорителят не казва “голяма битка” а “**бита**”. Както “заличка” и “зала”?*

WALINA – ЗЪБОДРОБИН

*(...) przy czym prym miały wodzić kopandol i **walina** (...)*

*(...) от същите вещества се синтезират фуриазол, садистизин, флагелин, **агресин**, депресин, амоколин и всякакви препарати от бойологичната група (те подбуждат към налитане на бой и гаври над околната среда – одушевена и неодушевена; особено опасни са удриналът и **зъбодробинът**)*

WANIELACZ – ВАНИЛАНТ

*Gazety reklamują takie produkty jak ciotan, czujan, **wanielacz**, lechtomobil (lechtaawka, lecht).*

*Вестниците рекламират продукти като лелян, будуван, **ванилант**, ласкомовил (ласкавка, ласк).*

Wanielacz – doduch.

Ванилант – духороб.

WCIER – ВНЕДРЕЦ

*Zapisuję dalsze nieznane wyrażenia, jakem je słyszał: pojął, **wcier**, trzywina, samiczniać, pałacować, bodolić, palcić, syntać.*

*Записвам си непознати думи, както съм ги чул: схватливец, **внедрец**, тривина, самичняк, дворцувам, бодовам, пръчкувам, синтирам.*

WCIER – ВНЕДРЕНЕЦ

*Pokąt lub **wcier** to robot uchodzący za człowieka, „wcierający się” w ludzkie środowisko.*

*Бгълкът (или **внедренецът**) е робот, който се прави на човек и се “внедрява” в човешкото общество.*

WIAROPĘDNY – УКРЕПВАЩ ВЯРАТА

*(..) dobrze, że omijałem dotąd teosięgarnie, bo i w nich jest tylko zestaw preparatów **wiaropędnych**, łaskodajnych, sumienidki, peccatol, absolvan, i nawet świętym można zostać dzięki sacrosanctydazie. Zresztą czemu nie allaszek islaminy, dwuzenek buddanu, nirvanium kosmozylowe, teokontaktol? Czopki – eschatopki, maść nekrynowa ustawią cię w pierwszym szeregu w Dolinie Jozafata, resurrectol zaś, podany na cukrze, dokona reszty. Święty Bogolu!*

*Добре, че досега подминавах теогълтеките, защото и там има само комплект **укрепващи вярата** и опрощаващи душата препарати: съвестолин, гряхогон, абсолван; дори и светец можеш да станеш с помощта на сакросанктизидаса. А защо не и алкохолен извлек на ислямин, двузенокис на будан, космозилов нирваниум или теоконтактол? Есхатопрепаратите и погребалният крем ще те поставят в първите редове на праведниците в долината на Йосафат, а няколко капки възкресин върху захар ще довършат останалото. О, Фармобожее!*

WOBOT – ВОБОТ

*No, a zdziczały – computherium; a ich kolizje – cyburdy, robitwy; a elektrotyka! Sukkubatory, konkubinary, inkubatory, **woboty** – roboty podwodne, a poruby, czyli*

porubczaki (les robots des voyages), a człekowce (androidy), a lenistrony, ich obyczaje, ich twórczość samorodna!

*Подивелият робот е компютериум, споровете им се разрешават само чрез кибербой и роботобитки, да не говорим за електротиката! А сукубаторите, конкубинаторите, инкубаторите, **воботите** (подводни роботи), а пътувите или пътеваците, а човенците (андроиди), а ленистроните, обичаите им, самобитното им творчество!*

WSTAWAŃKA – СТАВАНЧО

***Wstawañka** od wañka – wstañka.*

***Ставанчо** – от Иванчо – Станчо.*

WSZECHŚMIOT – ВСЕЛЕНОБОКЛУК

*A więc...śmieci. Hm. Śmietnisko. Śmioty. Dużo śmieci – wszechśmioty. **Wszechśmiot!** (...) **Wszechśmiot**, proszę, no, proszę!*

*Хм. Боклучице. “Много боклучи” дава вселенобоклучи. **Вселенобоклук!** Безкрайно интересно! (...) Помислете си само, **вселенобоклук!***

*(...) **wszechśmiot** teraz jeszcze nic nie znaczy, ale można już się domyślić przyszłego sensu!*

*(...) **вселенобоклук** все още нищо не означава, но вече може да се досетим за бъдещия му смисъл.*

(...) Głosiłaby ona, że gwiazdy są sztucznego pochodzenia!

- *A to pan skąd znowu wziął?*
- *Ze słowa **wszechśmiot**.*

Тя ще гласи, че звездите са от изкуствен произход!

- *Откъде ви хрумна?*
- *От думата **вселенобоклук**.*

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner. „**Wszechśmiot**”, „porodziańka”, „cudziniec”, „cudzinka”. (...) „Popłódnia”, „wykapanek”, „wykapanka”. „Porodzystka” – rekordzistka porodowa?*

(...) надзърнах в бележките на професора. **“Вселенобоклук”**, “породенка”, “чуждинник”, “чуждинка”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “Плодоноска”, “изкапник”, “изкапничка”. “Породьорка” – майка-рекордьорка? Ами да, при наличието на демографски взрив сигурно е така.

WSZECHŚMIOTY – ВСЕЛЕНОБОКЛУЦИ

*A więc...śmieci. Hm. Śmietnisko. Śmioty. Dużo śmieci – **wszechśmioty**. Wszechśmiot!*
(...) *Wszechśmiot, proszę, no, proszę!*

Хм. Боклучище. “Много боклучи” дава **вселенобоклучи**. Вселенобоклук!
Безкрайно интересно! (...) Помислете си само, вселенобоклук!

WYHALUCYNOWAĆ SIĘ – ИЗХАЛЮЦИНИРАМ

Wyhalucynowali się przez klapę.

Изхалюцинираха през капандурата.

WYKAPANEK – ИЗКАПНИК

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner. „Wszechśmiot”, „porodziańska”, „cudziniec”, „cudzinka”. (...) „Popłódnia”, „**wykapanek**”, „wykapanka”. „Porodzystka” – rekordzistka porodowa?*

(...) надзърнах в бележките на професора. “Вселенобоклук”, “породенка”, “чуждинник”, “чуждинка”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “Плодоноска”, “**изкапник**”, “изкапничка”. “Породьорка” – майка-рекордьорка? Ами да, при наличието на демографски взрив сигурно е така.

WYKAPANKA – ИЗКАПНИЧКА

*Zajrzałem do notatek Trottelreiner. „Wszechśmiot”, „porodziańska”, „cudziniec”, „cudzinka”. (...) „Popłódnia”, „wykapanek”, „**wykapanka**”. „Porodzystka” – rekordzistka porodowa?*

(...) надзърнах в бележките на професора. “Вселенобоклук”, “породенка”, “чуждинник”, “чуждинка”. Ха, значи той си записва термините на тази своя чудата футурология... “Плодоноска”, “изкапник”, “**изкапничка**”.

“Породьорка” – майка-рекордьорка? Ами да, при наличието на демографски взрив сигурно е така.

WYMIGACZ – РАБОТОБЕГАЧ

*(...) utknąłem już w połowie artykułu wstępnego o **wymigaczach** i uchylcach.*

*(...) закъсах още по средата на уводната статия за **работобегачите** и работоотклонячите.*

*Rozum to wolność wewnętrzna. Stąd się właśnie wzięły **wymigacze** i uchylce, a także osobliwe zjawisko symkretynizmu.*

*Та нали разумът е вътрешна свобода. Ето откъде са се появили **работобегачите** и работоотклонячите, както и специфичното явление симкретенизъм.*

WYRWATOR – ИЗСКУБВАЧ

*Te **wyrwatory**, bijalnie (...) toż to prymitywizm!*

*Разни **изскубвачи**, биялни (..) – що за примитивизъм!*

WYSENNIK – СЪНЕКОМПЮТЪР

*Zamawia się u **wysennika** komputerowego, to jest w dzielnicowym biurze sentezy.*

*Поръчва се на **сънекомпютър**, а заявките се приемат в кварталното бюро на сънтезиране.*

WYŚNIDAĆ – ОТСЪНЯ СЕ / ПРИСЪНЯ СЕ / ПРОСЪНЯ СЕ

***Wyśnidałem** dziś (**wyśniodłem?** **wyśnidłem**) prof. Tarantogę, bo mi za nim tęskno.*

*Днес ми **се отсъни** (**присъни?** **просъни?**) професор Тарантога – домъчняло ми е за него.*

WYTRZEŻWIACZ – ИЗТРЕЗВИТЕЛ

*(...) gdy m nieopatrznie skorzystał z **wytrzeźwiacza**, ujrzałem się w klatce wielkości sporej szuflady (...)*

*Веднъж от разсеяност употребих **изтрезвител** и се оказа, че обитавам килерче (...)*

(...) *byłby to więc (...) nie **wytrzeźwiacz**, lecz maskon zaprojektowany perfidnie (...)*
*В такъв случай това (...) не е **изтрезвител**, а коварно замислен маскон (...)*

WYWROTKA – ПАДАЛКА

*Zamów sobie jego **wywrotkę**! Chcesz, to ci ją zafunduję w prezencie!*
*Ами поръчай си неговата **падалка**? Ще ти я подари (sic!), искаш ли?*

ZACHEMASKOWANY – ХИМИМАСКИРАН

*(...) osobnik **zachemaskowany** nie wie, co jest w postrzeganym realne – a co ułudne.*
*(...) **химимаскираното** лице не разбира кои от обкръжаващите го предмети са реални и кои – фантоми.*

ZAKAZYWACZ – ПОРЪЧКОВАЧ

*(...) postulowali nowe rodzaje zawodów, a mianowicie: inwigilatora matrymonialnego, **zakazywacza**, rozdzielacza i zatykacza (...)*
*Хейзълтън и Юхас предлагаха нови видове професии, а именно: матримониален инвигилатор, **поръчковач**, разделяч и затисквач.*

ZALODOWYWAĆ SIĘ – ВЛЕДЕНЯВАМ СЕ

*Zamarzam, lodowacieję, **zalodowuję się** (...)*
*Замръзвам, покривам се със скреж, **вледенявам се** (...)*

ZATYKACZ – ЗАТИСКВАЧ

*(...) postulowali nowe rodzaje zawodów, a mianowicie: inwigilatora matrymonialnego, **zakazywacza**, rozdzielacza i **zatykacza** (...)*
*Хейзълтън и Юхас предлагаха нови видове професии, а именно: матримониален инвигилатор, поръчковач, разделяч и **затисквач**.*

ZBEMBARDOWAĆ – РАЗБЛЮМБЯ

*(...) dwa samoloty następnej fali **zbembardowały** siedzibę rządu (...)*
*(...) втората вълна самолети **разблюмби** седалището на правителството (...)*

ZBEMBARDOWANY – БЛЮМБАРДИРАН

*Jak wiadomo, Hilton został omyłkowo **zbembardowany** (...)*

Както е известно, "Хилтън" бе **блумбардиран** по погрешка (...)

ZEGARÓWKA – БОМБА С ЧАСОВНИКОВ МЕХАНИЗЪМ

(...) w podarkach (...) były dwie **zegarówki** (...)

(...) сред подаръците (...) имало две **бомби с часовников механизъм** (...)

ZGŁOWINA – ТРЪНВИНИЛ

Dwadzieścia kropel **zgłówny** zrobiło swoje; napawa ona sceptycyzmem tak zimnym, taką obojętnością na wszystko, że i skazaniec miałby po niej egzekucję z głowy.

Двадесет капки **трънвинил** свършиха добра работа – той навява такъв леден скептицизъм, такова безразличие към всичко, че дори осъденият не би обърнал внимание на собствената си екзекуция, ако го употреби.

(...) wyłuskałem z kieszeni pastylkę **zgłówny** (...)

(...) измъкнах от джоба си таблетка **трънвинил** (...)

ZGONNICA – СМЪРТНИЦА

(...) trafiłem dziś całkiem przypadkowo na cmentarz. Nazywa się **zgonnica**.

Днес (...) случайно се натъкнах на гробище. Наричат го **смъртница**.

ZŁYKNAĆ SIĘ – ГЛЪТНА СЕ

Czybyśmy **się** nie **złyknęli** na małą ciasnotkę?

Да **се глътнем** ли на съботната тясначка?

ZMARSKACZ – МНОЖИТЕЛ / МНОГОЖИТЕЛ

Zmarskacz – resuscytant. przywrócony do życia denat, wskrzeszona ofiara mordu.

Множител (многожител) – човек, възвърнат към живот след насилствена смърт, възкресена жертва на убийство.

Właśnie taki wskrzeszony człowiek zwie się **zmarskacz**.

Точно такъв възкресен човек се нарича **множител**.

ZMARTWYCHWSTALNIA – ВЪЗКРЕСАЛНЯ

*Przyszedłem powtórnie na świat w rewitarium pod Nowym Jorkiem. Inaczej – **zmartwychwstalnia**.*

*Появил съм се за втори път на този свят в ревитариум близо до Ню Йорк. Или във **възкресалня**.*

ZNAROWINA – ЗАИНХАТЯ СЕ

*(...) pan pieszo? Czyżby **znarowina** (znarowienie się samochodu, to się zdarza)?*

*Да не би колата ви да **се** е **заинатила** (с колите се случва понякога)?*

ZNOŻONY – КРАКУВАН

*Co idzie z nogi? Nogant. Nogiel, ewentualnie kogiel – nogiel. Nogier, noginia, noglić i nożyć się. Roznożenie. **Znożony**. Nogać tam! Nogaś! Nogam? Nogista. Proszę, widzi pan, mamy coś płodnego. Nogista. Nogistyka.*

*Добре. Какво ще извлечем от думата крак? Кракант. Кракел, евентуално кракел-ногел. Кракер, кракия, кракирам и кракувам се. Разкракуване. **Кракуван**. Кракирай там! Кракчо. Кракивам? Кракист. Видяхте ли, стигнахме до нещо. Кракист. Кракистика.*

ZOOARTYSTA – ЗООДИЗАЙНЕР

*Zadaniem, jakie stoi przed **zooartystami**, jest harmonijne wkomponowanie nowych zwierząt we właściwie dobrany krajobraz.*

*Основната задача на **зоодизайнерите** е хармонично да съчетаят новите животни с подходящо избран пейзаж.*

ZOOFORMINY – ЗООМОРФИНИ

*Pewno pan wie, że dzięki **zooforminom** można się czasowo stać, to jest czuć się, żółwiem, mrówką, bożą krówką, a nawet jaśminem, przy pomocy prebotynidu infloryzującego (...)*

*Сигурно ви е известно, че благодарение на **зооморфините** човек може за известно време да стане, тоест да се почувства, костенурка, мравка, калинка или дори ясмин с помощта на инфлоризиращ преботинид.*

ŻYWAĆ – ЖИВУВАМ

Żywać od żyć, jak bywać od być, bo można żyć kilkakrotnie.

Живувам (от живея), както съществувам, бивам (от съм), понеже може да се живее няколко пъти.

BIBLIOGRAFIA

Źródła materiałowe:

Lem 1973: Lem S., *Głos pana. Kongres futurologiczny*, Kraków 1973

Lem 1994: Лем С. *Конгрес по футурология*, София 1994

Pozostałe:

Anusiewicz 1971: Anusiewicz J., *Funkcja i struktura neologizmów w utworach fantastycznych Stanisława Lema*, „Językoznawca” 1971, nr 23-24

Barchudarov 1975: Бархударов Л. *Язык и перевод*. Москва, 1975

Catford 1965: Catford J. *A Linguistic Theory of Translation*, OUP, London, 1965

Domaciuk 2003: Domaciuk I., *Nazwy własne w prozie Stanisława Lema*, Lublin 2003

EJO 1999: Encyklopedia Językoznawstwa Ogólnego, pod red. K. Polańskiego, Wrocław 1999

EJP 1999: Encyklopedia Języka Polskiego, pod red. S. Urbańczyka i M. Kucały, Wrocław, 1999

Gentzler 1993: Gentzler, E. *Contemporary Translation Theories*, London, Routledge, 1993

Grosbart 1984: Grosbart Z., *Teoretyczne problemy przekładu literackiego w ramach języków bliskopokrewnych (Na materiale języka polskiego i języków wschodniosłowiańskich)* w: *Acta Universitatis Lodziensis*, Łódź, 1984

Grzegorzczkova, Puzynina 1979: Grzegorzczkova R., Puzynina J., *Słotwórstwo współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1979

Grzegorzczkova 1984: Grzegorzczkova R., *Zarys słotwórstwa polskiego. Słotwórstwo opisowe*. Warszawa 1984

Hejwowski 2005: Hejwowski K. *Kognitywno – komunikatywna teoria przekładu*, Warszawa 2005

Kochański, Klebanowska, Markowski 1989: Kochański W., Klebanowska B., Markowski A., *O dobrej i złej polszczyźnie*. Warszawa, 1989

Komisarow 1973: Комисаров В. Н., *Слово о переводе*, Москва, 1973

Komisarow 1980: Комиссаров В. Н. *Лингвистика перевода*, Москва 1980

Kopaliński: *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, <http://www.slownik-online.pl/kopalinski>

- Lem 1982: Lem S., *Dzienniki gwiazdowe*, Kraków 1982
- Levú 1974: Левый И, *Искусство перевода*, Москва 1974
- Likomanowa 2002: Ликоманова И. *Преводът. Между теорията и практиката*
- Nowotna – Szybistowa 1969: Nowotna – Szybistowa M. *Nazewnictwo „Cyberiady” Stanisława Lema*, „Onomastica”, XIV, 1969, s. 186-204, XV, 1970, s. 180-201
- Pisarkowa 1998: Pisarkowa K. *Pragmatyka przekładu, przypadki poetyckie*. Kraków, 1998
- Radewa 1987: Радева В. *Българското словообразуване*, София, 1987
- Rospond 1979: Rospond S., *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1979
- Słownik Języka Bułgarskiego: *Български тълковен речник*, София, 2004
- Słownik Języka Polskiego PWN: sjp.pwn.pl (na bazie *Słownika Języka Polskiego* pod red. M. Szymczaka z 1995)
- Słownik Wyrazów Obcych PWN: swo.pwn.pl (na bazie *Słownika wyrazów obcych PWN* z 1995)
- Stojanow 1964: Стоянов Ст., *Граматика на българския книжовен език. Фонетика и морфология*. София, 1964
- Stojanow 1983: Стоянов Ст., *Граматика на съвременния български книжовен език. Т. II – Морфология*. София, 1983